

הישיבה התשעים-ושלוש של הכנסת העשירית

יום רביעי, י"א בסיוון התשמ"ב (2 ביוני 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:06

א. שאלות ותשובות

רצוני לשאול את כבודו:

האם יש בכוננת משרדך להרחיב את הכביש הקיים ולשכללו מבחינת תעבורתית ומבחינה בטיחות הנוהגים והנוסעים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' סגן)

בכוננת המשרד להתחיל, בשנת התקציב הנוכחית, בהרחבה ובשיפור של כביש ראש-פינה-קריית-שמונה באורך של כ-25 קילומטר.

806. חיבור יבנה לכביש המהיר תל-אביב-אשדוד

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בשבט התשמ"ב (21 בפברואר 1982):

הכביש המהיר תל-אביב-אשדוד נסלל בשנת 1974 ללא מחלף ליבנה, כתוצאה מכך, יבנה מנותקת מהכביש המהיר העובר בתחומה, ונגרמת פגיעה באיכות החיים בעיר, מפני שאלפי כלי רכב נוסעים דרך מרכז העיר לכיוון דרום, במקום דרך הכביש המהיר. גם כלי רכב רבים, אשר מגיעים לאזור התעשייה של יבנה ולבסיסים בסביבה, נאלצים לנסוע בדרך מקיפה וכזמן ארוך יותר, בגלל העומס על הכביש הישן, במקום לדרך ישירות מאכביש המהיר.

אף שעברו שבע שנים מאז סילתו של הכביש, טרם הוקם המחלף. הבטחות שניתנו בעבר עלי-ידי השר עופר ז"ל ועל-ידי השר גרעון פת, כשהיה שר השיכון, לא קוימו. השר ביקר ביבנה בשנת 1981 והבטיח, כי המחלף יבוצע בשנה זו. עד כה לא לא תוקצב הפרויקט עלי-ידי מע"ץ.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם בדעת השר לקיים את הבטחתו?

2. מתי יבוצע המחלף והכביש המחובר אליו?

3. האם השר יודע, כי בו בזמן שמע"ץ טוענת, שמזמן תקציב לביצוע מחלף יבנה, בוצעו בארץ גשרים אחדים ליישובים קטנים לאין ערוץ מיבנה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

סדרי העדיפויות להקמת מחלפים בכבישי הארץ נקבעים על-פי כמות התעבורה וסיכויי הבטיחות במקום. בהתאם לכך, צמתים סראנים אחרים קודמים לביצוע מחלף יבנה, המתוכנן להתבצע בשלב מאוחר יותר.

807. פטור מתשלום בעד חדרי ביטחון ביישובי העימות

חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בשבט התשמ"ב (21 בפברואר 1982):

בתאריך 13 באוגוסט 1981 שאלתי את כבודו, האם אינו

הי"ר מ' שחל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אנחנו מתחילים בסעיף ראשון — שאלות ותשובות. אני מזמין את סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון להשיב על 38 שאלות.

739. הכללת תרשיחא ברשימת ערי הפיתוח.

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את סגן ראש הממשלה מר ד' לוי ביום י"ז בשבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):

היישובים מעלות ותרשיחא הם יחידה מוניציפלית אחת. יש להם רשות מקומית נבחרת אחת, ובה שותפים נציגים נבחרים משני היישובים. העיירה מעלות נכללת ברשימת ערי הפיתוח, ואוכלוסייתה נהנית מהזכויות המתחייבות מכך, ואילו תרשיחא אינה כלולה ברשימה זו. בקרב אוכלוסיית תרשיחא קיימת תחושת תסכול ומרירות, והיא טוענת על קיפוח ואפליה שלה. לעומת האוכלוסייה של מעלות, כאשר הן יישבו אחד ומתאימות באותה מידה לקריטריונים המזכים את תושבי מעלות.

נוכח העובדה שפניות רבות של תושבים מתרשיחא למיזמי וזכויותיהם נענות בטענה שתרשיחא אינה כלולה ברשימת ערי-הפיתוח, רצוני לשאול את כבודו:

1. מה הן הסיבות לכך שתרשיחא לא נכללה עד כה ברשימת ערי-הפיתוח, על אף העובדה שיש יחידה מוניציפלית אחת. מעלות-תרשיחא?

2. האם מוכן כבודו לבדוק את הנושא מחדש, במגמה לכלול את תרשיחא ברשימת ערי-הפיתוח המזכות עובדים בתמריץ פיתוח?

סגן ראש הממשלה ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' הלל)

הסיוע המועדף המיוחד ליישובי פיתוח לאחר הקמת המדינה נועד להקל את קליטתם של העולים החדשים וכן לעודד מעבר תושבים ממרכז הארץ אליהם.

תושבי תרשיחא זכאים, כמקובל ביישובים ותיקים, לחוכנית הסיוע הפרוגרסיבית, המציעה פתרונות דיוור ממסלולים שונים ומגוונים.

805. כביש מסוכן בצפון הארץ

חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בשבט התשמ"ב (21 בפברואר 1982):

בשנה האחרונה אירעו בכביש המפותח, המחבר את ראש-פינה עם קריית-שמונה, 16 תאונות קטלניות, ונהרגו בהן 11 נוסעים. כביש זה הוא עורק התחבורה היחיד של תושבי האזור ושל אלפי המטיילים, הפוקדים את הצפון בעונת הטיולים.

2. משרדי מפעיל נהלים אלה באמצעות מע"ץ. במסגרת תקציב שוטף לאחזקת כבישים ברחבי הארץ.

היו"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת הרצוג.

חיים הרצוג (המערך):

אדוני השר, נוסף על התשובה שלך, המציאות מוכיחה שמע"ץ אינה עושה את העבודה. תוכל להיווכח בעצמך לדעת, שרוב התמרורים אינם נראים בלילה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אינני יכול לעשות הכללה בעניין זה. במקומות רבים הדבר עונה על הצרכים. אם יש מקום ספציפי שאתה נתקל בו, אנא הודיעני, כדי שאוכל לפעול.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש משר הבינוי והשיכון להשיב על שאלתא מס' 830. של חברת הכנסת חמר אשל, שאיננה באולם. התשובה תימסר לפרוטוקול.

יעקב גיל (המערך):

אני מבקש לקרוא אותה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הואיל וכך אתה נוהג היום, אולי קיבלת אסמכתא להיות תורן. אם כך, הצטרף לשנות את תקנון הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

המאבק הזה מתחיל תמיד בראשית הישיבות של ימי רביעי. חברי הכנסת רוצים לשמור תשבות, אחר כך יוצאים מן האולם, והאולם מתרוקן מחברי הכנסת. אם חבר הכנסת השואל אינו נוכח באולם, לא צריך להעניק לו פרס ולהשמיע את התשובה.

יעקב גיל (המערך):

אינני מוכן לקבל את ההערה הזאת. נתבקשתי על-ידי חברי הכנסת לבקש בשמם לקרוא את התשובה, כי הם עטוקים.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת גיל, אין מתווכחים עם היושבי-ראש. עם כל הכבוד לעיסוקם של חברי הכנסת, העיסוק שצריך להיות להם עכשיו הוא לשבת באולם המליאה.

830. צורך בשיפוץ כביש קריית-שמונה — ראש-פינה

חברת הכנסת ח' אשל שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בשבט התשמ"ב (21 בפברואר 1982):

ידוע כי כביש קריית-שמונה — ראש פינה הוא אחד הכבישים המפותלים והמשושים ביותר בגליל. בכביש זה היו תאונות דרכים רבות, ובעקבותיהם קיבל הכביש את הכינוי "כביש הדמים".

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם משרדך מתכוון לשפץ את הכביש הנדון?

2. האם הבטיח השר תקציב לשיפוץ?

3. אם השיפוץ לא ייעשה, מה השר מתכוון לעשות כדי להקטין את הסיכונים לתאונות דרכים בכביש זה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' גיל)

נא ראי תשובה על שאלתא מס' 805. של חבר הכנסת אהרן נחמיאס.

רואה בהוצאה על הקמת חדר ביטחון בקריית-שמונה הוצאה על מקלט לכל דבר, כאשר מתפקידו להגן על התושבים מפני הפגזות. בהשבתך מיום 25 בנובמבר 1981 השבת, כי נבחתה האפשרות לפטור מתשלום בגין חדרי הביטחון תושבים שרכשו דירות לא רק בקריית-שמונה אלא בכל יישובי העימות, ואף הוספה כי הדבר ייעשה בקרוב.

רצוני לשאול:

האם כבוד השר כבר נתן את ההוראה לפטור את תושבי קריית-שמונה ויישובי העימות מתשלום בעד חדרי ביטחון?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' גיל)

ניתנה. הנחיה לפטור מתשלומים בגין חדרי ביטחון תושבים שרכשו את דירותיהם לא רק בקריית-שמונה אלא בכל יישובי העימות.

808. צורך בכביש גישה לכפר מושריפה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בשבט התשמ"ב (21 בפברואר 1982):

קיימת מדיניות הקובעת, שכל כפר בישראל ראוי לכביש גישה. לכפר מושריפה — שחיים בו כ-2,000 נפש — המצוי למרגלות כביש ודי-עזה, אין כביש גישה, למרות ריחוקו מהכביש הראשי. בעבר טענה מע"ץ, שמדובר בקרקע פרטית, ולכן על הכפר להסדיר את נושא הבעלות לפני כל התחלת עבודה.

רצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו שמדובר בכפר כלא סטטוס מוניציפלי ולכן בלא יכולת להסדיר נושאים כאלה בעצמו?

2. מדוע לא תפקיע מע"ץ קרקע למטרת כביש הגישה הנ"ל?

3. האם בדעת משרדך לסלול את הכביש האמור בקרוב?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

בהמשך לפניות משרדי, הממונה על מחוז חיפה מטעם משרד הפנים מטפל בהפקעת הקרקע הדרושה לסלילת הכביש, בהתאם לחוק התכנון והבנייה.

עם קבלת הקרקע הדרושה ייסלל הכביש על-ידי מע"ץ.

829. הצורך בצביעה תקופתית של התמרורים

חבר הכנסת ח' הרצוג שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"א באדר התשמ"ב (21 בפברואר 1982):

במקומות רבים בארץ דהה הצבע הזרחני שעל התמרורים בכבישים הבין-עירוניים, ולכן אין התמרורים קריאים לנוהגים בלילה ונוצרת סכנה מיותרת לנוסעים.

אבקש לדעת:

1. האם קיים נוהל אחזקת תמרורים ברחבי הארץ, ומה הוא?

2. מה מתכוון משרדך לעשות כדי לתחזק את התמרורים ולחדש את הצבע?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. אכן, קיים נוהל לאחזקת תמרורי כבישים, ראה ב"ספר עזר לאחזקת תמרורים". בפרסום זה באות ליד ביטוי כל פעולות האחזקה, כגון: רחצה עונתית, בדיקת החזר אור והחלפת תמרורים על-פי הצורך.

909. שימוש בטופס "חובת הוצאות משפטיות" עלי-די
"עמידר"

חבר הכנסת ש' הלל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר
התשמ"ב (3 במרס 1982):

בעיתון "ידיעות אחרונות" (יום שישי, 12 בפברואר
1982), פורסמה ידיעה על מקרה שהתגלה במהלך דיון
בכית"מ משפט השלום בהרצלייה, בעקבות תביעה שהגישה
חברת השיכון הלאומית "עמידר" נגד נתמכת סעד, נכה תושבת
הרצלייה. הנתבעת הציעה בפני השופט טופס "חובת הוצאות
משפטיות", שהגיע אליה. לפי הטופס חייבה חברת "עמידר"
את הדירות בשכר עורכי-הדין בעד הגשת התביעה נגדה.
השופטת ערערה על זכותה של חברת "עמידר" לחייב נתבעים
בהוצאות הגשת התביעה שלא עלי-פי החלטת בית-המשפט.

לאור האמור לעיל, הנני מתכבד לשאול:

1. האם השימוש בטופס "חובת הוצאות משפטיות" הוא
עניין שבשגרה בחברת "עמידר"? האם נוהגת החברה לגבות
מדייריה הנתבעים עלי-דיה את שכר עורכי-הדין בלי להסתמך
על החלטת בית-המשפט?

2. אם כן — האם אין נתונה הסמכות לפסוק הוצאות
משפט אך ורק לבית-המשפט? האין במקרה זה משום עקיפת
בית-המשפט?

3. האם אין בכך משום אמצעי להרחעת הנתבעים לפני
המשפט?

4. אילו אמצעים יש בדעתך לנקוט, כדי למנוע הישנות
הנוהג הנ"ל בחברת "עמידר" ובכל חברה ממשלתית אחרת?

5. גם אם אין המקרה הנ"ל מצביע על שיטה, כיצד מסביר
כבודך את שאירע בבית-משפט השלום בהרצלייה?

שר הבינוי והשיכון ד' לי:

1. הדירת שגדה הוגשה התביעה המשפטית
בבית-משפט השלום בהרצלייה אינה נתמכת סעד, עלי-פי
רשומות החברה המתואמות עם משרד העבודה והרווחה
המוסד לביטוח לאומי.

2. חברת "עמידר" גובה הוצאות משפטיות מדייריה
הנתבעים עלי-פי פסק-דין של בית-המשפט. או עלי-פי הסכם
פשרה המושג עם הנתבע.

3. "עמידר" רושמת בספריה, באמצעות המחשב, את
תשלום האגרה לבית-משפט. על כל ירושום בהנהלת החשבונות
של החברה הנוגע לדייריה היא מודיעה בכתב ללקוחות עלי-גבי
טופס סטנדרטי מתאים. אין זו אפוא דרישת תשלום אלא הודעה
בלבד.

4. אני מסכים להערכתך ומודה על השאלה. אני רוצה
לבשר, שכדי למנוע פירוש לא נכון של כוונות החברה
ואי-הבהרה, החליטה ההנהלה, מייד עם פרסום פסק-הדין
בבית-המשפט בהרצלייה, על שינוי הנוהל, והוסק משלוח
הודעות לדיירים על הוצאות משפט לפני פרסום פסק-הדין.

953. מימוש ההתחייבויות לכנייה של חברות הבנייה הציבוריות

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום
ט"ו באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

מהעיתונות למדנו, כי "קיים פגיון חמור בהתחלות הבנייה
הציבוריות לעומת המתוכנן", וכי משרדך הודיע לחברות
הציבוריות כי יפעיל נגדן סנקציות, אם לא יתחילו לבנות עד 31
במרס 1982 את כמות הדירות עלי-פי התחייבותן.

879. התמוטטויות חדרות ונשנות של כביש חדש

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר
התשמ"ב (3 במרס 1982):

כידוע, קטע הכביש העובר צפונית-מערבית למגד
השחקים שבלטרון הוא חדש יחסית. לפני כשנה התמוטט קטע
מהכביש הנ"ל, החיקון נמשך זמן רב, וכינתיים נגרמו במקום
תאונות דרכים. חודשים ספורים לאחר שיקומו של קטע הכביש
הנ"ל, חזרה התופעה על עצמה, והכביש התמוטט שוב.

הנני מבקש לשאול:

1. האם האחראי מטעם מע"ץ לסלילת הכביש הנ"ל הוא
גם האחראי לשיקום הראשון?

2. מה היתה השגיאה ההנדסית בעת סלילת הכביש?

3. מה היתה השגיאה ההנדסית בעת שיקום הכביש?

4. מה היתה ההשקעה הכספית (שירדה לטמיון) בשיקום
הכביש?

5. מתי יושקם הכביש מחדש?

6. מה הם הצעדים שנקטו כלפי האחראים למחדל זה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. לא היתה שגיאה הנדסית. זרימות תחיקרעיות
בלתי צפויות מראש גרמו לשקיעה. בניגוד לנטען בשאלתך, לא
נרשמה במקום כל תאונה.

4. ההשקעה הכספית, ובכללה, בדיקות וחקירות
גיאולוגיות, היתה כ-2 מיליוני שקל.

5. שיקום הכביש יחל בקרוב, עם קבלת הממצאים
מבדיקות גיאולוגיות, הנוגעות בשיתוף מכוני מחקר בארץ.

6. לא היה מקום לכך.

880. הצורך בסלילת נתיבי האצה

חבר הכנסת א' נסראלדין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח'
באדר התשמ"ב (3 במרס 1982):

לאחרונה נגרמו תאונות דרכים קטלניות עקב פריצת רכב
מכביש צרדי לעורק ראשי. מסתבר כי סלילת קטע קצר, הנקרא
כביש תאוצה, חסימי לרכב, המגיע לצומת ורוצה להשתלב
בתנועה, לעשות זאת ללא מעצורים ובדרגה גבוהה של
בטיחות.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה בדעת השר לעשות כדי לקדם נושא זה?

2. בכמה צמתים טרם נסלל כביש תאוצה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מחלקת עבודות ציבוריות במשרד הבינוי והשיכון אכן
כוללת, בתוכנית היבויורים שלה, נתיבי האצה להקלת
השתלבות הרכב הנכנס לכביש ראשי בהתאם לצורך
ולאפשרויות. בשנת 1981 טיפלה מע"ץ ב-21 נתיבי האצה.

אם חבר הכנסת הנכבד ריכז מקרים ספציפיים לתשומת לב
משרדי — נשמח לטפל בכל מקרה לגופו.

2. האם אכן קיימת מדיניות של העדפת הבנייה ביהודה ובשומרון על פני בנייה בערי הפיתוח, ובמה היא מתבטאת?
 3. אם לא — כיצד מסביר כבודו את טענת ראשי הערים על קצב הבנייה הכולל את התפתחותן?
 4. מדוע אין מוענקים אותם תמריצים לכללים הניתנים ביהודה ובשומרון אף לערי הפיתוח?
 5. כיצד יש ברעתך לפעול כדי לקדם את ערי הפיתוח ולהוציאן מהמצוקה הקשה הפוקת אותן כיום?
- שר הבינו והשיכון ד' לוי:
1. מלאי הדירות הפנויות ובבנייה ביישובי פיתוח הוא כ-12,500, וביהודה ובשומרון — 1,500.

- קצב בנייה וכמות בנייה אינם מטרות העומדות בפני עצמן, והם באים לענות על צרכים וביקושים. בכל יישובי הפיתוח וביהודה ובשומרון נקבעים קצב הבנייה וכמותה בהתאם לצרכים ולביקוש למקום, ובמטרה שלא ייווצר מחסור בדירה.
2. לא קיימת העדפה של הבנייה ביישובי יהודה ושומרון על פני ערי הפיתוח.
 3. מלאי הדירות החדשות ויד שנייה — לא מכורות — באזורי פיתוח הוא כ-7,000.
- קצב הבנייה לא בלם ולא יכולה את קצב התפתחותן של ערי הפיתוח, והוא בכלל היישובים הנ"ל לא קיים מחסור בדירות.

4. התמריצים לדירור נקבעים בהתאם למצבו של כל יישוב, והדבר נכון גם ביישובי יהודה ושומרון. ברם, לערי הפיתוח ניתנים תמריצים גדולים יותר מאלה שבמרבית יישובי יהודה ושומרון.

5. לא קיימת מצוקת דירור בערי הפיתוח.

973. מצבו הבטיחותי של צומת-גולני

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הבינו והשיכון ביום ט"ז באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

צומת-גולני בואכה כפר-חבור, נצרת, מג'ר וטבריה, הוא צומת סואן ועמוס מאוד. בצומת זה כבר נגרמו תאונות רבות — חלקן מחרידות וחמורות.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם מכיר כבודו את סכנותיו של צומת זה?
2. מה ברעתך המשרד לעשות כדי לשפר את בטיחותו של צומת זה?
3. האם, לדעתך, יוכל רמזור הצומת לעזור במניעת תאונות הדרכים?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

1. צומת גולני בנוי על-פי הדרישות המקובלות בצמתים מסוגו בארץ.
2. משרדי בודק, בשיתוף משרד התחבורה ומשטרת ישראל, הוספת סידורים להגברת הבטיחות במקום.
3. נושא הרמזור נבדק לאחרונה בוועדת היגוי משותפת למשרד התחבורה, למשטרה ולמשרדי, ונמצא כי אין הצדקה להצבת רמזור בצומת זה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם עומדות החברות הציבוריות בהתחייבותן כלפי משרד לגבי התחלות בנייה או לא? אם לא, אילו חברות אינן עומדות בהתחייבותן?
2. האם הודיעו לחברות הציבוריות על סנקציות שיינקטו נגדן אם לא יעמדו בהתחייבותיהן?
3. מה תהיינה סנקציות אלה?
4. האם אין מקום להתחשב במצב השורר במשק ולהגיע להסדרים עם חברות ציבוריות אשר לא עמדו בהתחייבותן בגלל סיבות סבירות?

תשובת שר הבינו והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1 ו-2. פרוגרמת הבנייה העירונית לאחר עדכונים במהלך שנת 1982, כללה 11,600 יחידות דירה, כפועל הוחלטו 7,900 יחידות דירה, רוב הפרויקטים שנכללו בפרוגרמה הופעלו, הפער בין התוכנית ובין הביצוע נובע בעיקר מסיבות אלה: 1. חלקי פרויקטים שלא הושלמו והושלמו בחודשים אפריל ומאי 1982; 2. פרויקטים שלא הופעלו כלל בגין בעיות טכניות — רישוי, קבלת קרקע, אישורי ועדות; 3. החברות הגדולות המבצעות את חלק הארי של הפרוגרמה — שיכון ופיתוח, אשטרום, יובל-גד, שיכון עובדים, רמ"ט, גניש, רסקו, א' דורי והחברות הירושלמיות — עמדו בהתחייבותיהן למשרד כמעט במלואן. מספר מועט ביותר של חברות הגיע להפעלה הנוכחית 50% מהפרוגרמה.
3. בכל שנה מוכא היתעת החברות, כי התנאים שסוכמו בפרוגרמת הבנייה תקפים לכל התחלות הבנייה עד סוף שנת התקציב, לאמור 31 במרס 1982.

הסנקציות המופעלות לאחר בדיקת שנעשות לגופו של כל פרויקט מתבטאות בעיקר: 1. כביטול הקצאת הקרקע לחברה; 2. בשינוי בהיקף הימיון שניתן לחברה; 3. בהקטנת שיעור התחייבות הרישית מהחברה, כמו כן מתחשב המשרד בהיקף ביצוע הפרוגרמה בעת קביעת התקשרויות עם החברה כעתיד.

4. המשרד התחשב במצב השורר במשק במהלך שנת 1981/82, ופרויקטים מסוימים הורדו מהפרוגרמה, כסיכום משותף על דעת המשרד והחברה, מובן שפרויקטים אלו אינם נכללים במערכת הסנקציות כמוכא בחשובה על שאלה 3.

954. טענות ראשי ערי פיתוח על קיפוחם לעומת הבנייה ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת ש' הלל שאל את שר הבינו והשיכון ביום ט"ז באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

בתחילת חודש פברואר נערך בהרצלייה כינוס של ראשי ערי הפיתוח בנוכחות סגן שר העבודה והרווחה, מר רובין, בכינוס תקפו ראשי ערי הפיתוח את מדיניות הממשלה, המעודדת את ההתיישבות ביהודה ובשומרון, על-ידי מתן הקלות כלכליות מפליגות, כעוד ערי הפיתוח נמצאות במשבר קשה. לטענתם, התנאים המועדפים ליישובים ביהודה ובשומרון, הקרובים למרכזי האוכלוסייה כרצועת החוף, פוגעים באזורים חשופים כמו הנגב והגליל, ומהווים גורם לקיפאון השורר כיום בכמה מערי הפיתוח.

לאור האמור לעיל, הנני מתכבד לשאול:

1. מה הם קצב הבנייה וכמותה (לשנה) ביהודה ובשומרון לעומת אלה בערי הפיתוח?

6. טרם נקבעו 10 השכונות הנוספות. אנו כשלי השלמה ועיבוד הנחונים הדרושים לפני קביעתן.

7. השכונות הנוספות, שתכללנה בתוכנית השיקום, תיבחנה לאור הקריטריונים שהוגדרו מראש.

1019. הטיפול בבעיות המגורים של ערבי חיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז באדר התשמ"ב (21 במרס 1982):

"צפויות בעיות בעלות היבטים עירוניים ולאומיים סביב המגורים של ערביי חיפה: הלחץ על פתרונות המגורים יגבר ותיווצר התמרמרות בקרב אזרחים האמורים להיות שווי זכויות, אך כפועל אינם זוכים לטיפול מתאים. ההתמרמרות תעלה גם ממעמדות נמוכים למעמד הביניים, ותשפיע אף על המנהיגות, ותיווצר תסיסה חברתית קשה. תסיסה כזו עלולה להתפתח לסיטואציות בלתי נעימות למדינת ישראל". כך קובע מחקר שנערך עליי המכון ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטת חיפה. נושא המחקר, שנערך עליי יוסף בן-ארי, היה "היווצרות דגם המגורים ומאפייני מעבר המגורים של ערביי חיפה". המחקר נערך אומנם בשנת 1977, אך מחבריו מציינים בסיכומו, כי צריך "למנוע את הבעיות העשויות להתפתח — אם התהליכים והמגמות הנוכחיים יימשכו". ביקור בוודיניסנס של שנת 1982 מצביע בבירור, כי מאז נערך המחקר, לא היה שינוי משמעותי בנושא הדור.

שאלות:

1. האם משרדך מודע לחומרת המצב?

2. אם כן — כיצד בדעת הממשלה והמשרד להתמודד עם בעיה חשובה זו?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לפני כמחצית השנה ערך משרד הבינוי והשיכון מחקר נוסף על צורכי המגורים של ערביי חיפה משנת 1980 עד לשנת 1985. במחקר זה נבדקו בעיות הדיוור של האוכלוסייה הערבית בהתחשב בגידולה, במגבלות הקרקע הומינה למגורים בעיר, וכן לאור ההיבטים החברתיים המיוחדים לאוכלוסייה זו. בעקבות זאת הוחלט להוסיף על מסלולי הטיפול הרגילים הקיימים — תוכניות הסיוע של המשרד, המוצעות באופן שווה הן לאוכלוסייה היהודית והן לאוכלוסייה הערבית — ולאחר קרקעות מתאימות שתתוכננה לאוכלוסייה הערבית.

יש לציין, כי כבר בשלב זה מאפשר משרד הבינוי והשיכון לבני המיעוטים המסתערים בתוכניותיו לרכוש דירות התורגות בשטחן מן המגבלות שנקבעו בקריטריוני הרכישה, וזאת בשל מספר הנפשות הרב במשפחות אלו.

1041. הצורך בשיפוץ בית-הסופר בתל-אביב

חברת הכנסת א' נמיר-שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

נמסר לי, כי אגודת הסופרים העבריים פנתה אל כבודו בדבר שיפוץ בית-הסופר על-שם שאול טשרניחובסקי בתל-אביב. זה שנים זקוק הבית לשיפוץ. מאחר שאין בו מערכת מיוזג אוויר, הוא מיושן ובלה, וקשה לקיים בו, במצב זה, מופעים ספרותיים ותרבותיים.

קצן הספרות של עיריית תל-אביב מוכנה להתחפת בשיפוץ המבנה, אם משרדך ישתתף בהוצאה זו. למרות פניות והבטחות רבות, לא קיבלה אגודת הסופרים, עד היום, את תשובתך.

974. מפגע תעבורתי בכפר ריינה

חבר הכנסת מ' ותד שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ז באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

הכביש העורקי נצרת-טבריה חוצה את הכפר ריינה. זהו כביש רכ"תנועה. והחציה בו מסוכנת כשל סיבובי המסוכנים. כמו כן הוא חסר שוליים ראויים, חסר מדרכה ההולכי רגל וחסר מעברי חציה. עשרות תאונות קטלניות אירעו בכביש זה, ומספר ניכר של תושבים מצאו את מותם או הפכו להיות משותקים בגין.

אדוני השר, רצוני לשאול:

האם משרדך מוכן לבדוק את מצב הכביש ולערוך בו את השיפורים המחויבים כדי למנוע תאונות קטלניות?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הכביש החוצה את הכפר ריינה נמצא בתחום טיפולה ואחריותה של הרשות המקומית. אחזקתו השוטפת של הכביש והשיפורים הדרושים מוטלים על אותה רשות ולא על מע"ץ.

1018. סריקט שיקום השכונות

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ו באדר התשמ"ב (21 במרס 1982):

בעיתון "על המשמר" מיום 3 במרס 1982 התפרסם, כי חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית אישר תקציב של 73.2 מיליון דולרים אמריקניים לפרויקט שיקום השכונות.

אני מבקש לשאול את כבודו:

1. האם תקציב זה מצטרף לתקציב קודם?

2. מה היא מידת המימוש של התקציב הקודם?

3. האם התקציב בא לשרת שכונות שיקום נוספות?

4. האם הקריטריונים החדשים לקביעת שכונה לשיקום מבוצעים הלכה למעשה?

5. האם הגורמים הקשורים לעניין מודעים לקריטריונים החדשים?

6. אילו הן 10 השכונות שנקבעו?

7. האם 10 השכונות החדשות שנקבעו להיכלל בתוכנית השיקום עונות על קריטריונים אלה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. לא. כלל תקציבי הסוכנות מבוצעים על בסיס מזומנים.

2. מתוך התחייבויות שנתיות של 72 מיליון דולר בוצעו עד סוף שנת התקציב החולפת 40 מיליון דולר.

3. הצעות התקציב של הסוכנות היהודית לארץ-ישראל לשנת 1982/83 מתייחסות אך ורק לשכונות שכבר נכללו בתוכנית השיכון.

4. הקריטריונים לקביעת שכונות שיקום מתבססים על מצרף של נתונים המורים על היקף וחומרה של מצוקה חברתית, כלכלית, דורית ופיסית.

5. כאמור בתשובה 4, היישובים השכונות מודעים לנתונים שיהיו בסיס להחלטה להכללתם בתוכנית. כל הנתונים מפורטים כשאלון שנשלח אליהם, כאשר הנתונים שייאספו עליידינו באופן מרוכז, מנתונים מוסדיים, מובאים לידיעתם בסמן מיוחד כשאלון.

בקשר לכך, אבקש לשאול:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?

2. אם לא — מה היא האינפורמציה הנכונה?

3. אם כן — מה ומתי בדעתך לעשות כדי להתחיל בשיפוץ בית-הספר?

הו"ד מ' שחל:

שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלתא מס' 1041 של חברת הכנסת אורה נמיר. חברת הכנסת אורה נמיר איננה באולם התשובה תימסר לפרוטוקול.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, מפתת חשיבות הנושא, אני רוצה לקרוא את התשובה.

בהתאם לחוק שיפוץ בתים ואחזקתם, התש"ם — 1980, שר הבינוי והשיכון — עלי-פנייה מאת הרשות המקומית — רשאי להכריז כרשומות, כי אזור בתחום אותה רשות מקומית יהיה אזור-שיפוץ.

עלי-פנייתו של ראש עיריית תל-אביב אהיה אפוא נכון להכריז על בית-הספר כ"אזור שיפוץ", ואקבע את שיעור השתתפות משרד הבינוי והשיכון בהוצאות השיפוץ. ברגע שאקבל את פנייתו של ראש העיר אפעל להחלת החוק על אותו מקום, כמצוין בשאלתא.

1072. בנייה בערי פיתוח

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

בהמשך להתייחסותך, ב"ב 16 במרס 1982, לשאלתא מס' 692, אבקש לדעת:

מתי אקבל תשובה מפורטת על שאלתא 692?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עלי-פני פרוגרמה ראשונית של משרדי לשנת התקציב 1982/83, תופעל בנייתן של כ-1,500 יחידות דיור בערי הפיתוח, לפי הפירוט הזה: טבריה — 100, מעלות — 150, עכו — 170, יבנה — 270, אילת — 200, אופקים — 80, ערד — 40, מצפה-רמון — 50, דימונה — 60, נתיבות — 50, קריית-מלאכי — 50, קריית-גת — 100, בית-שמש — 200.

נוסף על כך קיימת כמשרד פרוגרמה רורכית, שתופעל במקרה שיחולו שינויים בנתונים הבסיסיים של התפתחות היישובים.

1073. סלילת כביש גישה לשכונת פרדס-שניר

חבר הכנסת ר' סויסה שאל את שר הבינוי והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

בשכונת פרדס-שניר, שתושביה הם ממפוני גלגוליה, שקיבלו ארמות במקום לפני כ-30 שנה, חיות 100 משפחות. אל הכפר מובילה דרך לא סלולה, שגם בימים רגילים היא משובשת ביותר, אך בימי גשמים אינה עבירה כלל, וגישה לשכונה וממנה אפשרית רק כהליקופטר, כדברי התושבים.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם ידוע לו מצב דרך הגישה לשכונה זו?

2. אילו תוכניות — אם בכלל — מצויות כמשרדו לסלילת הדרך, ולמתי מתוכנן הכיפוע?

3. מדוע שלא תיכלל תוכנית סלילת כביש גישה למקום במסגרת שיקום השכונות (המתבצע בעיר לוד ממילא), כדי לזרז מצב קשה, שלעתים אף גורם לפיקוח נפש?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שכונת פרדס-שניר ודרכי הגישה אליה הן בתחומי אחריותה של עיריית לוד. שכונה זו איננה כלולה בתוכנית שיקום השכונות.

1074. העדר מגרשי ציבור בשכונת נווה-ירק

חבר הכנסת ר' סויסה שאל את שר הבינוי והשיכון, ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

שכונת נווה-ירק היא שכונה חדשה, המתוכננת לאכלס מאות משפחות. כמה עשרות משפחות כבר מתגוררות בשכונה, אך, כנראה בשל תכנון לקוי, לא נבנתה עד כה תשתית כלשהי של מגרשי ציבור (הכוונה לחלקות מדרשאות, מגרשי משחקים, ספורט וכד').

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם ידוע לו המצב בשכונה כיום, המאלץ ילדים והוריהם לחפש להם מוקדי משחקים בשכונות מרוחקות מביתם?

2. מדוע וכיצד נוצר מצב, ששכונה שהושלמה וכבר מאוכלסת בחלקה תוכננה כך שאין בה כל תשתית, ולו חלקית — שתשמש את אלה שכבר מתגוררים בה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במסגרת תקציב שנת 1982/83 יוחל בפיתוח ובהשלמת תשתית של מגרשי ציבור, כגון מדשאות, בשכונת נווה-ירק.

1075. פרטים על הדירות שקיבלו ממרכז ההשקעות הכרה כנכס מאושר

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר הבינוי והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):
בעיתונות פורסם, כי עד לתאריך 31 בדצמבר 1981 נתן מרכז ההשקעות הכרה כנכס מאושר, לפי המלצת משרד ומרכז הקבלנים, ל-4,650 דירות, ש-2,664 מהן הן דירות להשכרה.

אודה לך אם תשיב לי:

1. באילו ערים, ובכל עיר — באילו שכונות, מדובר?

2. באילו מקומות נוספים מתכוון משרדך להמליץ על הכרה בשנה הקרובה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המלצות משרד הבינוי והשיכון ניתנו לבקשות בנייה ב-29 ערים ברחבי הארץ. ההמלצות ניתנות לבנייני דירות, שמחציתם מיועדת להשכרה. המלצות אלו "נכס מאושר" הן על סמך החוק לעידוד השקעות הון, 1981, שבו אין דרישה לפירוט השכונות.

להלן רשימת 29 הערים: מחוז הגליל — 155; עפולה — 129, נצרת — 17, טבריה — 9, מחוז חיפה — 208; חיפה העיר — 95, קריית-ת"ם — 12, קריית-מוצקין — 16, קריית-ביאליק — 40, חדרה — 25, זיכרון-יעקב — 20, מחוז

היו"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת הלל.

שלמה הלל (המערך):

השאלה היא, אדוני השר, מה קודם למה, האם פנייה של האנשים ההולכים לעבוד במקום, שיבקשו דיוור, או שאתה יוצר מראש תנאים, שאלה ההולכים לעבוד במקום יהיו להם דירות? מאחר שהמטרה של כולנו היא לעודד את עיירות הפיתוח, לרכות בית-משמש, אני חושב שמה שאמרת לא יהיה בו להשיב על השאלה. נדמה לי שהיו מיטיבים לעשות אילו ניצלו את הפרויקט גם ליצירת מקומות עבודה וגם ליצירת מקומות דיוור במקום, כדי שתהליך עידוד האנשים לעבור לשם יהיה תכליתי.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני הושב ראש, אני רוצה לחזור ולומר: אנו מפעילים השנה 200 יחידות דיוור חדשות. יש כמלאי 300 דירות. יש דירות המוצעות למכירה חופשית. לכן איננו סבורים, שאפשר להרחיב את המלאי מעבר למה שיידרש, וישיאורו דירות ריקות. וכבר היו דברים מעולם. אם תבחרו — ואנו מוכנים לשבת עם כל גורם גם בבית-משמש, כפי שעשינו בעבר — שאנשים ממרכז הארץ עוברים אל בית-משמש, נפעיל מייד פרוגרמה דורבית בנוסף על 200 היחידות שאנו מפעילים עתה.

1078. מימוש ההלוואות המוכטחות לחוסכים בתוכנית "בר-מצווה"

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

אזרחים אשר חסכו בתוכנית "בר-מצווה" קיבלו, על-פי תנאי התוכנית, התחייבות להלוואה בשיעור 40% מערך הדריה שהם קינים. אולם כאשר הם באים לממש את זכותם, מוטלת עליהם מגבלה נוספת: הם יכולים לקבל את ההלוואה רק אם הדירה נכנתה לפי הזמנת משרד הבינוי והשיכון במסגרת הפרוגרמה של מפעל החיסכון במימון חלקי. מגבלה זו מונעת מזוגות צעירים אפשרות לקנות דירות במקומות מגוריהם, שבהם לא מתקיים התנאי הנ"ל, למעשה ברוב המקרים.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. מדוע לא תוסר המגבלה הנ"ל, כדי לאפשר לזוגות לממש את זכותם ליהנות מהלוואות במקומות מגוריהם?

2. האם ידוע לשר כי בג"ץ כבר קבע בתביעה שהוגשה בפניו, כי על משרד הבינוי והשיכון להעניק את ההלוואות הללו?

3. כמה זוגות קיבלו הלוואות אלו בשנת 1981/82?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החיסכון במסגרת מפעל החיסכון לבניין הוא הסכם חוץ בין ההוסף ובין המדינה. זכויותיו וחובותיו של כל צד בחוזה מוגדרות בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים. במסגרת הסכם זה נקבע, שמשכנתה בשיעור של עד 40% תינתן לדירות מבניית המפעל — דירות שנבנו במסגרת הפרוגרמה והוגדרו כדירות לזכאי המפעל.

2. המפורט בתשובה על שאלה מס' 1 הוא על-פי ההסכם החוץ ובכפוף לקביעת בית-המשפט הגבוה לצדק.

3. בשנת 1981/82 מימשו כ-1,400 חוסכים הלוואות בשיעור 40% ממחיר הדירה.

המרכז — 2,737; תל-אביב העיר — 803; הרצליה — 150; בני-ברק — 11; בתים — 36; חולון — 181; רמת-גן — 36; פתח-תקוה — 245; ראשון-לציון — 306; גבעתי-שמואל — 16; רעננה — 52; אבן-יהודה — 6; נתניה — 36; רחובות — 117; רמת-השרון — 103; הוד-השרון — 20; כפר-סבא — 24; אשדוד — 580; נס-ציונה — 15; מחוז ירושלים — 1,096; ירושלים העיר — 1,024; אשקלון — 72.

2. המלצת המשרד אינה מוגבלת לאתרים או ליישובים מסוימים, וכל יוזמה תיבדק לגופו של עניין.

1077. מצב השיכון בבית-משמש

חבר הכנסת ש' הלל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

העובדה כי המפעל "מנוצי בית-משמש" נבחר לייצר את מנוע מטוס ה"לביא" מעמידה את בית-משמש בפני בעיות שיכון חדשות. לשם ביצוע הפרויקט יידרשו למפעל כבר כשלכ הראשון כ-500 עובדים נוספים.

ראש המועצה מר בן-זאב טוען, כי בית-משמש לא תוכל לספק בשלב זה את העובדים הדרושים, אך יחירה מזאת, גם עובדים מערים אחרות שיבקשו להצטרף למפעל ולעבור לגור בבית-משמש לא יוכלו לעשות כן, בשל המחסור הניכר בדירות. המחסור נובע, לדעתו, מכך שמשרד הבינוי והשיכון העביר את הבנייה לקבלנים פרטיים, ואלה עיכבו את הבנייה מחשש שלא יצליחו למכור את הדירות שיבנו.

כמו כן טוען ראש המועצה, כי כדי לעודד עובדים חדשים לבוא ולהתגורר בעיירה, יש צורך במתן תמריצים והטבות כלכליות, ובין השאר להביא להוזלת מחירי הדירות בבית-משמש.

לאור האמור לעיל, הנני מתכבד לשאול:

1. האם קיים מחסור בדירות בבית-משמש?
2. אם כן — מה שיעורו?
3. אם לא — כיצד מסכיר כבודו את טענת ראש המועצה?
4. כיצד יש בדעתך לפעול כדי לענות על צורכי השיכון שיתעוררו עקב הפרויקט החדש?
5. כיצד ניתן, לדעת כבודו, לעודד מעבר עובדים חדשים להתגורר בעיירה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1 ו-2. לא.

3. בבית-משמש מוצעות כיום למכירה כ-45 דירות חדשות ומתפתות. סך כל מלאי הדירות ביישוב, ובכלל זה דירות חברת "עמידר", מסתכם בכ-300 דירות. לאור זאת אין המשרד שותף להערכתו של ראש המועצה.

4. על-פי פרוגרמת המשרד יוחל בשנת 1982/83 בבנייתן של כ-200 יחידות דיוור חדשות בבית-משמש. אם וכאשר יתברר, כי פרויקט ה"לביא" מושך ליישוב אוכלוסייה מעבר למצאי הקיים, תורחב פרוגרמה זו.

5. כבכל יישוב פיתוח, המשרד מפעיל מערכת תמריצים לדיוור. אנו מעניקים לחסרי דיוור ולבעלי דירה העוברים ממרכזים עירוניים מענקים והלוואות כתנאים נוחים לצורך רכישת דירה, ובמקרים מסוימים מאפשרים דירות כשכירות לחסרי דירה.

במרחק של חצי קילומטר עד קילומטר וחצי מהצמתים הנזכרים.

אבקש לקבל תשובה ברורה מכבוד השר:

האם לאור הסכנה החמורה הנשקפת לחיי הולכי הרגל ונהגי האזור מתכוון משרדך לעשות משהו כדי להגדיל את הבטיחות במעבר המוביל הארצי ליד נוףיים?

שר הבינוני והשיכון ד' לוי:

על-פי נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, צומת נוףיים אינו מוקד של תאונות. התאונות המעטות אשר אירעו במקום נבעו כעיקרן מפנייה שמאלה. בשלוש השנים האחרונות קרתה במקום תאונה אחת בלבד, והיה מעורב בה הולך רגל. בהתחשב בזה, אנו שוקלים לאסור את הפניות שמאלה, אשר תועבנה לצמתים המרומזרים של כפר-שמריהו.

1136. הצורך בסלילת כביש עוקף מדרום לרעננה

חבר הכנסת ח' הרצוג שאל את שר הבינוני והשיכון ביום ח' בניסן התשמ"ב (1 באפריל 1982):

הרחוב הראשי ברעננה, רחוב אחוזה, הפך מוביל בין-עירוני סואן, בין היתר בין כפר-סבא להרצליה ולכביש-החוף. הכביש חוצה את העיר ומבחר אותה לשני חלקים. רק לאחרונה הוקם רמזור אחד ברחוב עמוס זה, אין בו גשר עילי להולכי רגל, ואין כל מעבר מחלק אחד של העיר למשנהו ללא חציית הכביש. מצב זה פוגע באיכות החיים מסכן את התושבים, ובכלל זה ילדים רבים (ליד הכביש שוכנים שלושה בתי-ספר), וגורם לתאונות לא מעטות.

בזמנו הוחלט על סלילת כביש עוקף דרומי, ושר התחבורה הודיע לי בתשובה על שאלתא, כי הנושא נמצא כתחום טיפולה, בין היתר, של מע"ץ.

אבקש לדעת:

1. האם סלילת כביש עוקף מדרום לרעננה נמצאת בתכנון והאם קיים אישור תקציבי בנושא זה?

2. מתי צופה כבודו התחלה של סלילת הכביש העוקף?

שר הבינוני והשיכון ד' לוי:

1. הרחוב הראשי ביישוב רעננה, רחוב אחוזה, אינו באחזקת מע"ץ, וכל הסדרי התנועה, לרבות גשר להולכי רגל, הם באחריותה של הרשות המקומית.

2. מע"ץ כללה בתוכנית המתאר הארצית לדרכים תוראי העוקף את רעננה מדרום. עם אישור התוכנית על-ידי רשות התכנון הסטטוטורית, יוחלט על ביצוע הכביש.

1137. הכללת שכונת-שרת ברעננה בפרויקט שיקום השכונות

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמולחניו שאלה את שר הבינוני והשיכון ביום ח' בניסן התשמ"ב (1 באפריל 1982):

לנוכח העובדה ששכונת-שרת ברעננה ידועה כשכונת מצוקה, וכי שכונות ברמת מצוקה דומה צורפו לפרויקט השיקום, ובתחשב בתרומה שיש לכך לשיפור רווחתם של התושבים, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם מוכן כבודו לשקול את הכללת שכונת-שרת ברעננה במסגרת פרויקט שיקום השכונות?

2. אם כן — מתי יוחלט על הכללתה בפרויקט?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

1079. מועד הכללתו של כפר-גבירול בתוכנית שיקום השכונות

חבר הכנסת א' גרנות שאל את שר הבינוני והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

עם פתיחת מושב הכנסת העשירית, התעניינתי האם ייכנס בשנה זו כפר-גבירול לרשימת השכונות המשוקמות, ולאחר כידורים נמסר לי, כי כן הדבר. אולם עד עתה הדבר לא נעשה.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם כבוד השר ער לעובדה זו?

2. אימתי ייכלל כפר-גבירול בתוכנית השיקום, בהתחשב במצוקה של תושבי המקום ובנטישת צעירי המקום את בתיהם?

שר הבינוני והשיכון ד' לוי:

שכונת כפר-גבירול נכללת ברשימת השכונות, שעליהן נאסף בימים אלו מידע, האם ומתי לכלול אותן בתוכנית שיקום השכונות (בשנת 1982 תיתוספה עוד 10 שכונות לפרויקט שיקום השכונות).

ברם, גם אם לא תיתוסף שכונת כפר-גבירול לתוכנית, יקדם משרד הבינוני והשיכון, ככפוף לאישור ועדת בניין ערים, תוספת של תוכניות פיתוח ובנייה עוד בשנת הקצב זו, כ-250 דירות חדשות בבנייה רגילה וכ-100 דירות בשיטת "בנה ביתך" שגו לחלוטין את פני השכונה. כמו כן תקצב משרדי השנה את פינוי של כמה משפחות הדרות בתנאי מצוקה.

היור"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרנות.

אלעזר גרנות (המעריך):

כבוד השר, לפני יומיים קיבלתי תשובה בעניין תוכנית המתאר של כפר-גבירול. מתברר, שאומנם העניין בטיפול, והטיפול יימשך, אם מצרפים את ההשגיה של תוכנית מתאר מעודכנת ואת אי-הבהירות לגבי הכללת השכונה בתוכנית השיקום. ניתן להסכים את העובדה שצעירים עוזבים את המקום, הנתן הצירוף של שתי עובדות אלה עשוי להחיש את הטיפול של משרדך לפחות בנושא זה?

שר הבינוני והשיכון ד' לוי:

רק אחת מן השאלות יושבו אצלי ראש העיר וצוות עובדיו וטיפלו בסוגיה זו. איננו יכולים לעקוף רשויות סטטוטוריות — תסכים אתי בעניין זה — אבל אנחנו מוכנים עם התוכנית ועם ההקצב, עם זה, אנחנו אוספים את הנתונים להכללת השכונה בפרויקט השיקום, אני מקווה שעוד בשנה זו, זה לא בא במקום התוכנית שאני מדבר עליה.

היור"ר מ' שחל:

אני רוצה להעיר לחברי הכנסת, ששאלה נוספת אין משמעותה נאום; היא חייבת להיות קצרה מאוד, ונובעת מתשובה השר.

1101. הכניסה מכביש חיפה-תל-אביב לנוףיים

חבר הכנסת ח' הרצוג שאל את שר הבינוני והשיכון ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

18 בינואר הפנית לכבודו שאלתא בעניין הכניסה הנ"ל אל המוביל הארצי מכביש תל-אביב-חיפה. ציינתי כי המקום מועד לפרענות — אין רמזור או גשר להולכי רגל. בתשובה ביום 3 במרס 1982 ציין כבודו, כי משרדו סייע לעיריית הרצליה בהסדרת מחלפים בצמתים אכדיה וכפר-שמריהו. העובדה הזאת היא נחמה פורתא לתושבי נוףיים, הנמצאים

חבר הכנסת א' כ"ץ עזר שאל את שר הבינו והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ב (21 באפריל 1982):

נודע לי כי הכביש המקשר את מערת הנטיפים עם בית-שמש טרם הושלם. אורכו של כביש זה הוא 6 ק"מ, והתשתית לכביש מוכנה. השלמתו של כביש זה עשויה לתרום לקידום התיירות לאזור זה ולפיתוחה.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. אילו צעדים נקט השר כדי להחיש את השלמת הכביש?
2. האם יש תוכניות חידור לאזור בעקבות בניית הכביש?

תשובת שר הבינו והשיכון ד' לר: (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדרך בין בית-שמש למערת הנטיפים אינה חלק מתוכנית המתאר הארצית, שעליה פועלת מע"ץ. דרך זו נפרצה על-ידי הקן-הקימת לישראל במסגרת האירועים לציון חגיגות 200 שנה לעצמאות ארצות-הברית.

2. כן.

3 ו-4. משרד הבינו והשיכון פועל בשיתוף עם המועצה האזורית, רשות שמורות הטבע וגורמים אחרים להשגת התקציב הדרוש לביצוע השלמת הכביש.

1176. ביצוע השיקום שכונת-שפרינצק בקריית-שמונה

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הבינו והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ב (21 באפריל 1982):

בביקורי בקריית-שמונה ב-26 במרס 1982 נמסר לי, כי לאחרונה השעו חברי צוות ההיגוי של שכונת-שפרינצק את עצמם מהחברות בו, במחאה על אי-ביצוע החלטות הפרויקט בתחום הפיסי של שיכון ואכלוס, שבאחריות משרדך. לדברי חברי צוות ההיגוי, נעשו בשכונה זו כל ההליכים החברתיים המקומיים לקראת כיצור, לרבות אישור על-ידי צוות ההיגוי המקומי. אי-ביצוע החלטות ואי-הפעלת תקציבים שאושרו והובטחו הביאו לחסכול עמוק של התושבים ולאובדן אמנם באפשרות שינוי המצב. לאחר שנקטו את כל הדרכים המקובלות להבאת העניין לידיעת הגורמים האחראים, נקטו חברי הוועד את צעד המחאה הנ"ל, צעד שיש לו השלכות חברתיות קשות.

מצב זה תמוה במיוחד נוכח הכרזת סגן השר, חבר הכנסת מ' קצב, ב-29 בנובמבר על קריית-שמונה כולה כנכללת בפרויקט השיקום מבחינה חברתית, כאשר בפועל אין לכך ביטוי בתקציב 1982/83 וריאלית צומצמו החקציבים שניתנו לשכונת-שפרינצק בשנת 1980/81. כמו כן נמסר לי, שעד היום לא מונה פורמלית מנהל צוות היגוי לכלל העיר (כמחייב מתקנת השיקום).

רצוני לשאול את כבודו:

1. מדוע לא נענו עד כה פניות תושבי שכונת-שפרינצק ומכתבם שנשלח אליך ב-28 בפברואר 1982?
2. מדוע לא בוצעו עד כה תוכניות השיקום והבינו הפיסי, שאושרו לשנת התקציב 1981/82?
3. מה בדעת כבודו לעשות להחשת הביצוע של השיקום הפיסי בשכונה הנ"ל?

4. האם מוכן כבודו לשקול את העניין בחיוב, אם השכונה תואמת את הקריטריונים הקיימים?

שר הבינו והשיכון ד' לר: - שכונת-שרת שברעננה. כלולה ברשימת 160 השכונות לשיקום.

בימים אלה נאספים נתונים על שכונות המועמדות להיכלל ב-10 השכונות המתוכננות להיתוסף על תוכנית שיקום השכונות בשנת התקציב 1982/83. לשם כך הוגדרו קריטריונים המורים על היקף המצוקה וחומרתה ביישוב/שכונה. הכללת שכונת-שרת שברעננה, הנמצאת בדרגת מצוקה נמוכה יחסית, תידחה לשלב מאוחר יותר.

היורר מ' שחל: רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו.

שדונה ארכלי-אלמוזלינו (המערך): כבוד השר, האם ניתן להכין מתשובתך שהתשובה חיובית, ורק הביצוע יידחה למתעד מאוחר יותר?

שר הבינו והשיכון ד' לר: בהחלט כן.

1138. הצורך בהכללת שלומי כפרויקט שיקום השכונות

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר הבינו והשיכון ביום ח' בניסן התשמ"ב (1 באפריל 1982): העיירה שלומי, השוכנת על גבולה הצפוני של המדינה, בקו העימות, סובלת מצוקה רבה. עיירות אחרות, שמצוקתן דומה, צורפו לפרויקט שיקום השכונות.

בהתחשב באוכלוסייה, במיקומה של העיירה ובתרומה שיש לכך לקידום העיירה ולפיתוחה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם כבודו מוכן לשקול הכללה של שלומי במסגרת פרויקט שיקום השכונות?
2. אם כן — האם אפשר לעשות זאת במסגרת שנת התקציב 1982/83?
3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

שר הבינו והשיכון ד' לר: היישוב שלומי נכלל במסגרת הבדיקה הנערכת להוספת 10 שכונות על תוכנית שיקום השכונות בשנת התקציב 1982/83. אני מדבר על נתונים, אבל במקרה זה יש כל הסיכויים, ששלומי תיכלל במסגרת 10 השכונות שיתוספו.

1175, 1183. סלילת הכביש בית-שמש — מערת הנטיפים

חבר הכנסת א' כ"ץ עזר שאל את שר הבינו והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ב (21 באפריל 1982):

נודע לי, כי הכביש המקשר את מערת הנטיפים עם בית-שמש טרם הושלם. אורכו של כביש זה הוא 6 ק"מ, והתשתית לכביש הוכנה על-ידי הקן-הקימת לישראל.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מדוע לא הושלם הכביש עד כה?
2. האם יש תוכנית להשלמת הכביש?
3. מי אחראי להשלמת הכביש?
4. מתי יושלם הכביש?

* שאלתא זו נשלחה במקור לשר התיירות.

על התכנון ומימן את הביצוע. שנעשה מתחילתו ועד סופו על-ידי העירייה. הגוף הסטטוטורי לכיצוע היתה הרשות המקומית, והיא כלכד.

אין בידי משרדי כל זכות תביעה כלפי האגודה בעניין הוצאה אשר נעשתה כדי למנוע אסון מתוך אחריות ציבורית ולא בשל חובה משפטית.

משרדי לא הורים כספים לאגודה מאז 1976. להוציא אותם הסכומים שהועברו על-פי שני חוזים קיימים משנת 1975.

1178. חוק הגנת הדייר

חבר הכנסת ד' זייגמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ב (21 באפריל 1982):

ועדת רוטנשטריך בנושא חוק הגנת הדייר המליצה לתקן את החוק.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם בדעת השר לתקן את העוול שנעשה לבעלי הבתים עקב חוק הגנת הדייר?

2. האם בדעת השר להגשים את דין-וחשבון ועדת רוטנשטריך, ואם כן — מתי?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדי יזם את חוק הגנת הדייר (תיקון). התש"ם — 1980. שלפי הממשלה תחקין אחת לשנה תקנות לשינוי רמי השכירות היסודיים, והתקנות המשנות יקבעו לדמי השכירות היסודיים חוספת שלא תעלה על שיעור עליית המדד ולא תפתח מ-70% מעלית המדד. החוק הזה נתקבל בכנסת ביום י"ב באב התש"ם, 23 ביולי 1980, והתפרסם בספר החוקים 978 מיום י"ח באב התש"ם, 31 ביולי 1980. חוק זה עשה לקידום האינטרסים של בעלי הבתים תוך שמירה על זכויות הדיירים.

2. יצוין כי תקנות הגנת הדייר (דמי שכירות בבתי-עסק), שהותקנו על-ידי הממשלה בשנת 1979, הותקנו לאור המלצת ועדת רוטנשטריך, ואימצו הרבה מהמלצות הוועדה.

1214. העמדת מבנים ריקים בעיר שדרות לתלמידי מכללת הנגב

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באייר התשמ"ב (10 במאי 1982):

בעיר שדרות עומדים המבנים מס' 313 ו-314 ריקים והזמן רב. מבנים אלו יכולים וראויים לשמש פנימיה לתלמידי עיר הפיתוח הילומדים במכללת הנגב ע"ש ספיר, הנמצאת סמוך למקום. המועצה המקומית שדרות, חברת "עמיגור" וועדות האכלוס המקומית והמחוזית המליצו להעמיד את המבנים הללו לאכסון ולדירור תלמידי המכללה הגרים באזורים מרוחקים.

הנני מבקש לדעת:

האם כבוד השר מאשר את הבקשות ומוכן לממשן לפני פתיחת שנת הלימודים התשמ"ג?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מבנים מס' 313 ו-314 בעיר שדרות נועדו לזוגות צעירים ולמזכרים מדיר תת-תקני.

4. כיצד יינתן ביטוי מעשי להכרזת קריית-שמונה כנכללת כולה בפרויקט השיקום מבחינה חברתית?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. תוכניות הבנייה עוברות, כטרם ביצע, תהליך של תכנון מפורט והוצאה למכרז פומבי. צעדים אלה הושלמו לגבי תוכניות השיקום הפיסי בשכונת-שפירנצק שבקריית-שמונה. בשכונה כבר הוחל בביצוע.

4. בימים אלה מושלם סקר צרכים מקיף על קריית-שמונה. עם קבלת הממצאים יידונו דרכי פעולה לשיקום חברתי ביישוב.

1177. מימון עבודות הצלת האתרים בעיר העתיקה בצפת

חבר הכנסת ד' זכין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח בניסן התשמ"ב (21 באפריל 1982):

בשנים 1975 ו-1977 — 1978 נאלץ משרד הבינוי והשיכון להשקיע למעלה מ-20 מיליון שקל באומדן משוער, בעלות מחירים של היום, כדי לתמוך את יסודות בתי-הכנסת העתיקים שכרוכב העתיק בצפת ואת המדרון שעליו "נשענים" בתי הרובע, זאת לאחר שהאגודה המתקראת "נחל נובע מקור חוכמה" גרפה עשרות מבנים עתיקים ברובע, מבנים שנועדו לשיקום ולשחזור על-פי תוכנית מתאר מאושרת מס' 1698 לרובע העתיק בצפת. עבודות התמך, הקירות והכלונסאות בוצעו על-ידי משרד הבינוי והשיכון. על-פי הוראות מהנדסי המשרד, בעבודות חירום, למנוע הרס טוטלי והתמוטטות בתי-כנסת, שיסודותיהם נחשפו ונעורערו בעבודת דחפורים של האגודה הנ"ל.

לאור עובדות אלה, אבקש מכבודו להשיב לי:

1. מדוע לא חבץ משרדך עד היום את האגודה הנ"ל על אחריות לנזקים הישירים והעקיפים שגרמה?

2. מדוע לא הוגשה נגד האגודה תביעה כספית להחזר מיליוני השקלים שנאלץ משרדך להשקיע בעבודות התמך שבוצעו?

3. האם נכון שלא זו כלכד משרדך לא הגיש תביעת פיצויים כספית נגד האגודה הנ"ל על הנזקים שהסבה — אלא שהאגודה תבעה וקיבלה ממשרדך בתקופה האחרונה, או בכל מועד אחר, מיליוני שקלים כטענות שנגרמו לה כביכול נזקים מחמת עבודות התמך שביצע משרדך באתר?

4. האם תוגש תביעת נזיקין נגד הנ"ל על מכלול הנזקים שגרמה וההשקעות שמשרדך נאלץ להשקיע מחמת מפגעה, וכן החזר הכספים שקיבלה, אם קיבלה, כמובא בשאלה 3 לעיל?

5. האם נכון שהתעלמות משרדך מאחריותה של האגודה הנ"ל בתשלום הנזקים הכבדים ו/או בתשלומים שקיבלה כטענות סרק, נבעה מפניות ומלחצים של תוגים רתיים שהאגודה הנ"ל מקורבת אליהם?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרד הבינוי והשיכון נחלץ לבצע עבודות תמך בצפת, כדי למנוע סכנה של הידרדרות ההר. פעולות אלה נדרשו עקב אי-יסיים פעולות הבנייה של אגודת "נחל נובע מקור חוכמה".

משרד הבינוי והשיכון לא ביצע את הפעולה, כי אם פיקח

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חבר הכנסת הנכבד, הצעתך משקפת, למעשה, את הכללים והקריטריונים המקובלים כיום בתוכנית הסיוע. צפיפות הדירור המזכה בסיוע בתוכנית הלוואות להטבת תנאי דיור אכן נבחנת על-פי מספר הנפשות, הממוצע לחדר, אך במקרה שתנאי זה אינו מתמלא, נבחנת צפיפות הדירור על-פי טבלה משווה של מספר נפשות מול שטח מדוי של הדירה.
2. תקציב הסיוע הוא מוגדר, והקצאות המשרד נעשות על-פי סדרי עדיפויות.

1256. מצב השיכון ביישובי בקעת-הירדן

חבר הכנסת א' כ"ץ: עזו שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ד באייר התשמ"ב (17 במאי 1982):
נודע לי כי קיימת מצוקת שיכון רבה בחלק מיישובי בקעת-הירדן.

אודה לך אם תשיב לי:

1. מה הוא מספר יחידות הדירור ומה הוא התקציב בשנת הכספים הנוכחית לכל אחד מיישובי בקעת-הירדן?
2. מה הוא התקציב למבני ציבור וחינוך לכל אחד מהיישובים הנ"ל?
3. מה הן ההשקעות בחשתית הנעשות בשנת התקציב הזאת בבקעת-הירדן?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

צורכי השיכון ביישובי בקעת-הירדן נענים על-ידי המשרד כהתאם לקצב גידולם של היישובים, כאשר המטרה היא יצירת מלאי דיור זמין למתן פתרונות דיור לתושבי המקום ולקליטת מתיישבים חדשים.

אשר לשאלות המועלות כשאלתא, להלן הפרוגרמה של משרדנו לשנת התקציב 1982/83: סך כל ההקצבה לחשתית, לפיתוח, להקמת יחידות דיור, מוסדות ציבור, והשתתפויות, היא 170 מיליון שקלים. התוכנית להקמת 122 יחידות דיור:

במגמה לסייע למכללה ע"ש ספיר הציע משרד הבינוי והשיכון דירות מתפנות. הצעה זו לא נתקבלה עד כה על-ידיה, אך עדיין עומדת בעינה.

1216. מתן מענק מותנה לזוג צעיר הרוכש דירה לא-חדשה בעיר פיתוח

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באייר התשמ"ב (10 במאי 1982):

זוג צעיר הרוכש בעיר הפיתוח דירה מ"ד שנייה" אינו זכאי למענק מותנה, שמקבלו זוג צעיר הרוכש דירה חדשה. הנני מבקש לשאול:

מדוע לא יינתן סיוע ממשלתי לזוגות צעירים הרוכשים דירות ישנות בהיקף ובצורה דומה לסיוע הניתן לזוגות צעירים הרוכשים דירות חדשות?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ברוב יישובי הפיתוח, עלות הבנייה גבוהה במידה ניכרת מערך הדירות בשוק. המענק המותנה הניתן לדירות החדשות נועד לגשר על פער זה ולמנוע מצב, שבו אדם ישלם בעד דירה מחיר הגבוה משווייה. לעומת זאת, מחירי דירות מ"ד שנייה" מבטאים את השווי בשוק; והסיוע המעורבן מאפשר לזוג צעיר לרכוש דירה מ"ד שנייה" ביישובי הפיתוח, ללא המענק המותנה.

1217. הקריטריונים למתן סיוע בדיור בגין צפיפות

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באייר התשמ"ב (10 במאי 1982):

על-פי מכתבה של גבי לוי, הממונה על פניות הפרט, בתשובה על פנייתו של מ' זיגלמן מחיפה, מתברר כי משפחה של 4 נפשות זכאית לסיוע בגין צפיפות אם היא מתגוררת בדירת 46 מ"ר ברוטו או פחות מזה, דהיינו כ-40 מ"ר נטו. אבקש מכבודו להשיב לי:

1. מדוע לא יושגה הקריטריון וייקבע גם על-פי מספר חדרים ולא רק על-פי מ"ר, כדי להבטיח תנאי דיור מינימליים למשפחה זכאית?

2. האם אפשר לשנות בשלב זה לפחות את גודל הדירה במ"ר אשר מוכה בסיוע?

ישוב	מספר יחידות דיור	מכנה ציבור	תקציב
אלמוג	12 יחידות דיור + מקלוט	מרפאה, מגרש ספורט ותשתית	25 מיליון שקל
גלגל	12 יחידות דיור + מקלוט	חדר אוכל	35 מיליון שקל
מעלה-אפרים	50 יחידות דיור (בנייה באמצעות חברות)	אולם ספורט, שתי כיתות גן ומקלוט	22 מיליון שקל
מצפה-שלם	6 יחידות דיור	פעוטון והשתתפות בהקמת מרפאה	10 מיליון שקל
נירן (נערן)	-	פעוטון ומקלוט והשתתפות בהקמת מרפאה	3.5 מיליוני שקל חצי מיליון שקל
קליה חומר	10 יחידות דיור (כולל חשתית ופיתוח)	השתתפות בהקמת מרפאה	20 מיליון שקל

תקציב	מבנה ציבור	מספר יחידות דיוור	יישוב
			מועצה אזורית בקעת הירדן
6 מיליוני שקל	השתתפות בהקמת בית-		ארגמן
חצי מיליון שקל	מועצה, פיתוח והתאמת		בקעת
1 מיליון שקל	כיתות כביה"ס האזורי		מתולה
1 מיליון שקל	השתתפות בהקמת מרפאה	12 יחידות דיוור	מעלה יגלבו
	גן כיחא	+ מקלוט	
	שיקום מועדון		
19.3 מיליון שקל	הקמת כיתת יום	10 יחידות דיוור	רועי
	ומקלטים והשתתפות	+ מקלוט	
18 מיליון שקל	בהקמת מרפאה	10 יחידות דיוור	שרמות-מתולה
	מועדון, מזכירות	+ מקלוט	
15 מיליון שקל	ומיקלוט		

לירידת מחירי הדירות עד למחירים הנמוכים מאלה שבתל-אביב. אבל מה לגבי מעלה-אדומים? האם גם במעלה-אדומים המחירים זולים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
תוכנית הסיוע עונה על כך. יש סיוע הניתן בקרקע, יש סיוע הניתן בפיתוח, יש סיוע הניתן ישירות — הכול כדי להגשים מדיניות. ואין זה סוד, שהממשלה מעוניינת בהקמה ובחזיון של היישובים מסביב לירושלים: גבעת-זאב, אפרת, מעלה-אדומים, בית-אל וכיוצא באלה. ירושלים אינה משלמת את המחיר של הפיתוח הזה; הדבר אינו נעשה על-חשבונה. הבנייה בירושלים ומסביב לה היא בהיקפים גדולים מאוד.

היור"ר מ' שחל:
תודה לשר הבינוי והשיכון. אני מומין את שר המשפטים לענות על חמש שאלות.

658. הצורך בחוק בנושא הפיצויים לתושבי חבל-ימית

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר המשפטים כיום א' כשכט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

כבוד השופט העליון לשעבר מר ברנזון המליץ לשר החקלאות, לאחר שלמד את נושא פינוי חבל-ימית, כי יוחק חוק מתאים וכי תוקם ועדת שלושה (טריבונל כלשונו), אשר תטפל בכל נושא הפיצויים.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם יום שר החקלאות הצעת חוק בנושא?
2. האם ידע שר המשפטים את פרטי המלצות כבוד השופט לשעבר?

3. האם עתה, משנוכח עם ישראל לדעת, כי חששות מר ברנזון לא זו בלבד שהתאמתו אלא מה שקרה חמור אף יותר מהן, יאות שר המשפטים להיעתר להמלצת כבוד השופט ולהביא לכנסת בדחיפות הצעת חוק מתאימה?

שר המשפטים מ' נסים:
מאחר שבינתיים נתקבל החוק בעניין הפיצוי למפגני סיני, הרי שאין עוד מקום לחשובה על השאלת הנ"ל.

היור"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב גיל.

יעקב גיל (המערך):

ארוני שר המשפטים, אני רוצה לשאול, האם זה הולם את התקנון והאם זה כיבוד התקנון להשיב לאחר חודשים כה ארוכים, עד שהשאלת הופכת למעשה למיותרת?

1257. ידיעה על עודפי דירות בירושלים

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר הבינוי והשיכון כיום כ"ד באייר התשמ"ב (17 במאי 1982):

על-פי פרסומים בכלי התקשורת, במיוחד בעיתון "המקומו" קול ירושלים", קיימת תחזית של 5,500 דירות ללא ביקוש בירושלים, ואף של בניית שכונה חדשה, שתחבר את שכונת נווה-יעקב לשכונת הגבעה-הצרפתית. אני מבקש לשאול:

1. האם האינפורמציה שנמסרה נכונה?
2. מה הם, לדעת משרדך, הגורמים שהביאו למצב זה?
3. מה ככוונת משרדך לפעול ולעשות כדי שמצב חמור זה לא יתקיים?

חשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1 ו-2. לא.

3. בירושלים (ובכלל זה במעלה-אדומים ובגבעת-זאב) קיימות כ-6,000 יחידות דיוור לא מכורות, מהן 1,000 יחידות דיוור בבנייה פרטית. חלק ניכר מהדירות הלא-מכורות בשלבי בנייה התחלתיים ביותר, ולפיכך אין תמה על היותן עדיין בלתי מכורות. אין ספק, כי עם התקדמות הבנייה, תימכרנה הדירות קצב סביר. חלק מהדירות הלא-מכורות הן בשלבי בנייה מתקדמים, אך לא הוצעו למכירה מסיבות טכניות, ולכן לא ניתן להתייחס אליהן כאל מלאי לא מבוקש.

היצע הדירות הגדול והמגוון בירושלים הביא לירידת מחירן עד למחיר הנמוך ממחיר הדירות בתל-אביב. כמובן אני מדגיש, כי הסיוע הניתן לזכאים בירושלים הוא הגבוה במדינה.

במגמה לקדם את נושא גידול העיר ולהביא להאצת קצב אכלוס הדירות תכנן משרד הבינוי והשיכון: 1. תוכנית מיוחדת לעולים, כדי למשוך חלק גדול יותר מאוכלוסייה זו לעיר; 2. גידול משמעותי בסיוע לזוגות צעירים בעיר, מעבר לגידול ביתר חלקי הארץ; 3. שיפור תנאי דיוורן של המשפחות שנתרו כמצוקת דיוור בעיר, כעניין זה עשוינו בירושלים מבצע רציני ביותר. מי שמכיר את הסוגיה יוכל לציין זאת; 4. מסלול סיוע מיוחד לרכישת דירות חדשות; 5. תוכנית סיוע מיוחדת לעובדי המדינה העוברים עם משפחותיהם לירושלים לעבוד ולהתגורר בה.

היור"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גיל.

יעקב גיל (המערך):

אדוני השר, אמרת שההיצע הגדול בירושלים הביא

שקופיות, שצולמו בעת הלידה, של התינוקת ושל השליה. פרופסור שנקר אמר, כי אין כל הבדל בינה לבין תינוק רגיל. אנו מעריכים שבכך נפתח עידן "תינוקות המבחנה" בישראל.

שאלותי הן:

1. האם מתעוררות שאלות משפטיות בתחום דיני משפחה, דיני קניין, המיוחדות למצב החדש?
2. אם כן — האם משרדך נערך לעידן זה?

שר המשפטים מ' נסים:

1. בעיית "תינוק המבחנה" כרוכה בשאלות משפטיות מעניינות: כאשר התינוק אינו מורעו של הבעל אלא מורעו של "תורם" זה — האם הוא בנו של התורם? אם הופרתה אשה מביצית שנלקחה מאשה אחרת, מי היא האם — בעלת הביצית או האשה שהעובר התפתח ברחמה?

רוב השאלות המשפטיות הקשורות ב"תינוק מבחנה" קיימות גם בתינוק הנולד כתוצאה של הזרעה מלאכותית, ובאבחנה הוציא משרד הבריאות תקנות, שעניינן ניהול בנק זרע, וכן נקבעו מטעם משרד הבריאות "כללים בדבר ניהולו של בנק זרע והנחיות לביצוע הזרעה מלאכותית".

אין ספק, שאם יחולו חידושים מרעיים בתחום זה, ייתוספו שאלות ואף יחחרפו, הן מבחינה משפטית והן מבחינה מוסרית.

2. משרד המשפטים ער למצב החדש, ובשלב זה אנו מנסים ללמוד את הבעיות, אם יהיה צורך ליזום חקיקה בנושא זה — נעשה זאת.

היור' מ' שחל:

איני רוצה להתערב, אבל יש בנושא זה הצעת חוק המונחת על השולחן.

שר המשפטים מ' נסים:

ידוע.

1109. מידת שיתוף הפעולה בין משרדי המשפטים של ישראל ומצרים

חבר הכנסת ר' נעים שאל את שר המשפטים ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

בימים הקרובים עומדת ישראל לסגת מחצי-האי סיני, על-פי הסכמי השלום עם מצרים. החודשים שחלפו מאז חתימת הסכם קמפ-דייוויד ועד לתאריך הנסיגה מסיני שימשו לישראל אבן-בוחן לכוונותיה של מצרים בהסכם שלום זה. אבקש מכבוד השר לענות על שאלותי:

1. האם נחתמו הסכמים לשיתוף פעולה בין משרדך למשרד המשפטים המצרי מאז נחתמו הסכמי השלום?

2. האם קיימים הסכמי הסגרה בין ישראל למצרים? אם לא — האם קיימו או מתקיימים מגעים לחתימת הסכמים כאלה?

3. האם קיימים הסכמים לשיתוף פעולה בין משרדך למשרד המשפטים המצרי לתקופה של 5 שנים לפחות, או, ליתר, למן יום נסיגת ישראל מחצי-האי סיני?

4. האם קיימים חילופי מידע שגרתיים בין משרדך למשרד המשפטים המצרי?

5. האם מערכת היחסים בין משרדך למשרד המקביל במצרים תואמת את ציפיות משרדך?

שר המשפטים מ' נסים:

1. ר"3. קיים מפגש אחד עם נציגי משרד המשפטים המצרי, אך לא נחתם מעקבותיו כל הסכם לשיתוף פעולה.

שר המשפטים מ' נסים:

אתה צודק. קרה כאן שיבוש: השאלתא הגיעה ללשכתנו חודשיים או יותר לאחר שהוגשה.

שלמה הלל (המערך):

מה קרה?

שר המשפטים מ' נסים:

אומנם אפשר היה להשיב עוד לפני הפגרה, אבל יש נוהג שלא להשיב על שאלתא אחת אלא לחכות עד שיצטברו כמה שאלות. אני חושב שצריך שלא לקיים נוהג זה. אולי נעשה זאת בעתיד — וגם אם תהיה שאלתא אחת, רצוי להשיב עליה ולא להמתין לקובץ שאלות כדי להשיב עליהן בבת-אחת.

1035. עיכובים בתשלום דמי המזונות עליידי ההוצאה לפועל

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר המשפטים ביום כ"ו באדר התשמ"ב (21 במרס 1982):

נודע לי, כי מאז החלו בהוצאה לפועל לכצע את תשלומי המזונות באמצעות המיכון, מגיעים המזונות המשולמים בבנק הדואר בתחילת החודש לידי האשה והילדים רק בסוף אותו חודש. שכן עליהם לעבור תחילה דרך מיכון בירושלים ואחר כך לעבור למשרדי ההוצאה לפועל. כך נוצר מצב, שעשרות אלפי נשים וילדים מפידידים מדי חודש מתשלום דמי המזונות — כי האינפלציה גורמת לשחיתתם — ונגרמים להם קשיי מחיה.

שאלותי הן:

1. האם המצב המתואר נכון?

2. אם המצב אינו כך, מדוע אפוא חל פיגור בתשלומים?

3. מי מרוויח מכך שהכסף מתעכב כמשך כמה שבועות?

4. האם ככוונת השר להורות על העברת הרווחים לידו המקבלים?

5. האם ככוונתך לפעול לקיצור זמן ההמתנה למזונות, ואם כן — כיצד?

שר המשפטים מ' נסים:

1. המצב המתואר בשאלתא איננו מדויק, להוציא את תקופת השביתה במרכז המיכון משרדי, אולם, גם אז הוצאה הוראת שעה לתשלום מזונות בצורה ידנית.

2-5. משך הזמן מיום הפקדת הכסף בחשבונות בנק הדואר של הנהלת בתי-המשפט ועד להוצאת ההמחאה לזכאים הוא כשלושה שבועות. יש מגמה לקצר גם משך זמן זה.

לא נראה לי שבתקופה קצרה נוצרים רווחים שאפשר לחלקם. מה עור שהמדינה משקיעה סכומי עתק בשיפור השירות ובבניית מערכת מתוחכמת, שתענה על דרישות הקהל.

1036. השאלות המשפטיות הכרוכות בתופעת "תינוקות המבחנה"

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר המשפטים ביום כ"ו באדר התשמ"ב (21 במרס 1982):

"תינוק מבחנה" נולדה לראשונה בישראל בבית-החולים "הדסה" בעין-זכר בירושלים — כך מסר מנהל מחלקת נשים ויולדות של בית-החולים, פרופסור יוסף שנקר. בהוצאה שנשא בפני חברי אגודה לתכנון המשפחה, שהתקיימה באקדמיה לרפואה בירושלים, פרופסור שנקר סייר לומר כל פרט מזהה על האשה או על מועד הלידה. הוא הוסיף, כי התינוקת מתפתחת כשורה וכי אין בה מומים. במהלך ההוצאה הוקרנו

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי נכונה?
2. אם כן — האם יש דרך לפקח על ההובלה של חומרי הנפץ?
3. האם הובלת חומרי הנפץ מתבצעת כהתאם לכללי הבטיחות?
4. האם אריות חומרי הנפץ נעשית על-פי כללי התקן המחריבים על-פי החוק?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. משרדנו מופקד על חוק חומרי נפץ, התשי"ד — 1954, נותן את ההיתרים לקנייה, להובלה, לאחסנה ולשימוש בחומר נפץ, ומפקח על מילוי תנאי ההיתר. עקב היקף עבודות פיתוח הדרום קיים צורך בכמויות ניכרות של חומר נפץ לאזור זה ובהובלתו לאותו יעד.

2. הפיקוח על הובלת חומר נפץ מתבצע על-ידי מפקחי עבודה ועל-ידי המשטרה במשותף. הן במחסן החלוקה והן בדרך לאתרי הפיצוצים.

3. ההובלת מתבצעת בדרך כלל בהתאם לכללי הבטיחות הנדרשים, אולם במקרים יחידים פעלו בניגוד לתנאי ההיתר, ולאור זאת ננקטו צעדים נגד בעל ההיתר, והיתרו נשלל.

4. אין תקן לאריות חומר נפץ, אולם בית-החרושת של חומר הנפץ מבצע את הראויותיו.

היו"ר מ' סבירור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלניו.

שושנה ארבל-אלמוזלניו (המערך):

אדוני סגן השר, בהעדר תקן, האם אתם מתכוונים לחשוב על הצעת חוק שתסדיר את הנושא הזה באופן חוקי, כדי שהדבר לא יישאר לרצונם של המעסיקים או בעלי המפעלים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

עד עכשיו, ההוראות שלנו, שהן לכאורה וולונטריות, נתקבלו על-ידי המובילים כהוראות מחייבות, ולא התעורר הצורך בתקן. בכל זאת, נבדוק את העניין פעם נוספת.

890. העברות משרד העבודה והרווחה למוסד "קריית הילד"

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התשמ"ב (3 במרס 1982):
אודה לשר אם ישיב לי:

כמה כסף מתקציב משרד העבודה והרווחה הועבר למוסד "קריית הילד" בכל אחת מהשנים 1977, 1978, 1979, 1980, 1981?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

(לא נקראה). נמסרה לפרוטוקול.

משרדנו העביר למוסד זה סכום כולל של 3,857,000 שקל בשנים 1977 — 1981.

(לחשובה צורך נוספת. ובו פירוט סכומי ההעברה לפי שנים ולפי נושאים).

910. תוכנית להקמת מרכז ספורט לעיוורין בירושלים.

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התשמ"ב (3 במרס 1982):
כידוע, חלפה שנה מאז טקס הנתת אבן הפינה למרכז הספורט לעיוורין, האמור לקום בקריית-משה שבירושלים, אך כשטח לא חלה כל התקדמות.

2. אין הסכמי הסגרה עם מצרים ואין משא-ומתן לחתימת הסכמים כאלה. נושא זה אינו בעדיפות גבוהה במימוש הנורמליזציה.

3. אין חילופי מידע עם משרד המשפטים המצרי.

5. כאמור, אין עתה כלל יחסים עם משרד המשפטים המצרי.

1157. מעמדם המשפטי של חברות ביטוח ישראליות בגדה וברצועה

חבר הכנסת ד' תיכון שאל את שר המשפטים ביום ח' בניסן התשמ"ב (1 באפריל 1982):

חברות ביטוח ישראליות, המבטחות כל-ירכב ביהודה ובשומרון וברצועת-עזה, נתונות מבחינה משפטית כמצב נחות ביותר: מחד גיסא, אסורה הופעתו של עורכי-דין ישראלי בבתי-משפט של אזורים אלה, ומאידך גיסא, אין כל מניעה חוקית להגיש בהם תביעות נגד חברות ביטוח ישראליות, כשהמסמכים כתובים רק בשפה הערבית וההתדיינות היא על טהרת הפרוצדורה הירדנית או המצרית.

שאלתי היא:

האם, חרף כל המגבלות המשפטיות והקשיים הכרוכים בדבר, ניתן להבטיח לחברות הביטוח הישראליות ייצוג הוגן והולם במסגרת הדיון בתביעות המוגשות נגדן?

שר המשפטים מ' נסים:

השאלתא מבוססת, עם כל הכבוד, על טעות. ביהודה ובשומרון מותר לעורכי-דין ישראלים להופיע ולייצג חברות ביטוח כמו כל מתדיין אחר. הופעת עורכי-דין ישראלים לפני בתי-המשפט המקומיים מוסדרת בצו בדבר עורכי-דין ישראלים בבתי-משפט (הוראת שעה) (הארכה) — צו מס' 248. אמת, הדיון בבתי-משפט אלה הוא בשפה הערבית — אך הערבית היא שפה רשמית גם בישראל, וגם בבתי-המשפט בישראל מוגש חומר רב בשפה הערבית, ולעתים מתנהל הדיון כולו בשפה הערבית.

אשר לרצועת-עזה — חברות הביטוח מיוצגות שם על-ידי עורכי-דין מקומיים, הנותנים ייצוג הוגן לחברות הביטוח, ועד כה לא היה מקרה שחברת ביטוח קופתה בפסק-הדין, אדרבא, ניסיונו מראה, שכאשר תושבי יהודה, שומרון או רצועת-עזה מגישים את תביעת הניזקין שלהם נגד חברת הביטוח לא ביהודה, בשומרון או כעזה, אלא בבתי-המשפט שלנו — הם זוכים כסכומים שאינם נמוכים יותר מאלה הנפסקים להם באזורי מגוריהם.

היו"ר מ' סבירור:

חודה לשר המשפטים, אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על שאלתו.

709. הובלת חומרי נפץ

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלניו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ט' בכשב התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

נמסר לי, שמדי חודש מועברים דרך באר-שבע כשלושים עד ארבעים טונות של חומר נפץ. חומרי הנפץ מובלים על-ידי משאיות, טנדרים ורכב פרטי, באופן שעשוי לגרום לאסונות כבדים.

רצוני לשאול את כבודו:

אבקש לדעת:

1. מדוע לא הוחל בכניית המרכז הנ"ל?

2. מתי תתחיל הכנייה בפועל, ומה הוא לוח הזמנים המשווער למשך בניית כל הפרויקט?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפה-טוקול)

הקמת מרכז הספורט הארצי לעיוורים נדחתה על-ידי בית-חינוך עיוורים, לאחר שהוועדה לבניין ערים של עיריית ירושלים הכניסה בתוכנית הבניין שינויים מהותיים, אשר חייבו לשנות את התוכנית כולה. בינתיים, אושרה התוכנית המתוקנת, ונמסר למוסד על-ידי העירייה, כי התוכנית תועבר בימים אלה לוועדה המחוזית לבניין ערים. אל נכון הדע, כי אין אפשרות לקבוע לוח זמנים מדויק אלא לאחר גמר הליכי התכנון והרישוי בוועדה המחוזית.

911. אירקיום חוק החניכות כמכונים הציוניים ביער ירושלים

חבר הכנסת ד' זיגרמן שאל את שר העבודה והרווחה ביום ה' באדר התשמ"ב (3 במרס 1982):

בכתבה "עבודת" ב"הארץ" מיום 5 בפברואר 1982, מספר העיתונאי על ילדים ערבים, שגילם נמוך מ-15, העובדים כמכרז הנופש ביער ירושלים. הם מועסקים שם, במסגרת המכונים הציוניים, בעבודות שירותים כגון ניקיון והכנת אוכל, עובדים יום שלם ולנים מחוץ לביתם.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם ידוע לשר, שאין מקפידים על חוק החניכות כשמדובר בנערים ערבים?

2. האם בדעת השר לנקוט צעדים נגד מרכז הנופש, המעסיק נערים ערבים בניגוד לחוק?

3. האם בדעת השר להמליץ בפני משרד החינוך והתרבות להפסיק העסקת נערים ערבים במוסדות חינוך יהודיים ציוניים?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפה-טוקול)

1 ו-2. עבודת קטינים היתה תופעה נפוצה בקרב ערביי מזרח-ירושלים. מאז 1967 נעשים מאמצים לצמצם תופעה זו. כיום לא ידוע לנו על עבודתם של קטינים מתחת לגיל 15. אם יימצאו כאלה — יינקטו אמצעים חוקיים מתאימים על-פי חוק עבודת הנוער, התשכ"ג—1963.

3. נדאג לשמור על החוק בכל מקום, ובוודאי במוסדות ממשלתיים.

980. טיול לטבריה שערכו מנהלי מחלקות כנמל חיפה בשבת

חבר הכנסת מ' כהן-אבידב שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ז באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

נמסר לי, כי ביום שישי אחר הצהריים, בתאריך 5 בפברואר 1982, יצאה קבוצה של 16 מנהלי מחלקות כנמל חיפה בליווי רעיותיהם למלון "גלי כינרת". במלון הוזמנו 16 חדרים, ולקבוצה הוצמד אוטובוס. הקבוצה ביקרה, בין היתר, במרחצאות חמת בשבת. הוצאות טיול תענוגות זה היו על-חשבון רשות הנמלים.

ידוע לי כי משרד מוציא היתרים לעבודה בשבת כנמל חיפה ובנמלים אחרים.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב:

1. האם טיול זה, שבחלקו נערך בשבת ונעשה בו חילול שבת בפרהסיה על-ידי מנהלי מחלקות ברשות הנמלים וכני משפחותיהם, ושהוצאותיו היו על-חשבון רשות הנמלים, נעשה במסגרת ההיתר לעבודה בשבת שמשרד מנפיק למינהלת נמל חיפה?

2. גם אם ייאמר בתשובה מהנהלת הרשות, שהפעולה נעשתה כמסגרת דיונים בענייני עבודה, שלכל הדעות אינם חייבים להיות בשבת ולא דווקא בטבריה, האם תיתן היתר לפגישות עבודה כאלה בשבת?

3. האם בדעתך לנקוט צעדים נגד מסע "עבודה" מפרך של מנהלי מחלקות כמינהלת הנמל בגני חמת בטבריה, או בכל מקום אחר בארץ, בשבת, על-חשבון רשות הנמלים ב"כיסוי" של ישיבות עבודה בשבת?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפה-טוקול)

1 ו-2. כפי שנמסר לי, ביום 5 לפברואר 1982 נערך טיול של מנהלי מחלקות העובדים כנמל חיפה, שלא במסגרת העבודה אלא במסגרת של פעילות חברתית. לאיש מהמשתתפים בטיול לא נרשמו שעות עבודה, ואיש מהם לא קיבל תשלום בגין הטיול הנ"ל. לא התקיימו כל דיונים במסגרת הטיול, אשר כולו הוקדש להנאת המשתתפים בו.

3. כאמור בתשובתי לעיל, מדובר בטיול ולא במסע "עבודה". כלשון השואל, לפיכך אין מקום לנקיטת צעדים כלשהם נגד רשות הנמלים מצדנו. מאחר שלא נעברה כל עבירה על חוק שעות עבודה ומנוחה,

982. העסקת פועלים ערבים בלא רשיון

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ז באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

על-פי הערכה, מדי יום עובדים כ-6,000 פועלים ערבים מיהודה ומשומרון דרך שוק דורשי עבודה ב"כיכר פריס" בחיפה. חבר מזכירות מועצת פועלי חיפה אלי נחמיאס העלה נושא זה, בצורת שאלתא, לדיון במועצת פועלי חיפה.

לטענתו של נחמיאס, מדי יום ביומו נוטלים מעסיקים פרטיים (בדרך כלל קבלני בניין, קבלני אינסטלציה וכד') פועלים ערבים המגיעים מיהודה ומשומרון לעבודות ארעיות וזמניות, בלא לשלם להם תנאים סוציאליים אלמנטריים ותוך כדי עקיפת שירות התעסוקה.

הוא ציטט נתונים של משרדך, ולפיהם מתוך כ-1,200,000 ערביי השטחים כ-210,000 יוצאים לעבודה. כ-70,000 מכוח עבודה זה עובדים בכל מדינת ישראל, ורק 45,000 קיבלו רשיון משירות התעסוקה. אם כן, אפילו משרדך מודה ש-25,000 עובדים בלא רשיון.

מזכיר מועצת פועלי חיפה גרס, כי במקום זה בחיפה מצויים לא רק פועלים מיהודה ומשומרון אלא גם מכפרי הגליל. האחריות לקיום "השוק" הזה רובצת על שירות התעסוקה, שחייב ל"נקות" את הגנע הזה, שיש בו הן ניצול לרעה של עובדים והן פגיעה בעבודה המאורגנת.

שאלותי הן:

1. האם הידיעות נכונות?

2. אם כן — מה בדעת המשרד לעשות לשינוי המצב?

5. כיצד יש בדעתך לפעול כדי לקדם את ערי הפיתוח ולהוציאן מהמצוקה הקשה הפוקדת אותן כיום?

סגן שר העבודה והרווחה בי"צ רובין:

1. בחודש דצמבר 1981 היה מספר דורשי העבודה 11,706; מספר המובטלים 6 ימים יותר היה 4,878.

2. שיעור האבטלה בערי הפיתוח הוא כשליש משיעור הארצי, כאשר שיעור האוכלוסייה בה הוא 12% בלבד מהשיעור הארצי.

שלמה הלל (המערך):

כלומר, 33% לעומת 12%, פי שלושה.

סגן שר העבודה והרווחה בי"צ רובין:

נכון מאוד. הגורמים העיקריים לכך הם: חלות במפעלים גדולים ורגילים כלכלית: העדר נכונות מספקת מצד משקיעים פוטנציאליים; מגוון תעסוקתי שאינו עונה על ציפיות הדור הצעיר; והעיקר, חוסר נכונות מספקת לצאת לתעסוקות מצויות בתעשייה, בבניין ובחקלאות. דהיינו, בתעשיות פשוטות.

3. מגמת הפיתוח ביהודה ובשומרון אינה פוגעת ישירות בערי הפיתוח, אלא בכך שמאגר האוכלוסייה המועמד לעבור לערי הפיתוח מתחלק, מתפזר בין מִסְפָּר יישובים גדול יותר.

4. התמריצים הניתנים ביהודה ובשומרון ובערי הפיתוח הם דומים, פרט לכביה ולתוכניות "כנה ביתך". הביקורת של ראשי הערים מתמקדת ברמת הסיווג הגבוהה שניתנה ליישובים מסוימים ביהודה ובשומרון, בלי להתייחס לקריטריון הגיאוגרפי. לדוגמה, לאריאל סיווג דומה לזה של קריית-שמונה או ירוחם. משרדנו חותר לבדיקה מחודשת של סיווג זה, כפי שאכן גם הודעתי באותו כינוס של ראשי ערי הפיתוח, שהחכר על-ידי חבר הכנסת השואל.

5. לדעתנו, אין ערי הפיתוח נמצאות במצוקה קשה ולא במצוקה בכלל. משרדנו ימשיך, בכל זאת, במכשעי אכלוס בערי הפיתוח, ויכוון, במשותף עם משרד התעשייה והמסחר, תעשיות חדשות לערי הפיתוח, במטרה לשפר את מצב התעסוקה בערים אלה ולקלוט משפחות נוספות ממרכז הארץ.

הי"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שלמה הלל.

שלמה הלל (המערך):

לאחר שכבודו השר ציין כחלק הראשון של תשובתו, שלמעשה אחוז האבטלה ביישובי הפיתוח הוא פי שלושה מזה שביהודה, חלקי הארץ, קשה לי להבין את החלק השני של תשובתו, כשהוא אומר שאין בעיה. הבעיה, במידה שבה היא קיימת, היא פי שלושה. והטענה שאין מביאים בחשבון את המרחקים ואת הבעיות גם של הרכב האוכלוסייה, אלא אומרים שבכל האזורים יקבלו היום אותה עדיפות שניתנת לערי הפיתוח, כבר ברור שהזרימה תהיה באמת לאזורים קרובים יותר, שלכאורה הם הפוכים להיות חלוציים, אבל למעשה הם פוגעים בצורה קשה מאוד בעדי הפיתוח.

אני רוצה לשאול, האם משרד העבודה והרווחה עושה בכל זאת מאמצים לאחר בעיה זו, לא בדרך ההסתמכות על בדיקה שגרתית אלא בבדיקה העניין בצורה יסודית הרבה יותר, בני שליטא (הליכוד):

אדוני-סגן השר, כמי שהשתתף — — —

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת שליטא, שכ בבקשה. אינך צד בעניין. על-פי החקיקה, רק השואל יכול להציג שאלה נוספות.

סגן שר העבודה והרווחה בי"צ רובין:

1. יש מקום לשני חיקונים: א. מספר העובדים מיהודה, משומרון ומעזה, המועסקים באמצעות שירות התעסוקה, עולה על 51,000. השאר הם אנשים העובדים כעצמאים — קבלנים, קבלני-משנה, סבלים, רוכלים, גננים וכיוצא באלה בעלי מקצוע בתחומי שירותים שונים ואחרים. אנשים אלה אינם טעונים הרשאת שירות התעסוקה, משום שאינם שכירים: ב. לפי הערכת שירות התעסוקה, מגיע מספר העובדים ב"כיכר פריס" לעשרות בלבד. אין יסוד לדיבורים על 6,000 עובדים.

2. שירות התעסוקה ממשיך בפעילות פיקוח במקומות העבודה, ומטריד מעבידים הבאים להזמין עובדים, באמצעות פעילות פקחי שם; כלומר, מונע אותם מלעשות זאת. ראוי לציין, כי עצם שהיית אנשים ב"כיכר פריס" איננה בחזקת עבירה על חוקי שירות התעסוקה. חרף הידיעה של מגמת הימצאותם שם, אנחנו מדינה חופשית, והם רשאים לעמוד בכל מקום שירצו.

הי"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

ברשותך, האם יש הבחנות אובייקטיביות בין שכיר לעצמאי, או שזה נתון למניפולציות של המעסיק לצורך השתמטות מהוראות החוק?

סגן שר העבודה והרווחה בי"צ רובין:

ברור שיש הבחנות אובייקטיביות, כי כל מערכת התשלום לשכירים פועלת באמצעות שירות התעסוקה, כאשר לעצמאים אין שום קשר אלינו. אולם, יש תחומים, כאלים, שאין לנו שליטה עליהם. יש ניסיונות עקיפה, אבל יש עשרות אלפי עובדים, וחלק נושר הצדה במסגרות פיקטיביות כאלה או כאלה.

983. טענה בדבר קיפוח ערי הפיתוח לעומת ההתיישבות ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת ש' הלל שאל את שר העבודה והרווחה כיום ט"ז באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

בתחילת חודש פברואר נערך בהרצליה כינוס של ראשי ערי הפיתוח, בנוכחות סגן שר העבודה והרווחה מר רובין (ראה כתבה ב"הארץ" מיום 5 בפברואר 1982). בכינוס חקפו ראשי ערי הפיתוח את מדיניות הממשלה, המעודדת התיישבות ביהודה ובשומרון. על-ידי מתן הקלות כלכליות מפליגות, בעוד ערי הפיתוח נמצאות במשבר קשה. לטענתם, התנאים המועדפים ליישובים ביהודה ובשומרון, הקרובים למרכז האוכלוסייה ברצועת-החוף, פוגעים באזורים חשובים כמו הנגב והגליל, ומהווים גורם לקיפאון השורר כיום בכמה מערי הפיתוח.

לאור האמור לעיל, הנני מתכבד לשאול:

1. מה היא מידת האבטלה (מבחינה כמותית, מספרית) השוררת כיום בערי הפיתוח?

2. אם אכן סובלות ערי הפיתוח במיוחד ממכת האבטלה, כיצד מסביר כבודו את הגורמים לכך?

3. האם נכונה הטענה, כי מתן התמריצים ומגמת הפיתוח ביהודה ובשומרון הם על חשבון ערי הפיתוח?

4. מה הם התמריצים הניתנים ביהודה ובשומרון, ומדוע אין מוענקים תמריצים כלכליים דומים בערי הפיתוח?

הממשלה. החוק המוצע נועד, בין היתר, לשקם את מערכת קצבאות הילדים השלישיים ואילך, וזאת עקב השחיקה שחלה ברמתן הריאלית. ההצעות לשיקום ולעדכון הקצבאות יבטיחו, לעניות דעתנו, לעתיד לבוא, הצמדה לשכר הממוצע ומניעת שחיקת הקצבה כמנוחים של רמת-חיים.

הצעות אחרות, הכלולות בחוק, יחולו על משפחות מרובות ילדים, שיש בהן לפחות ארבעה ילדים, והן נוגעות לתחומים שבהם מורגש הצורך בסיוע למשפחות ברוכות ילדים; לדוגמה, הטבות בשיכון, בחינוך, בהחזקת ילדים בפנימיות, בסיוע רכישת מוצרים חיוניים, בהנחות בתשלום מסים.

כאמור, החוק מונח על שולחנם של משרדי הממשלה, ואני מקווה שער סוף המושב הזה הוא יגיע לכנסת לדיון מפורט.

1038: ביצוע חוק הזדמנות שווה בתעסוקה

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ו באדר התשמ"ב (21 במרס 1982):
כ"ז במאי 1981 נתקבל בכנסת חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א — 1981. שר העבודה והרווחה ממנה על ביצוע חוק זה. תחילת החוק, כפי שמצוין בנוסח החוק, היא ביום 1 בינואר 1982.

שאלותיו הן:

1. מה עושה משרדך לאכיפת החוק — האם מונו מפקחים לעניין חוק זה? האם מונחת מרעצה ציבורית מייעצת?
2. אילו צעדים מתכנן משרדך כדי לאכוף פרסום על-פי חוק זה?
3. מה היא הכתובת במשרדך שאליה יוכל לפנות אצל הרואה עצמו נפגע?
4. מה הוא סוג הסעד שיקבל נפגע ממשרדך?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

1. בהתאם לסעיף 3(א) לחוק, מינה השר את גברת זוהר קרני ואת הממונות המחוזיות של האגף לתעסוקה ומעמדה האשה כמפקחות על ביצוע החוק.

המועצה הציבורית נמצאת בשלבי הקמה. משרדנו פנו לכל הגורמים המפורטים בחוק, אשר נציגיהם יכהנו במועצה ועם השלמת רשימת הנציגים חוקם המועצה.

2. לאחר תקופת "הרצה" והידברות עם מנהלי העיתונות בדבר פרסום מודעת ביקוש לעובדים, כמתחייב מהחוק, תוגשנה תביעות משפטיות נגד העוברים על סעיף 2 לחוק.

3. לאגף לתעסוקה ומעמד האשה, הקריה, תל-אביב.

4. משרדנו חוקר כל תלונה לגופה, ובמקרים שיוחלן עליהם תוגשנה תביעות משפטיות נגד העוברים על הוראות החוק.

היור' מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (המערך):

אני מודה על התשובות. השאלה, האם בדקתם — — —

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:
אודה לך אם תגביה את קולך. בדרך כלל אינן מהשקטות בכית.

בני שליטא (הליכוד):

אבל הייתי נוכח — — —

היור' מ' סבידור:

אני מבקש. אין לך רשות. אני מבקש לשבת.

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

הייתי יכול לתת הוצאה ארוכה על האבחנה הדקה אבל הכוונה בין אבטלה ובין העדר תעסוקה. כסטטיסטיקה של ערי הפיתוח רשומים מובטלים של 6 ימים ויותר, כפי שצינתי, אבל לצד המובטלים הללו, הבטלים-מזעקים הללו, יש לנו תעסוקה רבה מאוד. יש תעסוקה רבה בכנייה, בחקלאות, בתעשייה עתירת כוח אדם, ואנשים לא רוצים בה. אנו צריכים לעשות מאמץ כדי לגשר בין שני הדברים. אותם מובטלים לכאורה, הם בעצם כלתי מועסקים, ויכולים לצאת לעבודה.

לצד זה, אני רוצה לומר לחבר הכנסת הלל, שבטוח נראה לעין של השנתיים הקרובות יש תנופה עצומה של מפעלי תעשייה עתירי מדע, עתירי ידע, עתירי טכנולוגיה בערי הפיתוח השונות. בטוח של שנתיים נראה שם שינוי רציני. אולם, יש שם בעיה של דור צעיר, מבוך, שצמח, ואיננו רוצה את הטקסטיל של שנות השישים אלא רוצה טכנולוגיות מתקדמות. אנחנו נמצאים במצב של בנייה לקראת, ואני מאמין שבתוך שנתיים יחול שינוי ממשי.

נפתלי בלומנטל (המערך):

אתה יכול לאמת מספר מועסקים — 100, 200?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

יש הרבה יותר.

1037: תחולת העוני במשפחות השכירים בישראל

חבר הכנסת ש' ויס שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ו באדר התשמ"ב (21 במרס 1982):

לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, הילדים העניים מהורם ב-1980 כ-8% מכלל ילדי משפחות השכירים בישראל. זאת, לעומת 3.8% ב-1977. זאת ועוד, לפי אותו דין-וחשבון, תחולת העוני, לאחר חשומי הצורה למשפחות עם 4 — 5 ילדים ויותר, עלתה מ-4.6% ב-1977 ל-11.7% אשתקד.

שאלותיו הן:

1. האם המובא לעיל נכון?

2. אם כן — מה בדעת הממשלה לעשות לשינוי דחוף במצב?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

1. הנתונים המובאים בנוף השאלתא, על עלייה בתחולת העוני לאחר תשלומי העברה לילדים ולמשפחות מרובות ילדים, הם נכונים. עלייה זו נובעת בעיקרה מהשחיקה שחלה, לצערנו, בקצבאות הילדים, מאז יולי 1975. נקודת הקצבה מעודכנת בהתאם לשינויים החלים במדד המחירים, כנהוג גם לגבי נקודות הויכך כמערכת מס הכנסה. העובדה, שהיא מעודכנת לפי המדד ולא לפי שיעור השכר הממוצע במשק, יוצרת פער. בשבע השנים האחרונות עלה השכר בשיעור גבוה יותר ממדד המחירים. דבר זה לא התבטא בעדכון קצבאות הילדים, ולכן שחיקתן כמנוחים של רמת-חיים היתה חריפה יותר לעומת השחיקה של הקצבאות הצמודות לשכר הממוצע.

2. משרד העבודה והרווחה ער להרעה שחלה, בעיקר במצבן של משפחות מרובות ילדים. זה כחודשיים מופצת "הצעת תוכנית — הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים" במשרדי

אנחנו צריכים לפתור את בעיות הגורע עצמו, ולא למצוא לו כינוי אחר.

שבח וייס (המערך):
אפשר לטפל בלי כותרות.

הי"ר מ' סבידור:
סיימו.

1110. מצב כוח האדם במפעל "מנועי בית-שמש"

חבר הכנסת ש' הלל שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

העובדה, כי המפעל "מנועי בית-שמש" נכחד לייצר את מנוע המטוס "לביא", מעמידה את בית-שמש בפני בעיות תעסוקה חדות (ראה תכנה בעיתון "מעריב" מ"8 בפברואר 1982). מצב התעסוקה השורר כיום בעיר נחשב לטוב יחסית לאבטלה כערי-פיתוח אחרות, וכבר עתה מחקשה העיירה לספק למפעל את כל כוח העבודה הדרוש לו. מבין 1,350 עובדי המפעל רק כ-600 הם מכני המקום (השאר עובדים מבחוץ). ראש המועצה מר בן-זאב מציין, כי כבר בשלב הראשון תידרש תוספת מיידית של כ-500 עובדים, ונראה שבית-שמש לא תוכל לספקם. כמו כן, לא תוכל בית-שמש לקלוט עובדים חדשים בשל המחסור בדיוור.

מלבד הצורך בתוספת ניכרת של עובדים, רואים אנשי מועצת פועלי בית-שמש קשיים נוספים: התושבים טוענים כי התנהלה מעדיפה להביא עובדים מבחוץ (ומוציאה כ"8.11 מיליון שקלים על הסעת עובדים); יחסי האנוש המעוררים שבמפעל מרחיעים את תושבי המקום מלעבוד במפעל.

לאור האמור לעיל, הנני מתכבד לשאול את כבודו:

1. מה הוא מספר העובדים המשרע שניתן יהיה לגייס מבין תושבי בית-שמש לצורך הפרויקט החדש?

2. אילו אמצעים יש בדעתך לנקוט כדי לפתור את המחסור הצפוי בעובדים לביצוע הפרויקט?

3. האם נכונה טענת אנשי מועצת פועלי בית-שמש, כי יחסי האנוש, במפעל מעוררים?

4. האם אכן מעדיפה הנהלת המפעל לקבל עובדים מבחוץ (למרות העלות הגבוהה של ההסעה) על פני תושבי המקום?

5. אם כן — מדוע?

6. כיצד יש בדעת כבודו לפעול למען שילובם של תושבי העיירה בפרויקט החדש, ובכך לתרום לפיתוחה של בית-שמש?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
כ"150.

2. א. גיוס עובדים מקצועיים — ככל שיימצאו מיישבים כדירים של כ"40 ק"מ, שבהם מקיים המפעל הסדרי הסעה.

שלמה הלל (המערך):
זה אומר חל-אביב, ירושלים, הכול.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
לא, 40 ק"מ מבית-שמש זה עדיין לא חל-אביב.

הי"ר מ' סבידור:

סגן השר, עם כל הכבוד, אני מבקש שלא להתייחס להערות אלא בסוף.

שולמית אלוני (המערך):

על-מנת שלא יהיה צורך לצרור, אני מקווה שיתקינו את המקרופונים.

האם השר בדק כיצד נכשל משרדו בפרסום מנוגר לחוק? את המודעה שפורסמה בעיתון העברתי אליך.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
אשיב לך בפרט. אבדוק את זה פעם נוספת.

1040. טיפול המשרד בבעיית הגורע חסר המסגרת

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ז באדר התשמ"ב (11 במרס 1982):

לפי נתונים שבידי, בירושלים בלבד מצויים כ-9,000 בני גורע מחוץ למסגרת חינוכית או טיפולית.

שאלותיו הן:

1. האם נתונים אלה נכונים?

2. מה הוא המצב בישראל כולה?

3. כיצד מתמודד המשרד עם בעיה זו?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. מסקר שערכה התיידיה לקידום גורע בעיריית ירושלים בשכונות העיר מתברר, כי בעיר נמצאים כ-4,600 בני גורע החיים כתנאי מצוקה בדרגות שונות. 1,200 מהם נמצאים בטיפול התיידיה.

2. אין הערכות בדיוק על המצב בישראל כולה. הנתונים נעים בין 5,000 לבין 20,000 בני-גורע גילאי 14—18. ההערכות הן כה שונות, מאחר שההגדרות של גורע במצוקה אינן אחידות ומאחר שהמצב, כמובן, איננו סטטי.

3. במסגרת השירות לגורע במצוקה במשרדנו פועלים 140 עובדי חבורות רחוב ב"50 יישובים ומטפלים ב"3,000 נערים. כ"95 עובדות עם נערות במצוקה פועלות ב"43 יישובים ומטפלות ב"2,000 נערות. הפעולה נעשית באמצעות הרשויות המקומיות. פעולת המשרד איננה מגיעה, לצערנו, לכל בני-הגורע במצוקה, במידה רבה בגלל אילוצים תקציביים.

הי"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבה וייס.

שבח וייס (המערך):

אשר לכינוי הזה של "חבורות רחוב", עם הסטריאוטיפ, האם אינכם חושבים שכדאי ליצור מושג אחר, משום שהוא יוצר דימוי עצמי אצל חבורות הצעירים האלה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

הדימוי, הכינוי, השם או הטרמין הזה של "חבורות רחוב", כמו כל הטרמינים האחרים, מקבל תו של גנאי במשך הזמן. אתה יכול מחר להחליף אותו ולהשתמש ב"חבורות שוליים", "חבורות גורע נודד", "חבורות גורע נודד" או "חבורות גורע מצוין" במקום "חבורות רחוב".

שבח וייס (המערך):

כלי שמות.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

נעבור שנתיים — שלוש שנים הכול יודעים כמה מדובר, וזה הגנאי נדבק. כך קרה גם למונחים אחרים, כמו טעון-טיפול, שבמשמעותו הראשונית הוא כיטור יפה מאוד, אבל זה הגנאי דבק בו במשך הזמן. לכן הבריחה מהתואר אינה פתרון הכעיה.

1112. מחירי המעונות לילדים

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' בניסן התשמ"ב (3 במרס 1982):

מחירי המעונות לילדים הרקיעו שחקים. המצב הפך לחמור עד כדי כך, שמשפחות מעוטות הכנסה מדירות רגליות מהם, למרות הזדקקותן הרבה לשירות זה, כדי שאם המשפחה תוכל לצאת לעבודה, בעיקר חמור המצב בעריית הפיתוח.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם מצב זה ידוע לכבודו?

2. האם בדעת השר לפעול למען הוזלה משמעותית של עלויות המעון לפחות בערי הפיתוח?

3. אילו קריטריונים להוזלה קיימים כיום?

4. האם משרדך מודע לעובדה, שבעריית הפיתוח הצורך בציאת האשה לעבודה הוא אינטרס משפחתי עליון?

5. מרוע מורות וגננות אינן נחשבות עובדות מן המניין לצורך הכרה בהן כנשים עובדות?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. המחירים במעונות הילדים עולים כהתאם להתייקרויות במשק ובמועדי תשלום חוספת היוקר. על אף זאת לא העלה משרדנו את המחיר ותשלומי ההורים באפריל 1982, מכיוון שראינו כי היינו מגיעים למחירים שהציבור לא יוכל לעמוד בהם.

2. עיירות הפיתוח הן בעדיפות בקריטריונים של משרדנו, ואמהות עובדות נהנות מהנחה משמעותית לעומת אלה שבמרכז הארץ — לפחות ב-3 דרגות תשלום פחות; וכן נהנות מההשתתפות גם אמהות העובדות במשרה חלקית ובכרמ הכנסה גבוהה יותר לעומת יתר חלקי הארץ.

3. הקריטריונים להשתתפות המשרד בהחזקת ילדי אמהות עובדות מקנים עדיפות לקבוצות אלה: א. אמהות העובדות בייצור, בתעשייה, בחקלאות שכירה ובמלונאות — 3 דרגות זכות; ב. אמהות עובדות המתגוררות בעיירות פיתוח — 3 דרגות זכות; ג. אמהות עובדות שילדיהן מתחנכים במעונות יום בשכונות שיקום — 2 דרגות זכות; ד. אמהות ואבות במשפחות חד-הוריות — 4 דרגות זכות; ה. אמהות המחזיקות 2 ילדים ויותר במעון — 2 דרגות זכות; ו. מפרנסות יחידות — 2 דרגות זכות.

4. משרדנו מודע לעובדה זו, ולפיכך הנהיג קריטריונים מועדפים לעיירות אלה.

5. מורות וגננות נחשבות עובדות מן המניין, אולם במרבית המקרים הן אינן עומדות בקריטריונים של מינימום שעות עבודה. 24 שעות שבועיות, או שהכנסתן עולה על תקרת השכר המקנה השתתפות. בדרך כלל הקריטריון השני מפרעיר להן, ולכן הן אינן נוקטות למסגרת ההנחות שלנו.

הי"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

אם הבנתי נכון את דברך, אשה עובדת יכולה לאגור את כל הקריטריונים האלה שהזכרת ביחד וליהנות מכולם?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אתה יודע את הכלל, שאין מוספים הנחות על הנחות. הרי נוכל להגיע למצב שנצטרך לשלם לה בעד זה שהיא

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

ב. קיום קורסים להכשרה מקצועית במחזוריים נוספים. שאלהם יגויסו עובדים בלתי מקצועיים ביישובים במרחק האמור מהערה הקודמת.

כיום מצוי בבית-שמש מרכז להכשרה מקצועית, אשר עובד בשיתוף עם מפעל "מנועי בית-שמש" ומכשיר אנשים במקצועות המתכת. החשטל והטקסטיל, ולומדים בו כ-250 איש. כמריכין יש למשרדנו בית-ספר תעשייתי משותף עם המפעל. 95 תלמידים לומדים בו את מקצועות המתכת ומנוענות המטוסים.

3. אכן, כשנים האחרונות היו אירועים מספר בתחום יחסי העבודה במפעל הנוצר, אך אין להסיק מכך, שיחסי האנוש במפעל מעודרים.

4. ר"ל, לא, ככל הידוע לנו.

6. כיום נמצאת בשלבי תכנון הקמת מרכז הכשרה חדש, אשר יוכל לקלוט 350—400 לומדים, ויהיה בכך פתרון לאוכלוסייה העתידה להשתלב במפעל. כמריכין נמצאת בשלבי תכנון הרחבת בית-הספר התעשייתי לקליטת עוד כ-100 לומדים. נוסף על כך, לומדים כ-100 תלמידים-חניכים בבית-ספר "עמל" בבית-שמש. משרדנו משתתף גם בהכשרת 60 עובדים במסגרת הכשרה פנים-מפעלית במפעל "מנועי בית-שמש" עצמו.

כפי שידוע לך, מטרת ביצוע הפרויקט בבית-שמש הייתה, בין היתר, לתרום לפיתוחה של השגשוגה של העיירה. אני מקווה שלצד הפרויקט הזה תהיה גם הנירה לבית-שמש. אבל אנחנו עושים פעולה מקיפה להכשרת כוח-אדם מקומי, שגם יגור ויחיה במקום.

הי"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שלמה הלל.

שלמה הלל (המערך):

אדוני סגן השר, במושגים של מדינת ישראל "הגדולה", רדיו של 40 ק"מ מבית-שמש מקיף את כל שפלת החוף, ולמעשה הופך פלסתר את הכוונה להביא לפיתוח אותם אזורי פיתוח ולהעברת אנשים אליהם מאזורי החוף הצפופים, לרבות תל-אביב או בואך תל-אביב. אני יכול להבין, שבתחילה אולי אין ברירה. אבל, האם כבוד סגן השר אינו חושב, שהגיע הזמן לעדכן את המושג הזה, "בקרבת בית-שמש", כלומר את הרדיו של 40 ק"מ, הגורף את כל האזור הזה? אם לא ייעשה כך, ומשיכו לגור במבואות תל-אביב ולנסוע יום יום לעבוד בבית-שמש, וזאת תהיה הוצאה מיותרת, שלא חוסף לבית-שמש דבר, הרי כעבור זמן מה צריכים לצמצם את הטווחים, בהתאם לגודלה של מדינת ישראל.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת שלמה הלל.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אני רוצה לומר לחבר הכנסת שלמה הלל, שהמרחק של 40 ק"מ אינו מקרי. זה במקרה גם הסדר ההסעה של המפעל, אבל הוא קיים גם בתחילת העבודה שלנו. אינני חושב שעל-די צמצום המרחק הזה נעורר אנשים לבוא לבית-שמש. אנתון צריכים לעשות את בית-שמש אטרקטיבית כך שאנשים לא ירצו לנסוע אליה אלא לחיות בה, וכאמת ית שם כמה ניצנים טובים מאוד של שפלת אוכלוסייה מקומית, ואנחנו צריכים לעודד אותה ולעודד אחרים לבוא אליה.

3. אילו צעדים בדעת השר לנקוט על מנת לפתור לאלתר ולטווח ארוך את בעיית האבטלה בדימונה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. לא. מספר המובטלים שנרשמו כלשכת התעסוקה בדימונה בפברואר 1982 הוא 189.

2. ב-60 לכל היותר, והו מספר העובדים חושבי דימונה שעדיין עובדים בשדה-התעופה ברמת-מטרד שליד מצפה-ירמון.

3. ויסות גיאוגרפי של תעסוקות, כגון: הסדרי הסעה של עובדים מדימונה לבתי-המלון בבקעת יס-המלח, הסדרים שכבר הוחל בהם; המשך קיום פעולות להכשרה מקצועית; מאמצעים להחלפת עובדים מיהודה ומחבל-עזה בעובדים מקומיים; כמו כן יש לקוות, כי פעילות משרד התעשייה והמסחר תביא למציאת משקיעים להרחבת הקיבולת התעסוקתית.

1159. פרסום מודעה בניגוד לחוק הזרמונות שווה בתעסוקה

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ח' בניסן התשמ"ב (1 באפריל 1982):

ביום ו', 18 במרס 1982, פורסמה מטעם משרד מודעה על קורס לטיפול במפגרים. המודעה הייתה מכוונת רק לנערה, ובין תנאי הקבלה צוין: "מגיל 18 — אחרי שירות צבאי/שירות לאומי או פטור".

שאלותי הן:

1. האם אין בפרסום זה עבירה לכאורה על חוק הזרמונות שווה בתעסוקה?

2. כיצד מפרסם משרד מודעה הסותרת חוק אשר משרד ממונה עליו?

3. מה מתכוון השר לעשות למניעת עבירה חוזרת בנוסח זה ובדומים לו?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 ו-2. המודעה פורסמה בטעות על-ידי המדרשה להכשרת עובדים טיפוליים חינוכיים.

3. כדי למנוע הישנות של המקרה, הוציא המנכ"ל לכל יחידות המשרד הנחיות בדבר הצורך להקפיד על הוראות החוק בכל פרסומי המשרד. בעתיד.

היו"ר מ' סבידור:

תורה. סגן שר העבודה והרווחה ישיב על שאלתא מס' 1160 של חברת הכנסת שושנה אוכלי-אלמולינו.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
ברשותה של השואלת אשיב על שאלתא זו בפעם הבאה, כי היא איננה נמצאת פה בין החשובות.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה.

ב. הצעת חוק המפלגות, התשמ"א — 1981*

(הצעת חבר הכנסת מ' שחל)

חבר הכנסת משה שחל להביא לפנינו את הצעת חוק המפלגות, התשמ"א — 1981.

מחזיקה את ילדה במעון. היא זכאית למקסימום שבין אלה. כפי שהסכרת, יש כאן שני קשיים: יש בעיה של מורות שאינן נכנסות למערכת הזאת, בעיקר משום שתקרת ההכנסה שלהן גבוהה יותר; בעיה אחרת, שאנחנו רוצים להתמודד אתה והיא קושי אמיתי — משפחות חד-הוריות, של אמהות ללא אב, אלמנות, גרושות ואחרות, ואב ללא אם, המחזיקים ילד במעון. לקבוצת אוכלוסייה זאת ניתנה העדפה נוספת, כי נוכחנו שיש שם קיפוח בעליל.

1114. חילולי שבת על-ידי בתי-מרקחת

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' בניסן התשמ"ב (25 במרס 1982):

כשבועון "שערים" מיום י"ז באדר התשמ"ב, 12 במרס 1982, פורסם חקיקר, שלפיו בתי-המרקחת מחללים את השבת במסווה של תורנות. מדובר ברשת בתי-המרקחת "סופרפארם" ובבתי-מרקחת אחרים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם ידוע למשרדך עניין חילולי השבת הנ"ל?

2. האם תורה לבתי-המרקחת הנ"ל להפסיק לאלתר את חילולי השבת, העומדים גם בניגוד לחוק שעות עבודה ומנוחה?

3. מה בדעת משרדך לעשות כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' הראל)

1. כל בתי-המרקחת, ובכלל זה רשת "סופרפארם", מקיימים תורנויות קבועות ומסודרות על-פי החוק, בהיתר כולל — מתן השירות החיוני בשבתות ובמועדים.

2. הפעלת בתי-המרקחת הפועלים במסגרת תורנויות אווריות היא מכוח חוק שעות עבודה ומנוחה.

3. המשרד מקיים, בשיתוף עם גורמים אחרים, פיקוח מתמיד על חוק שעות העבודה והמנוחה. במסגרת ההיערכות החדשה של המשרד, אנחנו מתכוונים לבדוק מחדש ולהחמיר במתן היתרי עבודה בשבת, על-פי החוק וברוחו.

1158. בעיית האבטלה בדימונה

חבר הכנסת ד' יטבין שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' בניסן התשמ"ב (1 באפריל 1982):

בחדש פברואר נרשמו כלשכת התעסוקה בדימונה 534 מובטלים. זהו-שיא חסר תקדים של מספר המובטלים בעיר זו, אפילו בהשוואה לשנות המיתון הגדול, שקדמו למלחמת ששת הימים.

שאלותי הן:

1. האם האינפורמציה הנ"ל נכונה?

2. מה הוא הגידול הצפוי במספר המובטלים לאחר גמר העבודות בשדה-התעופה "רמן"?

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני מזמין את

* נוספות.

משמש יסוד גם להצעת החוק שאני מתכבד להגישה לפני הכנסת.

בחוק המפלגות האוסטרי נאמר, כי קיומן וריבויין של מפלגות פוליטיות הם מרכיבים עיקריים של הסדר הדמוקרטי ברפובליקה.

על רקע עובדות אלה, אדוני היושב־ראש, היו יוזמות שונות. הצעתי זו מוגשת, מצד אחד, בעקבות המימון על־ידי אוצר המדינה ועל רקע התקדימים והניסיון במדינות אחרות. אך, מצד שני, אעלה בפני חברי הכנסת את העובדה, כי עד היום נמצאות כאן מפלגות, שאין להן למעשה שום מסגרת חוקית, המסדירה את המבנה המשפטי של אותו גוף. בלי רצון לפגוע, חלילה, באחד מהנופים המיוצגים כאן, אני רוצה לומר, לדוגמה, שלאגודת־ישראל אין למעשה כל מבנה משפטי, המגדיר את המסגרת ואת הכללים שעל־פיהם היא פועלת. אני מבין שבאגודת־ישראל היו בחירות לפני שלוש שנים, ויחקן אותי חבר הכנסת הלפרט אם אני טועה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
לפני חמש שנים היו הבחירות.

משה שחל (המערך):

הבחירות היו לפני חמש שנים בפעם הראשונה, ונדמה לי שעד כה לא נערכו כלל בחירות.

שבה וייס (המערך):

כמפד"ל היו בחירות לפני חמש שנים. כדי שלא ההינה אִי־הבנות, אני רוצה להגיד שאני בעד המפד"ל.

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת שבת וייס, המפד"ל היא מסגרת משפטית מוגדרת מבחינה זו. אני מתייחס כאן לשאלה מהי מפלגה בכלל. אין לזה הגדרה בחוק. יש לזה התייחסות עקיפה בחוק מימון מפלגות.

רבתי חברי הכנסת, אני מתייחס לכמה נקודות עיקריות בחוק שאני מגיש. השאלה המרכזית היא: מהי ההגדרה של "מפלגה"? אני רוצה לומר, כי בשאלה הזאת התלבטו רבים, ואני ביניהם, שדנו בשאלה איך להגדיר מפלגה בצורה כזאת, שבידי השלטון, שלטון כלשהו, לא תהיה האפשרות להצר צעדים של קבוצת אנשים, הרוצה להתארגן במסגרת פוליטית, מההגדרות הרבות שהיו לפנינו, העדפתי להכיא לפניכם הגדרה, שלדעתי היא ההולמת ביותר והעונה ביותר על הצורך בשמירת חופש ההתאגדות, מצד אחד, ועל הצורך בשמירת אופיה הדמוקרטי של המדינה, מן הצד השני.

אני מתכבד לקרוא את ההגדרה: מפלגה היא חבר בני־אדם הפועלים במסגרת המשטר הדמוקרטי בישראל, שהתאחדו למטרות מדיניות וחברתיות ושואפים להגשים אותן מטרות בדרך חוקית על־ידי פעולה משותפת, ובלבד שמטרות אלה אינן שוללות את קיומה ואת משטרה הדמוקרטי של מדינת ישראל.

אני מדגיש את הנקודה הזאת, מפני שהיה שוני בין הצעת החוק המוגשת כאן על־ידי ובין הגדרה שהוצעה בזמנה על־ידי החברים האחרים, שהתייחסה, למשל, לשלמותה של הארץ, שאיש אינו יודע להגדיר מהי, או לביטחונה של ישראל, כאשר גם זאת שאלה שיכולה לאפשר או לתת בידי קבוצת אנשים הנמצאת בשלטון את הכוח למנוע התארגנות חופשית.

אני רוצה להעלות נקודה נוספת. החוק נועד להגן על המלה "מפלגה". רק מפלגה חיקרא בשם מפלגה. ארגון שאינו

משה שחל (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, עד שנתקבל אצלנו חוק מימון מפלגות, הקובע שאוצר המדינה יממן את פעילותן של המפלגות, היו המפלגות הפוליטיות בעיני החוק הישראלי מעין גופים פרטיים, שלבושם החוקי נמצא במסגרת חוק האגודות העותמני, המאכסן גם את המפלגות וגם את האגודות המקצועי — את קופת החולים וגם אגודות כמו האגודה למען החייל, האגודה למען ארץ־ישראל יפה ואפילו אגודת צעירי־בעלי־חיים. רוב המפלגות נרשמו לפי החוק הזה, לרבות מפלגת העבודה.

בשנת 1969 קיבלה הכנסת בפעם הראשונה חוק חד־פעמי למימון הוצאות הבחירות לכנסת השביעית מאוצר המדינה, הכוונה היתה ללמוד מן הניסיון.

חוק הקבע נחקק ב־1973, והוא קובע מימון הוצאות בחירות ומימון הוצאות שוטפות של המפלגות, החוק, שדוגמתו יש במדינות המתוקנות, נותן דרישה של המחוקק הישראלי במפלגה הפוליטית כמכשיר חיוני לתפקודו של המשטר הדמוקרטי. אך המחוקק הישראלי העדיף משום־מה להסדיר בעיות שהתעוררו ולא ליוזם בעצמו הסדר שיגדיר מהי מפלגה.

ברור שכאשר פעילות של מפלגה ממומנת מאוצר המדינה, וכאית המדינה למידת־מה של פיקוח על הפעילות הכספית של המפלגה, ראשית הפיקוח כבר כלולה בחוק המימון, הקובע סייגים להוצאה, סייגים לקבלת תרומות, חובת ניהול חשבונות, ביקורת מבקר המדינה — כולם סייגים בתחום הכספי.

במקביל, הועמדה הדרישה, שמעמדה של המפלגה הפוליטית יוסדר אף הוא על־ידי חוק. דרישה זו נבעה מן הגישה העקרונית, שחוק המסדיר את מעמדה של המפלגה הוא הצד השני של מימון הפעילות המפלגתית על־ידי אוצר המדינה.

רבתי, חברי הכנסת, בכנסת השמינית זרמו הצעות חוק פרטיות רבות: הצעות חוק על הדמוקרטיה הפנימית במפלגות, על סדרי בחירות, על הצורך בהקמת מוסדות של מפלגות, אך מכל ההצעות האלה, לצערי הרב, אף אחת לא הגיעה לכלל חקיקה מושלמת בכנסת השמינית. היו ניסיונות גם בכנסת החששית, וכאן אני רוצה לומר כמה דברים, בעיקר באוזני ראשי הקואליציה היושבים כאן, היתה הצעת חוק פרטית שהוגשה על־ידי, שר המשפטים דאז, מר שמואל תמיר, שנהג כשרים אחרים, הודיע שגם הוא מתכוון להגיש הצעת חוק משלו באותו עניין, ואכן הוגשה הצעת חוק משלו, נוסף על הצעת החוק שאני הגשתי לכנסת. שתי ההצעות הוכנסו למקרה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, בגלל דעתו של יושב־ראש הוועדה דאז, ומכל הניסיון ההוא לא הגענו לשלב חקיקה, לא בקריאה ראשונה, לא בקריאה שנייה ולא בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, במדינות רבות, בעיקר באירופה, נהוגה שיטת מימון מפלגות על־ידי אוצר המדינה, התפיסה היסודית היא, שכלי מפלגות אין דמוקרטיה, בארצות כמו גרמניה, נורבגיה, איטליה, שבדיה, פינלנד, דנמרק, הולנד, קנדה ולאחרונה גם אנגליה, יש מידות שונות של התערבות. החוק המפורט ביותר והשלם ביותר הוא חוק המפלגות הגרמני, הוא קובע בסעיף הראשון שלו, כסעיף ראשון בחוקה הגרמנית, כי יש חופש התאגדות בלתי מוגבל לכל קבוצת אנשים הרוצה לפעול בדרך דמוקרטית, להביא את ההשפעה אל הציבור ולזכות בתמיכתו. החוק הגרמני, שהוא לדעתי המתקדם ביותר,

ומרכזיות בחיינו, להבטיח ולבסס את המשטר הדמוקרטי. אני מקווה שהכנסת תחליט להעביר אותו לוועדת החוקה. חוק ומשפט להכנתו לקריאה ראשונה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת שחל. חבר הכנסת רוני מילוא מתבקש להשיב.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הנושא של חוק המפלגות וכל הנושאים שקשורים למפלגות ככנסת, הממשלה, לדעתי בצדק, ניהגת שלא להתערב בהם ולא לקחת חלק בהם. לכן ביקש שר המשפטים שלא הוא יהיה המשיב על הצעתו של חבר הכנסת שחל.

בתחילת דברי אני רוצה להדגיש, שאנחנו, הליכוד, היינו מעוניינים ואנו מעוניינים גם היום בהסדרת נושא המפלגות בישראל במסגרת מסודרת, מתוקנת, במסגרת החוק.

ראוי להזכיר, שהממשלה הקודמת הגישה הצעת חוק בנושא המפלגות, וההצעה הזאת היום למעשה תלויה ועומדת, ונבדקת האפשרות להחיל עליה את חוק הרציפות ולהביא אותה להמשך דיון בכנסת הזאת.

אני חייב להדגיש בנקודה זו, כי בקדנציה הקודמת של הכנסת, כאשר הוגשה ההצעה, היא היתה מבוססת על הידיעות בין הסיעות השונות בבית, לצערי אני חייב לומר, שהפעם הזאת, ההצעה שהוגשה על-ידי חבר הכנסת שחל לא היתה מבוססת ואיננה מבוססת על הידיעות בין הסיעות השונות. משי ההצעה הפעם הם אף ורק חברים מהמערך, ואני חושב שהנוהג שהיה קיים בכנסת מאז ומעולם, שבנושאי מפלגות יש לקיים התייעצויות וביכורים בין סיעות הבית השונות לפני שמגישים הצעה, ראוי היה שגם הפעם הזאת יינקט, וחבל שלא עשו זאת.

אשר להצעה גופא, אני חייב לומר, שיש בהצעה זו כמה דברים שלפחות מעוררים פליאה ותמיהה. אם הצעה זו באה, כפי שאמר חבר הכנסת שחל, להגדיר את המושג "מפלגה", זה הנושא החשוב ביותר — לדעתי, הצעת החוק מיותרת לחלוטין. האם זאת הבעיה, מה זאת מפלגה היום? מה היא ההגדרה של מפלגה? ואם יקום גורם שלא יקרא לעצמו מפלגה אלא תנועה — ותנועת החרות, למשל, עד היום אינה נקראת מפלגה אלא תנועת החרות — החוק לא יחול עליה? כמצב כזה, כאשר אנחנו מגדירים את המושג "מפלגה" והופכים אותו לעיקר בחוק, לדעתי החוק מחטיא את מטרתו ולא תורם דבר, פרט להגדרת המלה "מפלגה".

אם מחליטים שצריכים לחוקק חוק מפלגות — והגישה בקראליציה, כפי שאמרתי, היא כפי מקום לחוק מפלגות מסודר — החוק הזה צריך לקבוע את כל הנהלים הנוגעים לפעולתה של מפלגה, לניהולה התקין של מפלגה, לרבות ביקורת של מבקר המדינה וכל שאר המרכיבים, שהם תנאי יסודי לניהולה התקין של מפלגה.

בהצעת חבר הכנסת שחל, למשל — ואיני יכול להבין זאת — אין שום התייחסות לשאלה שהיא אולי החשוכה ביותר: כיצד ייבחרו מועמדי המפלגה לבחירות לכנסת? חבר הכנסת שחל, בסעיף 7 (ג), אומר: סדרי הקביעה של המועמדים לבחירות בכנסת, לרשות הממומית ולכל גוף ציבורי אחר שהמפלגה משתתפת בו, ייקבעו בתקנון.

מה הוא התקנון? התקנון, על-פי החוק הזה, נקבע על-ידי המפלגה. מה הועילו חכמים בתקנונם? לשם מה החוק? אנחנו

מפלגה, כמו ארגון צדקה או ארגון מסחרי, לא יוכל לקרוא לעצמו או לכלול בשמו את המלה "מפלגה".

יש לחוק צד שלישי. החוק מיועד להגן ולשמור על חופש ההתארגנות ועל חופש הפעילות הפוליטית, בכפופות לסייגים שצינתי. לפיכך, חפיקו של רשם המפלגות, על-פי הצעת החוק שלי המוגשת כאן, לפניכם, הוא תפקיד טכני בלבד, לעומת הצעת החוק שהוגשה בשעתה על-ידי שר המשפטים תמיד, שנתנה לרשם סמכות לפסול רישום של מפלגה. לא יעלה על הדעת לחת בידו פקיד סמכות לקבוע מי רשאי להתאגד ומי לא.

החוק קובע רק שלוש כשירויות לחברות במפלגה: חבר במפלגה צריך להיות אזרח או תושב ישראל, בן 18 שנה לפחות, וחבר במפלגה אחת בלבד. חברי הכנסת, אני רוצה לומר כאן, כי נתגלו חופעות, שבהן נמצאו חברים שהיו בעלי נפקטים של מפלגות שונות. חוק זה בא למנוע מחבר להיות חבר ביותר ממפלגה אחת.

חברי הכנסת, לעומת זאת, אין מניעה שמפלגה תקבע בתקנותיה כשירויות נוספות. למשל, מפלגה פוליטית יכולה לקבוע, על-פי תקנותיה, שרק אדם המנהל אורח חיים דתי יוכל להצטרף אליה; או שרק אנשים בני 20 ומעלה יוכלו להיות חברים בה. מותר למפלגה להוסיף על הכשירויות שנקבעו בחוק, אך לא לגרוע מהן. בדיווח כשירויות יסוד.

ההצעה מבוססת על מירב האוטונומיה הפנימית של מפלגה, ועל מינימום התערבות המחוקק. המכשיר של האוטונומיה הפנימית של כל מפלגה הוא תקנותה. אבל כדי לקבוע או להסדיר את היסוד הדמוקרטי בחייה של מפלגה, נקבע בחוק שמפלגה חייבת לקיים מינימום של מוסדות.

מרס גלזר-תעסה (הליכוד):

האם אין מלה אחרת במקום המלה "מפלגה"?

משה שחל (המערך):
לא, אני חושב שזו מלה עברית מקובלת. סגנית שר החינוך שואלת אותי אם יש לי מלה אחרת במקום המלה "מפלגה".

שבה וייס (המערך):

יש למלה אסמכתה בתנ"ך.

רוני מילוא (הליכוד):

אגודה עותמנית נקראת עכשיו עמותה. אפשר לקרוא למפלגה עמותה.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש להעביר את זה לאקדמיה ללשון. אני מבקש שלא לבזבז עכשיו את זמננו על זה.

משה שחל (המערך):

אני מתייחס לנושא רציני.

אני רוצה לומר, כי מה שאני קובע הוא, שבמפלגה יהיה מוסד עליון נבחר, ושיהיה צורך לבחור בו אחת לארבע שנים, ושרק בגלל סיבה מיוחדת ניתן יהיה לתת לו ארכה. חקון המפלגה יקבע אין בוחרים את נציגיה לכנסת ולמוסדות השונים, כדי להבטיח דמוקרטיה מרבית בחיים המפלגתיים.

חברי הכנסת, בהצעת החוק אני מונה גם איסורים מסוימים, למשל, פעילות כלכלית על-ידי מפלגה. מפלגה לא תעסוק בעניינים כלכליים.

חברי הכנסת, אני משוכנע, על-פי הבדיקה וההתייחסות לחוק, שחוק זה נחוץ, חיוני, ובא להסדיר שאלה ציבורית

יעקב גיל (המערך):
מה היה בירושלים?

רוני מילוא (הליכוד):
51% נגד 49%. מה היה בירושלים? היה הסכם בין כל הקבוצות בסניף. יש קבוצה של זה וקבוצה של זה, והגיעו לרשימה מוסכמת.

עדיאל אמורי (המערך):
אלה שלא נבחרו בוחרים את חברי הכנסת.

רוני מילוא (הליכוד):
האנשים כולם נבחרו, משום שגם כשהיה הסכם, התקיימו בחירות. גם במקום שהיו שתי רשימות, היתה וישימה אחת מקובלת על כל הגורמים בסניף. בסניף ירושלים משתתף גם ראש הממשלה.

עוזי ברעם (המערך):
הוא השתתף רק בבחירות לוועידה, לא למועצת הסניף.

רוני מילוא (הליכוד):
לוועידה, בסדר. היו בחירות פנימיות מתוקנות בכל הסניפים, על-פי תקנות. בחלקם היתה הסכמה בין כל הגורמים, ובחלקם לא. לאחר שיש בחירות כאלה ולאחר שנבחר המרכז

אריה נחמקין (המערך):
חבר הכנסת מילוא, אתה היית נבחר לו היו בחירות דמוקרטיות?

רוני מילוא (הליכוד):
אני נבחרתי כמרכז המפלגה, לא נבחרתי לכנסת לא בוועדה מסדרת ולא בוועדה אחרת. היה מרכז של 1,000 חברים, והיתה בו התמודדות קשה על כל מקום לכנסת. המרכז הזה בחר על-פי סדר את החברים ברשימה. כל אחד קיבל את מקומו בלי שום קשר לשום דבר פרט לשיטה חשאית ודמוקרטית. אם תיקח את הרשימה של הליכוד, של תנועת החרות, לכנסת לבחירות האחרונות, תוכל לראות בעיניך דוגמה של שיטת בחירות דמוקרטיות, כאשר מצד אחד מועמדים חדשים כמו דוד מגן ומאיר שטרית יכלו בשיטה הזאת להיכנס ולהיבחר; מצד שני ותיקים, חלק מהם זו אחורה וחלק זו קדימה, והכול על-פי רצונו של מרכז תנועת החרות. בבחירות דמוקרטיות, שכל העיתונות — גם זו שאיננה אוהדת את הליכוד, לרבות "דבר" — כתבה, שהשיטה הדמוקרטית ביותר מכל השיטות של הבחירות הפנימיות במפלגות היא השיטה של תנועת החרות. זה היה כתוב גם ב"דבר", גם ב"הארץ" ובכל

אורה נמיר (המערך):
זה היה ב"על המשמר".

רוני מילוא (הליכוד):
את "על המשמר" לא קראתי. זה היה כתוב בכל העיתונים.

אברהם כ"ץ (המערך):
אפשר לדעת מה דעתך על אהוד אולמרט?

היור' מ' סבירור:
חבר הכנסת וירושבסקי, שב. מה אתה רוצה להסביר, איך בחרתם ביוסף תמיר?

מרדכי וירושבסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היור' מ' סבירור:
שב בינתיים, תן לו לדבר. אמרתי לך לשבת.

יודעים היטב, שבמפלגת העבודה, עד היום, שיטת הבחירות הפנימיות איננה מבוססת על עקרונות דמוקרטיים. יש ועדה מסדרת. יש כאלה שיאמרו שזאת דמוקרטיה. השיטה שלכם היא של ועדה מסדרת. זו אינה שיטה שבנויה על בחירות חשאיות, אישיות ודמוקרטיות. יושבת ועדה של שבעה או עשרה אנשים ומחליטת את המקומות ברשימה, קובעת את המקומות. זה יקבל מקום עשירי, זה מקום אחר.

יהודה חשאי (המערך):
יש לך טעות.

שבח וייס (המערך):
יש לך טעות חלקית.

יהודה חשאי (המערך):
אחא צודק לגבי קטע מהדברים, לא לגבי כולם. אחת לארבע שנים יש בחירות חשאיות של כל חברי המפלגה, שבחברים את מועצת הסניף, נציגות למרכז ולוועידה. לאחר מכן, 50% מהמועמדים לכנסת נבחרים במחוזות בבחירות אישיות וחשאיות, ולאחר מכן יש קבוצה מסוימת שנבחרת או משובצת על-ידי המרכז.

רוני מילוא (הליכוד):
גם אחא אומר שהקבוצה המסוימת הזאת היא 50% מנציגי המפלגה בכנסת. אם באים לחוקק חוק מפלגות, ואנחנו אומרים שיש היגיון בחוק הזה, צריך לקבוע בו את דרך בחירתם של כל הנציגים לכנסת. בתנועת החרות, לדוגמה — כל אחד קרוב לביתו — יש מרכז של 1,000 חברים. שנבחר בבחירות דמוקרטיות בכל סניפי תנועת החרות בארץ.

עדיאל אמורי (המערך):

רוני מילוא (הליכוד):
במקומות שאפשר להגיע להסכם — — —

עדיאל אמורי (המערך):

רוני מילוא (הליכוד):
במקומות שיש הסכם בין כל הקבוצות בסניף, אין בעיה. במקומות שאין הסכם — יש התמודדות. שאל את חבר הכנסת ז'אק אמיר, למשל, הוא יודע היטב שבדימונה, הגורמים בסניף הגיעו להסכם. לעומת זה, בבאר-שבע היתה התמודדות רצינית ביותר בתוך הסניף, כאשר קבוצה אחת ניצחה והשנייה הפסידה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מעל הכמה אתה משקר, אלוהים אדירים. אין לזה שחר. היו בחירות דמוקרטיות.

שבח וייס (המערך):
אני מציע שלא נעשה חחרות ככגון זה. זה ראוי לשיקול בכל המפלגות.

יעקב גיל (המערך):
אולי תספר לנו מה היה בירושלים?

רוני מילוא (הליכוד):
שאל אותי חבר הכנסת אמורי לגבי בחירות פנימיות. בסניף חיפה של תנועת החרות, למשל — ופה אפשר לדבר בחופשיות — היתה התמודדות. כל צד בהתמודדות הזאת הביא לקלפי מאות מצביעים. בבחירות השתתפו למעלה מ-800 בוחרים. היתה התמודדות קשה, וקבוצה אחת ניצחה בקבוצה שנייה. זה חלק במשחק הדמוקרטיה. אבל היו בחירות.

רוני מילוא (הליכוד):

במפלגת העבודה אין בחירות דמוקרטיות, יש ועדה מסדרת. לכן, אין זה מקרה, שבהצעת החוק שהביא חבר הכנסת שחל אין כל התייחסות לבחירות דמוקרטיות במרכז המפלגה. הוא קובע, שהתקנון יקבע, שהמפלגה תחליט בתקנון איך היא רוצה לבחור את נציגיה לכנסת.

עכשיו אני רוצה לגעת בסעיף נוסף, לדעתי חשוב ביותר, סעיף 9 לחוק שמציע חבר הכנסת שחל, נכסים וכספים: מפלגה לא תקיים פעילות עסקית כלכלית שמטרתה עשיית רווחים, למעט רכישה מכירה וכו' של נכסים. כרוש דינו כדין כרוש של מוסד ציבורי כמשמעותו בכל חוק.

אני רוצה לשאול את חבר הכנסת שחל: כפי שהיה סעיף 17(ג), איך יכלו מפלגת העבודה, המערך, בהסכם שכל עם ישראל ראה אותו בטלוויזיה, להבטיח לחבר הכנסת יצחק פרץ חברות בחברות כלכליות? זה היה כתוב שחור-על-גבי-לבן בהסכם: שאם חתמם עם חבר הכנסת יצחק פרץ, איך המפלגה כמפלגה, בלי שעל ההסכם הזה יהיה חתום צד נוסף, יכלה להבטיח ליצחק פרץ חברות במועצות מנהלים של חברות כלכליות, אם אתה על-פי החוק שלך דורש וקובע, שלמפלגה אסור שתהיה נגיעה לפעילות כלכלית בחברות כלכליות? הרי זוהי דוגמה לכך, שאם הופכים את ההסתדרות לעסק של המפלגה, אתם מבטיחים ליצחק פרץ חברות בחברות הסתדרותיות בהסכם מפלגתי שלכם, בחברות של "כור", "סולל בונה" וכל שאר החברות, אתם, כמפלגה, כמערך, עושים הסכם, תתומים עליו כמערך, ומבטיחים חברות במועצות מנהלים של חברות של ההסתדרות — כשבמקרה לליכוד יש 27% בהסתדרות; במקרה ההסתדרות זה ארגון עובדים יציג, שאיננו שייך למפלגת העבודה, ואחר כך, בצביעות רבה, עולים כאן על הבמה ומציעים סעיף: מפלגה לא תקיים פעילות עסקית וכלכלית.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הסעיף הזה לא היה בהסכם, הוא לא הובא לאישור ללשכת המפלגה.

רוני מילוא (הליכוד):

ידידי חבר הכנסת ז'אק אמיר, אני מציע לך לבקש מהטלוויזיה העתק של השידור, שבו דקה לאחר שחבר הכנסת שמעון פרס הודיע, שההסכם עם פרץ הוא אידיאולוגי, וכי רק בגלל עקרונות שבו פרץ ולין הביחה, בא יצחק פרץ והראה את האידיאולוגיה: עד מקום 25 ברשימה לכנסת, נציגות בחברות כלכליות ובהסתדרות הציונית, זו האידיאולוגיה שהובאה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הסכם כזה לא אושר במפלגת העבודה.

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, אני מבקש לסיים.

ירוחם משל (המערך):

— — —

רוני מילוא (הליכוד):

בבקשה, חבר הכנסת משל, אני רוצה שחבר הכנסת פרץ ישמע, שהבטיחו לו דבר שלא כדן.

הי"ר מ' סבידור:

אינני רוצה לשמוע, סלה לי, חבר הכנסת משל, אני מבקש שתשב. אינני מתחיל עכשיו ויכוח. אני מבקש סליחה, לא יחלקו פה רשות דיבור בלעדי, אני מבקש, חבר הכנסת מילוא, לסיים. אחר כך אני אחליט.

ירוחם משל (המערך):

אדוני היושב-ראש, בסעיף שנוגע להסתדרות, מותר לי לומר משהו בשם ההסתדרות. חובתי להעיר.

רוני מילוא (הליכוד):

נכון.

הי"ר מ' סבידור:

בבקשה.

ירוחם משל (המערך):

זה לא שייך לנושא הדיון. אני אומר לחבר הכנסת רוני מילוא, שלא ראיתי שום סיכומים בקשר למועצות המנהלים. אני אומר פה: לא חבר זה ולא חבר זה יכול להתחייב בנושא ההסתדרות ומועצות המנהלים. מועצת המנהלים נקבעת על-ידי מזכירות חברת העובדים. שום נושא כזה אינו יכול לחייב איזשהו גוף. לא ראיתי סיכום כזה, ושום דבר לא בא לגד עניי. אני מצהיר הצהרה ברורה, כדי להסיר מועקה מלבך.

הי"ר מ' סבידור:

תודה רבה לחבר הכנסת משל.

רוני מילוא (הליכוד):

אם כך, פשוט רימו את חבר הכנסת פרץ המסכן. חבר הכנסת פרץ פשוט הולך שולל ורומה על-ידי מי שחתם אותו את ההסכם, כי שם הבטיחו לו כפירוש מועצות מנהלים של חברות כלכליות.

הי"ר מ' סבידור:

אני מבקש שתסיים. אני אפסיק את הישיבה.

רוני מילוא (הליכוד):

אני רוצה לסיים, ידידי חברי הכנסת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני רוצה לשאול.

הי"ר מ' סבידור:

שב, אינני נותן לך את רשות הדיבור.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

למה אתה מפלה?

הי"ר מ' סבידור:

ככה, אני מפלה. היה דבר קונקרטי לגבי ההסתדרות. ידידי, יש דברים שהם על-פי שיקולו של היושב-ראש, זה אחד מהם.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין זה מקרה, שבחוק המפלגות שהביא חבר הכנסת שחל אין מלה, חצי מלה או רבע מלה על נושא שהוא אחד הנושאים המטרידים את חיי הפוליטיקה והדמויות כמדינת ישראל, וזה הכלנתרזים. בחוק כולו אין רמז, בסעיף או בתת-סעיף, של התייחסות לכלנתרזים? שקיים בחיים הפוליטיים במדינת ישראל, האם גם זה מקרה? האם כך באים ומציעים הצעת חוק בידיים נקיות ובגישה הוגנת לכנסת בנושא מפלגות, כלי לגעת ולהתייחס במלה ובחצי מלה לכלנתרזים?

אתם מגישים את ההצעה הזאת שבוע אחרי המעשה הכלנתרזי ששעיתם עם חברי הכנסת פרץ ולין, תמורת שוחד פוליטי מובהק ותפקידים בחברות הסתדרותיות, שזהו שוחד שמעבר לפוליטי.

דב כץ-מאיר (המערך):

מה זה סגני שרים בממשלה?

כה רציני, שהגשתי אותו ללא מלה אחת של קנטור, הפך להיות נושא של דמגוגיה זולה, ברמה בלתי נאותה, הנובעת מחמת זעם של אדם שאיננו מעמיד את הדברים על דיוקם.

חברי הכנסת, קודם כול' אשיב על השאלה הרצינית ששאל חבר הכנסת בן-פורת. חבר הכנסת בן-פורת שאל שאלה חשובה, ואני רוצה להשיב עליה גם לחברי הכנסת האחרים. בכנסת הקודמת נעשה ניסיון להגיע לסיכום משותף עם הקואליציה. הניסיון לא נענה. כשהגשתי את הצעת החוק בפעם הקודמת — — —

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

יש בכנסת סיעות נוספות.

משה שחל (המערך):

אתה צורך, אתה צורך. זה לא שייך.

כשהגשתי את הצעת החוק בפעם הקודמת, ענה לי שר המשפטים, שאת תשובתו הוא יביא במקרה אחר. אחד מחברי הכנסת אמר, ששר המשפטים יאשר כנראה את החוק אחרי הבחירות הבאות. גם בכנסת הזאת — הצעת החוק מונחת למעלה משנה — לא טרח איש מהליכוד להגיש את ההצעה, ואין זה אלא צביעות לעלות לדוכן ולטעון את הטענות שטען רוני מילוא. אשיב עליהן אחת לאחת. בתחילה לא נכנסתי לוויכוח, אבל תקבל תשובה אחת לאחת.

הי"ר מ' סכידור:

חבר הכנסת שחל — — —

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, יש לי זמן לענות. אני מבקש.

הי"ר מ' סכידור:

אתה יודע מה יש לך לפי החקנון.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, לאחר הכנסת רוני מילוא נתת זמן מעל ומעבר למה שהגיע לו.

הי"ר מ' סכידור:

נתתי לו?

משה שחל (המערך):

נתת לו. אני אענה על הדברים.

קריאות: — — —

משה שחל (המערך):

חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע לי.

ובכן, חבר הכנסת רוני מילוא, כאשר לבחירות ב"חרות", החוק שאני מציע קובץ, שהמוסד העליון ייבחר בבחירות חשאיות אחת לארבע שנים, עליידי כלל חברי המפלגה, אני מבקש שתשאל מה היה עם הפתקים של הבחירות של סניף "חרות" בחיפה. שש שנים לא פתחו את הפתקים, והסיבה ידועה לך. אני מציע לך שתבחר את עניין ההסכמים שהיו ב"חרות" בבחירות האלה.

אבל, חבר הכנסת רוני מילוא טען גם טענה אחרת, על הבחירות הדמוקרטיות — רחמנא לילצן — שהיו ב"חרות" לעומת מפלגות אחרות. חבר הכנסת רוני מילוא, אתחיל כך. חבר הכנסת קורפו נבחר במקום מסוים, בבחירות דמוקרטיות, נכון, במקום ה-32. הוא קפץ למקום ה-17, לא עליידי ועדה מסדרת ולא עליידי מוסד נבחר, ואחיה מעז, בחוצפה, לקום כאן

רוני מילוא (הליכוד):

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת דב בן-מאיר, שנפגשתי עם חבר הכנסת יצחק פרץ — ואני אומר את זה כאן בפעם הראשונה — לפני חודשים בבלון "הילטון" בירושלים, והוא אמר לי, שאם יקבל תפקיד של סגן שר — לא יעזוב את הליכוד. אמרתי לו: איך יכול, עליי יחסי הכוחות בליכוד, לקבל תפקיד של סגן שר. לכן אל תפצו את השקרים האלה, שמישהו הבטיח לו תפקיד של סגן שר. יצחק פרץ עזב את הליכוד רק מפני שלא הובטח לו שיהיה סגן שר. אני ישבתי איתו שלוש שעות בארוחת ערב בבלון "הילטון" בירושלים, לפני חודשים, ודיברתי איתו ארוכות בנושא הזה. כבר אז אמרו לו שיש איתו בעיה. הוא אמר: ביקשתי מבגין להיות סגן שר מייד אחרי הבחירות, ועד היום ראש הממשלה לא השיב לי. אמרתי לו: ראש הממשלה אינו יכול להשיב לך, כי אתה חבר כנסת יחיד, ואיך יכול לקבל תפקיד של סגן שר. לכן יצחק פרץ הלך אליכם, כי הבטחתם לו מקום עד 25 ברשימה, סגן שר וחברות כלכליות וכל השאר. אתם חייבים להתבייש בכלנחורזם שלכם, ולהתבייש עוד יותר שבחוק הזה אין אף מלה אחת שמתייחסת לכלנחורזם במדינת ישראל, וזהו צביעות, ולא משהו אחר.

לסיכום, אני שמח לומר דבר אחר: בחוק המפלגות טרח חבר הכנסת שחל, בסעיף 11א, לציין איך יכולה מפלגה להתפרק. בין היתר, הוא קובע גם פירוק מרצון. אני שמח לומר, שלצורך העניין הזה, והרי אתה יודע זאת טוב ממני, לא צריך חוק. המערך מתפרק גם בלי חוק. השביכים עפים לצדדים גם בלי חוק. מה, צריך את החוק הזה כדי לפרק מפלגה? אתם יודעים לעשות את זה בלי חוק, ולא בצורה טובה פחות מן המוצע בחוק.

שבח וי"ם (המערך):

המערך אינו מפלגה.

רוני מילוא (הליכוד):

יוסי שריד שייך: "אומץ" — חלק מהמפלגה.

מכל מקום, חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע לכנסת להסיר מעל סדר-היום את ההצעה כפי שהובאה עליידי חבר הכנסת שחל, ולאפשר לקואליציה, שתקיים בנושא הזה התייעצויות גם עם האופוזיציה, להגיש בתוך זמן קצר חוק, שיהיה חוק אמיתי, מלא, שיכל את כל הסעיפים ואח כל הנקודות שצריכים להיות בחוק זה; ולא חוק חלקי, מקוטע, בלתי שלם, שאין לו שום משמעות, פרט להפגנה, שהיא מעין הפגנה של דמוקרטיה שנעשתה כאן עליידי חבר הכנסת שחל. אנחנו רוצים באמת חוק שיהיה מושלם, עם כל הסעיפים, עם כל הפרטים, עם כל הנושאים — כיצד לנהל מפלגה, כיצד לנהל בחירות וכיצד לקיים את ההליך הדמוקרטי במדינת ישראל, לרבות סעיף שנוגע לכלנחורזם, את ההצעה הזאת נביא בקרוב. אני מקווה שנוכל להחיל את חוק הרציפות על ההצעה שהעלינו בקרנציה הקודמת.

לכן אני מציע לכנסת להסיר מעל סדר-היום את הצעת החוק של חבר הכנסת שחל, וכאשר תובא ההצעה המלאה והשלמה עליידי הקואליציה, לחמוך בה.

אגב, אני מקווה שאפשר יהיה להביא את ההצעה גם על דעת סיעת המערך.

הי"ר מ' סכידור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת משה שחל.

משה שחל (המערך):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, אני מצטער על שנושא

אתה יכול לומר את זה על הלל וידל? לאחר שהכנסת החליטה על בחירות מוקדמות ב־1977 הוא עזב את הליברלים העצמאיים. משה קול פנה אליך וביקש ממך את המנדט שלו. כבשת הרש. סיעה קטנה. האם אתה נענית?

אולי תענה לי. חבר הכנסת רוני מילוא. איך נבחר הלל וידל אצלכם בליכוד? אולי תענה לי איך נבחר עקיבא נוף, לא עכשיו. ב־1977? הכלנתרונים היה ב־1977. אבי אבות השיטה של הכלנתרונים הוא אתם. התביישו לדבר כך. ואתה מעז לקום כאן. מן הדוכן. לומר דברים לשם השגת כותרת. דברים על עניין רציני. שלא העליתי אותו כדי לקנטר או לפגוע במישהו.

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

משה שחל (המערך):

אני מציע לך. שאל את קורפו מה הנחה אותו לאשר מימון לסיעות ככנסת הקודמת. הרי היתה כאן תעבורה בלתי פוסקת. מי שיש לו דיים כאלה. — אל יקום ויעלה כאן לדבר. באתי בהצעת חוק. שבאה להסדיר עניין חשוב מאוד בחינוך.

חבר הכנסת רוני מילוא. לפחות היית מכין שיעורי־בית. אילו לפחות באה מוכן. טענה על סעיף 17. אני מראה לך הצעת חוק של הממשלה. של ממשלת הליכוד. שהוגשה על־ידיכם. שבה נקבע איך בוחרים מועמדים לכנסת. נאמר בה: "בחירת מועמדים. מועמד מפלגה לכנסת ייבחרו בידי כלל חברי המפלגה או בידי מוסד ממוסדות המפלגה. הכול בהתאם לתקנון". התבייש. לפחות היית מכין שיעורי־בית. הכשלת את שולחן שנתנו לך לדבר. במקומך לא הייתי הופך נושא רציני לנושא של ריכוז מפלגות.

אני פונה אליכם, חברי הכנסת מן הליכוד. האמינו לי. כוונתי היתה חד־משמעית: להביא להסדר משפטי של המושג מפלגה. לחייב שתהיינה בחירות דמוקרטיות במפלגות.

הסיבה האמיתית. חבר הכנסת רוני מילוא. להתנגדותך היא אחת ויחידה: המפד"ל אינה מסכימה שהחוק הזה יתקבל. בגלל בעיות אחרות — למפד"ל יש אינטרסים כלכליים, ואני בא למנוע אותם. זאת הסיבה, זאת הסיבה האמיתית להתנגדותך. במקומך הייתי לפחות שותק ומלא פי מים. לידיעתך. אני מגיש חוק שנדון במוסדות המפלגה שלי במשך ארבע שנים. הוא מוגש על דעתה. הסיבה האמיתית לדברך. אינה זו שציננת. הסיבה האמיתית היא המפד"ל. מי שצריך היה לעמוד היום במקומך הוא חבר הכנסת יהודה בן־מאיר. זו האמת וכל האמת. כל היתר הוא דמגוגיה וזלה מצדך. שאין בה אמת. שאין בה ישר ואין בה הגינות ציבורית.

היור' מ' סבידור:

חברי הכנסת. אנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת רפאל סויסה וחבר הכנסת מאיר שטרית ימנו את הקולות.

ה צ כ ה

כעד ההצעה להעביר הצעת

החוק לזעזוע 34 —

נגד 45 —

נמנעים אין —

ההצעה להעביר את הצעת חוק המפלגות.

תשמ"א — 1981, של חבר הכנסת מ' שחל

לזעזוע לא נתקבלה.

ולענות לי על דבר שלא היה קנטרני. אתה מעז לענות לי בצביעות ובצורה כפי שענית. אתה מעז לומר זאת?

אני רוצה לומר לך דבר אחר. עכשיו היו בחירות בסניף "חרות" בירושלים. אחת העובדות שלכם, ירדנה מלר, לא נבחרה. מחקו אותה על־ידי הסכמים בין שלוש קבוצות. האם לזה אתה קורא "בחירות דמוקרטיות וחשאיות"? הייתי מתבייש. לפחות לא הייתי מדבר. איש לא בא לקנטר אותך או להתווכח אתך. היום, בצביעות גדולה כל כך, אתה אומר מה שאתה אומר. כנראה, חבר הכנסת רוני מילוא, שלא קראת עיתון. ב"מעריב" מהיום כתוב: "ועדת חקירה ומסקנות ביניים שהוגשו לשר שריר קובעות: היו ליקויים בבחירתם של מועמדי הליברלים לכנסת" — שותפין לרשימה. היית צריך לקרוא זאת לפני שבאת הנה ודיברת. על אילו בחירות דמוקרטיות אתה מדבר?

אינני אומר שאין מקום לשיפורים. יש מי שטוען נגד ועדה מסדרת. אני טוען נגד ועדה מסדרת. אבל הלוואי שאצלכם היו מתקיימות בחירות לזעזוע מפלגה כפי שהתקיימו אצלנו. בוא אלינו ללמוד קצת. התבייש לבוא ולטעון — — —

שרה דורון (הליכוד):

— — —

משה שחל (המערך):

חברת הכנסת שרה דורון, את מדברת? מה שטענו על שיטת הבחירה אצלכם, הייתם צריכים להתבייש, או לפחות לשחוק. אך היום לא באתי לקנטר. הגשתי חוק מתוך דאגה. אף מלה אחת. אדוני ראש הממשלה, אף מלה אחת לא אמרתי נגד שום סיעה. באתי מתוך כוונה טובה. אתם באים להתווכח?

אדרכא. אתה רוצה לשמוע על כלנתרונים? אני מצטער. שאשר בתחום הפרלמנטרי, יש לי מה לומר. ראש הממשלה אמר בכנסת, שהוא ניהל לפני הבחירות משא־ומתן עם אדם שהיה מועמד אצלנו כרשימה. גם אצטט ממכתבו של ראש הממשלה. בעניין משד דין, לחבר הכנסת כרעם: "אני יכול להודיעך. כי אין מפלגה בבית־הנבחרים שלנו אשר חבר מחבריה לא עזב אותה לאחר היבחרו. מצד שני. מעולם לא קרה. שחבר הכנסת אשר החליט לעזוב את מפלגתו — — —

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

משה שחל (המערך):

אני מבקש ממך. תן לי לגמור. תן לי עד הסוף. לא באתי לדבר בקנטרנות.

אומר ראש הממשלה: "מצד שני. מעולם לא קרה. שחבר הכנסת אשר החליט לעזוב את מפלגתו וסיעתו התפטר מן הכנסת. משום כך אין כל הצדקה ציבורית. מוסרית, שכלל אחד יחול על חברי הכנסת וסיעותיהם במשך 29 שנים, וכלל אחר יידרש לחבר מפלגה אחר".

ראש הממשלה מ' בגין:

— — —

משה שחל (המערך):

אדוני, אתה אומר "מוסרית", "מוסרית" אתה אומר. אבל אני אומר לך. אדוני ראש הממשלה — — —

ראש הממשלה מ' בגין:

— — —

משה שחל (המערך):

אדוני ראש הממשלה, הרי אני לא התחלתי בזאת. אבל.

ג. הצעה לסדרהיום

האופרה הישראלית

אין כוונתי לפאר את האופרה ולא להעלות על נס את הנשיה. אך אני סבור, שלא ייתכן לנהוג בנכס הלאומי הזה, המשרת מטרת תרבותית וחברתית שהן לתועלת המדינה ולתפארתה, בדרך כה מתנכרת, בדרך כה מתעלמת.

כתביעה לרמת אמנות גבוהה, בלא מתן משאבים ובלא תנאים, מעלה כמו מעצמה את הכתוב המוכר לכולנו: "למה תעשה כה לעבדיך? תכן אין נתן לעבדיך, ולבנים אמרים לנו עשו". ובהמשך כתוב: "והנה עבדיך מכים". דבר אחד נהיר לי וברור לי מעל לכל ספק: אי אפשר לומר לאופרה הישראלית ולעובדיה "נרפים אתם, נרפים", כפי שאמר אז פרעה לכני ישראל. ההיפך מזה הוא האמת. הכול יודעים, כי על אף משכורות הרעב של העובדים ועל אף התנאים הפיסיים והסוציאליים הלקיים, עובד הצוות הזה, הכולל 200 איש, במסירות ובדבקות שקשה להעלות על הדעת.

נאמר לי על-ידי גורמים, שלהערכת לא בדקו את הנושא כהלכה ולא בדרך מהימנה, כי הביקורת על האופרה היא ברובה שלילית, וכי זה אחד המניעים לסגור את האופרה. אני רוצה להביא כאן דוגמה של דוח, שמוכיח כעליל שאין בסיס לחסיסה זו של רמת האופרה. אינא קטע מדברי ביקורת על דוח של פרופסור ליברמן, הנחשב אחד ממבקרי האמנות. עורך-הדין משה מרון, סגן יושב-ראש הכנסת לשעבר, כתב לעיתון "הארץ" במלים אלה: "דוח הפרופ' ליברמן על האופרה, כפי שפורסם על-ידיכם, יכול לשמש מחקר מיוחד לגבי עצם קיומו — — — ברצוני לשאול את מר אבנר שלו ממשרד החינוך: (א) מדוע העלים מהאופרה שקיים דוח כזה? (ב) מי ניסח את הדוח (כי ליברמן לא ניסח את הדוח בשפה קלוקלת שכזאת)? (ג) האם נכון שהרפסת הדוח נעשתה במשרד החינוך ולא על-ידי פרופ' ליברמן? (ד) האם נכון שפרופ' ליברמן חתם רק על הדף השני בקשר להסכמתו לשמש יושב-ראש של ועדה בעניין תחרות של זמרים, ואילו הדף הראשון הוכן לאחר שעזב את הארץ? (ה) מתי, אם כן, הושגה החתימה על הדף השני?" עורך-הדין מרון אומר: "לדעתי הצורה שבה הוצג הדוח הזה הינה לא רק עלבון לפרופ' ליברמן, אלא גם היא שחוקם ועדה אשר תחקר כיצד בושל הדוח וכיצד אפשר להסתמך על דוח שנוצר כפי שנוצר".

לעומת זאת, מכובדי חברי הכנסת, ברצוני לקרוא לפניכם תגובות אחדות של אנשים ידועים ובעלי שם, המדברים בהערכה על האופרה ומביעים התנגדות מוחלטת לסגירתה, וטוענים כי יש לעשות הכול למען חיוזקה וקידומה כנכס תרבותי יחיד של המדינה. אקרא קטע מכל אחד מן המכתבים.

נשיא מדינת ישראל דאז, מר אפרים קציר, כתב לגבורת אדום דה-פיליפ את הדברים האלה: "טוב היה להיחזק, שעלה בידך ללקט להקה מעולים וזמרים ושחקנים, המהווים מעין קיבוץ גלויות וטא, וכולם נלהבים לתרום מכשרונם לאמנות הישראלית. זה שנים רבות עוקב אני בעניין אחרי מאמצייך הבלתי-נלאים לקיים ולפתח את האופרה הישראלית, חרף כל הקשיים, ואני מלא הערכה להישגייך".

אקרא קטע ממכתב של ד"ר מוריס ספרינגר מאוניברסיטת בן-גוריון, שנחשב מומחה ב"לואי בתחום זה, מכתב שפורסם בעיתון "הירוסלם פוסט" ב-12 במאי 1982. הוא כותב: "קשה להעלות על הדעת, שהאופרה הלאומית היחידה של מדינת ישראל תזכה ליחס כזה. אני בטוח כי המעשה האחרון של משרד החינוך, המתבטא בהפסקת התקציב לאופרה

היורד מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדרהיום מס' 1095, האופרה הישראלית, של חבר הכנסת פרץ. אני מזמין את חבר הכנסת יהודה פרץ להביא את הצעתו.

יהודה פרץ (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיפור תלאותיה של האופרה הישראלית והמלחמה הבלתי-פוסקת על קיומה נמשכים כמעט ללא הפוגה מאז היווסדה ב-1947 על-ידי אמנית האופרה האמריקנית אדום דה-פיליפ, וזכרונה לברכה.

ידידי חברי הכנסת, מדובר באופרה הישראלית היחידה והבלעדית של מדינת ישראל, שגורלה מאז הקמתה — שנה לפני קום המדינה — הוא כגורלו של עם ישראל, שבא לכלל ביטוי בהגדה: "אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לנלותנו. והקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם".

בעיצומם של ימים אלה הגיע למנכ"ל האופרה מכתב ממנהל האגף לתרבות ולאמנות במשרד החינוך והתרבות, ובו נמסר לו על החלטת המשרד להפסיק, החל ב-1 במאי, את ההקצבה השנתית לאופרה הישראלית.

אדוני היושב-ראש, האופרה הישראלית, היחידה בישראל, על 200 אמניה ועובדיה, לאחר 35 שנות קיומה, עומדת שוב בפני גזירת כליה. במקום לנהוג בנכס הלאומי הזה באהדה מיוחדת, כראוי לנכס תרבותי, יחיד מסוגו בארץ, ולהעניק לו אפשרות ומשאבים לפיתוח, הוא נאלץ להיאבק בעצמו על קיומו, וגם את מנת הרעב שהוא מקבל אומרים עתה לגרוע ממנו.

אלוהים חסדי התרבות, הייתכן לתבוע הישגים ורמה גבוהה ממוסד שמקבל לחם צר ומים לחץ? איך אפשר לתבוע רמה מהאופרה, השרואה בתנאים אובייקטיביים כה קשים, של מצוקת דיור ושל הקצבה מצומקת, שגם אותה אומרים להפסיק?

חברים יקרים, אני רואה לעצמי חובה לקרוא בפניכם את הרישא ואת הסיפא של המכתב על הפסקת ההקצבה לאופרה. ניתן ללמוד ממנו על העוול שנעשה לאופרה. אני קורא את הקטע הראשון, ולא בשלמות, כדי שלא להלאת אתכם: "מאחר שהוחלט לקצץ בתקציבי משרד החינוך והתרבות, האגף לתרבות ולאמנות — שימו לב — איננו יכולים להמשיך ולהעביר את ההקצבות לאופרה הישראלית. לפיכך, אין לנו מנוס אלא להפסיק החל ב-1 במאי 1982 את הקצבתנו לאופרה הישראלית".

זאת, רבותי חברי הכנסת, שעה שכל מוסדות התרבות האחרים של המדינה ימשיכו לקבל את הקצבתם: האופרה תהיה במקרה זה השעיר לעזאזל.

ואולם הסיפא מעניין הרבה יותר, כי יש בו גילויים של השתתפות בצער, והם אומרים דורשני, וזאת לשון הסיפא: "אנו מצטערים על שנאלצנו בניסיונות הקיימות להגיע להחלטה הקשה של הפסקת ההקצבה. ההחלטה התקבלה לאחר לבטים הואיל וקיימת הערכה רבה למפעל של הגב' אדום דה-פיליפ וזכרונה לברכה, שהקימה בתנופה אדירה יש מאין, אופרה בישראל, וקיימה אותה על אף הקשיים במשך שנים רבות".

אני שואל אתכם, ידידי חברי הכנסת, האם זה השכר המגיע למוסד שעשה, כדברי מנהל האגף לתרבות ולאמנות, יש מאין?

אין לסגור דבר כזה, שהוא דגל של מדינה. אפשר לשנות את הכניו, אבל הכול תלוי גם במענקים שנותנים למקום. אמרתי קודם: "תבן אין נתן לעכר, ולבנים אמרים להם עשר".

רבותי, שלשום נאות כבוד ראש הממשלה לקבל משלחת של ראשי האופרה הישראלית. עם כל העומס המוטל עליי, הוא הקדיש להם זמן. מדבריו ניכר שהוא אודה את האופרה וחושב. שיש לתמוך בה ולמצוא את הדרך והמשאבים לעזור לה. האופרה מקבלת שליש לעומת כל מוסד אחר במדינה, כמעט רבע.

איך אפשר לתבוע הישגים כאשר אין נותנים תנאים, שלא לדבר על תנאים אובייקטיביים של מבנה רעוע כזה? לכו וראו באילו תנאים האנשים האלה עובדים, אבל באיזו דבקות. באיזו אהבה.

רבותי, לאחר שחלאתי אתכם באינפורמציה אותנטית ומלאה על מלחמת הקיום של האופרה הישראלית, נראה לי כי ניתן לסכם ולומר: א. עלינו להכיר בעובדה, שהאופרה הישראלית קלטה וקולטת אמנים מקרב העולים החדשים, יש לזכור דבר אחד: עצם העובדה שעל הבמה הזאת עולים אמנים מקרב העולים החדשים, לה כשלעצמה יש השפעה על אנשים אחרים, עולים חדשים, שסגנון זה קרוב ללבם יותר מהסגנון של במות אחרות: במיוחד כאשר השפה העברית אינה שגורה בפהם ושפת הדיבור של האופרה היא סגנון אחר, סגנון השווה לכל נפש. שפת האופרה, כפי שאמרתי, היא באמת הקלה ביותר לציבור הזה. לכו וראו איזה ציבור היה שם בערב התג. אני ראתי וסקרתי את הציבור הזה, באתי במיוחד כדי לראות את ההצגה החדשה "אקלהומה" וכדי לראות מי הוא הציבור שבא לחזות בה. המבנה היה מלא מפה לפה, ומי הם? — ברובם עולים חדשים, תיירים. את זה אנחנו סוגרים?

ההצעה של האגף לתרבות ולאמנות, לעודד יוזמות אופראיות כמוסדות למוסיקה, היא חיונית, לדעתי — אבל, האם זהו תחליף? זה יכול לשמש מקור מצוין להעשרת האופרה, כדי שהאופרה תנצל את הכוחות הצעירים המתפתחים במסגרות האלה. אבל, האם זה יכול להיות תחליף?

ולכסוף, לאור כל הדברים האלה, אני בא להצעה קונקרטית מעשית: רבותי, יש לציבור מגישה דמטרוקטיבית, שהיא הקלה ביותר, לגישה קונסטרוקטיבית, אומנם ביקורתית ואומנם מתקנת ומבקרת. אני מבקש אפוא מחברי הכנסת מכובדי לתמוך בהצעתי, לתמוך באופרה היחידה הלאומית שלנו ולטפח אותה כנכס תרבותי לאומי יחיד של המדינה.

ואם תשאלו אותי על מקורות — יש מקורות. אתמול קראנו את דוח מבקר המדינה בוועדה לענייני ביקורת המדינה, וראינו את ההבזבז המשווע של מיליוני דולרים במבנים שעומדים עכשיו ריקים בגלל טעויות של תחזית כביכול. אמרתי אתמול בדברים קשים בוועדה הזאת, אלה מיליונים שאפשר להעמיד בהם עשר אופרות, לא אחת. יש מקורות, ואל יספרו לי שאין מקורות. כאים לפגוע בככשת הרש. זו הדרך?

אני מבקש את תמיכת הבית הזה בנושא מכובד וחשוב זה.

הי"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת פרח על הצעתו בנושא האופרה הישראלית. בתקווה שזאת אינה שירת הכרבור של האופרה.

יהודה פרח (הליכוד):

שתהיה לי בריא.

הישראלית, ימט עלינו חרפה בכל מקום תרבותי בעולם, שיועד להעריך אופרה. מה שמשרד החינוך חייב לעשות, ועדיף שעה אחת קודם, אם אף יס יחם לנכסי תרבות, זה לתת סובסידיה מתאימה לישראלית במקום לתנוק אותה. אני כותב לירחוני אופרה בעולם: איני שמח לדווח על כך. אני מקווה שאיחשב לבדאי ואצטרך לחזור בי, והאופרה תמשיך להתקיים בכבוד.

אביא קטע נוסף, ממכתב של ד"ר ריקרדו. ממיסדי קרן וולף בישראל, המופנה אל שר החינוך והתרבות. המכתב נשלח לפני שנתיים, להודיעכם שלא התלכדו כולם וכתבו את המכתבים בימים אלה. זה חומר שהצטבר כמשך שנים, והוא יכול לתת תמונה נאמנה של המצב. ד"ר ריקרדו אומר: "נהנינו מן האופרה בישראל, על אף ולמרות תנאי האובייקטיביים הקשים, כמו העדר מבנים מתאים למטרותיה ולשאיפותיה, ולא נשלים כשום פנים ואופן עם סגירתה. קשה לי להאמין שהאופרה הישראלית, המוסד האמנותי היחיד, הגדול ביותר במדינת ישראל מבחינת היקף עובדיו ואמניו, לא יזכה לתמיכה כמו שאר מוסדות התרבות במדינה. הייתי מזועזע לקרוא אינפורמציה כזאת מעל הפי העיתונות. הפסקת המענק הקטן לקימה של האופרה הוא דבר שקשה לתפוס, ואין להשלים עמו. אני פונה אל כבוד השר בבקשה לסייע למוסד חשוב זה, היחיד בישראל, על-ידי הקצבת המשאבים הדרושים להמשך פעילותו".

לא אלאה אתכם בקריאת שפע המכתבים שבידי, אביא רק את עיקרם. לפני ימים אחדים הגיע לאופרה הישראלית מברק מהטנור הבין-לאומי פלסידו דומינגו ומהבריטון פרנקו איגלסיאס. שני אמנים אלה פעלו על כמת האופרה הישראלית בשנים 1962 — 1965, והופיעו במאות הצגות של האופרה הישראלית, בעשרות תפקידים ראשיים, ולמדו כאן גם את השפה העברית. הם כותבים: "אנו מודאגים מאוד מכך שאחד מבתי האופרה החשובים ביותר בעולם נמצא בסכנת סגירה. זו אופרה הנותנת אפשרויות בלתי מוגבלות לזמרים מכל העולם, שהכשרון הוא התנאי היחיד הקובע. עולם האופרה יתאבל קשות. ברצוננו לעזור".

לא אלאה אתכם במכתבים נוספים, רק אומר שחלה התקדמות, וההתקדמות הזאת באה כנראה בחוקף דעת הקהל. הציבור בישראל ער ופתוח לעובדה שבמדינת ישראל קיימת אופרה אחת, כאשר שבעולם כולו פועלות עשרות אופרות. בכל עיר קיימת אופרה. צרפת מתכננת היום להקים אופרה גדולה נוספת, עממית, שתשרת את הציבור ברמה הבינונית יותר. ואנחנו הולכים לסגור את האופרה היחידה, הבלעדית שלנו.

עקיבא נוף (הליכוד):

האמת היא שבמשך שנים ניסו להחיות את האופרה. הנהלת האופרה גרמה לכך, היא לא נותנת להחיות.

יהודה פרח (הליכוד):

אני מכיר גם את הטיעון הזה. אני מומחה בנושא הזה, עשיתי עליו דוקטורט. אף פעם אחת לא דיברתי על נושא בלי להיות מוכן לכך. אני יודע הכול, אבל אני יודע גם את העוולות שנעשו. זו מערכת שלמה. אינני בא לקדש הכול, אני בטוח שהיו גם טעויות. אני בטוח שיש מה לתקן, שיש להעלות את הרמה. אבל לסגור מונומנט כזה?

עקיבא נוף (הליכוד):

צריך לשנות את הרכב ההנהלה.

יהודה פרח (הליכוד):

אינני יודע מה צריך לשנות. זאת יקבעו מומחים ממני. אבל

המומחים שבדקו את הדרכים לקדם את הפעילות הזאת הגיעו למסקנה שיש להפסיק את ההקצבה לאופרה הישראלית — נמסרה למוסד ההורעה, שההקצבה תופסק החל כ"ו במאי 1982.

האגף לתרבות ואמנות יחתור לקדם פעילויות אופראיות בעלות רמה בישראל, בין השאר על-ידי עידוד סדנאות אופראיות באקדמיות למוסיקה, שיופיעו באמצעים צנועים וכאנסבלים קטנים כרחבי הארץ, ועידוד אחת התזמורות הקיימות לפתח רפרטואר של מוסיקה ווקלית. ייעשו פעולות לחינוך הקהל והנוער לאופרה, ועוד.

לדעת משרד החינוך והתרבות, אין מקום לתמיכה ציבורית בגוף כושל בעל רמה נמוכה כמו האופרה הישראלית. אין כאן שאלה של סעד, המשרד יחתור לקיים פעילות אופראית בעלת רמה בישראל.

עם כל זאת, אין לי התנגדות שהנושא יועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הי"ר מ' שחל:
אני מודה לסגנית שר החינוך והתרבות. אני שואל את חבר הכנסת יהודה פרח —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מבקש להציע להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת.

הי"ר מ' שחל:
אני מצטער, זה לא רשום אצלי.
מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
ארוני היושב-ראש, צריך להיות רשום. עוד אחמול הגשתי את ההצעה, והכוון נגשתי במיוחד כדי לברר אם היא נתקבלה.

הי"ר מ' שחל:
חבר הכנסת וירשובסקי, אינני מבין על מה הוויכוח. אתן לך רשות להגיע להצעה אחרת. אתן לך, בתנאי שזה יהיה במשך חמש דקות, כפי שמחייב התקנון, אפילו לא היית רשום, אם אין מישור אחר — הייתי נותן לך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אילו חשבתי, שהאופרה היא גוף הראוי להתקיים בצורתו הנוכחית, הייתי מציע להסיר את הנושא מסדר-היום. מדובר כאן בגוף אמנותי שצריך לטפל בו במוסדות המתאימים.

יוסף רום (הליכוד):
ארוני היושב-ראש, אני מציע שאת הדיון הזה נעשה בשירה אופראית.

הי"ר מ' שחל:
זה רעיון, אך אינני יודע אם יש קולות מתאימים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
ארוני היושב-ראש, היות שיושב-ראש הכנסת איננו, אנחנו מוכרחים לקיים את הדיון הזה בדיבורים, אילו הוא היה, בוודאי היה דואג לכך שנשיר.

הי"ר מ' שחל:
אני מבין שאתה אומר זאת לשכחו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
רק לשכחו. כל יושב-ראש זוכה ממני לשכחים.

הי"ר מ' שחל:

אני מבקש מסגנית שר החינוך והתרבות להשיב על ההצעה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-תפסה:

ארוני היושב-ראש, חברי כנסת מעטים ונכבדים, אני רוצה לומר בתחילה מלים ספורות על הנאום הנרגש שידידי, חבר הכנסת פרח, נשא פה, אף שיש לי הסתייגות מכמה משפטים שלו. תשובתי תינתן גם היא בצורה מפורטת.

ראשית, ההסתייגות שלי היא על המשפט "שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו". צר לי על ההשוואה הזאת. אין כאן שני גורמים העומדים משני עברי המתרס, אין כאן אדונים ועבדים, אין כאן אויב לישראל. יש כאן ישראל אחד, שאינו מסכים לפעמים זה עם זה.

שנית, השאלות המכוונות אל אבנר שלו לא היו בידי לפני הדיון, ולכן לא אוכל, לצער, לענות עליהן.

שלישית: צר לי, כפי שלרבים מאתנו צר, על ההחלטה או ההצעה או ההמלצה לסגור מקום תרבות בכל מקום שהוא, ובפרט מקום תרבות, אמנות, שמסיבות שהזמן והאדם גרמו להן באים לידי דיון על סגירה או על שיקום יסודי, או אפשר לומר — על סגירה לצורך פתיחה.

ארוני היושב-ראש, האופרה הישראלית נוסדה בשנת 1947 על-ידי הגברת אידס דה-פיליפס וזכרונה לברכה. עובדים בה כיום כ-200 איש. היא רשומה כאגודה עותמנית, ויש לה הנהלה ומועצה ציבורית. תקציבה בשנת 1981/82 היה כ-11 מיליון שקלים. הגירעון שהיה לאופרה בתחילת 1981 היה כ-2.2 מיליון שקלים, והיום הוא מגיע לכ-5 מיליון שקלים. הקצבת משרד החינוך והתרבות לאופרה בשנת התקציב שעברה הייתה 6 מיליון שקלים. מאז 1963 דנו ועדות ציבוריות וועדות מומחים כמצב האופרה: ועדת לייף-אבידוב ב-1963; ועדת גורי ב-1965; ועדת שלהבת פרייר ב-1972. כמה מומחים מהארץ ומחוץ-לארץ הגישו חוות-דעת מקצועיות, ההמלצות העיקריות היו: לסגור את האופרה או לבצע שינויים מהותיים, יסודיים במבנה ובברכה. הביקורת על רמתה של האופרה עוברת כחוט השני בכל הדוחות.

האופרה הישראלית, לפי חוות הדעת של המומחים שבדקו אותה, היא מוסד בעל רמה אמנותית נמוכה — וכך אף שמענו מרמזיו של עמית — מוסד כושל בניהולו. המשתתפים בה מקבלים מסכורות דלות ביותר. הבניין שבו היא מופיעה — בניין הכנסת לשעבר כחל-אביב — נמכר על-ידי הממשלה לעיריית תל-אביב, ונגד האופרה הוצא צ'רפיני.

כבר בשנת 1972 הוציעה הנהלת המועצה לתרבות ואמנות לשר החינוך והתרבות להפסיק את ההקצבה לאופרה. הנהלת חזרה על המלצתה זו גם ב-1981. המלצות אלה התבססו על המלצות של המדור למוסיקה של המועצה, חוות-דעת המומחים וסיכומי הוועדות הציבוריות. הנהלת האופרה לא שיתפה פעולה בניסיונות להכריא את האופרה ולהקים הנהלה חדשה, ולא הוציאה לפועל החלטות שהושגו בנדון ב-1975.

על כסיס המלצות הנהלת המועצה הציבורית לתרבות ואמנות, הוחלט במשרד החינוך והתרבות, כבר לגבי תקציב 1981, להפסיק את ההקצבה לאופרה החל בספטמבר 1981. תקציב זה הוצעה זו הובאו גם לפני ועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הנהלת משרד החינוך והתרבות מעוניינת בפעילות אופראית בעלת רמה בישראל, ולכן — הואיל וכל הוועדות

הוא איננו מבקר מוסיקלי, אבל הוא היה מנהל האופרה של המבורג ומנהל האופרה של פריס. הוא איש מקצוע מעולה, אחד הקומפוזיטורים הידועים של המאה ה-20, אבל הוא איננו מבקר אמנותי.

יהודה פרח (הליכוד):
אבל הוא בא כמבקר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
הוא לא בא כמבקר, הוא הוזמן על-ידי משרד החינוך והתכנון של מדינת ישראל.

יהודה פרח (הליכוד):
בשביל מה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לאחר כל הוועדות שהוקמו במשך השנים, תחת שלטונם של כל השרים — דוקטור פרח, אני מציע שתקשיב לי.

יהודה פרח (הליכוד):
אני מקשיב היטב.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אמרנו שהאופרה הזאת בהנהלתה הנוכחית ובמחכונתה הנוכחית חייבת להיסגר. בכל משטר אחר היא היתה נסגרת מוזק. אבל אצלנו, עם הלב הרחום שלנו לגבי כספי ציבור, החליטו להזמין עוד מומחה מסוגו של רולס ליברמן. ומה הוא אומר בדיוח, שכל מה שאתה יכול להגיד עליו, שעורך-הדין משה מרון, שאני מכבד אותו מאוד, שהוא היום יושב-ראש הוועדה הציבורית של האופרה הישראלית, מוצא צורך קודם כול לחקור את המסמכים? לי יש המסמך האורייגנלי, קיבלתי אותו ממשרד החינוך והתכנון. במסמך זה אומר רולס ליברמן: The National Opera has to be closed. כך, חר וחלק. והסיבות שלו — ואני קורא באנגלית מפני שזה נלקח ממנו באנגלית, ואני רוצה שזה יירשם בפרוטוקול, לנוכח המכתב הנמלץ של פרופסור קציר, נשיאנו לשעבר, הנערץ עלי כאיש מדע וכנשיא, אך בוודאי אינו מומחה למוסיקה. ואומר ליברמן ומסביר מדוע האופרה צריכה להיסגר: Reason: unprofessional, dishonest, damaging to young people who don't have outlet to their talent, and are forced to immigrate.

יהודה פרח (הליכוד):
אבל חמישה מומחים אומרים ההיפך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
סלח לי, סלח לי. אני הקשבתי לדברך — — —

היור"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אני מבקש מכם, בדרך כלל, בפרק השלישי בכל דרמה צריכים להיות רגועים. אינני יודע מה קרה כאן. היתה הצעה, היתה תשובה, חבר הכנסת וירשובסקי, אני גם מבקש שתסיים, עברו חמש דקות.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, אני אסיים בזמן. אני פשוט מצאתי לנכון להגיד ליד"ר פרח דבר אחד: כולנו רוצים באופרה. כולנו חושבים שאופרה זה דבר נחוץ. אבל כל זמן שהמוסד הזה ימשיך להתקיים, לא תהיה אופרה בישראל. מדינת ישראל — הקימה עשרות גופי ביצוע בתחום המוסיקה, גופים מעולים — והאמינו לי שאני מתמצא בעניין הזה — אבל רק לא בנושא האופרה. מדוע? — הנהלה כושלת וחוסר יכולת לטפל בנושא.

אדוני היושב-ראש, כפי שאמרתי, גם אילו חשבתי שהאופרה הנוכחית היא גוף ראוי ובר-קיימא, הייתי מתנגד שהכנסת תדון בנושא זה. יש מוסדות מקצועיים מוסיקליים במדינת ישראל. הם מטפלים בנושא הזה והם צריכים לטפל בו.

שרה דורון (הליכוד):
מדוע לא יועבר הנושא לוועדת החינוך והתכנון והיא תטפל בו?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני חושב שוועדת החינוך והתכנון איננה גוף מקצועי אמנותי אלא גוף פוליטי. אני חושב שהצעה זו היא הצעה פוליטית.

יהודה פרח (הליכוד):
אני בכל זאת חושב שכדאי שהוועדה תדון בזה.

היור"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, יש עוד ארבע שעות דיון לפנינו לפי סדר-היום. חבר הכנסת פרח, חברת הכנסת שרה דורון, אם את חושבת שאת תשכנעי את חבר הכנסת וירשובסקי — אני מודיע לך שאת טועה.

יהודה חשאי (המערך):
אני מבין שזאת אופרה פוליטית.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש מהדוקטור לענייני אופרה, פרח, להקשיב לי. אני אומר שגם אילו הייתי מסכים — — —

יהודה פרח (הליכוד):
— — —

שרה דורון (הליכוד):
— — —

יהודה חשאי (המערך):
הוא דוקטור לחינוך, נא לא לפגוע בו.

היור"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אינני יודע מה ההתעוררות הזאת? כאמת, אני מבקש.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
בדיון הזה שמעתי הרבה דברים, ושחקתי. אני מבקש מחברי לנהוג באותה צורה ולהקשיב לי. מובן שההחלטה תהיה לפי מה שיתקבל כאן. אני רק אומר, שגם לו הייתי תומך במוסד, הייתי מתנגד להעברת הנושא לדיון בוועדה.

חבר הכנסת דוקטור פרח, אמרת שעשית דוקטורט על הנושא הזה, ושאתה מכיר אותו היטב. והאלי ואני מכיר ומקיר אותך, אני מאמין שלמדת את הנושא. אם כי קראת למר ליברמן "מבקר ידוע". להווי ידוע לך, שהוא איננו מבקר.

היור"ר מ' שחל:
חבר הכנסת וירשובסקי, אני מפנה את תשומת לבך לכך שאי-אפשר לפגוע באדם שאיננו נמצא כאן.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
רגע, אני הולך להגיד שבחים.

היור"ר מ' שחל:
לפי ההתחלה שלך, זה לא נראה לי כשבחים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
רגע, למה אני צריך לקבל הפרעות?

תקווה, וצריך לסגור אותו. היא היתה צריכה להגיד גם דבר נוסף: לא נדון בזה כאן. האנשים המקצועיים כבר אמרו את דברם. נפתור את הבעיה האנושית. לאחר שנסגור את המוסד, אפשר להתחיל בהכנה להקמת מוסד חדש. אם נמשיך לתת לגוויה הזאת עירייה דם, לא תהיה לנו אופרה, ואני חושב שזה חבל.

היו"ר מ' שחל:

תודה. חבר הכנסת יהודה פרח, האם אתה מסכים שהנושא שהעלית יועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

יהודה פרח (הליכוד):

אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:

אם כך, לפנינו שתי הצעות: האחת, שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת; והשנייה, להעביר את הנושא לדיון בוועדה. אעמיד אותן להצבעה זו מול זו. מי בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, ירים ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 1

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת החינוך והתרבות — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

החינוך והתרבות נתקבלה.

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (דמי הבראה), התשמ"א — 1981*

(הצעת חבר הכנסת י' משל)

להבראה, ועוד דאבר על כך. לפי ההסכם הזה, המעסיקים משלמים סכום של 462 שקל, נכון להיום, כדי שאדם יוכל לצאת להבראה, נשאלת השאלה, מה היא הסיבה שעובדים אינם יכולים לנצל בצורה הוגנת ומסודרת את דמי הבראה? אני מדבר על פועלי תעשייה, על פועלי יציקה, על פועלים העובדים גם בחרושת וגם בשירותים. מסתיימת שנה, ואנחנו השגנו הישג סוציאלי לעובדים, הסכם קיבוצי שקיבל צו הרחבה, ודבריה מגיע גם לבתי-מלאכה קטנים, והוברר לנו כי לנוכח העובדה שמנכים מס הכנסה מהסכום הזה — גם הסכום שמקציבים המעסיקים אין בו כדי לאפשר הבראה, ואנשים צריכים להשלים את החסר מכיסם — אי-אפשר לתכנן הבראה כלל.

שר התיירות מר שריר דיבר אתי, וכל הזמן האץ בי להגיש את הצעת החוק. אם הצעתי תתקבל, ניתן יהיה לתכנן את הבראה לעובדים, ניתן יהיה להגיע להסכמים גם עם בתי-מלון. אף כי אני חושב, שיש לתת לכל אדם חופש בלילות את חופשתו כאוות נפשו, כפי שהוא בוחר לעשות זאת, נוכל לתכנן את זה, נוכל להאריך את תקופת השהייה בבתי-ההבראה. עד כה היציאה לחופשה היתה מוגבלת, נוכל להגיע להסכם גם עם בתי-ההבראה של ההסתדרות, של קופת-חולים, ועם בתי-מלון, כדי לתכנן את הבראה לאנשים שונים ובצורות שונות. צעדים ואנשים אחרים יוצאים להבראה בצורה שהם בוחרים בה, ועלינו לאפשר לכל קבוצת עובדים לתכנן את צורת הבראה הנראית לה.

יהודה פרח (הליכוד):

או תתקן, אל תסגור.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, יש בעיה אנושית גדולה, וצריך לטפל בה. אני מתכוון לבעיית הנגנים. אני חושב שצריך בהחלט למצוא להם פתרון. צריך לשלב אותם בגוף חדש שיקום, לשלב אותם בגופי כיצוע אחרים. מדברים על 200 איש. אילו תנאי עבודה היו להם באופרה? שאל אותם, ד"ר פרח, על החשלושים, על השיקים הדחויים, על הצורה, על המשטר שהיה שם, ואין דיברו על האנשים. ד"ר פרח, אתה למדת את זה, אבל אני מכיר את זה שנים רבות.

יהודה פרח (הליכוד):

הרי אתה רק מחזק את דברי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני חושב שמדינת ישראל זקוקה לאופרה, ויכולה להקים אופרה. כשגוף כמו התזמורת הפילהרמונית או אפילו התזמורת הקאמרית לוקחים את הדברים בידים, הם מבצעים אופרה. אבל הגוף הזה איננו מסוגל לכך.

לכן, אדוני היושב-ראש, יש להוריד את הנושא בסדר-היום הן מהסיבה העקרונית והן בגלל דברי סגנית השר, שאמרה: לא אכפת לי לדון בזה. אילו ירדה סגנית השר לעומק הדברים ושמעה מה אומרים אנשי המקצוע ומה אומרים האנשים המקצועיים במשרד החינוך והתרבות — תחת השרים אכן, ידליו, כל שרי החינוך והתרבות — היא היתה צריכה להגיד במפורש את אשר היא בעצם אמרה: לגוף הזה אין

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, ואחרי האופרה אין מתאים ממנו: חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (דמי הבראה), התשמ"א — 1981, של חבר הכנסת ירוחם משל. בבקשה, חבר הכנסת ירוחם משל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, זו אופרה אחרת לגמרי.

ירוחם משל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מעלה כעת לדיון הצעת חוק בנושא רגיש, סוציאלי וחברתי מדרגה ראשונה. אני מציע הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (דמי הבראה). חיקון מס' 1 — סעיף 9: "בסעיף 9 לפקודת מס הכנסה, אחרי פסקה (7א) יבוא: (7ב) הענקה ליחיד כדמי הבראה על-פי הסכם קיבוצי כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, החשי"ז — 1957". תחילתו של חוק זה בשנת המס הזאת.

אנו עומדים בפני תופעה, שמי שמבקר במקומות עבודה, חברי כנסת או נציגי ציבור אחרים, שומע עליה, פועלים מקבלים דמי הבראה במקומות העבודה, ואינם יכולים לנצל אותם בגלל ניכוי מס הכנסה, ואנשי ציבור אלה אין כיניהם אחד, ששווח עם הפועלים ולא אמר כי עושים עוול לציבור הפועלים.

בפנינו הסכם שעשינו עם המעסיקים, הסכם קיבוצי מקיף, שלפיו המעסיקים מפרישים לדמי הבראה, בתנאי שהעובד יצא

אך הנקודה המכרעת היא, שבזמן שהממשלה אישרה את ועדת בן-שחר — ואני מבקש את חשומת-לב אדוני היושב-ראש וחברי הכנסה — שולמו 25% מס על 300 שקל, וכעת — על 12,200 שקל, עלייה פי 40.67. אבל דבר חשוב יותר הוא, שבזמן שנתקבלו מסקנות ועדת בן-שחר, 72.3% מכלל השכירים שילמו 25% מס הכנסה, לתשומת לבכם, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביולי 1975, כשרפורמת בן-שחר קיבלה תוקף. באפריל 1981 50% בלבד משלמים 25%, 20% הפריטים. כלומר, ביולי 1975 3% שילמו 45% מס, וכעת, באפריל 1981 — 15%. חלו קפיצות רבות מאז ועדת בן-שחר.

ועדת בן-שחר קבעה כללים, שהאינפלציה וגם התיקונים שהזכרתי קודם כרסמו בהם. גרמו לכך חוקים רבים מאוד, אשר שונו למרות מסקנות ועדת בן-שחר. לכן אין לי ספק, שהיינו צריכים לחזור לנושא הבסיסי של מסקנות ועדת בן-שחר. לפי מונחות הצעות ההסתדרות לשינוי במערכת המס, כל מדינה עושה כעבור 5 — 6 שנים רפורמה יסודית בנושא מערכת המס. בנקודה זו כתחתי לשר האוצר מכתב, ואמרחי בו שאני בעד פגישה עם שר האוצר לדיון בכל נושא המיסוי, בכל נושא פירוק הייצור, בכל נושא העילות במשק, בנושא התעסוקה וכדומה. אינני חושב שצריך לקיים ישיבות משותפות בנושא השכר ותנאי העבודה, בנושאים אלה הלכנו בנפרד במשך כל השנים. אבל במכתבי האחרון לשר האוצר הגשתי שורה של נושאים, ובכללם מערכת המיסוי, שאני חושב שצריך להכניס בהם רפורמה. אני מקווה שבהידברות עם שר האוצר אולי נגיש במשותף תיקונים במערכת המיסוי.

משום כך אני מבקש לאשר את הצעתי, האומרת שלא ינוכה מס מכל דמי הבראה המשולמים על-ידי מעסיקים לפי ההסכם הקיבוצי, כי אינני רוצה לפטור ממש סכומים גדולים יותר. הרי אינני מסכים ואינני רוצה, שאדם שיוצא למלון "הילטון" והוצאותיו מרובות, יהיה פטור ממש הכנסה. הוא יכול לשלם מס הכנסה, אם הוא יכול לכלות את חופשתו השנתית בהוצאה של עשרות אלפי שקלים — לא עליו אני מדבר. אני מדבר על שתי תקרות: האחת, שאדם חייב לצאת לחופשה שנתית; השנייה — לפי ההסכמים הקיבוציים המעניקים דמי הבראה גם בשירות הציבורי וגם בהסכמים שלנו עם ענפי העבודה העסקיים.

קבוצה זו, שהיא מוגבלת כעת, מקבלת 462 שקל, זה הערכון האחרון, שאנחנו מנכים מהם 40% מס הכנסה — ברור שהם לא יוכלו לצאת להבראה כלל. פועלים פזונים אלי במכתבים וטוענים, שהם מקבלים דמי הבראה אבל אינם יכולים לצלול, אך ישתמשו בדמי הבראה? — נאפשר להם לתכנן זאת: יש אנשים שבחולי-המחלה פסח מבקרים קרובי משפחה, הם אנשי מסורת — גם זו עושה: יש אנשים שירצו כלות את חופשתם בפינקים, יחד עם המשפחה.

הגעתי למסקנה, אחרי ביקורים רבים ואחרי בירורים רבים, שעלינו לעשות את הצעד הזה. מבחינת מס הכנסה זה לא יהיה משמעותי כל כך, אבל מבחינת הערך הסוציאלי התברתי — זה דבר גדול מאוד. אין בהצעתי שום סתירה למסקנות ועדת בן-שחר.

קבענו הקלות רבות בכנסה לגופים רבים מאוד ולקבוצות חזקות — הבה נתאחד כולנו, עם קצת יחס חיובי, לעזרת אותם אנשים שכולנו מדברים עליהם טובות.

אני רוצה בעניין זה את תמיכתם של אותם חברי הכנסה, שאינני רואה אותם כרגע כאולם, שביקרו במקומות העבודה

שמעתי טענות רבות. אמרו לי שזה ניתן, שכולם מסכימים לזה, אלא שהמלצות ועדת בן-שחר מפריעות לכך. אם נשאיר את המצב הקיים כיום, נעשה עוול לציבור הפועלים. השגנו הישג סוציאלי למאות אלפי אנשים.

אדוני היושב-ראש, אמרת שזאת אופרה אחרת. אופרה זו היא אופרה של חיים.

יהודה חשאי (המערך):

אופרה של בריאות.

ירוחם משל (המערך):

פה אין מזמרים. זו אופרה של חיים ואופרה של בריאות.

אני רוצה להוסיף תיקון: אדם לא יקבל דמי הבראה אלא אם יצא לחופשה שנתית. אינני מסכים שאדם ימיר את ההבראה כתוספת שכר וגם יזכה בניכוי מס הכנסה. זה קשור אצלי בתנאי שאדם יצא לפחות לעשרה ימי חופשה מלאים ולא מצטברים.

רבותי, הבה נבקר במשותף בכמה מקומות עבודה ונשמע את זעקתו של ציבור העובדים בכל מקום ומקום. כעת השאלה היא, מה קשורה ועדת בן-שחר בעניין זה, שמעתי רמזים, שסגן שר האוצר מסכים להצעת החוק, אלא שוועדת בן-שחר מפריעה לו. כך אמרו לי. הבה נעין במסקנות ועדת בן-שחר.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

ירוחם משל (המערך):

אני רוצה להראות, שהדבר הזה אינו מערער שום יסודות מס. גם שר האוצר הכניס כמה רפורמות, ואינני מסכים לצורה שלהן, אם כי גם אני הגשתי הצעות באותו קו. שר האוצר הגיש הצעה בקשר למשמרות שנייה ושלישית, בקשר לפירוק הייצור. יש לי טענות לגבי הצורה, התוכן והשיעור של הצעתו. אני הגשתי הצעת חוק אחרת, אניש אותה לקריאה טרומית. אולי אגיע להבנה עם שר האוצר שהוא יכניס תיקון, וזה יהיה בסדר, אבל גם שר האוצר הגיש שתי הצעות תיקון, המנוגדות למסקנות ועדת בן-שחר.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

אנחנו מציעים עסקת חבילה. זה יפתור את כל הבעיות.

ירוחם משל (המערך):

הבה נדבר על חבילה הזאת. נדון בחלקים ונארוז אותם אחר כך בחבילה גדולה אחת.

אני מבקש באמת, אדוני סגן שר האוצר, האזן היטב לנקודה הזאת, כי אני רואה בכך נושא אנשי, סוציאלי וחינוכי חשוב מאוד. בקשר לוועדת בן-שחר אני טוען: הממשלה הגישה המספר החופפות את הצעות החוק שלי בנושא מדרגות המס, בנושא פירוק הייצור ובנושא אי-ניכוי מס הכנסה במשמרת שנייה ובמשמרת שלישית. אני מסכים לגבי התוכן, אבל מבחינת הצורה יש שוני בהצעת החוק שהגשתי. אולם עובדה היא, ששר האוצר הגיש את זה, והדבר אישר, ואילו בוועדת בן-שחר היתה הגבלה על כך.

נוסף על כך, בזמן שנדונה בכנסת הרפורמה במס הכנסה של ועדת בן-שחר התקבלה החלטה מפורשת, שזאת עסקת חבילה, ושאינן לסטות ממנה. בפני יש כמה דברים נוספים שעשינו, שהכנסת עשתה בנושא זה. הרי נתנו העדפות לסקטורים כמו תעשייה, נתנו הקלות המלאי, ביטלו את מס עיזבון, ביטלו את מס מעסיקים, מס רכוש. כל זה נעשה בתקופה זו, בניגוד למסקנות ועדת בן-שחר. קבוצות גדולות של אנשים שיש להם דירות רבות קיבלו פטור ממש.

להבראה או לא יצא להבראה. השיטה היתה, שהעובד חויב לצאת להבראה ולהוכיח, על-ידי הצגת קבלות, כי עשה זאת. כידוע, אין לנו מנגנון גדול ואין לנו מנגנון ששעתו פגירה לוודא אם העובדים יצאו להבראה וקיימו הלכה למעשה את מה שנקבע בחוק.

5. ההוצאות בקשר להבראה הן מסוג ההוצאות הפרטיות המובהקות. שאין להתיר בניכוי מההכנסות החייבות במס. באופיין הן אינן כאלה שהן לצורך עשיית עסק, וזוהי הוצאה פרטית של האדם, ויש לעודדו לעשות כן, מתן פטור לשכיר יחייב התרת הוצאה כזאת בידי העצמאי. בעקרונות הפקודה מבחינים הבחן היטב בין הוצאה פרטית ובין הוצאה ליצירת הכנסה, ואין מקום לשינוי כחקיקה.

לסיים, ברוצני להזכיר, שפטור לדמי הבראה יפגע בהכנסות המדינה — על זה לא מדברים כלל — ואין לנו כרגע תחליף להכנסות אלה. מה עוד, שיש כוונה מוצהרת של האוצר להפחית את מס ההכנסה אם וכאשר ההסתדרות תהיה מוכנה לעסקת חבילה משולשת, כאשר אז נפחית את מסי ההכנסה, כמובן, של אותם גורמים במשק, בקרב ציבור העובדים, שאינם יכולים לצאת להבראה, אם נוכל. ניתן להם נטו גדול יותר, כדי שיוכלו לצאת להבראה. אני מקווה שבאחד הימים תיענה לשיחוף הפעולה, ונפתור את הבעיות.

אני מבקש לדחות את הצעת החוק של חבר הכנסת משל.

אורה נמיר (המערך):

אדוני סגן השר, מדוע שומעים אותך תמיד מציע להוריד הצעות מסדר-היום? באופן קבוע אתה מציע להסיר את ההצעות מסדר-היום.

חיים קופמן (הליכוד):

כי אני צריך לשמור על האוצר.

היו"ר מ' סבירוב:

חבר הכנסת משל, בבקשה.

ירוחם משל (המערך):

אני מוותר.

היו"ר מ' סבירוב:

אנחנו ניגשים להצבעה.

אורה נמיר (המערך):

מונים בבקשה.

היו"ר מ' סבירוב:

אני ממנה את חברי הכנסת יהודה חשאי ואליעזר קולס להיות המונים.

ה צ ב ע

כעד העברת הצעת החוק

לוועדה

27 —

נגד

31 —

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

מס הכנסה (דמי הבראה). התשמ"א — 1981.

לדיון מוקדם בוועדה לא נתקבלה.

ודיברו עם הפועלים והתרגשו מאוד. הם התרגשו עד כדי כך, שאינני רואה אותם אפילו באולם... אבל שמוותיהם ידועים לפועלים. הפועלים שומעים אותם. עלינו לדעת, שכאשר חברי הכנסת מבקרים במקומות העבודה, הפועלים זוכרים מה הם אמרו להם.

אבקש מהיושב-ראש, מחברי הכנסת וגם מסגן שר האוצר, שלא לדחות הצעה זו, כי היא אנשית מאוד. דחייה תאכזב את ציבור הפועלים. מבחינת מס הכנסה, אין לכך כל משמעות: מבחינת הפגיעה בוועדת בן-שחר — בוודאי לא. מס הכנסה עלה הרבה מאוד מאז ועדת בן-שחר.

אבקש מהכנסת לאשר את הצעתי ולהעבירה לדיון בוועדת העבודה והרווחה. או בוועדת הכספים, אינני יודע איזו ועדה מטפלת בנושא זה — אני חושב שוועדת העבודה והרווחה. אנתנו נמלא את חובתנו. מגיע לציבור הפועלים שגם יקבל דמי הבראה וגם יוכל לנצלם בצורה הנראית לו. בתנאי שיצא לפחות לחופשה שנתיים מרוכות של עשרה ימים.

היו"ר מ' סבירוב:

תורה לחבר הכנסת משל, אני מזמין את סגן שר האוצר להשיב על ההצעה.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

כבוד היושב-ראש, כנסת וכבדה, כחשובה על הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת ירוחם משל כעניין פטור לדמי הבראה אומר, כי הנושא של עידוד היציאה להבראה הוא נושא חיוני וחיוני, ומרבית העובדים בישראל אומנם יוצאים להבראה. זוהי דעתי, אין לי סטטיסטיקה כאן. אני חושב שגם המטוסים המלאים היוצאים לתורן-לארץ — — —

ירוחם משל (המערך):

אינני מדבר כלל על המטוסים. ביקשתי פטור רק למי שיוצאים לחופשה בארץ. תן למטוסים לטוס ואל תיתן להם שום הטבה.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

העובדה היא שיוצאים להבראה. אולי יש ציבור קטן מאוד בקרב עובדי המדינה והעובדים בכלל שלא יוצאים להבראה. צריך באמת למצוא את הפתרון לכך, אבל לא בהצעת חוק זאת.

ברצוני להעלות כמה נקודות חשובות:

1. הפטור לדמי הבראה, כמו הכנסות אחרות של עובדים שכירים שהיו פטורות ממס — דוגמת החזקת רכב, טלפון וכיוצא בזה — בוטל בתיקון מס' 22 לפקודת מס הכנסה מיולי 1975, כחלק מהרפורמה היסודית שנעשתה במס הישיר בעקבות המלצות ועדת בן-שחר.

2. ביטול הפטורים המיוחדים, לרבות שיעורי המס המיוחדים שהיו נוהגים עד לרפורמה לגבי שכירים, נועד להשיג את המטרה של שוויוניות בנטל המס, הרחבת בסיסו וביטול האפליות בין הסקטורים השונים, על העיוותים שבהן.

3. יציאה להבראה לאחר עבודה מאומצת קיימת לגבי הנישום העצמאי כפי שהיא קיימת לגבי השכיר. אין סיבה להפלות ביניהם. מטעם זה הומלץ כשעתו לבטל האפליה, דבר שאושר על-ידי הכנסת בשנת 1975.

4. יחידה מזאת, שיטת הפטור, שהיתה נוהגת בקשר לדמי הבראה, הביאה לתופעה השלילית של "העשיית הקבלות". רצוי מאוד לוודא, שיותר אנשים ניצלו זאת לצורך קבלת הטבות כספיות מאשר האנשים שיצאו להבראה לשמח. אינני רואה איך מנגנון יכול להתמודד עם זאת, כדי לוודא בדיוק אם אדם יצא

ה. הצעה לסדר-היום טיפול שיניים חנים לילדים החל בגיל רך

מהאוכלוסיה המבוגרת אינם מקבלים טיפול שיניים סדיר, כשל חסר תודעה לחשיבות הנושא או כשל קשים לכללים ואי-יכולת לממנו.

לעומת זאת, במשרד הבריאות נמצאות תוכניות נהדרות — להכשרת רופאים נוספים שיתמחו ברפואת שיניים לילדים, להכשרת סייעות שיניים שגם תיתנה הדרכה בגנים ובבתי-הספר, להקניית ידע לציבור ההורים באשר לגורמי מחלות השן והדרכים למניעת היווצרותן. אם כן, יש גישה חיובית ופתוחה, יש תשנית. מן הראוי שניתן להם את הכלים לביצוע, כדי לתת לילדינו את הסיכוי לסבול פחות, ונעשה זאת על חשבוננו כיום.

צה"ל משקיע כיום הון תועפות בטיפול בשן. 98 מיליון שקלים עולים רק החומרים לטיפול בחיילים. יש לברך את חיל הרפואה של צה"ל על יוזמותיו לאיתור בעיות בפה ולטיפולן. אך כאן דרוש טיפול יסודי. צה"ל, בגייסו בחור בן 18, עומד בפני עובדה מוגמרת. בסקר צה"לי מכין שנשתיים בימים אלה נמצא, כי בקבוצה אקראית של 223 טירונים שהתגייסו נמצאו 1,970 מפגעי שיניים — תשעה מפגעים בכל פה בממוצע. אילו טיפלו בבחורים אלה בגיל צעיר, בוודאי היינו חוסכים גם כסף ובעיקר סבל רב. ידוע לי כי בצבא ארצות-הברית, בעיות שיניים מורידות את הפרופיל הרפואי. לפי הנתונים שהזכרתי, 15% מחיילים אלה לא היו מתקבלים שם לשירות, אילו היה שם חוק שירות חובה. כמובן, אצלנו, למתגייס נקבע פרופיל רפואי גבוה ביותר, מאחר שגופו ונפשו בריאים וחסונים, אך מצב פיו אינו משנה ואינו מוריד כמעט לצורך זה, וגם כאן חוזרת על עצמה ההתייחסות הזאת לשיניים, כאילו לא היו חלק אינטגרלי של גופנו.

בתשרידי השירות בטלוויזיה מזכירים לנו דברים רבים וחשובים. אין אני בא לגרוע מכבודם. אך מן הראוי היה להכין תשרידי שירות, שיעלה על המסך מדי פעם, ויחדיר לתודעת הציבור את ההכרח שבטיפול שיניים מונע, בהגיגה ובאכילה נכונה.

הוכח שביישובים אשר הקימו מרפאות שיניים מקומיות, השתנה לאין ערוך מצב בריאות השן, כי עלות הטיפול היא נמוכה בהרבה לעומת מקומות שבהם אין מרפאת שיניים כזאת. לדעתי, משרדי החינוך, הבריאות, הפנים והרווחה, כותום לעזור ליישובים להקים מרפאות, אשר יטפלו באוכלוסיה הצעירה, בקשישים ובמחוסרי יכולת.

משרד הבריאות, אשר בידו תוכניות מגובשות לטיפול בנושא כאוב זה, זקוק לתמיכת האוצר כדי להוציאן אל הפועל.

מסבירים לאזרח על את הצורך בחיסכון באגריה ובמים. ניתן גם להשקיע מחשבה בהדרכת אזרחי ישראל לטיפול בשן. יש להקדיש פעולות מיוחדות להסברה בגני-הילדים ובבתי-הספר, במסגרת ההיגיינה הגופנית, על הפעולות היומיות לטיפול נאות בשן. בביקורי בגני-הילדים בצרפת נוכחתי לראות, כיצד הגנת והפעילות במצעים שטיפת פה וצחצוח שיניים במשחק, בלי להתחשב במה שהילד עושה בביתו. הסברה וטיפול מונע ימנעו סבל רב מילדים ומהורים, ובעיקר אלה שאין בידם סכומי עתק לטיפול שיניים פרטי. ידוע שעקירת שן רגילה עולה כיום מעל 3,000 שקל, ומחירו של טיפול מסובך יותר מגיע לפעמים עד 50,000 שקל ויותר.

היור"ר מ' סבירור:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעה לסדר-היום מס' 705 בנושא: טיפול שיניים חנים לילדים החל מגיל רך, של חברי הכנסת רפאל סויסה ואורי סבג. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל סויסה.

רפאל סויסה (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחר המהומה שהיתה לפני כחצי שעה, אנסה להביא לדיון הכנסת הצעה בנושא כאוב, תרתי משמע. לדעתי, זה אחד הנושאים שהכנסת מתבקשת לתת עליו את דעתה. נושא חברתי ממדרגה ראשונה, נושא כאוב גם כספית וגם פיזית. אנו דנים היום בנושא רגיש, בטיפול שיניהם של ילדי ישראל.

לשמחתנו, בארצנו המתפתחת יש קופות-חולים, והאזרח יכול לגשת ולקבל בהן טיפול רפואי. הוא פונה לאלתר לקופת-החולים שאליה הוא שייך, ומקבל טיפול רפואי מהיר ומהימן, שלפעמים מסובד בחלקו על-ידי המדינה. אך טיפולי שיניים אינם כלולים בהסדר זה — כאילו אין השיניים חלק אורגני של גוף האדם. לטיפול שיניים יש להמתין בחור כשלושה חודשים, אך מאחר שכאב שיניים, כידוע לכל, הוא כאב שיש לטפל בו מיד, האזרח נאלץ על-פי רוב לפנות לרופא פרטי, ולהוציא מכיסו סכומי כסף גדולים.

היור"ר מ' סבירור:

סליחה, איזה מין בתיקול אני שומע ככנסת — כת קול תרתי משמע.

רפאל סויסה (המערך):

כנראה יש להם כאב שיניים, אדוני היושב-ראש.

ובכן, האזרח הולך לרופא פרטי ומוציא סכום עתק. אין אני בא לדרוש טיפול שיניים ממלכתי לכל, אלא ניסיון למצוא פתרון דחוף לבעיה חריגה כל כך, שממדיה מדאיגים כל כך. יחד עם חברי אורי סבג בדקתי את הנושא, ואנו מציעים טיפול שיניים חנים מטעם משרד החינוך לילדינו, החל בגיל הגן וכלה בגיל הגינס: טיפול שיכלול הקניית תודעה של הנושא, רפואה מונעת, היגיינה ועוד, כפי שאפרט להלן.

אביא כמה פרטים שנמסרו על-ידי הממונה על רפואת השיניים בקופת-חולים: 90% מחושבי ישראל סובלים ממחלות שיניים; 80% של הילדים עד גיל 10 סובלים מעששת. ברפואת השיניים עוסקים היום 1,775 רופאים. 570 מרפאי שיניים — 300 מהם חסרי רשיון לכך. כמלאיביב כי רופא שיניים אחד ל-450 נפש; בירושלים — רופא אחד ל-1,020 נפש; בדרום הארץ — רופא אחד ל-2,700 נפש; ובגליל — רופא אחד ל-5,670 נפש.

לכל אלה, אדוני היושב-ראש, לא נוכל, לצערי, לעזור. אך ביכולתנו למנוע מצב כזה אצל הדור הצעיר, המעוגן כיום במסגרות החינוכיות השונות וקל להגיע אליו באופן שוטף, סדיר ומבוקר. נכון, מדובר בתקציבים לא קטנים, אך נחשוך מיליוני שקלים לאזרחי המדינה ולקופת המדינה על-ידי חינוך מגיל צעיר להרגלי אכילה נכונים ועל-ידי טיפול מונע.

כפי שהזכרתי לעיל, רפואת השיניים בארץ מופלית לרעה, זה לא מובן ולא מוצדק לחלוטין. התוצאות של מצב זה זועקות אלינו בסמיני קריאה מן הסטטיסטיקה היבשה: 80% מהמתגייסים לצה"ל מצב שיניהם קטסטרופלי; 75%

השכונות. בעוד זמן קצר מאוד נראה מזה פרי רב. בתוך שנה, שנה וחצי, יורגש הדבר; למעשה הוא כבר מורגש.

אבל זה עדיין לא פותר את הבעיות. החיבור ששמענו מחבר הכנסת סויה הוא נכון בצבא ובציבור, בדרך כלל. גם אם יש רופא שיניים של שוק לטיפול, יש בעיה כלכלית, יש בעיה של עלות רפואת השיניים. העניין עדיין לא נפתר, והמדינה סובלת מאוד מאוד מכאב שיניים.

שבת וייס (המערך):

ומחכה לטיפול שורש.

שר הבריאות א' שוסטק:

ומתכה לטיפול. נעשית גם פעולה מונעת חשובה בקשר לפלואורידציה של המים. בירושלים הדבר הזה כבר קיים. בתל-אביב הולך להיות מופעל. אנחנו חושבים לכסות באטיות את כל המדינה בפלואורידציה. כשביל עששת-השיניים זה חינוך מאוד.

במה שנוגע לתלמידים, קיימות היום כ-200 — 250 מרפאות מיוחדות לתלמידים. אני רוצה להגיד לכנסת ככל הסמכות: כל רשות מקומית שמוכנה להירתם למשימה הזאת, יכולה לפנות למשרד הבריאות ולקבל מאתנו לא רק עצות ועידוד, אלא גם תמיכה. במעצות רבות מאוד אנחנו משתתפים בתקציב המרפאה הזאת. יש בעיה של הקהילה והקשישים בקשר לטיפול שיניים, אבל אני רוצה להרחיב את היריעה. זה עניין שטעון יוזמה של הרשות המקומית. כפי שהרשות רואת לבתי-הספר ומודעת ורגישה לעניין הזה, כך היא צריכה לדאוג שתהיה בכל מקום ומקום אפשרות לטיפול בשיני הילדים בכתיסהסר או במרפאות. מצדנו ניתנים כל העזרה וכל העידוד לפתרון הבעיה הזאת.

הנושא נכבד. אני מציע להעביר אותו לוועדה. אולי גם שם תתגבשנה הצעות.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לשר. האם חברי הכנסת סויה וסבג מסכימים להעביר את הנושא לוועדה?

רפאל סויה (המערך):

כן.

אורי סבג (המערך):

כן.

היו"ר מ' סבירור:

מי כמד העברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

הכנסת החליטה להעביר את ההצעה על טיפול שיניים חיים לילדים החל מגיל רך לוועדת העבודה והרווחה.

ו. הצעת חוק-יסוד: מגילת זכויות היסוד של האדם, התשמ"ב — 1982*

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש בזה הצעת חוק שלא חוברה עליי, אלא עליידי מורי ורבי, עליידי פרופסור קלינגהופר, אשר נמצא אתנו כאן. היא הוגשה עליידי

אנו יודעים על מקרים רבים, שחוסר אמצעים כספיים לטיפול בשן גרם למחלות הפה, ולא אחת זה אף מתפשט לראש, לגרון ולאוזניים.

המדינה השקעה תקציבים עצומים בנושאים שונים, לפעמים בצדק ולפעמים לא כל כך בצדק. לדעתי, טיפול בבעיה כאובה זו יעזור לאותן משפחות שאין ביכולתן לממן טיפול זה מחוסר תקציב.

לסיכום, רבותי חברי הכנסת, האתגר בנושא זה צריך יהיה מעניינם של משרדי הבריאות, הרווחה והחינוך כאחד. עליידי שיתוף פעולה ביניהם ועליידי גישה פתוחה והרכה רצון טוב, הם יוכלו לבצע את הדברים, ולמיטב ידיעתי, כל אוכלוסיית רופאי השיניים במדינה וכל המוסדות יתמכו בהם וייתנו ידם לכך.

היו"ר מ' סבירור:

רשות הדיבור לשר הבריאות אליעזר שוסטק.

שר הבריאות א' שוסטק:

אדוני היושב-ראש כנסת נכבדה, הנושא שהעלה חבר הכנסת סויה הוא נושא נכבד, חשוב, והאמת היא — שהוא דחוף. הוא דחוף כל הזמן. לא ארחיב כאן את היריעה על נושא כאב השיניים הכללי במדינה, כי הנושא שהועלה קשור לרפואת שיניים או טיפול בשיניים בילדים ובתלמידים, אבל אני יכול לומר לכנסת, שזה נושא שכל המרבה לדון בו הרי זה משוכנע. זה נושא דחוף וחשוב לכל אזרחי המדינה. כל מה שאמר חבר הכנסת סויה בקשר למצב באזורים שונים נכון. כבר עמדתי על כך כמה פעמים גם בכנסת זאת וגם בכנסת הקודמת. זהו המצב לאמת.

אני חייב להגיד, שחלה הקלה מסוימת גם בעניין זה. הבעיה היסודית, עד לפני שנתיים, היתה מחסור ברופאי שיניים. בשנתיים האחרונות קידמנו את הנושא — יש בזה אולי משום התפארות, אבל למרות הרצון לענותנות יש לומר זאת — דחפנו קדימה את נושא "יצירת" רופאי שיניים במידה ניכרת למדי. תמכנו ועודדנו ככסף ובדרכים אחרות את בית-הספר לרפואת שיניים בתל-אביב, שקיים הודות לאוניברסיטת תל-אביב ולקופת-חולים הכללית. עודדנו אותו בתמיכות גם מצדנו, וכבר יצדו ממנו שני מחזורים של רופאי שיניים, שהתפשטו כמעט בכל קצווי המדינה ועובדים במרפאות הציבוריות של קופת-חולים. תמכנו גם בבית-הספר לרפואת שיניים ב"הרסה" בירושלים, שמספר תלמידיו היה מוגבל. תמכנו בו עליידי עידוד וכן בהקצבות כספיות. כדי שיגדיל את מספר תלמידיו, ואכן הוא עשה זאת, ושוב אנחנו מתברכים במחזורים גדולים יותר של רופאי שיניים. כמרכן עודדנו קורסים לשינוניות, וגם זה חלק חשוב מאוד בענף טיפול השיניים.

במסגרת שיקום השכונות נעשית פעולה ברובה ומקפה. עניין רפואת השיניים לא נשכח, ומוקמות מרפאות או עליידי המועצה המקומית או עליידי קופת-חולים במסגרת שיקום

היו"ר מ' סבירור:

אנו עוברים לסעיף הבא. אני מזמין את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין להביא את הצעת חוק-יסוד: מגילת זכויות היסוד של האדם, התשמ"ב — 1982.

בחוק יסוד נוקשה, שאפשר יהיה להופכו בעתיד לפרק מפרקי חוקה נוקשה ומושלמת. נוקשות ההוראות המבטיחות את חירויות היסוד של האדם היא תנאי בל יעבור ליעילותן המשפטית. תנאי שאין לוותר עליו בשום אופן."

החלק השני של הצעת החוק שאני מגיש כאן, הצעת החוק של פרופסור קלינגהופר, עוסק בזכויות יסוד סוציאליות, ומשמעותן, בעיקרה, שבמדינה מודרנית ומתוקנת כמדינת ישראל יתייחסו לא רק אל החירויות הקלאסיות הליברליות של חירות האדם, אלא גם אל זכותו כחבר בחברה מתוקנת ומתקדמת, הדואגת גם לרווחתו של הפרט.

אומר פרופסור קלינגהופר בחוברתו: "בהקשר זה דנה ההצעה בזכות לעבודה, בזכות לשכר הוגן, בהיקף יום העבודה, בימי מנוחה, באיסור עבודת לילה, בחופשה שנתית, בזכות השכיחה, בכיסות לאומי, באפטרופוסות הטבעית של ההורים על ילדיהם הקטנים ובזכות לחינוך: אך גם בזכות לבעלות פרטית בנכסים וליחומה פרטית וחופשית ובזכות לחופש העיסוק בחיים הכלכליים. בחוקות חדשות מצויים לוחות שלמים המונים זכויות יסוד מסוג זה, והמזהירים עליהן בפתוס ובחגיגות. אולם גם בחוקות בעלות ותק נתקלים בהוראות בודדות ממין זה. על מידת האוניברסליות של המגמה לחפש דרכים לקודיפיקציה מרוכזת של עקרונות יסוד סוציאליים במישורי משפט גבוהים מעידה האמנה הבין-לאומית בדבר זכויות כלכליות, סוציאליות וחברתיות, שנתקבלה בעצרת האו"ם בשנת 1966. והמגילה הסוציאלית של מדינות אירופה, הלא היא אמנת טורינו משנת 1961."

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שאני פטור מלדבר בשבחה של הצעת חוק זו, ואני מתאר לעצמי שהיא מקובלת על רוב חברי הכנסת מכל סיעות הבית.

ברצוני להתייחס רק לעניין אחד. הוא עניין הנוקשות הבנויה בתוך הצעת החוק והמתייחסת לכך, כי לא ניתן יהיה לשנות הצעת חוק זו או לבטלה אלא ברוב של שני שלישים של חברי הכנסת.

שר המשפטים מ' נסים:

לשם קבלתה צריך רוב של שני שלישים. קודם כול יש לקבל אותה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כן, אני יוצא מתוך ההנחה, שהחוק יתקבל כדן. אני מתכוון בעיקר לסעיף השריון לגבי שינויים בעתיד. אני רוצה להסביר כי, לדעתי, בלי הוראת השריון מגבי שינויים בעתיד. אני רוצה להוראה הקבועה בחוק יסוד זה מאבדת את משמעותה. שכן, בסופו של דבר, למגילת זכויות היסוד של האדם, כנוסחה כאן, יש שתי מטרות עיקריות. אחת מהן, שאיני מזלזל בה, אינה משפטית טהורה. מטרה זו קובעת, כי במגילת זכויות היסוד של האדם: כא ליד ביטוי ומתגבש רעיון חוקתי, רעיון פוליטי, רעיון דמוקרטי יסודי ומיוחד במינו. רעיון זה רואה את הדמוקרטיה לא רק כמילוי אוטומטי ומיידי של רצונו של רוב מקרי, אלא כטומנת בחובה מתח קוטבי בין שני עקרונות. העיקרון האחד הוא כאמת העיקרון של רצון הרוב, כפי שהוא בא לידי ביטוי במוסד הפרלמנטרי; והעיקרון השני הוא, שיש כמה נכסים חוקתיים, כמה ערכים בסיסיים, שהם בבחינת נכסי צאן ברזל של כל אזרח ושל כל אדם, ושאינן להפקיע אותו על-ידי רוב רגיל.

דמוקרטיה במשמעות שלנו, במשמעות הליברלית המחקקת שבאה לעולם עם המהפכה הצרפתית ועם השינויים החוקתיים הגדולים שהתרחשו באנגליה באמצע המאה ה-19, אין פירושה שהרוב יכול לעשות הכול. טעות מוחלטת היא לראות את הדמוקרטיה כביטוי של טוטליטריות של הרוב.

כאשר היה חבר הכנסת החמישית.

הצעת החוק הזאת באה לתקן פגם רציני ויסודי כמערכת המשפט החוקתי של מדינת ישראל. בניגוד למדינות מתוקנות אחרות, עד היום אין לנו שום חוק יסוד, שום מגילת זכויות המשמיינת את חירויות האדם הבסיסיות. אני חושב שבתקופה שחלפה מאז שהגיש חבר הכנסת קלינגהופר, כתוארו אז, את הצעת החוק המצויינת שלו נתגבשה בישראל הדעה, כי יש מקום לשריין את זכויות היסוד של האדם האדם בחוק יסוד מיוחד, אשר יעמוד מעל לחקיקה הרגילה. גם הכנסת השמינית היתה בדעה זו, וקיבלה בקריאה ראשונה הצעת חוק דומה בעקרונותיה, שונה בפרטים, שחלילה לשריין את זכויות היסוד של האדם והאזרח.

כטרם אתאר במלים קצרות את הצעת החוק שאני מגיש כאן, בשלוחו של מורי ורבי פרופסור קלינגהופר, אני רוצה לציין חברי הכנסת אחרים, שהם שותפים ליוזמת החקיקה הזאת ושםם לא הדפס על הדפים הכחולים שלנו אך ורק בשל קוצר הזמן: חברת הכנסת שולמית אלוגי, חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, חבר הכנסת אלעזר גרנות, חברת הכנסת שרה דורון, חבר הכנסת אהרן הראל וחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

שרה דורון (הליכוד):

וחבר הכנסת רוגני מילוא

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כרצון רב, חבר הכנסת מילוא, בניגוד להודעתה של שרה דורון, אחת לא הצטרפת, אני מניח שהיתה כאן אי-הבנה.

היור"מ פבדור:

הוא התכוון לחוק המפלגות.

רוני מילוא (הליכוד):

לא ראיתי את הרשימה המוכררת. כשראיתי אותה — הצטרפתי.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת מילוא נוסע בחברה טובה

לצורך הסבר החוק, כיוון שאני רוצה להביא דבר בשם אמרנו, אציין כמה מהדברים שפרופסור קלינגהופר כתב בחוברת מיוחדת שפורסמה בשנת 1981, ובה פרטי ההצעה.

"הצעתי בנויה משני סוגי סעיפים, הסעיפים מן הסוג הראשון קובעים את חירויות היחיד, והסעיפים מן הסוג השני מבטיחים לו זכויות יסוד סוציאליות מסוימות. אקדיש קודם כמה הערות לסעיפים מן הסוג הראשון. הם מפרטים את תחומי חופש האדם שאסור יהיה לשלטונות להתערב בהם, ואפשר לסווג אותם לפי ראשי פרקים אלה: קדושת חיי האדם; איסור עינויים; החופש האישי ("חירותו" של האדם) והגנה מפני מאסר או מעצר שאינם על-פי החלטת בית משפט או לפי חוק הישפט; הצבאי; זכויות יסוד פרוצדורליות, בעיקר אלו הנוגעות להליכי משפט פליליים; איסור טרוראקטיביות בדני עושין; הזכות לערער על הרשעה וגורדין; זכויות יסוד להגנה מפני הליכים של רשויות המינהל; הזכות לצנעת החיים הפרטים והמשפחתיים. והגנה מפני פגיעה ברשות היחיד ובסודיות מכתבים ושימוש בטלפון; חופש המצפון, האמונה, הדת וההפלות; חופש הביטוי והעיתונות; חופש האמנות, המדע, המחקר וההוראה; חופש ההתאספות וההתאגדות; חופש של אזרחי ישראל מפני גירוש; חופש התנועה; בחירה חופשית של מקום מגורים; כשרות משפטית; שוויון לפני החוק ואיסור הפליה; זכויות הפטציה."

"בנוגע לזכויות יסוד אלו, שהן הביטוי הקונסטיטוציוני של הליברליזם, יש לציין, כי חוקי מדינת ישראל עדיין מפגרים בשמירתן, וחשוב עד מאוד להילחם בעד הבטחתן ושריוןן

בגלל כל ההסברים הללו ומתוך נאמנות לדברי ההסבר המקוריים של הצעת החוק שהוגשה: עליי פרופסור קלינגהופר, והדברים שכתב לאחר מכן, אני מביא את ההצעה לאישור בקריאה מוקדמת, תודה רבה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת רובינשטיין, שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחרי נאומי של חבר הכנסת רובינשטיין, שעיקרו היה דברי ההסבר של פרופסור קלינגהופר להצעת החוק שהוכנה עליי, אני פטור מלעמוד ולנתח את חשיבותה ומעלותיה של הצעת חוק זו. אסתפק אולי רק במשפט אחד ואומר, שזוהי הצעת חוק מגילת זכויות האדם היסודית והמקיפה ביותר, שעובדה והוכנה כמדינת ישראל מאז הקמתה.

אני רוצה בהזדמנות זו להודות לפרופסור קלינגהופר ולברכו על העבודה החשובה, היסודית והמקיפה שעשה לפני 15 שנה. הצעת חוק זו הוגשה, כידוע, עליי פרופסור קלינגהופר בהיותו חבר הכנסת. היא לא נתקבלה עליי הכנסת. ההצעה, הדעה הרווחת בכנסת, או דעת הרוב בכנסת, באשר לחקיקת חוקה בישראל, לפי מיטב ידיעתי, היתה שוללת יותר מאשר מחייבת חקיקת חוקה. ואולי משום כך גורלה של הצעת חוק זו, כאשר הוגשה עליי חבר הכנסת דאז, פרופסור קלינגהופר, לא שפר.

בינתיים, הדעה כלפי חקיקת חוקי יסוד והפיכתם לחוקה נעשתה אוהדת יותר, והסיכויים שנגיע לכך גברו. אבל אין זה סוד, שעדיין קשיים רבים מלווים נושא זה, ואם נתעלם מהם, לא יהא בכך כדי לתרום תרומה חיובית לעניין.

הנושא של זכויות האדם והאזרח נדון בכנסת לא אחת. ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, ובימים ההם ועדת המשנה לחוקי-יסוד, כראשונה של חבר הכנסת דאז, ד"ר בנימין הלוי, עיברה הצעת חוקי-יסוד: זכויות האדם והאזרח לפי מיטב זיכרוני, היא הובאה לקריאה ראשונה בכנסת ב-1974. היא עדיין לא היתה לחוק.

אני שוקל את האפשרות, שהכנסת תחיל דין הרציפות על הצעת חוק זו, שעדיין לא שכבה חיים לכל חי, ותפיה בה רוח חיים, על-מנת שתידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט יחד עם הצעת החוק שהוגשה היום עליי חבר הכנסת רובינשטיין בשםם של כמה חברי הכנסת.

היום הזה גם אני אומר, שחוקה יפה אם היא חוקה נוקשה, משוריינת, אין ערך כלשהו לחוקים, גם אם בשם חוקי-יסוד ייכנו, אם אין נוקשות הן בקבלתם והן בשינוים. אינני רוצה לעמוד היום על השאלה — — —

שולמית אלזני (המערך):

חוקי-יסוד: חקיקה — — —

שר המשפטים מ' נסים:

היום אני מדברים על חוקי-יסוד: זכויות האדם והאזרח. ואני לא סימתי את המשפט, הפסקתי מפני הכבוד. אמרתי, שאני סבור שחוקי-יסוד שהתאגדו לחוקה, הואיל ובחוקה מדובר, צריך שהיו נוקשים, משוריינים, שאלה אחרת היא מה היא הנוקשות שיש לדרוש, אם רוב של שני-שלישים אם רוב מוחלט ואם כל רוב אחר. על זה יש לקיים דיון. ההצעה שלפנינו היא הצעת חוקי-יסוד: מגילת זכויות היסוד של האדם, ובה מדובר על רוב של שני-שלישים. יכול להיות שזה

האמת היא, שעקרון הטוטליטריות של הרוב הוליד בתקופתנו שורה של אסונות איומים לחברה האנושית. רק הרעיון המורכב הזה, הדירקטבי הזה, של רצון הרוב מחד גיסא ועקרונות משוריינים המעניקים הגנה ונוכחים מסוימים של הפרט מאידך גיסא, רק הם יכולים להבטיח את תקינותה של הדמוקרטיה הפרלמנטרית: רק הם ערובה לשמירה של תהליך דמוקרטי אמיתי על מורכבותו, על הרעיון הליברלי הטמון בו.

חשוב שרעיון זה יבוא לידי ביטוי בחוקי-יסוד של הכנסת, שהוא גם מבטא עמדה, גם מצהיר, גם מהווה מסמך שלאורו אפשר לחנך את הציבור, את הנוער ואת עצמנו כחברי הכנסת. כדי להמחיש את היסוד השוכן הזה של דמוקרטיה פרלמנטרית, שבה לא הכול ניתן לשינוי ולביטול עליי רוב מקרי ושדירתי.

רנני מילוא (הליכוד):

האם תסכים שבמסגרת חוקי-יסוד: מגילת זכויות היסוד של האדם נכלל גם את זכות היסוד להתקון?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

להתקון בכנסת? חבר הכנסת מילוא, הסכמתי תלויה בתוכניות הנסיעות שלי באותו שבוע. מכיוון שאני אחד מאלה שאינם נוסעים בעת מושב הכנסת, אני חושב שההחלטה תהיה שלילית.

הנקודה השנייה, שבגללה יש חשיבות עצומה לשריון העיקרון הזה, החוקתי, המורכב, הדמוקרטי, הפוליטי, הפילוסופי הזה, שהוא תמצית נפש של הדמוקרטיה הפרלמנטרית, היא זו: בשיטת המשפט שלנו יש שריון מסוים ויש הגנה מסוימת לזכויות היסוד של האדם והאזרח בכך שבתי-המשפט קבעו שלאדם פרטי, בניגוד לתאגיד, לחברה, ולאישיות משפטית מלאכותית — כל מה שלא אסור בחוק, מותר. יש הגורסים שזאת מגילת זכויות מספקת מבחינה משפטית. אבל האמת היא, שאין זה כך, מכיוון שהצעה מהסוג שאני מביא כאן נועדה למטרה כפולה, גם מבחינה משפטית וגם מבחינה פרשנית. היא נועדה, מבחינה פרשנית, לעגן את מכלול ההוראות החוקתיות, החוקיות והמינהליות כאגד של עקרונות, שלאורם יש לפרש את מערכת החקיקה הישראלית, ממש כפי שבתי-המשפט העליון עשה עד היום לגבי מסמך אחר, לגבי הכרזת העצמאות של מדינת ישראל. הוא עשה זאת, כמובן, בהעדר חוקת יסוד, בהעדר מגילת זכויות של האדם ושל האזרח. אבל אם תהיה בידנו הצהרה מפורשת של ה"אני מאמין" החוקתי של מדינת ישראל לגבי זכויות היסוד של האדם, יהיה בפנינו מסמך מפורט הרבה יותר, משמעותי הרבה יותר מההכרזה הקצרה על הקמת מדינת ישראל, ולבית-המשפט יהיה מכשיר עזר שימושי ויעיל, שבעזרתו ניתן יהיה לפרש את חוקי ארצנו.

אבל ההיבט החשוב ביותר הוא ההיבט המשפטי הטהור, ומשום כך חשובה כאן הנוקשות הכנויה בחוק.

הצעת חוק זו באה גם כדי לבלום את בית-המחוקקים. היא באה גם כדי להגן על האזרח מפני חקיקה הפוגעת בזכויות היסוד של האזרח, וידו זה הרעיון הטמון בעצם המלה חוקה. עצם המלה חוקה פירושה ומשמעותה הגבלה וריסון של ריבונותה וכול-יכולתה של הכנסת כמוסד מחוקק.

שבה וייס (המערך):

מניעת עריצות הרוב.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

הגנה על היחיד מפני עריצות הרוב. מפני הטוטליטריות של הרוב.

85 סעיפים, משום שסעיפים רבים בה עוסקים גם בתחום הזכויות הסוציאליות של האדם, דבר שאיננו, לפי מיטב ידיעתי, בהצעת חוק-יסוד: זכויות האדם והאזרח, שהכנינה ועדת החוקה, חוק ומשפט.

מכל מקום, אדוני היושב-ראש, אני נכון-לכן שהצעת החוק, שהוגשה על-ידי חברי הכנסת, שאת שמותיהם מנה חבר הכנסת רובינשטיין בנאומו, תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, מתוך הנחה שהיא תידון יחד עם הצעת חוק-יסוד: זכויות האדם והאזרח.

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק עם התוספת שהציע שר המשפטים לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה צ ב ע

בד ההצעה להעביר את הצעת החוק

עם התוספת שהציע שר המשפטים

לוועדת החוקה, חוק ומשפט — רוב

— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: מגילת

זכויות היסוד של האדם, התשמ"ב—1982,

של חבר הכנסת א' רובינשטיין, לוועדת

החוקה, חוק ומשפט, עם התוספת של שר

המשפטים, נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

אני קובע, שהכנסת החליטה פה-יחד להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ז. הצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ב—1981*

(הצעת חבר הכנסת ש' הלל)

להביא את החוק לדיון בוועדה, ומאחר שלא הוחל על הצעה זו חוק הרציפות, מצאתי לנכון להעלותה פעם נוספת לפני הכנסת.

אני רוצה לומר לכל חברי הכנסת שנמצאים כאן, שאין כאן שום בעיה פוליטית ושום רצון לקנטר. אני חושב שזאת הצעת חוק, שיכולה באמת לעזור לאזרח מן השורה ולהוריד ממנו נטל של בירוקרטיה וטלטלות מיותרים. אנחנו חיים בעידן שבו אנשים כבר לא הולכים עם כסף בחוך הגרביים, גם הסכומים גדולים, וכבר צריכים גרביים גדולים מאוד כדי לקחת את כל סכומי הכסף שאדם זקוק להם. חלק גדול מהפעולות הכספיות שלנו נעשה על-ידי תשלום בשיקים או בכרטיסי אשראי. כך ככל הדברים — בחנויות, במסעדות ובכל מקום. היתה תקופה שאפילו חשבו לאסור על האזרח לשלם סכומים גדולים שלא באמצעות שיקים, כדי למנוע את התופעה של הון שתור וכיוצא בזה, אלא שהצעת חוק זו לא התקבלה אז מסיבות שונות. אבל היום, אין להעלות על הדעת מדינה מודרנית, שבה אדם אינו רשאי או אינו נוהג לשלם חלק גדול מתשלומיו באמצעות שיק או כרטיס אשראי.

נשארה "שמורת טבע" אחת, שבה אדם אינו יכול לבצע את תשלומיו בשיק או בכרטיס אשראי, והיא רשויות

הרוב הדרוש לקבלת חוקה ולשינויים בה. אבל בעיקרון צריך שהחוקה תהיה משוריינת.

אשר לחוק-יסוד: חקיקה, שחברת הכנסת שולמית אלוני שאלה עלי, הצעת החוק נוסחה על-ידי הממשלה והוגשה בכנסת הקודמת על-ידי קודמי, שר המשפטים ומאזל תמיר, בלי שנחקקים עליה דיון, לא אסתיך, כי אני סבור, שצריך להעביר הצעת חוק זו. אני חושב, שוועדת חוק-היסוד של הכנסת שגתה כאשר החליטה לדון בהצעת חוק זו דווקא, כי הוועדה לחוק-יסוד צריכה להגיע קודם כל להישגים נוספים, ולהביא לכנסת הצעות חוק שלא פירטתי אותן, אבל הזכרתי אותן. חוק-יסוד: חקיקה הוא בגדר "זאת עליה על כלנה", הוא צריך להיות החוק האחרון, הקובע את הנוקשות, אומנם גם בהצעת חוק זו שני סעיפים הקובעים נוקשות, אבל המקום לקביעת הנוקשות איננו בחוק זה, לא ייתכן שחוק-יסוד אחר, תיקבע בו נוקשות של שני-שלישים, שעה שבחוק-יסוד: הכנסת נקבעה נוקשות של 61 חברי כנסת. חוק-יסוד: חקיקה, שהוא חוק-על בחוק-היסוד, צריך לקבוע את הנוקשות. צריך להיות בו סעיף הקובע נוקשות, ועליו לחול על כל חוק-היסוד, יכול שהחוק יאמר: לעניין סעיף פלוני הנוקשות הנדרשת שונה, אבל סעיף הקובע נוקשות אינו צריך להיות כאן. אני מבין מדוע פרופסור קלינגהופר כלל סעיף זה בהצעת החוק שלו, כי כמובן, כאשר הוא הגיש את הצעת החוק הזאת, אפילו לא דובר על חוק-יסוד: חקיקה. בשנת 1966, כאשר הוא הגיש חוק שנקרא חוק-יסוד, ורצה שהוא יהיה חוק-יסוד נוקשה, משורין, צריך היה לכלול סעיף כזה.

יש שאלה, האם חוק-יסוד צריך לכלול הרבה הנוראות, האם הוא צריך להיות מפורט או מפורט מדי? יש תפיסה הגורסת, שחוק-יסוד צריך להיות תמציתי, קולע, יורד לשיטין של הבעיות המרכזיות, ואינו נכנס לפרטים, גם זה נושא שראוי לדון בו. הצעת החוק של פרופסור קלינגהופר כוללת

היו"ר מ' סבירור:

אנו עוברים להצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ב—1981, של חבר הכנסת שלמה הלל. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה הלל.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מזלה של הצעת החוק הזאת, שהיא מוכתרת זו הפעם השנייה לפני הכנסת, ושר המשפטים צריך לחזור ולהשיב עליה, כאשר העליתי אותה בכנסת הקודמת, גם אז השיב שר המשפטים, ובעצם שר המשפטים והכנסת הסכימו שהצעת החוק תעבור לדיון באחת מוועדות הכנסת, אבל שר המשפטים הקפיד אז לומר, שאת כל הרעיונות החיוביים, במידה שישנם, אפשר לחקן לאו דווקא על-ידי חקיקה אלא על-ידי תקנות. אמרתי אז לכבוד שר המשפטים מר נסים, שאין עני צרה בכך, ושלא אעמוד על כך שזה ייעשה דווקא בחוק ולא בתקנות, אדרבא, אבל הבעתי את חששוני, שמת התקנות לא יתקנו והמצב יישאר כמות שהוא, וכך באמת היה. התקנות שבסמכותה של הממשלה להתקין — לא תוקנו. הצעת החוק אומנם הועברה לוועדת הכספים של הכנסת, זה היה כבר בשלהי הכנסת התשיעית, ומסיבות שונות יושב-ראש הוועדה הצליח איכשהו שלא

הכסף שמסיבה זו או זו אין לקבל מפלוגי שיק — הוא רשאי לסרב. אבל הוא חייב לכתוב הערה למה סירב. כדי שלא לעשות את זה שרירותי לגמרי.

אני רוצה להבהיר נקודה נוספת. אמרו לי: נניח שאדם צריך לשלם סכום גדול למס הכנסה, ולכן מעבירים את יציאתו לחוץ-לארץ. לוקחים ממנו את רכוננו. נניח שנזורים עליו לשלם 50,000 שקל או 500,000 שקל. הוא יבוא ערב לפני כן. יתן שיק. יקבל את הדרכון ולמחרת יסע. ובכן, יש לזה חקנה. באותם מקרים ששחרורו של אדם מותנה בתשלום, אם מדובר בקבלת דרכון או ביציאה לחוץ-לארץ, אין כל קושי לקבוע בתקנות, שדק ברגע שהקנס נפדה מהבנק — רק אז יראו אותו כאילו שולם. אבל לא ייתכן ליצור מצב אבסורדי, שאדם שצריך לשלם 500,000 שקלים למס הכנסה, יצטרך להביא את זה במזוודה, עם סבל... אם נאחזים בטענה, שייחבן האיש יתן שיק ולמחרת בבוקר יקום ויברח, הרי יש בכך כדי לערער את כל המערכת הכלכלית שלנו. הבנויה כולה על תשלום שיקים. והרי כאן יש בידי הממשלה אמצעים בלתי מוגבלים למנוע דווקא את הסכנות האלה. נקבע בתקנות, נקבע בהוראה, נקבע אפילו בגופו של החוק, כשזה יבוא לוועדה, שלגבי המקרים האלה, כאשר תשלום הסכום מתנה פעולה מסוימת כמו קבלת דרכון או שחרור מהגבלה על יציאה מהארץ, לא מועד מתן השיק יפתור את הבעיה אלא עת פירונו.

אני מבקש מאוד משר המשפטים, שלא לנהוג כעניין זה בשיטה של — מורידים הכול. אין כאן שום עניין פוליטי ואין סיבה להורדה.

שר המשפטים מ' נסים:

מי הדליף לך שיש הצעה כזאת?

שלמה הלל (המערך):

כפעם הקודמת, בסופו של דבר אישרת שנעביר את זה לוועדה. אבל לפעמים מתוך שגרה, מורידים. אני, על חשבון הקצבה שלי של הצעות לסדר-היום, למען האזרח, החלטתי להפיק רות חיים בהצעת החוק הזאת, שהוציאה את נשמתה בשלהי הכנסת הקודמת. אני מבקש ששר המשפטים יאפשר להעביר אותה לוועדה, עם בקשה: מאחר שכבר עברתי את כל שבעת מדורי הגיהנום ואני יודע מתי הכנסת הזאת תחליט להחפזה, אני מקווה שלא נפוזר את הכנסת עד שנקבל את התיקון בהצעת החוק הזאת.

אורה גמיר (המערך):

אתה רואה שבאו רק הליברלים, אולי זה אות לטובה?

דוד שיפמן (הליכוד):

חבר הכנסת הלל, את החוק הזה נקבל בסוף 1985.

היו"ר מ' סבירור:

חודה לחבר הכנסת שלמה הלל. שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב ראש, צדק חבר הכנסת הלל כאשר אמר, שהצעת חוק זו איננה קנטרנית. וכדין כל הצעת חוק שאיננה קנטרנית ראוי שלא לדחות אותה, ודאי שלא לדחות אותה על הסף. כבר אמרתי בפעם הקודמת — זה היה בערוב ימיה של הכנסת הקודמת — שהנושא ראוי לדיון.

שלמה הלל (המערך):

אולי זה סימן לכנסת הזאת?

שר המשפטים מ' נסים:

אתה רוצה שאני מה ערב לחכי? ערב לחכי שהכנסת הזאת תחפזר בכל ההקדם, אבל לא זה מה שקובע.

הממשלה. וכדי להגדיל כלכלה, אין במשרדים השונים אחידות כעניין זה. לפעמים אדם רשאי לשלם בשיק, לפעמים לא. לפעמים אדם אינו רשאי לשלם אלא בשיק, ולפעמים הוא חייב להביא את הכסף במזומן. וקורה שאדם עומד בתור זמן רב ביותר, וכשהוא מגיע לפקיד אומרים לו שהוא צריך להביא סכום מסוים. לצורך רישום בטאבו למשל, ואז הוא צריך לרוץ לבנק, ולהגיע אליו לפני שסוגרים אותו, כדי להביא את הכסף, ולפעמים מדובר בסכום גדול, עם כל הסיכון הכרוך בנשיאתו של סכום כסף גדול במזומנים.

אני חושב שזה לא סביר. בעבר היו מקרים, אני חושב שהם קורים כל הזמן, שנוצר מעין מעגל של שוטים, בייחוד לאחר שהנהיגו את השיפוט המהיר על עבירות תנועה. אני חושב ששיפוט מהיר על עבירות תנועה הוא חיובי, ושצריך היה להנהיג אותו. אבל קורה שעוצרים אדם בנסיעה מהירה. ביום או בלילה, מביאים אותו לשיפוט מהיר, ומטילים עליו לשלם קנס של 1,000 שקל. זה מגיע לו. הוא עבר עבירת תנועה, הוא מודה. הוא מוכן לשלם את הקנס. אבל כאשר אין לו 1,000 שקלים בכיס, הוא אינו יכול ללכת לבנק כדי להביא את הסכום הזה, כי כל זמן שהוא לא שילם את הקנס, הוא בבחינת עצור. ואם הוא עצור — הוא אינו יכול ללכת להוציא כסף מהבנק. זה מעגל של שוטים, ואנשים נקלעים למצב כזה.

יש מקרים רבים של גרירת רכב. זה יכול לקרות לאדם בשעות היום, הערב או הלילה. אדם שהתנה את רכבו כמקום אסור לחנייה מגיע לו שיגרור את רכבו. כדי לקבל את רכבו, הוא צריך לשלם סכום מסוים — אינני יודע אם זה 200 שקלים או 500 שקלים. אם אין לו הסכום הזה בכיס, זה שוב מעגל השוטים הזה. כשהוא כבר מוצא את המקום שבו נמצא הרכב שלו, אומרים לו לשלם 500 שקלים, והוא אינו יכול לשלם בשיק, ואם זה בלילה, הוא אינו יכול לשלם עד למחרת בבוקר. ואם הוא נקלע לעיר אחרת, אז בכלל נוצר מצב אבסורדי שאין הדעת סובלתו, וללא כל צורך.

אומרים: אדם יכול לשלם שיק ולהיעלם. רבותי, לומר כך פירושו לערער את כל מערכת התשלומים שקיימת במדינה. אנשים משלמים בשיקים בכל מקום, בחנויות, במסעדות, בכניסות, כדי להתמודד עם הבעיה של שיקים ללא כיסוי החמרו כעונשים, ואנחנו מקפידים על זה, ובאמת, העניין הזה הצטמצם עד מאוד. אם רוצים להחמיר יותר, אדרבא ואדרבא, נחמיר יותר. אבל לא יכול להיות שהטענה הזאת יפה רק לגבי תשלומים לרשויות הממשלה, ואינה יפה לגבי כל תשלום אחר שאדם עושה. תארו לעצמכם שאנחנו נהיה מנועים מלשלם בשיקים או בכרטיסי אשראי בבתי-מלון, בכניסות וכו'. לפעמים יש מצב אבסורדי: אדם קונה דירה ומשלם בשיק עשרות אלפי שקלים, אבל את דמי הרישום של הדירה, 500 שקלים או 2,000 שקלים, הוא צריך להביא בכסף מזומן. הבעיה של שיקים ללא כיסוי, דומני שנפתרה במידה רבה. אם רוצים, אפשר להחמיר יותר ולהקפיד יותר. ממה נפשך? הרי בדרך כלל אדם אינו נוטה להתחכם עם הרשויות השלטוניות המוסמכות שהוא מופיע לפנין בזהותו המלאה. הרי בעל רכב שבגללו הוא צריך לשלם את הסכום — מספר תעודת הזהות שלו, מספר הרכב וכו'. יודעים, ליתר ביטחון, בעקבות הערתו של שר המשפטים, הוספתי בהצעה הנוכחית את סעיף 3, האומר, כי יכול להיות מקרה שעל פניו ייראה שאי-אפשר להסתפק בקבלת שיק ממאן-דהוא או כי בגלל נסיבות מסוימות אי-אפשר לגבות ממנו את הכסף באמצעות שיק. לכן אני משאיר פה פתח, ובאותו מקרה שייראה לאדם שמקבל את

שלמה הלל (המעריך):

שר המשפטים מ' נסים:
יש פה בעיה של חסרון כיס, אבל, בסדר, ועדת החוקה,
חוק ומשפט.

שר המשפטים מ' נסים:

על כל פנים, אני סבור שהתכנסותם של כל הגורמים
האלה יחד תוליך הצעה, אשר מצד אחד תמנע את הנוזק מן
המדינה ומן הצד האחר חלק אולי על הציבור הרחב.

למען הסדר הטוב, למען הפרוטוקול לפחות, אני רוצה
לומר: מעטים הם המקרים שבהם הממשלה דורשת תשלום
במוזמן. מקרים אלה הם משני סוגים: תשלומים
לבתי המשפט וקנסות. תשלומים אלה ככלל מאופיינים באחוז
הגבוה יחסית של שיקים חסרי כיסוי.

שלמה הלל (המעריך):
גם במכס, זה לא רשום אצלי, אבל גם במכס, אתה מביא
אתך משהו, אתה רוצה לשלם 200 שקלים — — —

שר המשפטים מ' נסים:

כן, לא פירטתי הכול. אמרתי: מעטים המקרים. יכול
להיות שמכס הוא בכלל המעט.

דוד שיפמן (הליכוד):

מכס רק בשדות התעופה.

שר המשפטים מ' נסים:

מהו הסוג האחר? — תשלומים בעד רכישה במקום.
במקרים אלה קיים ניתוק מלא בכל עסקה בין הרוכש
לממשלה. לדוגמה, אדם רוצה לרכוש אסימון או כמה
אסימונים — האם הממשלה צריכה להסכים לקבל את
התמורה בשיק? יש ניתוק. האיש הוא בלתי ידוע, לא רושמים
את שמו, אומנם מקבלים שיק, אפשר לכתוב את השם על
השיק, אבל זוהי עסקה קטנה, שערכה איננו מצדיק קבלת שיק
והגדלת המנגנון של המדינה בשל כך.

שלמה הלל (המעריך):

אפשר לקבוע סכום מינימום לתשלום בשיק.

שר המשפטים מ' נסים:

יכול להיות.

דוד שיפמן (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, הוא צריך את האסימון בשביל
לצלצל לבנק שיכבדו את השיק שלו.

שר המשפטים מ' נסים:

מכל מקום, אדוני היושב ראש, כבר אמרתי שאני מציע
להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט של
הכנסת. אני רואה בה הצעה לסדר-היום. ועדת החוקה, חוק
ומשפט, לא בהכרח תמליץ, לדעתי, על חוק, יכול להיות
שיתגבשו בה הצעות מינהליות להסדרת העניין הזה ולא יהיה
צורך בחוק. כפי שאמרתי, אני מסכים להעברת הנושא
לוועדה.

היו"ר מ' סבידור:

אני מכין שהמציע כבר הביע את נכונותו להעביר את
ההצעה לוועדה. מי בעד ההצעה הזאת, ירים ידו.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הליכי

תשלום, התשמ"ב—1981, לדיון מוקדם

בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

אבל לא לפני קבלתו של החוק, במטותא ממך.

כבר אמרתי בפעם הקודמת, שהנושא ראוי לדיון. הוא
ראוי לדיון משום שהבעיה שהצגת קיימת, אבל כמו בכל עניין
— לבעיה שני צדדים. אחת מבקש, בדיון ובצדק, להקל על
האזרח. זו צריכה להיות משאלתנו כולנה, ומה עניין של קנטור
כאן? אלא שיש גם צד שני של המטבע והוא: כסף שהמדינה
צריכה לקבל, היא צריכה לקבלו ולא רק בנייר אלא באופן
מהותי, וכידוע שיק שניתן לא תמיד יש לו כיסוי. כבר אמרתי
בפעם הקודמת, שלגבי קנסות, הנהלת בתי המשפט אפשרה
לתקופת ניסיון של עשרה חודשים תשלום בשיקים, והיה
מספר גדול של שיקים שחזרו. לא שיקופת המדינה נמצאת
חסרה וזה הדבר המטריד; זה צריך להטריד. אבל כאשר אדם
נותן שיק ללא כיסוי נמצא חוטא נשכר, ולזה בוודאי איננו
מעוניינים להגיע.

שלמה הלל (המעריך):

אדוני השר, ממילא חלק מהתשלומים לממשלה נעשים
בשיקים.

שר המשפטים מ' נסים:

כן, אבל יש להבדיל. באמת, חלק ניכר של התשלומים
למדינה נעשה, כבר היום בשיקים, אבל כאשר מדובר על
מספר גדול של פעולות, במצב שלנו היום, צריך יהיה להקים
מנגנון תביעה, המטפחה איננה מוכנה לטפל בזה. היא איננה
מוכנה להקצות לכך כוח אדם כלל ועיקר. היא איננה עושה
זאת כעניינים חשובים ביותר של הוצאה לפועל, כשצריך
תביעה, צריך מנגנון נוסף כפרקליטות המדינה, ופרקליטות
המדינה אומרת: לא נטפל בתביעות קטנות, אין לנו זמן. כבר
היום, בגלל מחסור בכוח אדם, תביעות רציניות של המדינה
מוגשות לפעמים אחרי כמה שנים. איננו מפרז. כבר היום
מתעכבת הגשה של תביעות בשל מחסור בכוח אדם.

למה בכל זאת אני אומר להעביר את הצעתך לוועדת
הכספים של הכנסת? — מפני שאני רואה בה, קודם כול —
כפי שאמרתי בפעם הקודמת — כאילו הצעה לסדר-היום. זו
הצעת חוק, אבל אני רואה בה כאילו הצעה לסדר-היום.
בוועדת הכספים יופיעו נציגי הנהלת בתי המשפט, יופיעו
נציגי אגף רישום והסדר מקרקעין, האוצר, נציגות של
הבנקים, ויכול להיות שבדיון משותף כזה יימצא פתרון לא
עליירי חוק דווקא. זאת לדעת: אין צורך בחוק, גם לא
בתקנות. די בהוראות מינהליות. ממילא חשבנו להקים ועדה
לבדיקת הנושא, אבל משהוגשה הצעת החוק הזאת שוב,
אמרתי: נעשה זאת בוועדת הכספים של הכנסת, בוועדה של
הכנסת.

שלמה הלל (המעריך):

אולי בוועדת החוקה, חוק ומשפט, אדוני השר?

שר המשפטים מ' נסים:

בואו נעביר את הצעת החוק לוועדת הכנסת והיא תקבע.
יש פה שיקולים לכאן ולכאן.

שלמה הלל (המעריך):

לא מדובר פה בהקצבה. לוועדת הכספים יש נושאים
בוערים, וזה עניין עקרוני שאין עמו הבעיה של הקצבות וגם
לא של תקציב. אני ממליץ מאוד להעביר את הצעת החוק
לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ח. הצעת חוק העונשין (תיקון) (פרסום שם חשוד), התשמ"ב — 1982*

הצעת חבר הכנסת ח' הרצוג

לאחרונה עיתונאים אחראים בעולם, רק השנה נאם בווינגטון תום ג'ונסון, המוציא לאור של ה"לוס אנג'לס טיימס" והאשים עיתונים רבים בניצול אינטרסים, בפברוק ידיעות ובדיווח חסר אחריות, המושפע מרעות קדומות. הוא הוסיף: "אני מאמין שהתופעה תימשך כל עוד לא נגלה נכונות להחלי על עצמנו את אמות המידה שאנחנו דורשים מאחרים". והוא המשיך: "אנו פוטרם את עצמנו מן החובה למסור דיווחשכון על מעשינו, ועוד אנו תובעים זאת מאחרים".

לאזרחים רבים וטובים נעשה עוול רב. אברהם עופר ז"ל, שר בישראל, נידון למעשה על-ידי אמצעי התקשורת, שמו נגרר לרפש, עולמו אבד לו, והוא לא מצא לו מפלט ושם קץ לחייו. רבותי חברי הכנסת, האם אפשר לסתור את הטענה, כי הוא למעשה נרצח בטרם החלו ההליכים המשפטיים? אני מנוע מלהיכנס לניסיונו של חבר הכנסת אהרן אבוחצירא, כי הנושא עומד בפניו ערעור, ולכן איני נכנס לגופו של עניין. די אם אפנה את תשומת הלב לרבריה של השופטת שישבה בדין והוקיעה את התנהגות אמצעי התקשורת כלפי הנאשם זמן רב בטרם הובא בפני שופט. מה שקרה לשר צחק מודעי לפני חודשים מספר עוד טרי בזיכרוננו. לפתע הוצג שר בישראל על מרקע הטלוויזיה, קבל עם ועדה, ונמסר על חשדות רציניים ביותר, אשר למעשה טרם נחקרו. בחוך ימים ספורים התברר, כי לא היה בסיס לחשד, אך ביתחיים הוכתם שמו של איש ציבור. במקרה של השר מודעי, היה לו המעמד אשר אפשר לו להתגונן, אך לו היה סתם אזרח מן השורה, ספק רב אם היתה ניתנת לו אפשרות התגוננות דומה.

אם קיים ספק, ולו הקטן ביותר, הרי שלדעתי עדיפה זכותו של האזרח לשמור על שמו הטוב מהכביהה של אמצעי התקשורת לפרסם "סקופ". בסופו של דבר, אם יש טעות, האזרח יצטרך לחיות עם הכתם, ואילו העיתון ותחתן השידור יעברו לסדרהיהם.

למעשה, מועצת העיתונות קיבלה כנוהל את אשר אני מציע כתיקון לחוק, כי גם היא הגיעה למסקנה, שעברו את הגבול. אולם, את הנהל הזה היא קיבלה בהסתייגות: אין הכלל חל כאשר מדובר באיש ציבור או בנושא בעל עניין ציבורי. אי-אפשר לקבל את ההסתייגות הזאת. ראיתי מה עוללו לאנשי ציבור כשיטה הקיימת. בנושא זה אין, לדעתי, לסמוך על נהלים של מועצת העיתונות, וגם אם יכילו את ההסתייגות — ואני משוכנע שלא יעשו כן — מאחר שיש עיתונים ותכבייעת אשר עושים דין לעצמם. יש להגן על האזרח בנושא זה באמצעים חוקיים.

למעשה, לדעתי רצוי היה שאיסור הפרסום יהיה קיים עד להגשת גיליון אישום בבית-המשפט, כי אחוז קטן יחסית מאלה המובאים לבית-המשפט זוכים לגיליון אישום. בשנת 1981 נעשו 33,000 מעצרים: עד יום אחד נעצרו 45%, ועד יומים — 22.8%; בסך הכול — 67.8%. אך העיתונות טוענת, כי מכיוון שאדם, ובעיקר איש ציבור, הובא בפני שופט — קשה יהיה למנוע פרסום של הדבר ברבים. לכן, מוטב לאסור את פרסום השם עד לרגע הבאות בפני שופט. חברי כנסת שאלו אותי אם אני מסכים לשנות את ההצעה כך, שהאיסור יחול עד להגשת גיליון כתב האישום. אמרתי שאהיה מוכן בהחלט לדון

היו"ר מ' סבירור:

אנו עוברים לסעיף הבא: חוק העונשין (תיקון) (פרסום שם חשוד), התשמ"ב — 1982. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים הרצוג.

חיים הרצוג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש לפני הכנסת לקריאה טרומית הצעת תיקון לחוק העונשין, התשמ"ב — 1982, שלפיה אסור יהיה לפרסם את שמו של מי שחשוד בעבירה בטרם יובא בפני שופט בבית-המשפט.

אילו ייחסו במדינתנו לאזרח ערך עליון, ייתכן שלא היה צורך בתיקון כזה. אך מה לעשות, כאשר האזרח הוא האחרון שבו מתחשבים. הוא סובל יום יום מייסורי הביורוקרטיה העקרה, המטילה עליו את אימתה, והנה, נוסף על כל הפורענויות שאותן חייב האזרח להתמודד, הוא עומד בפני בעיה חמורה ביותר והיא, שהנכס היקר לו אולי ביותר, שמו הטוב, איננו מקודש ולמעשה הוא הפקר. די שמישהו יטח נגדו האשמה במשטרה, והמישהו הזה יכול להיות מטורף או לא-שפוי, שונא מסיבה כלשהי, ואמצעי התקשורת כבר עטים על הנושא כמרוצאי שלל רב וגותנים פרסום רחב להאשמה שלא נבדקה, בלי ששמעו, ברוב המקרים, את הצד המואשם. הליקויים האחרים באמצעי התקשורת בנושא בדיקת שתי הגרסאות הם חמורים מאוד, כפי שיכול להעיד כל חבר הכנסת הזה, שנשפל אליו עיתונאי זה או זה, ואזי המואשם, שזכותו האלמנטרית כמדינה הדמוקרטית היא לשמו הטוב, הנחשב חף מפשע עד אשר נמצא אשם על-ידי בית-משפט, פתאום נשפט על-ידי אמצעי התקשורת — נשפט, מושמץ, מנוהד, ונרדף. גם כמקרה הטוב, כאשר ניתנת לו ההזדמנות להתגונן, הוא הופך לנאשם והוא נחקר על-ידי כתב הניזון מרכילות. במקום להתגונן בבית-משפט, הוא עומד למשפט לינוץ בפני הציבור באמצעי התקשורת, כאשר כל המהלך המבטיח את זכויות האזרח בבית-המשפט נעלם וחסר.

אין כל ספק, שיהיו כאלה אשר יתילו באילנות הגבוהים של חופש העיתונות ושל הזכות לדעת, דומני, כי בנושא זה חובה שיהיו סיגים. הרי בעלי העיתונים וסופריהם לא נבחרו במעמד הריסני או במעמד מורם אחר להיות הקובעים מה טוב לעם ומה לא טוב לעם. שום כוח עליון לא בחר בהם ולא נתן להם את החוכמה והדמיון. ההגיונות והתבונה, לדעת מה טוב ומה אינו טוב לאזרח, השיקול של שמו הטוב של האזרח עדיף משיקולי תפוצה של עיתון זה או זה, או ממירוצ יוקרה של הטלוויזיה מול העיתונות. עיתונאים הם, ביסודו של דבר, בני המחתה כמו כלנו. אין הם טובים, נכונים ודמוקרטים פחות מכל אזרח אחר, אך אין הם טובים, נכונים ודמוקרטים יותר מכל אזרח אחר.

מה שקרה בשנים האחרונות מהווה ביסודו פגיעה חמורה באזרח וזכותו לשמור על שמו הטוב. בשנים האחרונות היינו עדים להתדרדרות חמורה ומדאגה, ראיתי יותר מדי מקרים של שפיכות דמים ברבים של אנשים החפים מפשע. יש עיתונות אחראית ונכונה, אך יש גם עיתונות אחראית פחות ולעתים זולה, ונמה לי, כי בנושאים כגון אלה, העיתונות האחראית מודאגת אף היא.

נושא המוסר של העיתונות, האתיקה העיתונאית, מעסיק

על כך בוועדה. אם כבוד השר יסכים להמליץ להעביר את הצעת החוק לדיון בה.

לכן אני מבקש מהבית לקבל את התיקון בקריאה טרומית. ואני מקווה כי כבוד השר יסכים להציע להעביר את הנושא לוועדה.

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת בנימין הלוי ואנוכי הגשנו את ההצעה הזאת בקדנציה הקודמת, ובתנועה של לחמו בנו ולא תמכו בה. האם הפעם הזאת, כאשר אתה מציג את העניין, הם יתמכו?

חיים הרצוג (המערך):

לא ידעתי שהם לחמו, אבל אני מודיע, שלו הייתי — —

דב שילנסקי (הליכוד):

— — —

שלמה הלל (המערך):

אני רק קובע, שהלחימה היתה של כל הסיעות.

היור"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת חיים הרצוג. אני מזמין את שר המשפטים להשיב.

שלמה הלל (המערך):

— — —

דב שילנסקי (הליכוד):

לא, זה לא היה בוועדת הפנים, אני מדבר על ועדת החוקה, חוק ומשפט. אז מה החשובה?

היור"ר מ' סבידור:

נתחיל עכשיו לשכתב את ההיסטוריה של הישיבה הקודמת?

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להודות לחבר הכנסת חיים הרצוג על שהגיש את הצעת החוק הזאת. יכול להיות, שלו היתה הוראה זו כבר בגדר חוק, היתה נמנעת מכמה אנשים בישראל, אנשים נקיים, שפיכת דם נקיים, שפיכות דמים. לכן, עם הבעת הצער על שעדיין אין בישראל חוק כזה, אני רוצה לשבח את חבר הכנסת חיים הרצוג על שהעלה את הצעת החוק הזאת. אם אנו רוצים להיות חברה מתוקנת, המכבדת את האדם כאשר הוא אדם, את שמו הטוב ואת זכותו להגנה מפני פגיעה בשמו הטוב, חוק כזה צריך שיהיה קיים בישראל.

לא אחזור על דברים שאמר חבר הכנסת חיים הרצוג. אני מסכים לכל מלה מדבריו. אבל לא אוכל שלא לומר גם כמה דברים משלי. כבר קבע בית המשפט העליון בפסק-דין שניתן בעקבות דיון נוסף בהרכב של חמישה שופטים, מפי נשיאו לשעבר השופט לנדוי, שהערך של שמו הטוב של האדם גובר — אני אומר זאת בלשוני שלי — על הערך של חופש הביטוי. לאור פסק-דין זה צריך ללכת לא רק משום שהוא פסק-דין והלכה מחייבים בישראל, אלא גם משום שהוא ערך חברתי מוסרי מדרגה ראשונה.

מועצת העיתונות קובעת מדי פעם בפעם הוראות, מקבלת החלטות.

שבח וייס (המערך):

אבל הן אינן נשמרות, ואתם לא — — —

שר המשפטים מ' נסים:

אינני בטוח שהן נשמרות.

שבח וייס (המערך):

לא, כלל וכלל אינן נשמרות.

שר המשפטים מ' נסים:

אינני בטוח שעבירות על כללי מועצת העיתונות מחקיים בהן דיון בכל מקרה ומתקבלות החלטות עם מסקנות בצדן. דרוש חוק. אי-אפשר להשאיר עוד את המצב הקיים להחלטות וולונטריות כלשהן.

חבר הכנסת הרצוג, אמרת שאתה מנוע מלדבר על המקרה של חבר הכנסת אהרן אבוחצירא. עם כל הכבוד, לא הייתי מנוע מכך.

שלמה הלל (המערך):

הוא העדיף להיות מנוע.

שר המשפטים מ' נסים:

זו זכותו, אבל אין כאן שום עניין של סוב-יודיציה. בית המשפט המתוח כירושלים, מפי שלושת השופטים שישבו אז בדין, גינה את המשפט שעשתה העיתונות, והוא הדין גם בשופטי המשפט השני. הטלוויזיה ישבה וחקרה כאילו היא היתה הרשות החוקרת, — —

שבח וייס (המערך):

מזלו של בית המשפט — — —

שר המשפטים מ' נסים:

אני מניח כך.

— — — כאילו לא המשטרה היא החוקרת, כאילו לא פרקליטות המדינה היא המגיישה כתבי אישום, אלא העיתונות. איש לא מינה את העיתונות על החקירה ועל הגשת כתבי אישום.

ואכן, נפגע שמו של אדם עקב הדרך הזאת, שבה הולכים כלי התקשורת בישראל. אפשר שככה זה בעולם, וכלי התקשורת בישראל אינם יוצאים דופן. אבל זה לא ינחמנו. עתים נפגע שמו של אדם משום עלילה, עתים משום רכילות, ואם מתברר אחר כך, אחרי החקירה, שאומנם לא היו דברים מעולם, לך חפץ בעיתונות היכן זה מתפרסם. אני יודע על מקרה של איש ציבור אחר, שכה נכתב עליו, עד היום לא פורסם בשום עיתון בישראל שלא נמצא אשם כאיש או חשד של אשם, הטלוויזיה הישראלית, שסיפרה על מה שנקרא פרשת מודעי, כאילו תרועות ובאילו חוצצרות תקעה, ובאיוזה קול ענות חלושה מסרה למחרת את הודעת המשטרה — באיוזה מקום, באיוז פינה נידחת, ובאותה פרשה נתמנתה ועדת כירור, והטלוויזיה הישראלית אף אינה מודיעה על כך. היא מרשה לעצמה, נוטלת לעצמה חוק מוסרי כזה, שלא לפרסם את דבר הקמת הוועדה. אחר כך מתפרסם דוח ביניים של הוועדה, וגם את זה אין היא מפרסמת.

איוז ערובה יש לאדם ששחת דם ודמו נקי, שכאשר הרשות החוקרת מגיעה למסקנה שהוא נקי מכל רבב, שדבר ניקיון כפיו יתפרסם? אין לו כל ערובה לכך, ואין לתת אמון בסיכוי הזה.

בישראל יש חוק ומשפט, והמשפט הוא לשופטים ולא לעיתונות ולא לכלי התקשורת.

אדוני היושב ראש, הזכרתי לפני כדקה את דבר הקמתה של ועדת כירור בעקבות מה שנקרא פרשת מודעי, אם תרצו — פרשת חשאי. ועדה זו נתבקשה לא רק לברר את הנושא של החשד שהועלה על-ידי חבר הכנסת יהודה חשאי נגד השר יצחק מודעי, אלא לברר בראש ובראשונה גם את הנושא של פרסום שמות אנשים שמועלים נגדם חשדות או האשמות בדבר ביצוע עבירות פליליות או פרסום מהלכי בדיקה וחקירה של

היורר מ' סבירור:

חורה רבה לשר המשפטים. האם חבר הכנסת הרצוג מסכים?

שר המשפטים מ' נסים:

אין צורך לדברים, זו הצעת חוק.

היורר מ' סבירור:

סליחה. ניגש להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט? מי נגד? מי נמנע?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין

(תיקון) (פרסום שם חשוד).

התשמ"ב—1982. לריון מוקדם בוועדת

החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבקש הודעה לנמנעים.

היורר מ' סבירור:

אין הודעה לנמנעים בהצעת חוק.

שר המשפטים מ' נסים:

חשוב לציין שהצעת החוק הזאת עברה פה אחד, למעט נמנע אחד.

היורר מ' סבירור:

ובכן, בהחלטת רוב ונמנע אחד הוחלט להעביר את הצעת

החוק שהובאה על-ידי חבר הכנסת חיים הרצוג לוועדת

החוקה, חוק ומשפט.

ט. הצעה לסדר-היום

עיצומים בבתי-המשפט

של עובדי בתי-המשפט, שהם באמת בתחתית סולם המשכורות, אף שיש גם סקטורים אחרים נחותים מבחינת המשכורות. מבחינת הצרה הזאת אין הם בודדים, אם כי מצבם — כפי שתיתארתי — קשה במיוחד, לאור העובדה שיש להם למי להשוות את עצמם, גם אם הם יודעים שאין מקום להשוואה. מבחינה פסיכולוגית הדבר בכל זאת קיים.

התוצאה של עיצומי העובדים בבתי-המשפט חמורה במיוחד. מערכת בתי-המשפט, שמצד אחד זוכה להוקרה בלתי רגילה על-ידי הציבור כגון אמינותה, יושרה, אומץ רוחה והפונקציה שהיא ממלאה, יש כלפיה, מצד שני, הרגשה כללית, שטחנות הצדק טוחנות לאט. אומנם זה כלל בעולם, אבל אצלנו, הסתבחה, כמו בדברים רבים אחרים, גדולה יותר, חמורה יותר. היא הגיעה לידי כך, שמסיבות רבות, משפטים, הן בתחום האזרחי והן בתחום הפלילי, עוברות לפעמים שנים מספר עד שהם מתקיימים. חמור במיוחד המצב בבית-המשפט המחוזי בתל אביב, ויש בתי-משפט נוספים, שלא מפגרים אחריו בהרבה מבחינה זו.

שר המשפטים מ' נסים:

לא נכון.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

האם כולם מגיעים לאותו מצב?

שר המשפטים מ' נסים:

רק בית-המשפט המחוזי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

רק בית-המשפט המחוזי בתל אביב? — אני שמעתי

חשדות או האשמות כאלה לפני הגשת כתב אישום בבית המשפט; אני מדגיש, לפני הגשת כתב אישום.

אינני יודע מה יהיו המלצות הוועדה. הוועדה היא בראשותו של כבוד השופט בכור, וחברים בה חברי הכנסת לשעבר גרעון האהרן ושמחה פרידמן. בימים הקרובים תכין הוועדה טיוטה של הרוח שלה, ויש להניח שבעוד שבועות מספר היא גם תפרסם את המלצותיה.

הוועדה תתייחס לכעיה הזאת שאתה, חבר הכנסת הרצוג, העלית. כפי שאמרתי לך, היא תדון בשאלה של פרסום שמות חשודים עד לשלב של הגשת כתב אישום. בעקבות המלצות הוועדה, אין לי ספק שיהיה צורך להגיש לכנסת הצעת חוק אשר תתייחס אליהן. אנו נעשה זאת מוקדם בכל האפשר. אם הצעת החוק שתבקש תהיה אך ורק בסעיף אחד, כמו זה שאתה העלית, לא נגיש הצעת חוק, אנו נדון בוועדה בהצעת החוק שלך בכפוף לשינויים שיהיה צורך להכניסם. אני מאמין שאפשר יהיה, על בסיסה של הצעת החוק שלך, לסכם אחת ולתמיד הוראת חוק בישראל על הנושא הזה. כמובן, אם ימצא שצריך לתקן את החוק עוד בכמה נושאים, נצטרך להגיש הצעת חוק מטעם הממשלה.

מכל מקום, מדברי יובן, שאני ממליץ בחום על העברת הצעת החוק הזאת לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אבל עם בקשה — שהוועדה תמחין בדיון על הצעת החוק עד אשר יתפרסמו המלצות ועדת בכור ויתבהרו המהלכים שלאחר המלצות.

ארדני היושב-ראש, כאמור, אני ממליץ להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היורר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי להביא לפנינו את ההצעה לסדר-היום מס' 1135 בנושא עיצומים בבתי-המשפט.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

ארדני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא הזה הוא יוצא דופן בהצעות הרחופות שאושרו על-ידי יושב-ראש הכנסת והסגנים אפילו ללא צורך בערעור, כי גם יושב-ראש הכנסת והסגנים הבינו, שהנושא הזה, שאולי אינו אלא סכסוך עבודה, הוא כה רגיש וכה חשוב לשלטון החוק במדינת ישראל, שסטו המגורמה הרגילה שלא לדרון כנסת באופן פורמלי כהצעה דחופה כמליאה או בוועדה בנושאים מסוג זה, אכן, טוב עשו יושב-ראש הכנסת והסגנים שאישרו את ההצעות האלה.

לפנינו סכסוך עבודה, אבל הפרובלמטיקה שבו היא אולי מן החמורות שידענו ביחסי העבודה. לפנינו ציבור עובדים, שהוא אולי מן המקופחים בין עובדי המדינה ועובדי הציבור. אני חושב שהדברים האלה גם נכתבו בעיתונות, גם נאמרו על-ידי נושאי-משרה רבים בממשל, ומן המפורסמות שהעובדים המינהליים של בתי-המשפט שכרם זעום, המצב חמור שכעתיים לגביהם מבחינת התסכול והמצב הפסיכולוגי המיוחדים שבו הם נמצאים. הם עובדים עם השופטים, שמשכורותיהם קרוב למשכורות הציבוריות הן הגבוהות ביותר במדינה, ובצדק. איש אינו בא לחלוק על כך, להיפך, הכנסת שאישרה זאת יכולה להתברך בעד זה. אבל התוצאה היא, שהמקופחים ביותר והמקופחים פחות מכול בשירות הציבורי מצטופפים תחת גג אחד, וזה מוסיף תסכול לתחושה

אני יודע שלממשלה יש בעיות ואילוצים, אבל שמעתי מאנשים ככירים בממשלה, במשרדי הממשלה, שהם מבינים את המצוקה של עובדי בתי-המשפט, שהם יודעים שהם מקופחים, ואילו לא הייתי עומד על כמה זו הייתי משתמש בביטויים עממיים יותר. צריך לדעת לבוא לקראתם. צריך לבוא לקראתם באומץ. צריך לשבת אתם מחוץ הכנה, בלב פחות, ולגמור את העניין. אני חושב כי ביסודו, יש להם תביעות צודקות.

שר המשפטים מ' נסים:

חבר הכנסת ירושובסקי, ברשותך האדיבה, האם אתה יודע מה הן התביעות שלהם?

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני יודע מה התביעות שלהם. אדוני שר המשפטים, אני לא אומר שצריך להיענות לכל התביעות, אבל אני גם חושב, שצריך למצוא את שביל החיים. אני מדבר על שביל הזהב, אלא על שביל החיים, מפני שאם לא כך אנתנו מגיעים מצד אחד לרגשות תסכול וזעם מוחלט של העובדים, ולהתפוררות מערכת בתי-המשפט מצד שני. יש לנו שופטים טובים, אבל אם כל המכונה לא עובדת, זה לא נותן לנו דבר. את מערכת בתי-המשפט מקיימים השופטים והעובדים יחד.

היור' מ' סכידור:

חבר הכנסת ירושובסקי, בהומור אני רוצה לומר לך: אולי אתה תמצא את שביל הכסף בלי אורחת גמלים.

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חשבוני שמא זה משהו ממחלי קרילוב או ממחלי אוזפוס או מילקוט הכזבים. זה לא היה ברור לי. הנה נכנס לאולם מור ורבי שר הפנים, שהוא בקיא וחכם ומשכיל, ובוודאי היה יודע לתת תשובה על דבריו של יושב-ראש הכנסת.

אדוני יושב-ראש הכנסת, אני מוכן לקחת את כל העצות ולהעביר אותן חיונם, עם עוד תרומה שלי, לשרים הנוגעים בדבר, שיבינו שהם אינם יכולים להתייחס אל הסכסוך הזה כאל עוד סכסוך עבודה, ולהגיד שיתנו לעניין הזה להסתדר, וכי בסופו של דבר יגיעו לידי הכנה.

אני מקווה שוועדת התוקה, חוק ומשפט תשב על המדוכה הזאת, תזמין את האוצר ואת שר המשפטים ותנסה הפעם, בהבדל מכל שאר ימות השנה, ללחץ עליהם ככל האפשר.

שר המשפטים מ' נסים:

גם את ההסתדרות?

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

יכול להיות, אינני יודע. עכשיו אני רואה בעיה. אילו היה אפשר לפתור את הבעיה בדרך המקובלת, אדוני שר המשפטים, כי אז לא היינו עומדים פה היום מדברים כעניין זה. הרי גם אתה, אדוני השר, אמרת לי שרצית שהעניין הזה יבוא לכאן. אני חושב שהגיע הזמן שהבית הזה יתערב כעניין. לכן אינה תקיפה הציע פתורונות.

היור' מ' סכידור:

אינני יודע ששר המשפטים רצה בזה. אני יודע שהנשיאות רצתה בזה.

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כבוד השר אמר לי זאת. אדוני יושב-ראש, נאמנים עלי דברי בני-אדם. אני מאמין לבני-אדם, ובמיוחד אדם שהוא שר המשפטים, ובמיוחד אני מאמין לשר נסים מתוך היכרות אישית שלי אתו. הוא אמר לי את זה. הוא אמר לי שהוא רוצה בזה. ודאי שהנשיאות התחילה על כך. אם הנשיאות לא היתה רוצה בזאת, זה לא היה מגיע לכאן היום.

אינני רוצה להציע פתרונות קונקרטיים. גם אינני רוצה

דברים קשים למדי לגבי בתי-המשפט בחיפה, ושגם המצב בירושלים מתחיל להחמיר.

אך אפילו בתל אביב, המחוז הקשה והפרובלמטי ביותר, נוסף על הסחבת הקיימת שם, נוצרת עכשיו סיטואציה, שאדם בא לבית-משפט, כבר הגיע סוף סוף התור לניהול משפטו בבית-המשפט, הוא מופיע עם עורך-דינו, עם העדים, והמשפט אינו יכול להתקיים. לא רק שהוא לא יכול לקיים את המשפט, אלא שעכשיו הדברים נדחים ללא קביעת תאריך אחר, כי אי-אפשר לקבוע תאריך, אחר שנים מספר, עד שסוף סוף הגיע היום שבו הוא יכול לתבוע את הצדק שלו ולקבל את השירות של מכונת הצדק של מדינת ישראל — והוא מכונה טובה, בסופו של דבר — והנה, פתאום זה נשמט ממנו.

הגיעו הדברים לידי כך, שמצד אחד, בתי-המשפט כביכול עובדים, למעשה צריך להתייצב למשפט, אבל מצד אחר, בתל-אביב, כבר שלושה ימים — ושמעתי שגם בירושלים — יש בריקות, לא נותנים להיכנס. אי-אפשר לקיים משפטים, אי-אפשר לקבל חקיקה, אי-אפשר לנהל משפט. והואיל וזה לא מוכר כאופן רשמי, אנשים חוששים ובאים בכל-זאת לבית-המשפט עם עורכי-דין, מחכים למשפט שלהם, וחתרים כלעומת שכאר. זה קורה הן בתחום הפלילי והן בתחום האזרחי.

אדוני יושב-ראש, הדבר הזה מכרסם בשמו הטוב של בית-המשפט. זה פוגע כל יום בלפני, אולי ברבבות, מחדיינים. ומי מרוויח מזה? — דרוקא אותו מתדיין, במשתמש במערכת המשפט ובהתגוננות המשפטית לענייניו. אולי זה לגיטימי, כי כל אדם זכאי להגיע לבית-המשפט. אך מי שרוצה לברוח מהכרעת דין, היום הוא במצב טוב, הוא הווכה והוא הנהנה. אני חושב, אדוני שר המשפטים, כי אם לא נראה בתוך יום-יומיים את קץ השביתה, צריך יהיה לעשות להפסקת עבודתו של בית-המשפט, על-ידי הכרזת פגרה. נכון שיש החלטה של הנהלת בתי-המשפט, לפנות לשופטים שיהגו באהדה בבקשות להחייט משפט. אבל זאת אינה קביעה מחייבת, ויש שופטים שאינם נוהגים לדחות משפטים, וזאת זכותם, ואולי צריך לברך אותם על כך כל ימות השנה. היום הציבור אינו יודע אם משפט יתקיים או לא.

אהרן הראל (המערך):

אולי אפשר לסגור את כל המדינה. סוגרים את בתי-המשפט, סוגרים את המדינה.

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני רוצה לומר לך, שאני בעד סיום השביתה מחר. אני מקווה, שהעובדים יחזרו לעבודה, יעשו פסק-זמן, כדי לאפשר לסיים את הוויכוחים בימים הקרובים, ולא ללחץ עוד על הציבור הרחב. אני חושב שבעצומים שלהם עובדי בתי-המשפט, כמו שהאנגלים אומרים: /מ'ופ /?/ קגשצ טקי? כלומר, הם הוכיחו את הנקודה שלהם. אני פונה אליהם, כאדם שמבין אותם וקורב לתחושתם, ומבקש מהם לתת עכשיו צ'אנס, לעשות פסק-זמן, ולחזור לעבודה התקינה, כדי שאפשר יהיה לנהל את המשאומתן כשקט.

יעקב גיל (המערך):

אולי תפנה, בשם הצדק, גם לממשלה, שתחזיר להם את הכסף.

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

מיד אני לזה. אני רוצה לומר, שאם זה לא יצא לפועל, עדיפה פגרה מהמצב הזה, שלמעשה אין פגרת בית-המשפט אבל גם אין משפטים, ויש אנדרלמוסיה גמורה, שהיא לרעת מערכת בתי-המשפט ולרעת העובדים ולרעת המתדיינים.

אדוני שר המשפטים ושר האוצר — שחבל שאיננו פה —

הכוהנים. התורה ציוותה את הכוהנים לברך את העם בנוסח שנקבע. אך קודם כול הוא טיפלה בלוויים, בעובדים ובמשרתים בקדוש. אסור לנו לנתק את מערכת בתי-המשפט מהמערכת השיפוטית הכוללת. במסורת היהודית תמיד ראינו את המערכת כגוף אחד.

בבתי-המשפט יש ליקיים רבים מדי. יש התדרדרות ביחס כלפי המוסד, ביחס יראת הכבוד שחייב לאפיין את גישת האזרח לבית-המשפט. בבתי-המשפט אינם מקפידים תמיד על כבודם. בנייני בתי-המשפט העליון, אבל מעל לכול יש צורך בגיוס ובקיום צוות מיומן ומסודר ברמה הדרושה. אם לא יחול שינוי מהותי ויסודי בשכר המשולם לעובדים אלה, יברחו העובדים הטובים ולא ימצאו עובדים חדשים.

אני מצדיק את עובדי בתי-המשפט בתביעותיהם. כיצד יכולה הממשלה לקנות למערכת יעילה, כאשר משלמים משכורת שנקטו העובדים של כ-5,000 שקל לעובדי בתי-המשפט? יש בידי תלושי משכורת של עובדים רבים. שכן כזה לעובדים במערכת המשפטית הוא פשוט מגוחך. הוא עשוי להוות פתח לכל מיני פורעניות.

עם זאת, אני מגנה את האמצעים האלימים או האלימים למחצה שנקטו העובדים. זה לא יקדם את עניינם. נהפוך הוא. אמרתי להם זאת הבוקר ליד הכנסת.

לא ייתכן שאנחנו, חברי בית-המחוקקים במדינה נאורה, נסכים למערכת שכר כפי שהיא נהוגה היום בבתי-המשפט. זו כושה לחברה נאורה, ואין הרעת סובלת את הדבר.

חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט ניסו לסייע בנדון. ואומנם השביתה נדחתה, אך שר האוצר חייב להבין, כפי שמבין זאת שר המשפטים, כי בנפשנו, בנפש החברה שלנו ובעתיד שלנו הדבר.

יש לראות את כל מערכת אכיפת החוק כמכלול אחד ולהתייחס לעובדים אלה בהתאם לכך.

אני קורא לשר המשפטים לגרום לגישה חדשה לגמרי בנושא זה, ולקיים המצווה "צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ".

ה"יו"ר מ' סבידור:
רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על הצעות רחופות לסדר-היום מחליטה, כמובן, נשיאות הכנסת, היושב-ראש והסגנים. אני אמרת לבא-יכוח הממשלה, המופיע בפני היושב-ראש והסגנים בדונם בהצעות רחופות, שאני ממליץ להכיר בדחיפותן של ההצעות הללו. הן תואמות את הקריטריונים הקבועים בתקנון הכנסת, ואין לי אלא להודות ליושב-ראש הכנסת ולסגנים והמזכירים על שהעלו את ההצעות הללו על סדר-היום של הכנסת.

אני חושב שאבך רב מרחף על הנושא שאנו דנים בו, ואולי ראוי שבהודמותיו או תוצג הבעיה לאמיתה. לא כל מה שאחם קוראים, ואפילו שומעים, משקף את מלוא העובדות לאשורן. יש קרוב ל-900 עובדים בבתי-המשפט. מתוכם, חלק לא מועט — אבל לא רוב — שכרם נמוך, והם בדרגות נמוכות.

אני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת, הבה לא נבדיל בין אדם לאדם. לא נבדיל בין עובד במקום פלוני ובין עובד במשרד אחר, כאשר אנחנו מדברים על שכר נמוך. כמו עובדי בתי-המשפט — שהם רק מאות — בעלי שכר נמוך, יש רבבות

לשלהם יצרים. אני יודע שאני רשאי להציע רק שידונו בזה במליאה, וחבר הכנסת שבח וייס מצא את המינוח האקדמי המתאים לכל העניין הזה — המלה "טקס" — כאשר אני צריך להציע שזה יידון במליאה, ורק השר יכול להציע להעביר זאת לוועדה. על כל פנים, אני יכול להגיד כאן מה בעצם אני רוצה. אני רוצה שהעניין יעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, שתשב מחר על המדוכה ותפעיל את כל השפעתה ואת כוחה מעבר לרגלי ולמקובל, ותמצא פתרון לבעיה האנושית-הממסדית-הציבורית הזאת. יקדים לנו גם יחסי העבודה וגם מערכת בתי-המשפט, ואנחנו רואים ששניהם נשחקים פה.

אני מוכרח להגיד, שכבר התחילו להגיע אלי טלפונים אנשים האומרים: אם עכשיו כבר אי-אפשר לסמוך על מערכת בתי-המשפט, אנה הגענו. אני רוצה למנוע התדרדרות נוספת. לכן אני מבקש שהנושא הזה יהיה נושא שאנחנו נעסוק בו.

ה"יו"ר מ' סבידור:
תודה לחבר הכנסת וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים הרצוג.

חיים הרצוג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו עומדים בפני אחד המשברים החמורים ביותר מבחינת קיומה של החברה בישראל. מן המוסכמות הוא בחברה מודרנית, ובמיוחד במדינה דמוקרטית, כי אין הקומה בלא מערכת שיפוטית עצמאית ויעילה. תורתנו ציוותה עלינו, כעם, לאמור: "שפטים ושטרים תחת לך בכל שעריך" — — — ושפטו את העם משפט צדק. והכתוב מוסיף ואומר: "צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ". בא הכתוב להדגיש בפנינו, כי ללא צדק אין חיים לאומה — "למען תחיה". משהו קיומנו כעם, בתורה שנחבלה בסני הושם הדגש במרכזיות של הצדק והמשפט בחברה היהודית-האנושית. למעשה, התורה אומרת, כי אין לנו תקומה כעם וכארץ הזאת בלא הנדבך העיקרי של הצדק והמשפט.

והנה, אנו עומדים בפני התמוטטות המערכת המשפטית, מצב הפוגע ביכולתנו לתפקד כעם חופשי. ודומה כי אין הדבר מטריד יתר על המידה את משרד האוצר. גם בלי העיצומים, המערכת השיפוטית היא ללא נושא, יצרנות עיוותי דין, אשר את חומרתם קשה לתאר. בגלל השעה המאוחרת אדלג על תיאור מפורט של המצב בבתי-המשפט — קיבלתי בעניין זה נתונים מאלפים ביותר מעמיתי חבר הכנסת שבח וייס — אבל אומר, שבחודש מרס 1980 היה בבתי-המשפט המחוזיים בלבד פיגור של 24,000 תיקים לערך, והמצב היום חמור הרבה יותר. אנחנו יודעים היום על פיגור של עד 4 שנים בבתי-המשפט. אם זה לא עיוות הדין, אינני יודע מה זה עיוות דין.

לכל העניין הזה מצטרפת המצוקה של עובדי בתי-המשפט ובתי-הדין ואנשי הסגל המינהלי. בצדק ניתן לשופטים מעמד מיוחד, ולגבי דרי, ככל שנוסף להם, וכן זה משבח, כי אנו חייבים למשוך את בעלי הרמה הגבוהה ביותר לכס השופטים והדיינים. אך, לדעתי, יש לראות את כל המערכת המשפטית כמקשה אחת. יש לראות את כל נושא אכיפת החוק במסגרת אחת. המנותקת ממערכת השכר הארצית. המסגרת חייבת לכלול שופטים, שוטרים ועובדי בתי-המשפט. למעשה, יש היום מעמד מיוחד בנושא השכר לשוטרים ולעובדי בתי-הסוהר, הצמודים לצה"ל, וכן לשופטים ולדיינים. אין כל הצדקה, כי עובדי בתי-המשפט לא יכללו במסגרת מיוחדת זו של אכיפת החוק. הרי מדובר על 800 עובדים בבתי-המשפט ועל 200 עובדי בתי-הדין הרבניים — 1,000 עובדים ביחד.

בפרשת השבוע התורה מפרטת לפרט פרטים את תפקידי משפחות שבת לוי, ורק לאחר מכן היא קובעת את נוסח ברכת

שר המשפטים מ' נסים:

אני מזדהה בכל לבי עם השאלה הזאת.

היו"ר מ' סבירור:

אגלה רוחב לב כלפי החברים, אם יגלו רוחב לב כלפי היום. שני הסגנים שלי אינם. אני מבקש להתחשב בזה.

רוני מילוא (הליכוד):

יש תוספת מיוחדת.

היו"ר מ' סבירור:

לא מדובר על תוספת, מדובר על קיצוץ זמן.

שר המשפטים מ' נסים:

קודם כל, אני תמים דעים עם הערות, ואומנם הסרקסטי, אבל העזרת של חבר הכנסת מילוא, כבר אמרתי לא פעם אחת את דעתי, שחלק ניכר מחברי הכנסת אינם ממלאים באמונה וכראוי את תפקידם, וזה חל על כל חלקי הבית, לא אחת גם על החלק הזה.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

מה זה "הזה", לפרוטוקול?

היו"ר מ' סבירור:

הוא הצביע על סיעת הליכוד, על הקואליציה.

שר המשפטים מ' נסים:

נכון.

אורה נמיר (המערך):

היום יש המונים.

שר המשפטים מ' נסים:

אני מבקש להשיב לחבר הכנסת גיל. בכל הכבוד, שופט של בתי-המשפט יכול לדרון בכל חיק המובא לפניו, אבל אם הראו לו שניים — שלושה תלושי משכורת, אין זה אומר שהוא יכול להגיע למסקנה זו ללא בדיקה יסודית.

אני מבקש לקבוע, לאחר שכירדתי זאת באגף המתאים במשרד האוצר, שמשכורתם של בעלי השכר בדרגות הנמוכות בדרך כלל שווה. ההבדלים הם קטנים בגלל רכיבי שכר, פה 15 שקלים ופה 70 שקלים ואולי אפילו 300 שקלים. אבל גם לעובדי בתי-המשפט יש רכיבי שכר שאין לעובדים האחרים. ההבדלים אינם כאלה כפי שתיארת, אלא כאשר מדובר על בעלי דרגות נמוכות מקרב העובדים הייחודיים, אלה שיש להם תוספות ייחודיות של 20% ו-30% — שכרם באמת גבוה יותר. אני מרגיש, כאשר מדובר על בעלי דרגות נמוכות בקרב עובדים לא מולדפים, לא ייחודיים, ההבדלים אינם מהותיים. לכן אני מרים קול וזקקה, לא למען עובדי בתי-המשפט אלא למען כל עובד בישראל אשר כזה הוא שכרו. זה מחייב חתירה של הממשלה, של ההסתדרות, של האיגוד המקצועי לשפר את שכרם.

אני מצטער על שמוכיר ההסתדרות מסרב לקיים משא ומתן משולש להסדר כולל.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא צודק בהחלט.

שר המשפטים מ' נסים:

משום כך, האחריות על אי-פתרון מייד של בעיית בעלי השכר הנמוך היא של ההסתדרות. אינני יודע אם היא אינה מובילה באין מנוס לקראת מצב, שיהיה צורך לנהל משא ומתן שלא עליידי ההסתדרות. מכל מקום, האחריות לכן תהיה של ההסתדרות.

ובכן, רבותי, מדיניות הממשלה כאשר לבעלי שכר נמוך בקרב עובדי בתי-המשפט ובציבור העובדים בכללו היא

עובדים, עובדי מדינה, המקבלים אותו תלוש משכורת. אני אומר זאת לחברי הכנסת המעלים את ההצעות לסדר-היום ולכל מי ש'ן בבעיית שכרם של עובדי בתי-המשפט. אמרתי זאת לוועד העובדים יותר משלוש פעמים, בשיחות ארוכות, שהייתי מגדיר אותן — אבהיות כמעט. זו אינה בעיה שלהם בלבד. זו בעיה של רכבות עובדי שירות המדינה, שלא לרבר על עובדים שאינם בשירות המדינה, ואם אנחנו רוצים צדק חברתי ואם אנחנו רוצים שלא יהיה אכיון בארץ, צריך לשקור שלא יהיו משכורות כאלה גם בקרב עובדי הפרקליטות, גם בקרב עובדי עיריית חיפה, גם במשרד הכריאות וגם במשרד התחבורה, בכל מקום. אני, כשר המשפטים המופקר על ניהול בתי-המשפט, אומר: זו איננה בעיה של עובדי בתי-המשפט. אני רגוע על עובדי בתי-המשפט, ועל אלה שתמכו תמיכה מוסרית בהצדקת טענותי, כאשר הציגו את הבעיה כנוגעת להם בלבד. אם איננו רוצים שיהיה בישראל רעב — שלא יהיה רעב גם מי שעובד במקום אחר, יכולתי אולי, כשר המשפטים, להשמיע מלים על המצב הקשה של מקבלי השכר הנמוך בקרב עובדי בתי-המשפט, לא כולם. אך אני רואה כזה בעיה כללית, ולכן כאשר העליתי את הנושא בממשלה, לא העליתי אותו כבעיה של עובדי בתי-המשפט, אלא כבעיה של בעלי השכר הנמוך, של החלשים בישראל.

אין צורך לומר, ששר האוצר והממשלה תמימי דעים בעניין הזה. זוהי המדיניות של הממשלה, זוהי החתירה, והו היעדיק בהסכם השכר הקרוב. לאמור: יש לתת שכר גבוה יותר ריאלית לבעלי דרגות נמוכות; ואילו לגבי החוזים יש לשמור על השכר הריאלי ולא להעלותו. זוהי מדיניות השכר. הסך של 500 שקל שניתן לחלשים הוא מקדמה. הממשלה מוכנה לשפר את מצבם של העובדים האלה מעבר למקדמה הזאת כמסגרת של הסכם שכר.

אהרן הראל (המערך):

מי מעכב אותו?

שר המשפטים מ' נסים:

חבל שמוכיר ההסתדרות איננו כאן. הוא מסרב לקיים משא ומתן משותף לממשלה, למעסיקים ולאגוד המקצועי של ההסתדרות. לכן האחריות על אי-פתרון הבעיה לפי שעה — אני מאמין שיימצא פתרון בסופו של דבר — היא של מי שאינו מוכן היום לשבת אל שולחן הדיונים ולהגיע למסקנות בעניין הזה.

אהרן הראל (המערך):

זה לא מדויק.

שר המשפטים מ' נסים:

אל תגיד שזה לא מדויק.

יעקב גיל (המערך):

אדוני השר, באירוע שהיה אמש סח לי אחד השופטים, שעל-פי נתונים שיש בידי, ההבדל בין שכר של פקיד נמוך בבית-המשפט לעומת משרדי ממשלה אחרים מגיע עד כדי 2,000 שקלים. בגלל רכיבי שכר שאינם מצויים בשכר עובדי בתי-המשפט.

אהרן הראל (המערך):

אם רוצים להחיש את מתן ההטבה לשכבות הנמוכות, מדוע לא תלחץ הממשלה לסיים את הדיון על חוק שכר מינימום? אז אתה פותר את כל הבעיה של עובדי המדינה, וכל הקבוצות כתחום הזה יקבלו ביטוי.

רוני מילוא (הליכוד):

מדוע אנשים מקבלים שכר בלי שיעבדו? אני מתכוון בעיקר לחברי הכנסת.

למוסד לבוחרות מוסכמת, אלא שבנסיבות בלתי-מוכנות לחלוטין לקחו בחזרה את התביעה.

אני שואל את חבר הכנסת וירשובסקי, את חבר הכנסת הרצוג, את חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, שהמליצו המלצות בלי לשמוע את הצדדים: האם במצב כזה היה מתאים שהעובדים ישבתו? האיגוד המקצועי מסרב לתת אישור, הם מגישים תביעה ולוקחים אותה בחזרה ונסוגים ושוכחים. האם זה נכון? האם זה צעד הנגד?

בית-הדין האזורי לעבודה, בית-הדין הארצי לעבודה, נשיא בית-המשפט העליון בכבודו ובעצמו, קוראים להם: חזירו לעבודה, כדי שאפשר יהיה לקיים דיונים, כי הרי בתקופת שביתה בלתי מוגנת אי-אפשר לקיים משא-ומתן. והם אינם שומעים. זה לא היה תקין, חבר הכנסת הרצוג.

אני אומר בריש גלי, אם יש מקום לטענות — בכקשה, שיפנו אותן לאיגוד המקצועי של ההסתדרות, אנחנו היינו מוכנים לפתוח במשא-ומתן, אלמלא נחשב הדבר להפרת ההסכם.

שושנה ארבל-אלמולניו (המערך):

לא היה צריך להעלות את הנושא הזה בכנסת. ענייני שביתות אינם עניינה של הכנסת.

יעקב גיל (המערך):

אנחנו מרחמים על הירשבראש. אנחנו לא נכנסים לעניין.

שר המשפטים מ' נסים:

כן, בסדר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה הוא בעל הרחמים?

שר המשפטים מ' נסים:

חבר הכנסת הרצוג, אני רוצה לומר דבר נוסף, הודעתי לעובדים: אם ידוע לכם שאיזה ציבור עובדים שהוא מקרב עובדי המדינה קיבל תוספת שכר, מאז נחתם הסכם המסגרת האחרון לפני כשנתיים, אזי אני אהיה הטריבור שלכם, אני אחבט תוספת שכר דומה, מקבילה. הם לא יכלו להביא אף דוגמה אחת. כי אומנם, מאז נחתם ההסכם הזה, לא ניתנו תוספות שכר לעובדי מדינה בלא הסכמת ההסתדרות.

לכן, אדוני היושב-ראש, נכון, השביתה הזאת גורמת לציבור סבל רב. עם זאת, לא צריך היה להפריז ולדבר על התמוטטות המערכת המשפטית. זוהי הפרזה. כבר היו שביתות גם בבתי-המשפט, ולא ארוכות פחות. לפני שנתיים וחצי היתה שביתה ארוכה, ובעקבותיה נתמנתה ועדת דרומי. מה החליטה אותה ועדה? — שלא להכיר בעובדי בתי-המשפט כעובדים ייחודיים. וזאת היתה ועדה שההסתדרות היתה דומיננטית בה.

ובכן, קיימת היתה, צריך לפתור אותה. אבל היא לא תיפתר בלי שיתוף פעולה בין הממשלה ובין האיגוד המקצועי של ההסתדרות. צד אחד בלבד אינו יכול לעשות זאת. אין די בזה שהאיגוד המקצועי של ההסתדרות יתבע. הצד השני צריך לתת. אין די בזה שהממשלה רוצה לתת. האיגוד המקצועי צריך להסכים לכך, כדי שלא תהיה פריצת שכר מהממת במשך כולו.

עם כל האהדה לעובדי בתי-המשפט, אינו יכול שלא להכביד צער על שביתתם ועל הסבל הרב שהם גורמים לציבור, בלא שהציבור אדם; ואני מרשה לעצמי להוסיף ולומר: בלא שהממשלה אשמה, כי ידיה כבולות, פשוטו כמשמעו.

אני רוצה לקרוא לעובדי בתי-המשפט שישבו לעבודה תקינה מייד, מה שאפשר יהיה להשיג, אפשר יהיה להשיג בלי שביתה; ומה שלא יהיה אפשר להשיג, אף שביתה לא תגרום להשגתו. לכן הדרך הטובה ביותר היא לשוב לעבודה תקינה.

מדיניות של העדפה, של מתן תוספת שכר ריאלית מעבר לכל מה שינתן לבעלי דרגות גבוהות יותר.

יכולתי להסתפק ולומר, שהנה, במידה ידועה, הבעיה של החלק הזה של עובדי בתי-המשפט, יכול שחבואו לידי פתרון. אבל כולנו צריכים לדעת, שהעיצומים והשביתות שהיו בבתי-המשפט לא היו כשל הבעיה הזאת בלבד — וצריך להליס את המסך — אלא משום שכל העובדים ביקשו תוספת שכר ייחודית או תוספת עומס, לא בעלי שכר נמוך בלבד אלא כל העובדים, גם מן הדרגות הגבוהות ביותר. יכול להיות, בהחלט, שהתביעה הזאת צודקת. אבל, לפני שנתיים נחתם הסכם בין הממשלה ובין ההסתדרות. בסעיף 9 שם נאמר: "מוסכם כי מתוך מגמה לשמור על מדיניות השכר, מצהירים המעסיקים (לאמור המדינה), כי לא ייענו לתביעות שאינן עולות בקנה אחד עם האמור בהסכם ובכנסת-חוקה". וההסתדרות הצהירה מצדה, כי לא תתמוך בכתבי-עיתון שיועשו על-ידי ארגון עובדים או חלק ממנו. זה הסכם מחייב, חבר הכנסת הרצוג. המדינה חייבת לקיים אותו. המדינה במשך השנתיים של תוקפו של הסכם זה —

יעקב גיל (המערך):

אדוני השר, תוקפו פג.

שר המשפטים מ' נסים:

לא נכון. אדוני, אתה צריך לדעת, כמייצג עובדים, שההסכם הזה תוקפו קיים עד להסכם חדש.

ובכן, המדינה חייבת לקיים את ההסכם. רכותי חברי הכנסת, על-פי ההסכם הזה הממשלה איננה רשאית, איננה רשאית גם אילו רצתה, אפילו לנהל משא-ומתן עם עובדי בתי-המשפט על תוספות שכר.

אהרן הראל (המערך):

אבל עם 13 הוועדים כן מנהלים משא-ומתן.

שר המשפטים מ' נסים:

אתה אומר דברים שהם מין שאינו במינו. אתה יודע שמדובר על העתיד. יש הבדל גדול. אם היתה משמעות כלשהי לפגישה של שר האוצר עם 13 הוועדים, זה היה על העתיד ולא על ההווה או העבר.

מאיר וילנר (התזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה היה בשביל לשכור.

שר המשפטים מ' נסים:

חבר הכנסת וילנר, אנחנו עוסקים בעניינים רציניים.

ובכן, איננו יכולים לפתוח במשא-ומתן. הסכרתי זאת לוועד העובדים שלוש פעמים בפגישות שכל אחת מהן נמשכה למעלה מארבע שעות. אין לנו רשות לעשות זאת. הוספתי ואמרתי: רבותי, פנו לאיגוד המקצועי של ההסתדרות ושאלו. אם האיגוד המקצועי מוכן לתת אישור, שהוא לא יראה במשא-ומתן או בתוספת שכר לעובדי בתי-המשפט הפרה של הסכם המסגרת, נפתח מיד במשא-ומתן. אמרתי זאת להם במעמדו ובהסכמתו של נציב שירות המדינה. אישור כזה מהאיגוד המקצועי של ההסתדרות, חבר הכנסת הרצוג, לא ניתן. פעמים הרבה נתבקש האיגוד המקצועי של ההסתדרות לתת אישור כזה. הוא לא ניתן. הכיצד נהגל משא-ומתן? הכיצד נפתור את הבעיה?

בראותי שהאיגוד המקצועי מסרב וממאן לתת את האישור, יעצתי להם עצה אחרת: לכו למוסד לבוחרות מוסכמת ותבעו תוספת עומס. הלא זאת חתימתכם. הנהלת בתי-המשפט — תיתן עדות חמה, וכאשר יחליט המוסד לבוחרות מוסכמת — כן יהיה. זה יהיה פסק-דין מחייב. אז נוכל לצאת מעולו של הסכם זה. ואומנם, העובדים שעו להצטעתי והגישו תביעה

נגד — אין
נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש הודעה לנמנעים.

היו"ר מ' סבידור:
הודעה לנמנעים לחבר הכנסת וילנר. חבר הכנסת וילנר,
האעט רחמונעס.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אני מודה לך שנתת לי רשות הדיבור.
אתה ביקשת רחמים. אני מרחם עליך ועל כולכם. אני מתפלא
על הרחמנות — — —

קריאה:
אתה אינך זקוק לרחמים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עלי יש מי שירחם, יש לי מפלגה.

אני מתפלא שמופיע השר נסים. שבנסים מחזיק מעמד,
כמו כל הממשלה, ומדבר בלי סוף — ולא בפעם הראשונה.
ועוד דיבר בוודאי על הטלוויזיה, ואיני יודע כמה שעות. —
וכאשר הסיעה שלי רוצה היום בפעם הראשונה להגיד משהו,
כולם פתאום מתעלפים ומבקשים רחמים. באמת רחמנות.

הנושא הוא רציני, אדוני השר. איפה הוא?

שבח וייס (המערך):
הלך לנהל משא-ומתן עם עובדי בתי-המשפט.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כאשר אני שומע את השר נסים, אני מתפלא איך אדם כזה
יכול להיות שר. לדבר כל כך הרבה ולא להגיד שום דבר. הוא
בלבל את העניין עוד יותר מכפי שהיה לפני שתועלה לדיון פה.
דבר אחד סתר את השני. מצד אחד, לבועם השובתים — כיצד
אפשרי שכר של 5,000 שקל ואפילו 4,000 שקל? אך מצד שני
— אם הם יצליחו בשביתתם יביא הדבר לפריצת הסכמי השכר
יגור אנשים מסכנים, שעליהם כאמת צריך לרחם, שעובדים
היום בשכר של 3,000, 4,000 ו-5,000 שקל, עובדים בעלי
משפחות של 5, 6 ו-7 ילדים, יקבלו גם הם חוספנות. הלוואי,
הלוואי שיביאו עובדי בתי-המשפט בשביתתם לפריצת הסכמי
השכר, אולי אם הם יפרצו את הסכמי השכר, יעשו שירות לא
רק לעצמם ולמשפחותיהם, אלא גם לרבים אחרים, גם
בתעשייה ולא רק בשירותים. העובדים בשכר רעב של 3,000,
4,000 ו-5,000 שקל.

אולם השר לא התייחס לדבר חמור יותר, ואני מצטער על
שגם המציעים לא התייחסו לדבר זה. אם השר אומנם מבין כל
כך ללבם של העובדים, כיצד קרה שהממשלה העזיה לקצץ
במשכורתם של העובדים — כן, המסכנים — 30% ו-40% —

יעקב גיל (המערך):
וו חרפה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה על כך לא דיברו המציעים? מרוע נותנים לשר
ולממשלה להתעלל בעובדים אלה? מרוע אנו עושים מזה
"קוצצנו מוציאו"? אני נגד שלום הבית שנוצר פה בעניין זה,
אני נגד הצביעות הזאת ונגד העמדת הפנים בכנסת לא רק
בענייני עובדים. הבוקר שמעתי ברדיו, שממשכורתה של
עובדת במשרה חלקית, ששכרה החורשי הוא 2,500 שקל.

אדוני היושב-ראש, אמרתי שנושא זה ראוי לדיון, ולכן
אינני מציע שהוא יוסר מסדר-היום. הכעיה היא בעיה. צריך
להתמודד אתה. לכן אני מציע שהנושא יועבר לוועדת החוקה,
חוק ומשפט.

שרשנה ארבל-אלמחלינו (המערך):
מה זה שייך לוועדת החוקה. חוק ומשפט?

אהרן הראל (המערך):
אולי לוועדת העבודה והרווחה?

שר המשפטים מ' נסים:
אינני מציע שוועדת החוקה, חוק ומשפט תנהל משא-ומתן
ותחתום על הסכמי שכר. זה בוודאי איננו בסמכות הוועדה.
אבל נושא כזה יכול שידון מצדו הציבורי. ואני מציע שהוועדה
תזמין את הסתדרות עובדי המדינה, את יושב-ראש האיגוד
המקצועי של ההסתדרות, כדי שיאמר בפני הוועדה מה היתה
עמדתו במשך השנה הזאת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מציע שוועדת הכנסת תחליט על הוועדה שאליה
יועבר הנושא.

שר המשפטים מ' נסים:
אני מציע שהנושא יועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.
אורה נמיר (המערך):
אבל יש הצעה אחרת.

שר המשפטים מ' נסים:
אני פונה לחבר הכנסת גולדשטיין שייקח חזרה את
הצעתו.

אהרן הראל (המערך):
אדוני היושב-ראש, או מסכימים להעביר את הנושא
לוועדת העבודה או ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר
הנושא.

שר המשפטים מ' נסים:
ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר הנושא.

חיים הרצוג (המערך):
אני מסכים להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק
ומשפט.

היו"ר מ' סבידור:
הצעה זו הועלתה עליידי שני חברי כנסת מכובדים. אחד
מהם, חבר הכנסת הרצוג, מחייב העברה של הנושא לוועדת
החוקה, חוק ומשפט. ישנן תמימות-דעים בין המציע ובין
המשיב. מה אומר המציע השני, חבר הכנסת וירשובסקי?

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):
אני מצטרף להצעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה,
חוק ומשפט.

מרדכי בן-פורת (חל"ם):
ועדת הכנסת תחליט.

היו"ר מ' סבידור:
יש חילוקי-דעות — נעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת.

אני מלמד אפוא להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
שתקבע ועדת הכנסת — רוב

דבר עקרוני. אני יודעים מהו הרוב בכנסת ומהי הממשלה. כל השנים נמנענו מלערב את הכנסת ואת הממשלה בסכסוכי עבודה. בקריאת ביניים אמרתי, שהוועדה המרכזת צדקה, כאשר החליטה שלא להכניס את הממשלה למשא-ומתן עם המעסיקים, בניגוד למה שהיה נהוג עד עכשיו.

לכן חשובת השר נסים איננה תשובה. שום דברי מליצה ודברים מתחמקים לא ישנו את העובדה, שהשר והממשלה הם אויבי העובדים, וזה מסביר את השביתות ואת ההתנגדות של הממשלה כלפי השובתים.

י. הצעה לסדר

גם לתשומת לב ציבור הבוחרים וגם לתשומת לבם של הנבחרים עצמם, זה מצב שלא ייתכן כמותו. כולם נעלמים משעה שחיים. אני מצטער לומר את הדברים האלה. אני מציע לסגור את הישיבה, למרות הנושא החשוב העומד על סדר-היום, נושא הטלוויזיה, ולדחות אותו לשבוע הבא.

שושנה ארבל-אלמחליו (המערך):

את הגאום הזה היית צריך לנאום לפני חברי הליכוד.

רוני מילוא (הליכוד):

האם אני מגן על הליכוד?

הי"ר מ' סכידור:

חבר הכנסת מילוא, אינני מקבל את הצעתך. אני מציע לך שתפושש במעשיך כראש סיעה, ותדאג שהספסלים האלה יהיו מאוישים יותר, ואל תטפף פה מוסר. אני מצטער מאוד, היה לנו דיון על עבודת הכנסת, גם בדיון ההוא דיברו 16 — 17 חברים כשבאולם היו רק שניים. אם אדחה את הדיון בהצעות, אינני יודע מתי הוא יתקיים.

רוני מילוא (הליכוד):

אם הסיעה שלי לא בסדר — — —

הי"ר מ' סכידור:

אני מצטער מאוד, אינני מקבל את ההצעה לדחות את הדיון, אף שאני האיש שצריך לשבת פה עוד שעה. לא אדחה אותו, כי אינני יודע מתי זה יהיה בסדר-היום. אני יודע מה יש לי בסדר-היום החל ביום ב' הבא. אשר על כן אני מחליט שהישיבה נמשכת.

יא. הצעות לסדר-היום

עיצומים בטלוויזיה

לא עברה עליה טלטלה כה קשה — זאת באווירה של מערכת יחסים כה עבודה — כזאת שאנו עדים מאז החל עידן המנכ"ל הנוכחי של הרשות.

רבותי חברי הכנסת, אני מברכת מעל במה זו את מנכ"ל רשות השידור עם שובו ארצה מחופשה בדרום-אפריקה, ומקווה שהוא לא ינצל את זמנו ללימוד רזיה של הטלוויזיה הדרום-אפריקנית, במיוחד בכל הנוגע לתכניה ולאורח הפיקוח עלוכה, עלוכה ביתר, מקבל משלם האגרה. שהועלתה כ-11 כמסר 1982 ל-1,075 שקלים בשנה, בעד שירותי הטלוויזיה הממלכתית, המיועדת על-פי חוק רשות השידור "לשרד תוכניות חינוך, כיורד ואינפורמציה בשטחי המדיניות, התחרה, הכלכלה והמשק, התרבות, המדע והאמנות".

חברי הכנסת, לא אחת דובר במליאת הבית על ירידה תלולה ברמתה של הטלוויזיה, על בריחת הטובים שבעובדיה, על איש חפקידים בכירים באומרי הן, באנשים שאינם

קיצו 1,400 שקל, ונתנו לה בעד חודש עבודה 1,100 שקל. איפה אתה, נסים השר? על זה אין מדברים. לא רק שאינכם מתחשבים בשובתים, בבתי-המשפט, בסכלם של הרבה מאות אלפי אזרחים — אתם מתגרים בעובדים. מה שעשיתם בניכוי 30% — 40% משכר העובדים כשל השביתה, זו התגרות. לכן נמנענו מהצבעה.

נמנענו גם מסיבה אחרת. אפשר לשאול מדוע לא הגשנו הצעות לסדר-היום לא בעניין שביתה עובדי בתי-המשפט ולא בעניין העיצומים בטלוויזיה. לא עשינו זאת, משום שאנו חושבים, כי הכנסת איננה צריכה להכריע בסכסוכי עבודה, זה

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להצעה לסדר.

הי"ר מ' סכידור:

הצעה לסדר לחבר הכנסת רוני מילוא.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, העובדה שבשעה זו נמצאים באולם המליאה של הכנסת עשרה חברי הכנסת, ובהם חמשת מציעי ההצעה הבאה, היא ביזיון לכנסת. אין כאן אף שר אחד, ואף חברי הכנסת אינם.

שושנה ארבל-אלמחליו (המערך):

איפה חברי הליכוד?

רוני מילוא (הליכוד):

אינני יודע איפה הם. לא דיברתי על המערך, לא דיברתי על הליכוד, דיברתי על הכנסת. לא דיברתי על נושא מפלגתי.

מרדכי גור (המערך):

דבר עם חברי סיעתך.

רוני מילוא (הליכוד):

הבוקר דיברתי אחס שעה שלמה, אף נציג אחד של הממשלה אינו נמצא כאן, חברי הכנסת אינם נוכחים. זה ביזיון בלתי מתקבל על הדעת.

מרדכי גור (המערך):

זה בדיון קבוע בתורשים האחרונים.

רוני מילוא (הליכוד):

צריך פעם אחת ולתמיד להביא את הנושא הזה לכותרות,

הי"ר מ' סכידור:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, עיצומים בטלוויזיה. אני מזמין את חברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת: גם אמש, בעיצומה של מהדורת "מבט", נתבשרנו על-ידי מגישה, כי "בשל עיצומים מסתיימת המהדורה מוקדם מהרגיל, ואתכם הסליחה". תמורה עלובה ביותר, מקבל משלם האגרה. שהועלתה כ-11 כמסר 1982 ל-1,075 שקלים בשנה, בעד שירותי הטלוויזיה הממלכתית, המיועדת על-פי חוק רשות השידור "לשרד תוכניות חינוך, כיורד ואינפורמציה בשטחי המדיניות, התחרה, הכלכלה והמשק, התרבות, המדע והאמנות".

רבותי חברי הכנסת, מאז קיומה של הטלוויזיה הממלכתית

כולנו יחד, לא רק הממשלה, אדוני היושב-ראש, למצוא מנכ"ל שכישוריו האינטלקטואליים ו/או האדמיניסטרטיביים יאפשרו לו לפתוח דף חדש, נקי ואמין, שיוכל ביד רמה לפתוח בטלוויזיה הממלכתית עידן יוצר, חושב ומחנך.

בשל הסכנה הצפויה לעתידה של הטלוויזיה, בשל כישלוננו המחפיר של הוועד המנהל בניהול תקין של ענייני הטלוויזיה, ובמיוחד בשל הסבל הרב הנגרם לקהל הצופים, אבקש, אדוני היושב-ראש, לקיים דיון דחוף בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחברת הכנסת אורה נמיר, רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת יהודה פרח.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהאזני לדבריה של חברת הכנסת אורה נמיר בדקתי מה הוא הנושא שעל סדר-היום, חשבתי שהנושא הוא, "לפידים בטלוויזיה" ולא "עיצומים בטלוויזיה", מפני שראיתי, שמעתי והתרשמתי, שהיא מיקדה את כל הביקורת שלה, בכשרון הרב שיש לה —

מרדכי גור (המערך):

את כל לפידיה.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

— את כל לפידיה ואת כל חציה במנכ"ל רשות השידור. אני מוכרח לציין, שיוכל מאוד להיות, שמנכ"ל רשות השידור — כמו כל עובד ציבור שמופקד על נושא — עושה שגיאות, יש ליקויים בעבודתו, ואנחנו יכולים לחלוק על דרך ניהולו. אבל, בוודאי לא בו בלבד מתמקדת הבעיה, ואני חושב שאם תוקפים אותו, היה רצוי לעשות זאת באותה מסגרת שאפשר גם לשמוע את המענה ולהתווכח על הדברים האלה, לכן אני מקווה, שהדיון יעבור לא למליאה הזאת אלא לוועדה, שם אפשר לעשות ויכוח נוקב ואמיתי.

שבח ויס (המערך):

ודאי תציע להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

לא, הפעם אסכים שזה יעבור לוועדת החינוך והתרבות, אלא אם כן חבר הכנסת גיל יסכים שזה יעבור לוועדת העבודה והרווחה.

יעקב גיל (המערך):

איך אתה חושב?

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

אני יודע שאתה נקדע בין הרב פרוש ובין חברת הכנסת אורה נמיר, ולכן אני משאיר את זה בחיקוק.

מרדכי גור (המערך):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

רבותי, חזקה עלי מצוות היושב-ראש, הוא רוצה שנקצר, ובוודאי הבריתות האלה, הגם שהן טובות, אינן מקצרות את הדיון.

אדוני היושב-ראש, הבעיה של הטלוויזיה היא מורכבת הרבה יותר מכדי שיוכל למקד את המערכה במנכ"ל או באיש זה או זה. אני רואה את הבעיה של הטלוויזיה בכך שהעיצומים האלה — בהבדל מהנושא הקודם שהעלינו, של כתי"ה-משפט, שם נפגע הציבור הרחב — פוגעים בשירות עצמו. העיצומים

מתווכחים, שאינם נאבקים על רעותיהם, על עקרונותיהם, אנשים שלגביהם מתקבל לעתים הרושם, ואני מקווה שהוא מוטעה, שאינם חושבים. התמונה המצטירת היא של סגנון של דחיית הכרעות וכריחה מהן, של חוסר רצון לטפל בבעיות ולהתמודד עמהן; של יחסי עבודה מעוררים ומעוותים; של חוסר התאמה בין סגנון לתקציב; של העדר פיקוח על ניצול כוח אדם, אבטלה סמויה המקיפה כשליש מהעובדים, שעות נוספות ואש"ל פרוץ, צוות הפקה כמודל בדוח ביקורת, שכל אחד מעובדיו הגיש דוח אחר, שונה, על שעות עבודה ואש"ל; של חטיבת תוכניות — לב לבה של טלוויזיה ממלכתית — מנוונה; ושל חטיבת חדשות, שהשיבוטה ברגישותה — חורקת, מה עוד צריך לקרות בתקופת שירותו של מנכ"ל, כדי שייסק את מסקנתו האישית וישחרר את רשות השידור, ובמיוחד את קהל הצופים, מאחריותו למצב זה?

חברי הכנסת, סגנון הניהול הנוכחי, של התערבות המנכ"ל בכל החלטה, טענה וגדולה, של מנהלי הטלוויזיה, הביא למצב המביך, כאשר בהיעדרו, בחג השבועות, היינו עדים לאי-התפקודה המביש של הטלוויזיה ולא-יכולת מנהלה לקבל החלטה גורלית אם לשדר תוכנית מסוימת בצבע או כשחור-לבן.

חברי הכנסת, עד היום לא הוכנס לשימוש ציוד הצילום האלקטרוני היקר, המיועד במיוחד למחלקת החדשות, והוא מונח במחסנים כאבן שאין לה הופכין.

ומדוע, חברי הכנסת, אין טלוויזיה מנהל חטיבת תוכניות? מדוע אין לה מנהל חטיבת חדשות? נכון, יש בעיות עם עובדי הטלוויזיה, בעיות קשות, בחלקן קשות מאוד, ואינני פוטר את העובדים, רבותי, חברי הכנסת, ממידה מסוימת של אחריות למצבה העגום של הטלוויזיה, אך עלי-י הכללים האלמנטריים של כל מינהל תקין, האחריות היא קודם כול ובראש ובראשונה של המנכ"ל, במיוחד מנכ"ל השולל סמכויות מהכפופים לו; שמתחילת כהונתו הנהיג ניהול ריכוזי מובהק ושלל בדרך זו את המוטיבציה ליצור, לתרום ואולי אף לחשוב; שהרחיק מהטלוויזיה את טובי עובדיה, וגם אלה שעדיין נותרו בין כותליה אינם רוצים לקבל על עצמם הפקדי ניהול אחראיים, האם שאל את עצמו המנכ"ל — מדוע? שמה נובע סירובם מיריעתם, שאפילו מידה מסוימת של שיקול דעת עצמי לא תינתן להם, ואין הם חפצים, ובצדק, להיות פקידונים, בורג חסר ערך במכונה שחוקת?

חברי הכנסת, הסגנון של גידוף העובדים ברשות השידור, בחלק מהפעמים — של המנכ"ל, ובמיוחד של חברים בוועד המנהל — גידוף פוגע שאינו פוסק, תרם את חלקו המכובד להתדרדרותה של הטלוויזיה.

חשוב לשאול בהזדמנות זו, רבותי, חברי הכנסת, היכן השר הממונה? מה פשר שתיקתו הרועמת של שר החינוך והתרבות? היכן אחריותו הציבורית? מדוע בסכסוך גורלי זה לעתידה של הטלוויזיה לא נשמע קולו ולו פעם אחת בלבד? האם מעורבותו ואחריותו הציבורית נסתיימו במינוי המשנה ליושב-ראש הוועד המנהל מטעמו?

רבותי חברי הכנסת, אגדת מנכ"ל הרשות כאדם חזק התנפצה, אין חולק על העובדה, כי הוא לא הצליח להשליט סדר בממלכה.

צחיחותה התוכנית של הטלוויזיה, מדיניות צמצום מהדרות החדשות, התנתק הציור המקורי, שרדי מגיש החדשות חסרי הבעה והסכסוכים הכלתי-פוסקים עם כל שלושת ענדי העובדים של הטלוויזיה — ציטתה עכורה, מזיקה ופוגעת זו, לגביה המסקנה היא אחת: מפאנת האחראי לאנרכיה זו את מקומו, וטוב יהיה אם יעשה זאת מייד. נתאמן

חוקה מאוד כבר בימינו אלה, אף שאיננו רחוקים מהתאריך הזה. לכן, איננו רואה כל טעם בענייני במאבק שלהם. אולי הם צודקים בתביעותיהם, אבל התוצאה תהיה חמורה ביותר, ובכך צריך לזרז. אני יודע שגם כרדיו וגם בטלוויזיה אנשים מתחילים לפחד כאשר הם משדרים משהו, שמא יקבלו נזיפה או הערה, והם כבר שוקלים מבחינה פוליטית כל מיני ידיעות. ברגע שהם משיכו בעיצומים שלהם, המצב הזה ילך ויחמיר. ומי ריווח מזה? — כוודאי לא הם. גם הציבור יפסיד, ואני דווקא מפנה אותה הרחב יש מפלט, להם אין. אני קורא לעובדים, לטובתם הם, להפסיק את הצעדים האלה, שאין בהם ברכה.

אני חושב שצריך בהחלט לזרז בוועדת החינוך והתכונות בליקויים שהזכירה חברת הכנסת נמיר. בהחלט, צריך לזרז בזה, וצריך להיות פיקוח של הבית הזה על הבזבז, על חוסר המעש ועל אי-היכולת, במידה שישנם בטלוויזיה. אבל בסכסוך העומד עכשיו לפנינו יש בעיה מידית, ואני דווקא מפנה אותה לעובדים, לא מפני שהעובדים אינם צודקים, אלא מפני שהם מזיקים לעצמם.

ברצוני לעמוד על עניין נוסף. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שמדינת ישראל זקוקה לערוץ שני: לא לערוץ השני של צפורה, שרוצה לעשות אותו לקולה של קרן תל-חי, אלא לערוץ שני, מסחרי, חופשי מלחצים פוליטיים. אני חושב שהדבר הזה יביא להתייצבות היחסים — —

רוני מילוא (הליכוד):

כשהערוץ השני יהיה של הממשלה, לא יהיה שום לחץ פוליטי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

נכון, נכון מאוד, לא יהיה שום לחץ פוליטי, יהיה תהליך, תהיה הוראה, כיום ראשון יקבלו מהערוץ הראשי של יומן השבוע הנחיה, וזה גמור. איש לא ילחץ עוד. הכנת אותו היטב.

אדוני היושב-ראש, אני מציע ערוץ שני — ואני חושב שהצעה איננה רחוקה מזאת של חבר הכנסת בעבר, היום השר ברמן, בעניין ערוץ שני. כאשר יהיה ערוץ שני, שיהיה משוחזר מלחצים ויתנהל באופן מסחרי ובצורה תרבותית, ויהווה תחרות של ממש לרשות הממלכתית — אני חושב שגם הרשות הממלכתית תשתפר, כי גנזיים בה כוחות טובים ואפשרויות טובות. גם הצפייה בתחנה של ירדן, שלאורך זמן איננה טובה אף לאחד מאתנו — —

רוני מילוא (הליכוד):

אף שאינני חבר המרכז הליברלי, ההצעה של ברמן היתה הצעה משותפת לו ולי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היות שהצבעת היום גם על חוק זכויות האדם — —

רוני מילוא (הליכוד):

אני מקבל חנינה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אתה מקבל חנינה.

אדוני היושב-ראש, אינני רוצה להאריך, השעה מאוחרת, הנקודות ברורות. הטלוויזיה חולה. אני בטוח שההנהלה העובדים והוועד המנהל, כולם אשמים. אבל כמקרה

האלה פוגעים בציבור הרחב, אבל עוד יותר נפגע השירות הזה עצמו. אני חושב, שהעובדים מזיקים לעצמם בעיצומים האלה. מפני שלדעתי, הממשלה וההנהגה הפוליטית הנוכחית של מדינת ישראל ישמחו מאוד אם הטלוויזיה תיסגר. הם יכולים לעשות שם סדר על-ידי הכנסת אנשים שלהם, אם הטלוויזיה תיהפך כאמת למסגרת שתשלוט בה מערכת של פוליטורקים.

אני רוצה לומר לעצמנו: כסופו של דבר, כבר מזמן עבר חלק ניכר מהאוכלוסייה לירדן, שם יש לו, בדרך כלל, אותן סדרות שהוא רואה בישראל, ותמיד בצבעים.

שבח ויס (המערך):

מדיניות הערצים הפתוחים.

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):

הוא עובר לתחנה של ירדן, לא לירדן.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

הציבור אינו עובר לירדן, הוא לא צריך לעבור לירדן. הוא צריך להזיז את הכפתור. עד כדי כך גם אני למדתי בענייני טלוויזיה.

אדוני היושב-ראש, אינני נכנס לשאלה אם תביעותיהם של העובדים צודקות או אינן צודקות, כי יש מקום שבו צריך להכריע בנושא זה, ובהבדל מבעיית בתי-המשפט, כאן הייתי הולך בדרך המקובלת של יישוב סכסוכים. אבל הם צריכים לדעת, שעל-ידי העיצומים הם למעשה פוגעים בעצמם, מפני שאם הטלוויזיה תיסגר ואם ינכסו אליה אנשים אחרים, מעט החופש, מעט האפשרות לפעולה, ילכו ויצטמצמו.

אהרן הראל (המערך):

חבר הכנסת וירשובסקי, אנחנו דנים כאן פעם אחר פעם בעיצומים שמחיימים פה ובעיצומים שמחיימים שם, בשכיתם שמחיימת פה ובשכיתם שמחיימת שם. אולי משהו מעורער במערכת, זה לא קשור דווקא לטלוויזיה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אתה מציג לי שאלה כאילו אני מורה בבית-ספר.

אהרן הראל (המערך):

אני שואל את עצמי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני, אני נמצא במפלגת אופוזיציה. אני חושב שהממשל איננו ממלא את תפקידו לא רק בעניין יחסי העבודה אלא גם בענייני החוץ והביטחון, גם בענייני הכלכלה, גם בענייני השלטון והחוק — ככל מה שאתה רוצה. הנושא שלפני הוא העיצומים בטלוויזיה, ואני חושב, שכתוצאה של ניהול כושל של הממשלה נפגעים גם היחסים בטלוויזיה. אבל אני רוצה להזהיר מפני הסכנה: התוצאה של העיצומים בטלוויזיה יכולה להיות של חיוור האלמנטים השליליים בצד הזה, ואני מצביע לעבר ספסלי הליכוד, מפני שאין זאת מקשה אחת, שכולם רוצים — —

מרדכי גור (המערך):

נכון יותר: אתה מצביע לעבר הספסלים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אמרת שאני מצביע לעבר הספסלים.

שמענו את יועץ ראש הממשלה לתקשורת, אורי פורת, מדבר בתוכנית "מוקד" על מה שהוא היה רוצה לראות בטלוויזיה. אני חושב שהעובדים נמצאים בסכנה גדולה, מפני שבאמת יעשו את חייהם לקשים הרבה יותר, והם משחקים לידיהם של מי שרוצים להפוך את הטלוויזיה ל"1984" בצורה

יהודה פרח (הליכוד):
בכוונה אני אומר רק שחור.

בגלל ריב מכורים, עדיין אין מנהל במחלקת החדשות. בגלל סכסוך אחר, אין גם מנהל תוכניות. וכעוד כל אלה מתרחשים, וכבוד המסך הולך ומשחיר, מבקר מנכ"ל הטלוויזיה ביבשת השחורה.

אדוני היושב-ראש, בכוונה אני אומר "היבשת השחורה", יכול להיות שזה מקרין על המסך.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת מכובדים, אני שואל: עד אנה? עד מתי? הציבור בישראל, נפשו נקעה מן המצב הזה. הגיעה השעה שהכית יגלה כגרות ויפעל לאלתר להקמת ערוץ שני. הלוואי שגניע לערוץ שלישי, ואני אשיב לחבר הכנסת וירשובסקי על חדרתו הגדולה מן השופר הממלכתי.

הולול של הטלוויזיה בציבור מקומם את אורחי המדינה, ובצדק. הגיעה השעה לממש את המצע ולהפעיל בהקדם ערוץ שני. אצלנו עדיין מחלכטים אם להקים ערוץ שני אם לא, ובעולם יש עשרות ערוצים בכל מדינה. ירדן כבר משרדח בשני ערוצים בצבע. מצרים הקימה מגדל שידור באל-עריש, והשידור שלהם מפרע לקלוט את הערוץ היחידי שלנו. מצרים עומדת לשלוח בקרוב לחלל לוויין ערבי, הנקרא "ערביסט", ולא רחוק היום שהוא יגוע בשמי המזרח התיכון, עם יכולת שידור היישר אל בתיהם של כל תושבי ישראל. במלים אחרות, שכנינו יכסו אותנו בקרוב מכל עבר. עד מתי אנו ממתינים? האם גזרנו על עצמנו להיות המפגרים בעולם, ואפילו כמזרח התיכון?

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מבקש שהדברים שאני מעלה כאן לא יהיו סתם דברים היוצאים מן השפה ולחוץ, שייגזו גם הם באחד מכרכי "דברי הכנסת", אלא שהם יתממשו ויצאו אל הפועל. עלינו לקדם את התהליך הזה של פתיחת ערוץ שני, ומעבר לזה, אין לך מה לחשוש, חבר הכנסת וירשובסקי. ככל שיהיו יותר ערוצים, לא תהיה סכנה שמישהו יוכל להשתלט עליהם.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):
חבר הכנסת פרח, אולי יפתחו לך במיוחד ערוץ של אופרה?

יהודה פרח (הליכוד):

סלח לי, כאשר דנו על האופרה הישראלית — ראית את התוצאות. אתה היית יחיד. חסיק מסקנות. ראית את התוצאות. אפילו חבר כנסת אחד נוסף לא הצביע אתך. מה אתה רוצה?

שבח וייס (המערך):

הוא המוסיקאי היחיד בכנסת. יש לזה משקל.

יהודה פרח (הליכוד):

יש לזה משקל — משקל יחיד.

הי"ר מ' סבידור:

רבותי, אני מבקש. די לי בפרח — אל תעשו לי פה זר פרחים.

אהרן הראל (המערך):

זו אשליה לחשוב, שפתיחת ערוץ שני או שלישי או רביעי או חמישי, תפתור את הבעיה של — — —

יהודה פרח (הליכוד):

אני אניד לך דבר שיפחית אותך קצת.

שאומרים כי כולם אשמים, התוצאה היא שמשתחררים מאחריות.

אני חושב שצריך לבדוק את הבעיות ולהתמודד אתן. עד עתה, הבעיות לא הובהרו, המצב לא הובהר, ולא התקבלו ההכרעות הדרושות. שוב, אינני נכנס לשאלה אם העובדים צודקים או לא. אני יוצא מהנהגה, שבכל תביעות יש דברים צודקים ויש דברים שאינם צודקים או דברים מוגזמים. העובדים צריכים להבין, שהם משחקים באמצעי הקרוב והיקר ללבם במתכונתו הנוכחית, באפשרות הביטוי, ועלולים להביא לאובדנו. המצב ילך ויחמיר, אתם משחקים לידיהם של אלה שרוצים לצמצם את חופש המידע, שרוצים לצמצם את חופש ההבעה, ושרוצים להפוך כלי תקשורת להרחבת הדעת ולהפצת מידע לשופר ממשלתי.

לדעתי, טוב יעשו העובדים אם יפסיקו את העיצומים כבר היום, וייתנו תמורה לציבור המשלם כסף רב מאוד בשביל הטלוויזיה. והציבור לא רק משלם כסף רב מאוד, הוא גם צריך לשמור יום יום את ההסברים איך לשלם את הכסף הזה, וזה לעתים מסובך יותר מאשר לפתור תרגילים באריתמטיקה. הוא משלם את הכסף, ולא מקבל את השירות שהוא זכאי לקבלו מהטלוויזיה. הוא אינו מקבל אפילו את מינימום השירות. גם בימים כתיקונם אי-אפשר להתפעל מהשירות הזה. אבל מה שקורה היום, זה רע מאוד, זה מתסכל מאוד, זה עצוב מאוד. כשאנו רואים היום את התוכניות, אנחנו אומרים: ייתכן מאוד שדי היה בסרט אחד או בשני סרטים בריטיים לשבוע. ואם כך אנו תושבים על הטלוויזיה, כעולה כפי רוב כל כך ותיאורטית ממלאת תפקיד חשוב כל כך בחיינו, המצב שם באמת רע מאוד.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי, רשות הדיבור לחבר הכנסת יהודה פרח, ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, הצעת ייעול עד שחבר הכנסת פרח יגיע לדוכן: מי שרוצה לדבר בקצרה, שיפתח בזה ולא יסיים בזה.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבטיח שאני אהיה קצר בתכלית, כדרכי בקודש.

רבותי, לאחרונה הגיעה הטלוויזיה למיצוי שיא כישלונה. אני חושב שזה הביטוי הנכון. אין עוד איפול על הסכסוכים הפנימיים בקרב עובדי הטלוויזיה. האיפול עבר וכבר הגיע למסך הטלוויזיה, אפילו בחג ובשבת. אין בטלוויזיה סקטור שאינו בעיצומים, עובדי המנהלה כפיצומים; הטכנאים אינם מקליטים אפילו את שידורי הטלוויזיה מחוץ לארץ, ואין צריך לומר איזה נזק נגרם למדינה. כל זה בלי להתחשב באזרח המשלם אגרה כה גבוהה והופך לנאשם, המקבל עונש בתמורה על האגרה שהוא משלם.

אתמול השביתו את "מבט" לרבע שעה, בגלל בעיות של מינוי ללא הסכמה כתחום שירותי ההפקה. ההבטחה כי השידור בצבע יבוצע כמלואו בראשית מאי לא יצאה אל הפועל. אפילו השידורים המעטים שבהפקה העצמית עדיין משודרים כשחור — ואינני רוצה להוסיף לכן.

רני מילוא (הליכוד):

שחור-לבן.

חוברת כ"ז, ישיבה צ"ב
— הצעות לסדרהיום —

אני רוצה לומר כאן משהו. אני יודעת שלכל דבר יש אחראי ויש אשם, ושהכול מתחיל בראש. אבל הריקבון הזה הוא משומן. "יושמן ישורן", גם של העובדים. אני רוצה לומר לכם, שצחנה שעולה משומן רקוב היא צחנה הרבה יותר

מדרכי גור (המערך):
ריחנית.

גאולה כהן (התחיה):
— מצחנה של רזון, מריקבון של עצם יבשה. ויש בטלוויזיה שומן.

מדרכי כן-פורת (תל"ס):
לכן צריך לוותר על כל שומן. להיות טבעונים.

היור"ר מ' סבידור:
מה אתה רוצה, אתה רוצה טלוויזיה טבעונית?

גאולה כהן (התחיה):
אומר לי אחד מבכירי ראשי הוועדים השוכחים היום, ואני רוצה לצטט: "רוצים להעמיד אותנו אל קיר המוות, ואומרים לנו להתאבד". "רוצים להעמיד אותנו אל קיר המוות, ואומרים לנו להתאבד" — לא פחות ולא יותר. ראית איזה ציור? על מה הם שוכחים? מנהלים שוכחים בגלל מכונות. נכון, חתמו אחם. אינני רוצה להיכנס לזה עכשיו. יכול להיות שהם אפילו צודקים. אבל עצם התיאור הזה: "אומרים לנו להתאבד", "רוצים אותנו אל קיר המוות" — איך זה נוצר, איך מגיעים לזה?

נכון. אמרתי קודם שהכול מתחיל בהנהגה. בזה צדקה חברת הכנסת אורה נמיר, אם כי היא נעצה רק בהנהגה. אבל אני אומרת, שבחברה שבה אנו חיים, בטלוויזיה שבה העובדים גם רוצים מאוד להיות במעמד מיוחד של יוצרים, של אנשי רוח — וזה מגיע להם כשהם כאלה, ויש שם כשרונות של יוצרים, ולא אזלול בזה, אבל הם מתיימרים ורוצים להיות כאלה פעמים רבות כשאנחנו תוקפים אותם — הם צריכים להתנהג אחרת. הם לא רק טכנאים, וגם הטכנאים העובדים שם אינם יכולים להיות רק טכנאים. חלוי איפה אתה טכנאי. זאת אומרת, שצריך לדרוש מהם יותר.

נכון שהנהגה חלשה, ובנושאים רבים גם כושלת, אבל יש עובדים המנצלים את הפרצה הזאת ומשתוללים בגינה.

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
על איזו הנהגה את מדברת?

גאולה כהן (התחיה):
על הנהגת הטלוויזיה. חיפך אגיע להנהגה של הנהגה.

רוני מילוא (הליכוד):
שליקחת דוגמה מהנהגה... היא תגיע גם לזה. בסוף היא תגיע גם לפינוי סיני.

שבח ויס (המערך):
היום אתה ב"טרפ" ליברלי.

גאולה כהן (התחיה):
אגע גם בשר ההינך והתרבות וכוועד המנהל. זו הנהגה חלשה.

אני מדברת על הפרצה הזאת. אביא דוגמה שעולה בדעתי עכשיו: אני רואה ענק ברחות, ברחות הרבים. אני יכולה להכניס אותו לריס. איש לא יגיד לי לא. זה היה ברחות. ואני יכולה ללכת למסור אותו למשטרה. אם אני אחרת, ואני אומרת, שהם אינם אתראים גם כטיפול שלהם בפרצה. אני

היור"ר מ' סבידור:
בבקשה, אל תפתיע — המשך בדברייך.
רוני מילוא (הליכוד):
—

היור"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת מילוא.

יהודה פרח (הליכוד):

אני רוצה לומר לך דבר אחד: אילו המשיכה הספינה "אדוליה" לשדר — לא היה היום המסך שלנו שחור. האמן לי, יש בזה משהו. תראה, לא ייתכן שאנשים שלנו יפנו — ואני יודע על משפחות רבות מאוד שכבר לא פותחות כלל את הערוץ הזה, הן פונות היישר לירדן. אני שואל אותך: זוהי המטרה שלנו? לזה אנחנו שואפים?

אני יודע שבין עובדי הטלוויזיה ובמנהיגות שלה יש כמה אנשים מרכזיים, שהם מצוינים, אבל הסך הכול הזה אינו פועל. זוהי עובדה. אינני רוצה להטיח אשמה באיש, כוודאי לא באדם אחד. אבל האנסמבל הזה לא עובד. זוהי עובדה. אז מה אתם רוצים, שנמשיך בצורה הזאת, שנשאיר את זה כך, כשאנחנו יודעים שיש פה מחדל?

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מציע שתשקלו היטב את הנושא הזה. בעיית הערוץ השני, ומעבר לזה, ייתב להיות נדונה בכבוד ראש ולא כדחייה על הסף.

היור"ר מ' סבידור:
תודה לחבר הכנסת יהודה פרח. אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת גאולה כהן.

אהרן הראל (המערך):
על סדרהיום היו העיצומים בערוץ השני של הטלוויזיה.

יהודה פרח (הליכוד):
לא, זה לא יתה. קנאת סופרים תרבה חוכמה.

מדרכי כן-פורת (תל"ס):
קנאת ערצים.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נכון שאנחנו נמצאים בתקופה של עיצומים כמגורי משק רבים. נכון שההסתדרות מלבה ומעודדת את העיצומים בנושא הסכמי השכר, אבל גם נכון הוא שהממשלה היא זו, שבהבטחותיה בזמן הבחירות "לכלכלה נכונה" ולהעלאת השכר הריאלי יצרה אצל העובדים את אִי-השלמה עם רצון הממשלה כיום לסטות מהבטחות אלה. הם תובעים את ליטרת השכר שלהם, ומבחינתם בצדק. או שמא היתה זו רק תרמית בחירות, רק שוחד בחירות? הם רוצים להמשיך הלאה ב"לכלכלה הנכונה", וזאת האווירה שמשתוללת כיום במשק. זה מקור העיצומים — אִי-השלמה של העובד עם הסטייה של הממשלה מברכתה. גם אז אסור היה להבטיח את הדברים אלה, והממשלה חייבת היום לסטות מהם, אבל העובדים אינם משלימים עם זאת.

נכון שיש עיצומים בכלל, אך אין להשוות בין בכלל זה ובין בפרט זה של הטלוויזיה. אלה שתי אופרות שונות. בטלוויזיה אפשר לומר — שהיוצא מהכלל זה לעבוד. אנחנו זוכרים את הדברים, ואינני רוצה למנות אותם. רשומה לפני שורה שלמה של עיצומים. חבל על הזמן של אזכורם. כל אחד יודע את שורת העיצומים, את התכיפות שלהם, את הנושאים שבגללם הוכרו שביחות ועיצומים; גם מכירים את הוועדים. אין לי ספק, שלכל אירוע של עיצומים יש תירוצ מתקבל על הדעת, אבל כשזה קורה, כפי שאמרתי, בכל חודש-חודשיים, כרוך משהו רקוב במערכת רשות השידור.

מורשתיים. כל אחד יעשה זאת, אם יהיה לו שאר רוח מלמעלה לעשות זאת. בשבילנו היסטוריה היא גם מוטיבציה של קיום, זה לא סתם היסטוריה.

אני יודעת, אומרים: אין כסף. בעניין זה אשם שר החינוך והתכנון. הוא צריך להילחם שלטוויזיה, למכשיר רב-העוצמה הזה — שיהיו חקצבים. בקושי עצום עשו את התוכנית על הציונות, שעם כל הביקורת לכאן ולכאן היתה חיונית וחשובה. גם היום, כמובן, יש בטלוויזיה כל מיני נקודות אור, אבל זה רק מראה עד כמה היא חסרה, עד כמה שוררת בה שממה. האם אנחנו יכולים להרשות זאת לעצמנו?

צדק חבר הכנסת הראל — זו אינה בעיה של ערך שני. האם אנחנו צריכים ערך שני? נכון, אנחנו צריכים ערך שני, למה? — לעולים חדשים. במדינת עלייה, יש לתת לעולים, בשפתם, קצת תרבות שלא יכלו לקבלה כיוון שלא היו פה. כשביל זה צריך ערך שני. אנחנו יכולים להרשות לעצמנו ערך שני, לוקסוס כזה ועוד עם פרסומת וכל הדברים? האם בערוץ שני לא יהיו כל הבעיות וכל החוליים? האם לא יהיו אותם שרים ואותה הנהגה? האם זה מה שאנחנו צריכים?

לא עניתי לך, באמת, אין לי פתרון. אני יכולה להגיד: כדי לבדוק מה קורה בטלוויזיה צריכים ועדת חקירה פרלמנטרית.

מרדכי גור (המערך):

לא הסברתי איך בכל זאת הגיעו עובדי הטלוויזיה לשימוש במלים קיצוניות כל כך, ממי הם למדו זאת?

אורה נמיר (המערך):

לאלו מלים אתה מתכוון?

גאולה כהן (התחיה):

אמרתי לך, שיש מה שנקרא: "וישמך ישורון ויבעט". רמזתי לפתרון. יש לדחוק שומן לקיר המוות. אינני יכולה להרחיב את הדיבור בכיוון זה. רמזתי לו. לכן אמרתי, שהריקבון משומן הוא הרבה יותר — אתה אמרת — ריחני. יש דבר כזה. כל דבר נראה נורא. כאשר גוזלים ממך כל כך הרבה — שעוה, רכב, או דבר אחר — פתאום זה נראה כאמת "אל קיר המוות". אתה עובר איזה גבול, ואז מתחילה להיות איזו מתמטיקה, או דינמיקה אחרת של הערכות מצב.

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

מרדכי גור (המערך):

אולי הם גם למדו מסגנון מסוים של דיבורים.

גאולה כהן (התחיה):

נכון, בסדר. לא אגן על זה.

בכל זאת, אינני באה לשים את האצבע. נכון, הקל ביותר הוא לבוא ולהגיד: כולם אשמים. גם ההנהלה, גם העובדים, גם זה, גם אני, גם אתה, גם הוא, כל האנשים. כאשר מדברים לא על אנשים אלא על שורשים, על עקרונות, קל יותר לפתור את הבעיות. הרבה יותר קל קודם להתמודד נכון, לחפש את המטבע במקום שאבד, ולא במקום שקל למצוא. להגיד: לפיד, זה, ההוא, עובד זה, הוועד המנהלי הזה, גם אני מזכירה אנשים. לפיד הוא ראש הרשות, ומוכן שצריך להזכיר אותו כאחראי. גם את שר החינוך והתרבות צריך להזכיר כאחראי לרשות השידור. אני אומרת, שהכול מתחיל בראש. אפשר להסביר את המצב, אבל לא להצדיק אותו. אם להצדיק אותו — אשמים גם העובדים, בקלות הראש הזאת ובחוסר ההתחשבות גם בנושא וגם במדיניות. איך אפשר לתת להם

רוצה להיכנס עכשיו לרדוגמאות רבות מאוד ולמקרים רבים מאוד, שבהם אני יכולה להוכיח את זה.

יש גם קלות דעת לגבי הפתרונות: קלות הדעת הזאת של ההנהלה בנוקטה את הדרך של "לסגור" — לא טוב, סוגרים — ושמענו את זה כמה פעמים: קלות הדעת של העובדים — שובתים. קלות הדעת היא של כל הגורמים. תיכף אניג לשר החינוך והתרבות, ואני רוצה להגיע אליו, כי לא במקרה הוא ממונה על חוק רשות השידור, ולמעשה על רשות השידור. כשאין רוח שנושבת בתוכניות, גם אין רוח שנושבת במנגנון. ואז מתחשק מאוד לבוא לפתרון פשוט כל כך ולומר: בואו לא נשלם גם אגרה. לא נשלם אגרה גם בגלל מה שאיננו מקבלים. בגלל העיצומים, וגם בגלל מה שאנחנו כן מקבלים בין עיצומים לעיצומים, בגלל התוכן הקולקל של תוכניות האור — ויש תוכניות אור כאלה, שרק מאירות את החשכה, והכול יודעים שזה כך: ולא רק בגלל החדשות. אני בפירוש נגד צנזורה או נגד הגישה האומרת: את זה יש לנו זכות שלא להראות, או שאנחנו צריכים לבקר יותר את מה שמראים בחדשות, שיראו את כל החדשות, הכול, אבל הבעיה היא שזה בא על קיבה ריקה, שזה בא על שממה תרבותית. איני מפחדת משום חדשות, ויהיו הרעילות ביותר כשלעצמן. אך אם זה בא על קיבה ריקה, ללא נוגדנים, ללא מוץ בסיס, שאתה יכול איכשהו להתמודד עם החדשות האלה, כשזה בא על שממה תרבותית — ויש בטלוויזיה שממה תרבותית — זו בעיה.

יהודה פרח (הליכוד):

חברת הכנסת גאולה כהן, יש לי משפט נהדר בשבילך: "לפוס צערא אנרא".

גאולה כהן (התחיה):

מתפתים לומר: בואו לא נשלם אגרה. מה קל יותר? אך אנני רוצה ללכת לפתרונות קלים. ואם לא נשלם אגרה, נפתור את הבעיה? הבעיה היא אחרת, ויש קשר בין העיצומים והשביתות ובין השביתה הרוחנית והתרבותית של הטלוויזיה. זו טלוויזיה בלי תרבות לא מפני שהם אנשים בלי תרבות: בשום פנים, יש בטלוויזיה כשרונות יוצאים מן הכלל, ואני אומרת שהבעיות האלה מכובזים. כפי שיש הרבה כספים מכובזים. לא במקרה שר החינוך והתרבות לא בא לכאן — אינני יודעת אם יש לו או אין לו סיבה — הוא בכלל אינו רוצה להסתכסך, וראש הממשלה פותר את הבעיה על-ידי עיצומים. יש גם עיצומים של ראש הממשלה נגד הטלוויזיה. כולנו יודעים שהיום הוא אינו מתראיין בטלוויזיה. אינני יודעת אם זה ידוע כל כך.

מרדכי גור (המערך):

העיצומים שלו הם נגד ועדת החוץ והביטחון.

גאולה כהן (התחיה):

גם נגד הטלוויזיה. עובדה היא שהוא אינו מוכן — וזה סוד גלוי — לבוא לריאיונות בטלוויזיה. הוא אמר שהוא בא רק למסור הודעות, אם יש לו. וזה הכול. עובדה שהוא אינו מתראיין. למה? — הוא עשה עיצומים נגד הטלוויזיה. הוא פתר את הבעיה הפרטית שלו לגבי הטלוויזיה — הוא עושה עיצומים. הוועד המנהל יסגור, שר החינוך והתרבות ימשיך למרות, ימשיך להטיל טלאים, עוד קצת ועוד קצת כדי שלא להסתכסך. האם אלה הם פתרונות?

אני חוזרת ואומרת: השממה התרבותית הזאת אינה מפני שאין שם כשרונות. אני יודעת את כל העניין של ימין ושמאל — כל אחד שם, שקוראים לו שמאל שבשמאל, יכול לעשות את התוכניות הנפלאות ביותר בנושאים היסטוריים, יהודיים.

אנשים חדשים, הכניסו תוכניות חדשות, האריכו את שעות השידור של הטלוויזיה, יש לנו אפשרויות רבות לניצול ממד נפלא כזה, ממד חשוב כל כך לעם הזה, ואנחנו מזלזלים בו.

עכשיו מדברים, לדעתי, על כל מיני דברים שוליים בהשוואה לדבר העיקרי. צריך לבדוק את חוק רשות השידור, לא לעשות, חס ושלום, ציד מכשפות, אבל לראות באיזו מידה הוא יכול לחייב, גם בנושא הכנסת, תכנים של תרבות, שאין עליהם חילוקי דעות. מוטי קירשנבאום, שדעותיו רחוקות משלי כרחוק מזרח ממערב בכל הנוגע לתפיסה הפוליטית, אני מבטיחה לכם שאמצא אתו לשון משותפת ביחס להכנת סדרה של דרמות יהודיות או תוכניות היסטוריות אחרות. לאחרונה הוא עשה תוכנית עם נעמי שמר ועם עמוס קינן, וזו היתה תוכנית מסוארת ממש. היתה שם הבעת דעה? תנו רק את החומר, תנו גם את התקציבים המתאימים, ותהיה לנו טלוויזיה אחת, ולדעתי יהיו גם פחות עיצומים. כי כל העניין מתחיל גם משאר רוח.

רוני מילוא (הליכוד):

אני זוכר שלפני ארבע שנים את דיברת קשות על מוטי קירשנבאום בישיבת ועדת החינוך. אני נכחתי אז, ואני זוכר זאת.

גאולה כהן (התחיה):

אתה רואה, כל העניינים של הרכילות הקטנות האלה...

רוני מילוא (הליכוד):

כי את רוצה להיות טובה עם כולם, עם מוטי קירשנבאום, עם ההנהלה, עם העובדים. יש רק אשם אחד, והוא: ראש הממשלה. כל השאר, לדברך, הם בסדר.

גאולה כהן (התחיה):

הרי אפילו לא הזכרתי במלה אחת את ראש הממשלה. רק אמרתי שאיני רואה את הפתרון בזה שמחרימים את הטלוויזיה. אמרתי שזה מצב מאוד לא בריא כאשר ראש ממשלה אינו יכול להיות מרואיין בטלוויזיה. איפה נשמע כדבר הזה בעולם כולו? איך זה קורה? אם משהו שם לא בסדר, הרי ראש הממשלה הוא המושל. לא משהו אחר מושל שם, בטלוויזיה. ואם הוא המושל, האם נקים ערך שני כדי שנוכל לראיין את ראש הממשלה? משהו רקוב שם, וצריך לתקן אותו. כעניין זה הזכרתי את ראש הממשלה, שזה מצב לא בריא כאשר הפתרון הוא התרמה.

אני מסיימת. שמענו דברים רבים מאוד, גם נכונים. אם מותר לי, אני רוצה להעיר משהו לחברת הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, שכידה כוח רב מאוד. גם כוועדה שצריכה לקבל דין-וחשבון משר החינוך והתרבות, ובכן, איך יכולה להאשים רק את ההנהלה, אומנם יש סדר עדיפויות, אבל איך יכולה לפטור את העובדים מהיחס הלא-אחראי שלהם לנושא.

אורה נמיר (המערך):

לא פטרתי. אומנם כשדיברתי את היית עסוקה בכתיבה, אבל אני לא פטרתי אותם.

גאולה כהן (התחיה):

אני מקווה שבקרב גם בכנסת וגם בכוועדותיה תהיה התייחסות לשממה התרבותית הנוראה, שהיא לגבינו שאלה קיומית, של הטלוויזיה.

היור' מ' סבידור:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. אני מזמין את סגנית שר החינוך והתרבות להשיב למצעים.

מכשיר עצום כזה, ולפעמים לומר לאנשים שמבקרים: סמכו עליהם. סמכו על הכתב, על שיקול דעתו. אם שיקול דעתו חסר אחריות כל כך, למה אני צריכה לתת לו את האחריות לשקול מה טוב ומה רע כהבאת הדברים עצמם?

רוני מילוא (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

גאולה כהן (התחיה):

בבקשה.

רוני מילוא (הליכוד):

קצת מפריע לי בדברך, שאין בהם כל התייחסות לנושא של הצניעות בטלוויזיה כלפי נושאים, שאת חושבת שהם חשובים בהחלט ויש להם משמעות. לזרוק את כל האשמה על ההנהלה — איני חושב שזה הגון. אם, למשל, בנושא כמו קבורת עצמות לוחמי בר-כוכבא, כל מה שהטלוויזיה יכולה להגיד לגבי זה, שהאירוע עלה 5 מיליוני שקל, בלי להתייחס לאירוע ההיסטורי — זה מראה שממה רותנית. ולא מפני שמנהל הטלוויזיה מעיר על נושא כזה, עושים בטלוויזיה שכיחה.

אורה נמיר (המערך):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

לא, חס ושלום.

רוני מילוא (הליכוד):

אפשר גם לבקר את הנושא של בר-כוכבא וגם להתייחס לנושא ההיסטורי.

אורה נמיר (המערך):

הממשלה לא היתה צריכה לעשות את החגיגה הזאת. זה התחיל מהממשלה.

היור' מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, איני רוצה להגן על חברת הכנסת גאולה כהן — היא תשיב. אבל נדמה לי שהיתה פה אי-הבנה. היא דיברה דווקא על התשתית התרבותית, שהיא תנאי מוקדם, בטרם יתנו כל מיני תוכניות: שייאמרו כל החדשות, אבל בתנאי שקודם יכינו את התשתית של הצופה. כך הבנתי.

גאולה כהן (התחיה):

מאה אחת. הצלחתי להסביר לפחות לאחד.

מרדכי גור (המערך):

גם לי.

רוני מילוא (הליכוד):

גם לי הצלחת להסביר.

גאולה כהן (התחיה):

חבר הכנסת רוני מילוא, איני רוצה לפתור בעיה מסוימת כזאת. היא לעולם לא תיפתר. כאשר אמרתי שאנחנו צריכים — לא על קיבה ריקה — להכין תוכניות שהן תרבות תיעודית ותרבות היסטורית שלנו, ידעתי שבסופו של דבר גם הדבר הזה לא היה מתאפשר. אילו היתה בטלוויזיה אורירה כזאת ואילו היו תוכניות כאלה — שום דבר אחר לא היה צומח כאופן לא-אורוגני או צני כזה, כמו שאתה אומר. זה לא יכול היה להיות. זה הדבר החשוב, אבל זה לא תלוי בעובד זה או זה. זה תלוי איך באמת רואה ההנהגה הלאומית — כי זו בעיה לאומית — את הטלוויזיה. אני זוכרת מה קרה כשבאתי ואמרתי בזמני — לא רציתי לפטר איש, להיפך, אני נגד פיטורים — הכניסו

את מי. ולמה. הכאתי כאן רק דוגמה אחת. כי כולנו ממהרים. ואני אולי ממהרת באופן מיוחד.

אני חוזרת ואומרת כי, לדעתי, חייבת להיות תקשורת טובה יותר בין הסקטורים לבין עצמם, ובין כל הסקטורים להנהלה. זה לא יכול להיות מין מפעל גדול, שהנהלה יושבת למעלה והעובדים האחרים נמצאים למטה. הומנים האלה עברו. זה גוף אחד, שלכל אחד בו יש תפקיד, כל אחד בו עובד בערוץ מסוים: האחד מפקד, השני מנהל, השלישי צריך לדאוג לכך שהסרט יובא משדה התעופה, וכך הלאה וכך הלאה. לכל אחד תפקיד. משלו. זו מכונית המורכבת מברגים ומגלגלים, והכול צריך לעבוד ביחד והיטב. פקידה שלא תרים את שפופרת הטלפון בזמן, יכולה לשבש את כל המערכת, וזה אינו דבר ששייך דווקא להנהלה. אין ספק שכולם רוצים את הטוב. צריך רק למצוא את הדרך הטובה, לעבוד במשותף וכיחד.

חבר הכנסת הראל אמר, שאם יש כל כך הרבה עיצומים, צריך לבדוק מה קורה שם. אני מסכימה אתך. חבר הכנסת הראל. אני רואה שהוא איננו כאן. ובכן, אני מסכימה אתו. אבל יש גם משהו שיש לראות אותו כעונתי, ואני מתכוונת לתקופה שלפני הטקס של פתיחת הדיונים על הסכמי השכר. הכול "עושים שרירים" והכול מתכוונים נפשית ומוצאים דרכים להרגיז את הציבור. וזה באמת מרגיז את הציבור. הציבור שלנו הוא סובלני כל כך. הציבור שלנו סובל כל כך. אבל גם סובלני כל כך. אינני יודעת מדוע זה צריך להיות כך, ולא רק עכשיו המצב הוא כזה.

אחת הרעות החולות ביחסי העבודה במשק שלנו היא ההיצמדות וההתיישרות לימין. או לשמאל. אבל תמיד כלפי מעלה.

השר נסים אמר דבר נכון. באמת, השכבות החלשות, באיזה מקום נרם קולן במשך תקופה ארוכה. אותן צריך להרים. להן צריך לעזור ולקראתן צריך לבוא.

אני רוצה להיכנס לדברי חברת הכנסת גאולה כהן בעניין של העומדים להתאבד. דברים אלה מפחידים אותי מאוד, ואינני רוצה להגיב על כך. מישוהו אמר שיחאבד, באמת. מי שמדבר על התאבדות, כבר לא יתאבד לעולם, כך זה בכל המקרים.

העיצומים של רשות השידור הם בשלושה מגזרים: עובדי הנדסה, מפקדים ועובדים מנהליים. הם גל נוסף בגלי השביתות בשירות הציבורי לעונה זו, ואפשר לומר שנות עונת ההבשלה לקראת הקציר או הבציר. כלומר תביעות השכר. שביתות ועיצומים מתנהלים בווריאציות שונות, וכולן על חשבוננו. על גבו ועל רווחתו של האזרח הקטן. האזרח הפשוט המשלם את מסו כדת וזכין. בחברה מתוקנת — וכן אנתנו צריכים להיות ורוצים להיות — תביעות שכר צריכות להיות נדונות ליד שולחן דיונים, במשא ומתן תרבותי ומכובד ולגופו של עניין.

העיצומים בטלוויזיה מקבלים תהודה עצומה בציבור ומגיעים לכל בית בישראל, לכל סלון ואולי גם לכל חדר שינה — אם יש במשפחה מקלט נוסף. העובדים מענישים את כל הציבור ואת כל האזרחים על לא עוול בכפיהם. הגדילו לעשות. מתוך סולידריות ושיתוף בסבל, והכלילו בעניין זה את הטלוויזיה הלימודית, שהורידה את הצבע והיא משרתת בשחור-לבן את תוכניות הלימודים, שהן טובות מאוד. איזה שיעור באזרחות הגונה ושוויונית מקבלים ילדינו לא רק בבית אלא גם בבית הספר — והכול בשחור-לבן.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזרית-עסה:
אדוני היושב-ראש, חברי כנסת וכבודים. שמענו כאן דברים קשים מאוד.

בתחילת דברי אני רוצה להסכים לכך, שכולנו ציפינו שמכשיר רב עוצמה זה יסיף לחינוך התרבותיים. בכל הגילים ובכל המגזרים.

אני רוצה לציין, שאינני מכירה אישית ומקרוב את האנשים בטלוויזיה, אבל אני מכירה חלק מהם, ולדעתי יש בידם וביכולתם לעשות עבודה טובה מאוד.

אינני מקבלת את הטיועון, שבכל מה שקורה בטלוויזיה אשם X או Y. גם במפעל שאינו עוסק בתרבות אלא בייצור טכני, כאשר אין תקשורת טובה בין ההנהלה ובין העובדים, והמנהלים יהיו טובים וימיומנים ומאומנים ביותר, המפעל לא יעבוד. חייבת להיות תקשורת בין כולם, כאשר כל אחד יודע ומכיר את סמכויותו, את תחום עבודתו, מה מותר ומה אסור. אני חוזרת ואומרת, שאפילו מפעל העוסק בעניינים טכניים, לא תרבותיים, אם יש בו עירוב תחומים ונעשים בו דברים שמקומם אינו שם, הרי שיש לראות בכך את ראשית הערעור של כל המערכת שלו. משום כך אינני יכולה לומר, שזה אשם או זה אשם.

אני חושבת שההנהלה רוצה מאוד שתהיה טלוויזיה טובה. שתהייה תוכנית טובה, שהציבור יהיה מרוצה מהטלוויזיה. ושהטלוויזיה תענה על צורכי הציבור על כל מצוויו, וזה בוודאי גם אפשרי. אביא דוגמה: הטלוויזיה הלימודית שלנו היא מן הטובות ביותר בעולם.

אורה נמיר (המערך):
היא אינה שייכת לרשות השידור.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזרית-עסה:

אני רוצה לומר, שהטלוויזיה שלנו יכולה בהחלט להיות טובה ומצולחת ולענות על כל הבעיות. אנתנו יכולים להיות מובילים מבחינה זאת.

קל מאוד לבוא ולהאשים איש זה או זה. יש לבדוק בצורה יסודית ביותר את מערכת היחסים שם. כי מאז קיימת הטלוויזיה יש שם בעיות, ולא דווקא בימי ההנהלה הנוכחית. מאז היתה הטלוויזיה היו גם הבעיות. למה? — אינני יודעת. אני מקווה שאין מין וירוס. שמתחבא וגורם לירקבון של המערכות.

אני מכירה חלק מהמפקדים שם, והם מצוינים. ועכשיו אני מגיעה לעניין הקו. אם אומנם אנשים רבים כל כך מתלוננים בה קשות על הטלוויזיה, צריך לבדוק את הדבר. אם יש כל כך הרבה מתלוננים, בוודאי יש לכך סיבה. הרי אדם יודעים שקיימת מין אווירה נגד הטלוויזיה. לפני שבנות מספר יושבתי וניסיתי ללמד עליה סנווריה, וזה היה קשה מאוד. אחד השומעים הביא בפני דוגמה, שלא ידעתי מה להשיב עליה. דובר על משהו שאירע לפני שנתיים, כאשר הטלוויזיה סיקרה עליה לרגל לירושלים בתג הפסח. סיפר אחד המשתתפים, שהדגיש כי אלפים שחתפו בעלייה, שעין המצלמה התמקדה — כמה? — כזה שבאחת הסמטאות אנשים קנו פיתות. דווקא את זאת צילמו בהדגשה. אפשר להראות גם את הדבר הזה, אבל בפרופורציה המתאימה לעצם העלייה לרגל של האלפים הרבים. והרי אין זה עניין דתי או לא דתי. וזה מרגיז. למה זה צריך להיות כך?

אני חושבת, שבאיזה מקום שהוא לעובדים הטובים האלה יש שיקול מוטעה. אולי הם רוצים להרגיז לפעמים. אינני יודעת

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא.

גאולה כהן (התחיה):

איני מתנגדת, אבל כל זמן שהדיון בוועדת החינוך והתרבות לא יסתיים, הוועד המנהל אינו יכול להחליט על סגירת הטלוויזיה.

אורה נמיר (המערך):

צריך לבדוק זאת מבחינה חוקית.

היו"ר מ' סבידור:

לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו יש הצעה להסיר מעל סדרהיום את הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, — — —

שבח וייס (המערך):

את יכולה להוריד גם את שלי.

רוני מילוא (הליכוד):

מה קרה?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

גם את זה אתה צריך לדעת. מה שהיושב-ראש מדבר עם המזכיר?

אני מציעה להסיר את הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי מסדרהיום. הדרך המקובלת בכנסות קודמות — ותיכף אומר מדוע אני מתחיתסל להצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי דווקא — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני יודע למה. היא מפחדת להוריד את ההצעות של חברות הכנסת אורה נמיר וגאולה כהן.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

הקשבתי לדבריהם של כל חברי הכנסת. הם הציגו את הנושא, ואני חושבת שההגדרה של הנושא מוטעית ומטעה לחלוטין. רוב הדוברים לא דיברו על סכסוך העבודה. רק חבר הכנסת וירשובסקי עשה זאת. הוא היחיד שהתייחס לנושא זה. אפשר היה להגדיר את הנושא במלים "המצב בטלוויזיה", "תפקודה של הטלוויזיה", "ערך שני בטלוויזיה". על מה לא דיברתם? יכולתם להעלות הצעה לסדרהיום בנושאים אלה. מה זה עניינה של הכנסת לדון בסכסוכי עבודה? מה זה עניינה של הכנסת לדון בעיצומים? בכנסות קודמות וגם בכנסת זו היתה הסכמה של כל חלקי הכית, שאין הכנסת דנה ועוסקת בסכסוכי עבודה בנושאים מסוג זה. זה עניינם של ההסתדרות, של האיגוד המקצועי, של נציגות העובדים ושל המעסיקים. יש חלוקת תפקידים במדינת ישראל. הכנסת עוסקת בנושאים על-פי התקנון ועל-פי חוק-יסוד: הכנסת והסמכות שהוקנתה לה. לאותם גורמים שהזכרתי יש סמכות לדון בסכסוכי עבודה ולטפל בהם.

גם על-פי חוק יישוב סכסוכי עבודה אין זה עניינה של הכנסת. עוד מעט תדון הכנסת בשביתת רופאים, מורים, שכיתות של כל הסקטורים במשק, כמה יתחילו לעסוק ועדות הכנסת? איזו תוספת שכר לתת. תוספת לילה, תוספת צבע, תוספת שחור-לבן ושעות נוספות. ועל מה לא? לזה הכנסת נועדה? ועדות הכנסת נועדו לכך? אתם חוזמיו את הצדדים הנוגעים בדבר וועדת כנסת תהיה הכורר שיפסוק בין העובדים למעסיקים? איני יכולה להבין זאת.

רוני מילוא (הליכוד):

הייתי רוצה לשמוע מה היא עמדת משרד החינוך והתרבות בנושא ערוך נוסף בטלוויזיה.

אורה נמיר (המערך):

חשבתי שתשאל מה דעת משרד החינוך והתרבות לגבי המצב בטלוויזיה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:

אענה לך. אך לא עכשיו, כי אני צריכה לפתח את הנושא, ואני ממחרת מאור.

היו"ר מ' סבידור:

רצית לומר: לאן אני ארץ.

אורה נמיר (המערך):

אילו חידודי לשון.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:

לאור המצב שנוצר, שעובדי הטלוויזיה אינם מאפשרים ניהול תקין של הטלוויזיה והציבור כולו נפגע מכך שאינו מקבל את השירות המגיע לו בדין. ההנהלה חושבת שאין ברירה אלא להשבית את הטלוויזיה. אולי צריך כאמת להשבית את הטלוויזיה, כדי לחשוב ביסודיות, בלי עיצומים ובלי-איומים, בשקט ובדממה. ההנהלה חושבת להשבית את הטלוויזיה, ולא מפאת קדושת השבת אלא מפני החולין שהשתררו על חיינו.

אין לי התנגדות שהנושא יועבר לוועדת החינוך והתרבות.

אורה נמיר (המערך):

רציתי להבין מסקירת סגנית השר מי מתכוון להשבית את הטלוויזיה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:

ההנהלה לא תהיה לה ברירה. במצב דברים זה, אין טעם שהטלוויזיה תפעל.

אורה נמיר (המערך):

האם יחד עם זה ההנהלה תתפטר?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:

איני יודעת. כשלב, ראשון היא תשבית. לא יכול להיות שיוזלו כך בציבור.

אורה נמיר (המערך):

אני מציעה שיתר עם זה ההנהלה תתפטר.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:

בשביתת שבת הרוחות יירגעו במקצת.

שבח וייס (המערך):

זו הודעה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:

כך הם חושבים. לא תהיה להם ברירה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, מה רצית לשאול?

רוני מילוא (הליכוד):

אני כבר לא יודע.

שבח וייס (המערך):

שאלתי אם זו הודעה או הצעה.

היו"ר מ' סבידור:

יש הצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. אני מבין שהמצעים אינם מתנגדים לכך.

העבודה — זו הממשלה וזה שר האוצר, עליידי הזמנת 13 הוועדים אליו, לשבת אתם בנפרד. הוא רוצה לדון עמם ולכוון את העניינים.

צריך להציג את הדברים בפרופורציה הנכונה ולדעת את מי להאשים בנושא הזה ואת מי להלל בנושא אחר.

רוני מילוא (הליכוד):
השתכנענו.

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
השתכנעת, יפה מאוד. ראיתי שהיום אתה משוכנע בכול. היית משוכנע בכול.

אדוני היושב-ראש, אני מציעה לשנות את שמו של הנושא שעל סדר-היום. אל נקרא לו העיצומים בטלוויזיה.

היו"ר מ' סבידור:
היום?

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
כן, הנושא שעמד היום. אל חקרא לו עיצומים. בבקשה, קרא לזה המצב בטלוויזיה, קרא לזה חפקודה של הטלוויזיה, רמת התוכניות בטלוויזיה. יש הרבה מאוד נושאים, שחברי הכנסת מתייחסים אליהם.

היו"ר מ' סבידור:

גברת ארכלי, כאשר את היית סגנית יושב-ראש, את היית משנה כותרת? יש לנו הסמכות, התקנון, הסדר לכך? ככה זה הולך?

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
יושב-ראש הכנסת, שקבע את ההגדרה של הנושא, יושב כאן: המצעים יושבים כאן. אפשר בהסכמה, בהחלט, לשנות את הנושא.

אם לא כן, אני מציעה שאותה הצעה שנומקה עליידי חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי והתייחסה למעשה לנושא של סכסוך העבודה — תוסר מסדר-היום.

היו"ר מ' סבידור:
תודה. חבר הכנסת וילנר מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מבקש להגיד משפט אחד מהמקום.

היו"ר מ' סבידור:
אחר כך, לפני ההצבעה ארשה לך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, לא יכולתי להשאיר במצב כזה את חבר הכנסת וירשובסקי. פשוט, חשבתי שזה לא לפי מצב המפה הפוליטית בכנסת, שתבוא הצעה להסיר מסדר-היום הצעה של חבר הכנסת וירשובסקי. אף שאינני מסכים עם מה שהוא אמר, ושלא תבוא הצעה להסיר את הצעה של חברת הכנסת גאולה כהן.

גם איני מסכים, כפי שאמרת בנושא הקודם, לעצם הדבר — נדמה לי שחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזוליני אמרה כך לפני — שמביאים נושא כזה לכנסת, ולא בגלל הטלוויזיה: הטלוויזיה, לפעמים אני חושב: טוב שתיסגר. כאשר שומעים תוכניות מסוימות ורואים דברים מסוימים, או שלא רואים דברים מסוימים — לפעמים אינני יודע מה טוב יותר למורל, למור הציבורי, אם תהיה טלוויזיה כזאת או שלא תהיה טלוויזיה כזאת.

חבר הכנסת פרט דיבר על ערוץ שני. חברת הכנסת נמיר לא דיברה כלל על עניין השכיחה אלא על תפקוד וניהול. לא נוכל להנהיג בכנסת שיטה כזאת, שתוכל להוביל אותנו בסופו של דבר למה שיש מי שרוצה: להגבלת זכות השכיחה. שמענו עכשיו איומים: יכול להיות שההנהלה תחליט לסגור את הטלוויזיה. זו הודעת המעסיק, הודעה מאיימת על העובדים: אם לא תפסיקו את העיצומים שלכם, אני הולכת לסגור את הטלוויזיה. חברי הכנסת, דיונים כאלה מעל במת הכנסת לא יפתרו את הסכסוכים. הם יוכלו לנשוא של בוררות חובה. שהרוב בכית הזה דוחה אותה, דוחה ממש.

יחסי עבודה תקינים חייבים להיות. וזה לא תלוי רק בצד אחד — בעובדים בלבד, זה תלוי גם בהנהלה, זה תלוי גם במעסיק: אם הוא יתייחס לעובדים בדרך של כבוד, בדרך ארץ, בדרך של הבנה, של היררכיות, של מיצוי כל המשותף וההגעה להסדרת הנושאים השונים במחלוקת; ולא בדרך של התנשאות ושל החרפת הסכסוך. בשום פנים ואופן לא. זכות השכיחה של עובדים אלה היא לגיטימית, כפי שהיא לגיטימית אצל רופאים, כפי שהיא לגיטימית אצל מורים. האם שם זה פחות פיקוח נפש? שם אומנם אין מסך צבעוני ומסך שחור. אבל הנוק הוא חמור פחות כאשר רואים טלוויזיה. פתאום כבר התרגלנו. בלי מסך צבעוני לא נוכל לחיות. נזק חמור נגרם לציבור.

יש סכסוך. אנחנו נדון בו? אינני רוצה להיכנס לעומקם של הדברים — על מה בכלל הסכסוך. יש מוסדות שעליהם לדון בו. מה זה, אנחנו נדון על העיצומים בטלוויזיה? מה הם הגורמים? מה הוא המניע?

אני מתפלאה עליך, חברת הכנסת גאולה כהן, מה את מאשימה פה את ההסתדרות? כמה את מאשימה אותה? היא מלכה ומעודדת יצרים? חשבתי שאולי אשמע ממך היום ברכה להסתדרות על שטיפולה האחראי והמסור היא מונעת סכסוכי עבודה רבים. חברת הכנסת גאולה כהן, ההסתדרות מונעת סכסוכי עבודה רבים מאוד. אילולא טיפלה, כל שני וחמישי היו פורצים סכסוכים. דיברת כאן על עונה. נכון, עכשיו יש משאומתן על הסכמי עבודה. זאת התקופה לכך. זה נכון. אבל מי שהעכיר ומעכיר את האווירה של יחסי העבודה — —

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזוליני, את. המנוסה, הר כאח לערער על עניין וירשובסקי, או למה את מדברת על גאולה כהן?

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
מה, אסור לי להזכיר את שמה של חברת הכנסת גאולה כהן?

היו"ר מ' סבידור:
הכול כרייסה אחת ובזמן המוגבל שיש לך?

שושנה ארבל-אלמזוליני (המערך):
סלח לי. אינני עושה דייסה. אני דווקא מתמקדת בזכות של ההסתדרות, בזכות הבלעדית שלה לטפל בסכסוכי עבודה

לבוא מעל במת הכנסת ולהאשים את ההסתדרות שהיא מלכה ומעודדת את העיצומים? אני דוחה זאת מכול וכול. להיפך, הבית הזה כולו צריך להעלות על נס את פועלה של ההסתדרות. לבי לראות בוועד הפועל של ההסתדרות, ימים ולילות מקדיש האיגוד המקצועי, יושבים עם ההנהלה ועם העובדים. כדי להגיע להסדר ולמנוע שכיחות ועיצומים.

מי שניסה באמת לעודד וליצור אנרכיה במערכת יחסי

אינני יכול להסכים עם הצעדים השונים של הנהגת ההסתדרות. אבל אני אומר, שמי שרוצה לשכור את ההסתדרות איננו רוצה בכך כדי שהיא תהיה טובה יותר, אלא כדי לשכור את העובדים, להפוך אותם לעבדים, למזירעב, שלא תהיה להם זכות שבתה. לכן הנושא עמוק יותר.

למנהל רשות השידור: אני מבין אתו על שובו מדרום-אפריקה. אני מקווה שלא תהיה לנו טלוויזיה של דרום-אפריקה. וערוץ שני — אני חושש שזה יהיה אחרי הניסיון והביקורים של כמה שרים בצ"לה. אינני רוצה ערוץ שני, אינני רוצה אפילו את הראשון הזה. אני רוצה טלוויזיה אחת. דמוקרטית יותר ומייצגת את הקדמה, התרבות וההומניזם.

היורד מ' סבירור:
השות הריבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, ממקומי. זכותה של חברת הכנסת ארכליאלמזולינו לדרוש הסרת הצעתו זו וזכותה.

עם זאת, אני רוצה לקבוע, ראשית, שהנושא כפי שמופיע בהצעה לסדר-היום הוא "עיצומים בטלוויזיה". על זה דיברתי. אני היחיד שדיברתי על הנושא. שנית, לפני שעה דיברנו על עיצומים בכתי"ה-משפט, במסגרת הצעה שהוגשה, בין השאר, על-ידי חבר הכנסת הרצוג, בדיון המערך. בדיון ההוא איש לא העלה את הנימוק שהעלתה חברת הכנסת ארכליאלמזולינו.

אני חושב שהנימוק של חברת הכנסת ארכליאלמזולינו לא תופס. וזכותה להציע זאת. אני חושב שאני היחיד שדיברתי על הנושא העומד על סדר-היום.

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, אני מניחה שההצבעה תהיה בעד העברת ההצעה לוועדה. אני רוצה לכש, שתהיה פנייה של היושב-ראש לשר החינוך והתרבות, שלגבי הכנסת ממנה על ביצוע חוק רשות השידור, שלא לנקוט את האמצעי של סגירת הטלוויזיה עד שהנושא יידון בוועדת החינוך.

אינני יכולים, ככנסת, לכפות זאת. אין לנו כוח. אבל אני מבקשת שתהיה פנייה של היושב-ראש אל שר החינוך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מצטרף לבקשה.

היורד מ' סבירור:
אני מבקש לומר משפט אחד לגבי עצם העלאת נושא. שיש בו סכסוך עבודה. הכלל הנקוט בדרך כלל בירי היושב-ראש והסגנים הוא, שלא להעלות נושא כזה. כשיש סכסוך עבודה — אין מעלים. אבל היו בעבר ויש גם עכשיו יוצאים מן הכלל, כאשר השיקול הציבורי מכריע. אין אנחנו יכולים בשום פנים ואופן להתעלם מעניין זה. מה גם שכאן מדובר בסכסוך שלא הגיע כלל לשלבים של משא-ומתן. איננו מפרעים. אנחנו יכולים אולי להוסיף אחריות למופקדים על הנושא.

עוד כמה שאני יודע. חברת הכנסת אורה נמיר, לי כיושב-ראש אין סמכות בסוגיה זאת. אין אנחנו יכולים במליאה בכלל לקבל החלטה מסוג זה. זה היה חורג מעבר למה שרצינו לעשות היום בישיבה בכאנו להעלות את הנושא.

אני מניח, שבתום הדיון הזה תימצא דרך להביא את תוכן הדיון ואת המשאלות שנשמעו בו, באמצעות היושב-ראש, למי שצריך.

אבל הנושא שלפנינו, כפי שהבנתי, הוא המצב בטלוויזיה עכשיו, בקשר לסכסוך העבודה. ושוב אני שואל, כשמביאים לכנסת סכסוך עבודה, הפעם בטלוויזיה — מה רוצים מהכנסת? שתכריע בזה הכנסת, המליאה, או ועדה מוועדות הכנסת? האם בזה רוצים? אני מבין שלפתחת חלק מהמציאות אינם מתכוונים לזה, אז מדוע בכנסת? על הטלוויזיה בכלל — כן: על התוכן, על ניהול הטלוויזיה, על ההתקנתה — כל זה שייך לכנסת.

אומרים, נעביר לוועדה את סכסוך העבודה. מה תעשה הוועדה? בוועדות הכנסת יש רוב מסוים, הלוואי תמיד יחליטו נגד העובדים. אני אומר, ונעביר: סכסוך עבודה אינם צריכים להיות מוכרעים בכנסת, לא במליאה ולא בוועדות.

אומרים לי, לפעמים: אם אתם לא מציעים, אז רק הליכוד או רק התחיה, איבית הפועלים כפי שאני מכנה אותם, רק הם ידברו. לא, הנה אני מדבר גם בסכסוך זה וגם בסכסוך הקודם. אבל איך? אפשר לדבר נגד עצם הניסיון שלהם להביא את זה להתערבות הממשלה והרוב שלהם בכנסת. אני חושב שזה דבר עקרוני מאוד, ויש דרכים פרלמנטריות, התקנון עדיין מאפשר להתייחס או על-ידי צורה כזאת של הצעה להסיר מסדר-היום או על-ידי הימנעות: אפשר להביע דעה.

עכשיו בקשר לארגומנט שהציבור סובל, יכול להיות. הציבור סובל גם משיבתה כזאת. אני אישית לא סובל, כבר אמרתי זאת. אבל יש שבתות, שהציבור באמת סובל, יש שבתה בכתי"ה-חלים או שבתה בכתי"ה-הספר או שבתה של עובדי עירייה, של עובדי ניקיון, שבתה ממושכת — זה סבל גדול הרבה יותר. אך השאלה העקרונית נשאלת שוב: יש זכות שבתה או אין זכות שבתה? מי הוא הסובל? הציבור הסובל ביותר במדינת ישראל הוא ציבור העובדים, במיוחד העובדים בעלי ההכנסות הנמוכות, ויש מאות אלפי נפשות ועשרות אלפי נפשות אשר חיות מתחת לקו העוני. לכן, אם רוצים שהציבור לא יסבול, אני אומר, קודם כול שלא יסבלו העובדים. זה הציבור החשוב ביותר בעיני.

אני נגד בורות חובה, נגד איסור שבתות, נגד הנימוק הזה של סבל הציבור, בכל שבתה אשם מי שגרם לה. הגורמים לשבתה הם לא העובדים אלא הממשלה, המעסיקים, שהמדיניות שלהם, הכלכלית והחברתית, היא נגד ציבור העובדים.

אינני רוצה להיכנס לבעיות שלגביהן היה פה רוב. אבל אני רוצה להזכיר פרסום שהיה בעיתון "הארץ", שלא הוכחש, שהשר מודעי, ביוצאו משיבת הממשלה אמר: ארידור רוצה לשכור — — —

אורה נמיר (המערך):
הוא אמר "לחסל".

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא אמר: "ארידור רוצה לחסל את ההסתדרות. אני מסכים לזה. אבל אני חושב — כך אמר השר מודעי — שזה לא ניתן".

שרשנה ארכליאלמזולינו (המערך):
לא יזכר לזה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצטט את מודעי.

לכן כל הגל הזה של עיצומים, שבתות ומאבקים וכן מעשי התבלה של ארידור הם חלק מן הכוונה הזאת ששר, חברו של ארידור, יסכים לה כפומבי, והדבר לא הוכחש.

אני מבין שאין התנגדות להצעותיהם של חברת הכנסת נמיר ושל חבר הכנסת פרח.

רוני מילוא (הליכוד):

אני רוצה לפנות לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו שתוותר על הצעתה להוריד את הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אצלי העמדה היא עקרונית.

היו"ר מ' סבירור:

אני מעמיד את ההצעות להצבעה בנפרד. נצביע על ההצעות אחת לאחת. המציעים מסכימים להעברת ההצעה לוועדה?

קריאות:

כן.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלתה חברת הכנסת א' נמיר

לוועדת החינוך והתרבות — רוב

נגד — אין

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מי נמנע?

היו"ר מ' סבירור:

מי נמנע?

ה צ ב ע ה

נמנעים — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת

הכנסת א' נמיר לוועדת החינוך והתרבות

נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת מ' וירשובסקי

לוועדת החינוך והתרבות — רוב

נגד — מיעוט

נמנעים — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מ' וירשובסקי לוועדת החינוך

והתרבות נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת י' פרח

לוועדת החינוך והתרבות — רוב

נגד — מיעוט

נמנעים — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת י' פרח לוועדת החינוך והתרבות

נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלתה חברת הכנסת ג' כהן

לוועדת החינוך והתרבות — רוב

נגד — מיעוט

נמנעים — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת

הכנסת ג' כהן לוועדת החינוך והתרבות

נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

הוסכם להעביר את כל ארבע ההצעות לוועדת החינוך

והתרבות.

אני מודיע בזה שהישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום

ב', ט"ז בסיוון, 7 ביוני 1982 בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:50.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות צ"א — צ"ג

התשמ"ב — 1982; 3. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 8), התשמ"ב — 1982; 4. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 4), התשמ"ב — 1982; 5. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 6), התשמ"ב — 1982; 6. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 7), התשמ"ב — 1982; 7. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 8), התשמ"ב — 1982.

ח. חוק העונשין (תיקון מס' 14), התשמ"ב — 1982 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ט. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 2), התשמ"ב — 1982 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

א. שאלות ותשובות.
ב. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו.
ג. חוק האפוטרופוס הכללי (תיקון), התשמ"ב — 1982 (קריאה ראשונה).
ד. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (תיקון מס' 7), התשמ"ב — 1982 (קריאה ראשונה).
ה. סקירת שר התיירות על פעולות משרדו.
ו. סקירת השר לקליטת העלייה על פעולות משרדו — תשובת השר.
ז. החלטה בדבר אישור הוראות בצווים: 1. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 6), התשמ"ב — 1982; 2. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 7).

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה צ"ג

מ' וירשובסקי וח' הרצוג.
184-187. עיצומים בטלוויזיה — הצעות חברי הכנסת א' נמיר, מ' וירשובסקי, י' פרח וג' כהן.

180. האופרה הישראלית — הצעת חבר הכנסת י' פרח.
181. טיפול שיניים חינם לילדים החל מגיל רך — הצעות חברי הכנסת ר' סויסה וא' סבג.
182-183. עיצומים כבתי-המשפט — הצעות חברי-הכנסת

ג. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

התשמ"ב — 1982², שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס וכלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 6).

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התש"ך, עמ' 18.

² ק"ת התשמ"ב, שיעורי מק"ח 412, עמ' 597.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

התשמ"ב — 1982², שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס וכלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 7).

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התש"ך, עמ' 18.

² ק"ת התשמ"ב, שיעורי מק"ח 415, עמ' 608.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

התשמ"ב — 1982², שכתוצאה מהן מוגדל מכס או מוטל מכס על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס וכלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 8).

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 154; התש"ך, עמ' 18.

² ק"ת התשמ"ב, שיעורי מק"ח 416, עמ' 612.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 4), התשמ"ב — 1982³, שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או מוטל מס קנייה על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התש"ב — 1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס וכלו (שינוי תעריף), התש"ט — 1949², מחליטה הכנסת

¹ ס"ח התש"ב, עמ' 334; התשמ"ב, עמ' 44.

² ס"ח התש"ט, עמ' 154; התש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת התשמ"ב, שיעורי מק"ח 411, עמ' 589.

ז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 6),
התשמ"ב—1982,³ שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או
מוטל מס קנייה על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין
ושירותים), התשי"ב—1952,¹ וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס
ובלו (שינוי תעריף), התש"ט—1949,² מחליטה הכנסת

¹ ס"ח התשי"ב, עמ' 334: התשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח התש"ט, עמ' 154: התש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת התשמ"ב, שיעורי מק"ח 412, עמ' 594.

ח. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 7),
התשמ"ב—1982,³ שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או
מוטל מס קנייה על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין
ושירותים), התשי"ב—1952,¹ וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס
ובלו (שינוי תעריף), התש"ט—1949,² מחליטה הכנסת

¹ ס"ח התשי"ב, עמ' 334: התשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח התש"ט, עמ' 154: התש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת התשמ"ב, שיעורי מק"ח 412, עמ' 596.

ט. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות מס קנייה על טובין

לאשר אותן הוראות בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 8),
התשמ"ב—1982,³ שכתוצאה מהן מוגדל מס קנייה או
מוטל מס קנייה על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין
ושירותים), התשי"ב—1952,¹ וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס
ובלו (שינוי תעריף), התש"ט—1949,² מחליטה הכנסת

¹ ס"ח התשי"ב, עמ' 334: התשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח התש"ט, עמ' 154: התש"ך, עמ' 18.

³ ק"ת התשמ"ב, שיעורי מק"ח 413, עמ' 609.

י. הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים, התשמ"א—1981

(הצעת חברי הכנסת "בן-מאיר וח' דרוקמן)

1. הגדרות
בחוק זה —
(5) זכאות להנחה בתחבורה ציבורית, בטלפון
ובחשמל.

3. תנאים וסייגים
בתקנות לפי סעיף 2 רשאית הממשלה לקבוע תנאים,
סייגים ומבחנים למתן הזכאות, בהתחשב בהכנסתה
של המשפחה, במספר הילדים כמשפחה ובתנאי
המגורים שלה.

4. אישור התקנות
תקנות לפי סעיף 2 טעונות אישור ועדת הכספים של
הכנסת.

5. הרחבת חוג הזכאים
הממשלה רשאית בתקנות, באישור ועדת הכספים של
הכנסת, להרחיב את מסגרת המשפחות הזכאיות
על-פי חוק זה.

2. זכויות משפחה ברוכת ילדים
הממשלה תקבע בתקנות הוראות לעניין הענקת זכויות
למשפחה ברוכת ילדים, כדלהלן:
(1) זכאות לחינוך חינוך בגן-ילדים;
(2) זכאות לסיוע ברכישת דיור מתאים;
(3) זכאות לקנייה של מוצרי-בית חיוניים ללא
תשלום מסי;

(4) זכאות להקלות במס הכנסה ובמסים לרשות
מקימים;
2. חינוך ותחבורה
(א) משפחה ברוכת ילדים תהיה זכאית לחינוך

יא. הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים, התשמ"א—1981

(הצעת קבוצת חברי כנסת)

חינם, לרבות שירותים לחלמיד בבית-ספר יסודי
ובבתי-ספר על-יסודיים בישראל.
(ב) שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך
והתרבות של הכנסת, יתקין תקנות בדבר מתן
הקלות למשפחה ברוכת ילדים במוסדות החינוך
העל-תיכוניים.

1. הגדרות
בחוק זה, "משפחה ברוכת ילדים" — משפחה
שמספר ילדיה, שגילם פחות מ-21 שנה, עול על
שלושה.

2. חינוך ותחבורה
(א) משפחה ברוכת ילדים תהיה זכאית לחינוך

(ג) שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, יקבע בתקנות כללים בדבר מתן הקלות למשפחה ברוכת ילדים בכניסה למופעי תרבות שונים.

3. שיכון

משפחה ברוכת ילדים שאין לה דירה מתאימה, או הגרה בתנאי צפיפות, תהיה זכאית לדירור לפי כללים שייקבעו, בין בתנאי שכירות ובין ברכישה; שר הבינוי והשיכון יקבע בתקנות כללים לביצוע סעיף זה, לרבות קביעת הצפיפות בדירה לנפש.

4. מס הכנסה

(א) נישום בעל משפחה ברוכת ילדים, יהא זכאי בחישוב הכנסתו לחיבת לזיכוי שנתי נוסף על הקבוע בפקודת מס הכנסה, (להלן — הפקודה), בשיעור של 600 שקלים לכל ילד מעל הילד השלישי. היה הנישום פטור מתשלום מס, יושלם לו הסכום האמור כמענק. שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת,

יחקק תקנות בדבר סדרי תשלום המענק. (ב) אם למשפחה ברוכת ילדים, העובדת במשק ביתה, תיחשב כאשה עובדת, הוכאת לחישוב נפרד על-פי סעיף 68 לפקודה; יראו בהכנסת האשה 50% מהכנסה בעלה מיגיעתו האישית בעסק, או כמשלח-ידו, או הכנסה מעבודה.

5. מסים ואגרות

(א) למשפחות ברוכות ילדים תהיה זכות חד-פעמית לקנייה של מוצרים חיוניים בנייקימא, שייקבעו בתקנות על-ידי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, ללא תשלום מכס ומס קנייה.

(ב) משפחה ברוכת ילדים תהיה זכאית ל-25% הנחה עבור כל ילד נוסף על הילד השלישי, מכל תשלום של מסי אגרה, היטל ארנונה, מס רכוש, בין ממשלתיים ובין המוטלים על-ידי רשות מקומית, החלים על דירת מגורים, רכישתה או מכירתה.

ב. הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים, התשמ"ב — 1982

(הצעת חבר הכנסת ר' מילוא)

1. זכאות משפחה ברוכת ילדים

משפחה ברוכת ילדים, אשר מספר ילדיה עד גיל 21 עולה על חמישה ילדים, ואשר אחד מבני המשפחה שירת בצבא-הגנה לישראל או משרת במילואים בצבא-הגנה לישראל, זכאית להקלות הבאות:

1. לחינוך חנם מאז קבלתו לגנון — החל בגיל 3, ועד לגמר לימודיו החינוכיים;
2. לדירור בתנאי שכירות או בתנאי רכישה וכלכר שלא תהיה מחוסרת דירור וכלכר שלא יתגוררו בתנאי צפיפות של 3 נפשות ומעלה לאחד;
3. להשלמת הכנסה ופטור מתשלום מס הכנסה, אם המשפחה בעלת הכנסה הנמוכה מתחם מאות שקלים לנפש;

הסכום צמוד למדד המחירים לצרכן ויגדל בהתאם;

4. לקנייה חד-פעמית של מוצרים חיוניים ללא תשלום מכס. החינוכית תיקבע על-ידי שר העבודה והרווחה;

5. להנחה של 15% מכל תשלום של מסים, אגרות והיטלים המוטלים על-ידי הממשלה ו/או הרשויות המקומיות;

6. להנחה כתשלומים עבור התחבורה הציבורית, טלפון וחשמל;

(א) הנחה של 15% במרכזים עירוניים;

(ב) הנחה של 30% באזורי פיתוח.

דברי הסבר

החוק נועד לתת גושפנקה חוקית וברורה לצורכי המשפחות ברוכות הילדים בתחומים שונים.

זה שנים כולם מדברים על הצורך במתן סיוע למשפחות ברוכות ילדים — על-פי הצעת חוק זו, משפחה המונה למעלה מ-7 נפשות.

ג. הצעת חוק המפלגות, התשמ"א — 1981

(הצעת קבוצת חברי כנסת)

3. שם

(א) לא תישא מפלגה שם של מפלגה אחרת, קיימת או שהיתה קיימת בישראל, או שם דומה לה עד כדי להטעות, במשך תעמולת הבחירות ובמהלכן מותר להשתמש אך ורק בשם החוקי ובקיצורו.

(ב) הסניפים האזוריים ייקראו בשם המפלגה תוך הוספת מעמד האזורי במקום שני. לצורכי תעמולה כללית או תעמולת בחירות מותר להשמיט את החוספות.

(ג) סניפים אזוריים וגופים הפורשים מהמפלגה

1. הגדרות

בחוק זה, "מפלגה" היא חבר בני-אדם הפועלים במסגרת המשטר הדמוקרטי בישראל, שהתאחדו למטרות מדיניות וחברתיות והשוואים להגשים אותן מטרות בדרך חוקית על-ידי פעולה משותפת, ובלבד שמטרות אלה אינן שוללות את קיומה ואת משטרה הדמוקרטי של מדינת ישראל.

2. מפלגה — תאגיד

מפלגה היא תאגיד כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית.

- (4) בחירת מוסדות משמעתיים ושיפור טיים;
 (5) בחירת מוסד הביקורת;
 (6) פירוק המפלגה או מיזוגה עם מפלגה אחרת.

(2) מרכז המוסד העליון רשאי לבחור מבין חבריו ומתחזה לו מרכז למפלגה וכן רשאי הוא לאצול למרכז את הסמכויות המפורטות בסעיף קטן 16(1)(ג)(2), (4) ר-5.
 (3) הנהלה
 (א) לכל מפלגה תהיה הנהלה; הנהלת המפלגה תיקבע בדרך שנקבע בתקנון.
 (ב) ככל מועד התכנסות המוסד העליון, תדון ההנהלה על פעילותה לחברי המוסד העליון.

(4) מוסד לביקורת
 (א) לכל מפלגה יהיה מוסד ביקורת.
 (ב) חבר מוסד ביקורת יכול להיבחר כל חבר מפלגה, למעט חבר הנהלה.

(5) סמכויות
 סמכויות מוסדות המפלגה, עד כמה שלא נקבעו בחוק, ייקבעו בתקנון.

(6) מוסדות נוספים
 מפלגה רשאית לקבוע מוסדות נוספים בהתאם לתקנון.

(7) המשכיות
 מוסד שנקבע על-פי החוק, וכל מוסד אחר של המפלגה נקבע בתקנון, יחייב כל עוד לא נבחר מוסד חדש במקומו.

7. עקרון הבחירות הדמוקרטיות

(א) המוסד העליון ייבחר לפחות אחת ל-4 שנים בבחירות כלליות וחשאיות.

(ב) סדר ואופן הקמת מוסדות המפלגה, עד כמה שלא נקבעו בחוק, ומספר החברים בהם, ייקבעו בתקנון.

(2) (1) סדרי הקביעה של מועמדים בבחירות לכנסת, לרשויות המקומיות, ולכל גוף ציבורי אחר שהמפלגה משתתפת בו, ייקבעו בתקנון.

(2) גם מי שאינו חבר מפלגה יכול להיות מועמד המפלגה בבחירות.

8. תקנון המפלגה

לכל מפלגה יהיה תקנון אשר יכלול הוראות הנדרשות לפי חוק זה. מפלגה רשאית לקבל הוראות נוספות בתקנון בהתאם להתחלת מוסדות המפלגה לרבות הוראות בדבר:

- (1) שם המפלגה;
- (2) מטרות המפלגה;
- (3) מוסדות המפלגה וסמכויותיהם, ומפלגה חדשה — מוסדות ראשוניים שיפעלו עד להרכבת המוסדות לפי התקנון;
- (4) זכויות וחובות החברים;
- (5) תשלום דמי חבר ותשלומים אחרים למפלגה;
- (6) הליכים משמעתיים;
- (7) מוסדות שיפוטניים;
- (8) פעילות אזורית של המפלגה וסמכויות הסניפים.

מאבדים את הזכות לשאת את שם המפלגה ואסור להם לבחור בשם חדש כחוספת לשם הקודם או לקיצורו.

(ד) לא תישא מפלגה שם הפוגע ביסודות המשטר הדמוקרטי של המדינה.
 (ה) לא ישא חבר בני-אדם שם הכולל את המלה "מפלגה", אלא אם נרשם במפלגה לפי חוק זה. לענין סעיף זה, "שם" לרבות קיצור שם.

4. רישום

(א) שר המשפטים ושר הפנים (להלן — השרים) ימנו רשם מפלגות (להלן — הרשם), שינהל פנקס מפלגות.

(ב) שבעה ממיסדי מפלגה, שהם חברי המפלגה שבייסוד, יגישו לרשם בחתימת ידם בקשה להירשם כמפלגה (להלן — בקשת רישום), באופן ובתנאים שייקבעו בתקנון.

(ג) בקשת רישום של המפלגה תפרט מטרותיה ומענה וכן שמו. משלח-ידו ומענו של כל חבר מיסד התחום על בקשת הרישום, לבקשת הרישום יצורף תקנון המפלגה.

(ד) הרשם יפרסם ברשומות ובשני עיתונים יומיים, הנקראים במקום מענה המיועד של המפלגה, הודעה על הגשת הבקשה, וכל אדם רשאי, לא יאוחר מהיום השלושים לאחר הפרסום, להגיש לרשם השגותיו על הרישום.

(ה) בהודעה כאמור בסעיף קטן (ד) יצוין, כי כל המעוניין לעיין בתקנות המפלגה, רשאי לעשות כן בחור שלוש יום מיום הפרסום.

(ו) נוכח הרשם שנתקיימו התנאים לפי החוק, ירשום את המפלגה בפנקס המפלגות, יפרסם הודעה על רישום ברשומות ויתן למפלגה תעודת רישום.

(ז) סירב הרשם לרשום מפלגה, יודיע טעמי סירובו למייסדיה.

5. חברות במפלגה

(א) מפלגה רשאית לקבל כחבר במפלגה אזרח או תושב ישראל שגילו 18 שנה לפחות והמקבל על עצמו את תקנון המפלגה.

(ב) זכאות לחברות במפלגה, סדרי קבלת חברים, פרישתם והוצאתם מהמפלגה ייקבעו בתקנון.

(ג) מפלגה תנהל פנקס חברים או כרטסת חברים שבהם יירשמו שמות החברים ומענם וכל פרט אחר שנקבע בתקנון המפלגה. חובת ניהולם התקין של פנקס החברים או כרטסת החברים מטלת על ההנהלה.

(ד) לא יהא אדם חבר ביותר ממפלגה אחת.

6. מוסדות המפלגה

(1) מוסד עליון

(א) לכל מפלגה יהיה מוסד עליון, שייבחר על-ידי כלל חברי המפלגה.

(ב) המוסד העליון הנבחר רשאי לצרף אליו חברים נוספים ובלבד שמספר המצורפים לא יעלה על — — אחוזים מחברי המוסד העליון.

(ג) סמכות המוסד העליון:

(1) קביעת התקנון;

(2) שינוי התקנון;

(3) שינוי שם המפלגה;

המפלגה מפנקס המפלגות. הודעה על כך
תפורסם ברשומות חוך 30 יום מיום המחקר.
(ד) סדרי פירוק מפלגה בפירוק מרצון ובפירוק
על-ידי בית-המשפט ייקבעו על-ידי שר
המשפטים בתקנות.

12. עונשין

מפלגה שעברה על הוראות חוק זה דינה

13. מימון מפלגות

חבר כני-אדם שאינו רשום כמפלגה לפי חוק זה לא
יהא זכאי למימון על חוק מימון מפלגות.
התשל"ג — 1973.

14. הוראות מעבר

(א) אגודה שעל קיומה נמסרה הודעה לפי חוק
העונות מני על האגודות עד ליום
שיש לה סיעה בכנסת,
ומטרתה תואמות הוראות סעיף 1, רשאית חוך
שישה חודשים מיום תחילתו של חוק זה להגיש
בקשה לרשום בפנקס המפלגות, כצירוף תקנון
המפלגה.

(ב) מילאה אגודה אחר הוראות סעיף קטן (א),
ירשום הרשם את האגודה כמפלגה לפי חוק זה.

15. ביצוע ותקנות

השרים ממונים על ביצוע חוק זה והם רשאים להתקין
תקנות ככל הנוגע לביצוע חוק זה.

9. נכסים וכספים

(א) מפלגה לא תקיים פעילות עסקית-כלכלית

שמטרתה עשיית רווחים, למעט רכישת, מכירה
והחזקה של רכוש הדרוש למפלגה לצורך
פעילותה הרעיונית, התרבותית והארגונית;
רכוש זה דינו כדין רכוש של מוסד ציבורי
כמשמעותו בכל חוק.

(ב) השרים יקבעו בתקנות הוראות-מעבר לגבי
עסקים של מפלגות הקיימות ביום תחילת חוק
זה.

10. דיווח וניהול חשבונות

הנהלה או כל גוף אחר שייקבע בתקנון ינהלו רישום
סדיר של חשבונות המפלגה ופנקסים: סדרי הכנסת
פנקסים, חשבונות, מאזנים ודינים-חשבונות ייקבעו
בתקנות.

11. פירוק

(א) מפלגה תתפרק בשתי דרכים:

(1) פירוק מרצון;

(2) פירוק על-ידי בית-המשפט.

(ב) תחילת הפירוק של המפלגה תהיה במועד שבו
נתקבלה ההחלטה של המוסד העליון, או, אם
ניתן צו בית-משפט בדבר הפירוק — במועד
הגשת הבקשה לבית-המשפט, או במועד
מאוחר יותר שנקבע כהחלטה או בצו האמור.
(ג) פורקה המפלגה בין בפירוק מרצון ובין בפירוק
על-ידי בית-המשפט, ימחק רשם המפלגות את

יד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (דמי הבראה), התשמ"א — 1981

(הצעת חבר הכנסת י' משל)

קיבוצי כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז
— 1957².

2. תחילה

תחילתו של חוק זה משנת המס 1981.

1. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לפקודת מס הכנסה¹, אחרי פסקה (א7) יבוא
— "(7ב) הכנסה ליחיד כדמי הבראה על-פי הסכם

דברי הסבר

לעבודה.

כדי לעודד יציאה להבראה ולמנוע קיפוח העובדים.
הזקוקים לנופש ולהבראה, מוצע שדמי הבראה יהיו
פטורים ממס הכנסה. שיעור הפטור לפי מה שנקבע מחיר
יום הבראה בהסכמים קיבוציים.

בגלל השיעורים הגבוהים של מס שולי המוטלים על
דמי ההבראה, 50 — 60 אחוז, אין באפשרות העובדים
לצאת בפועל להבראה, כשדמי ההבראה די נמוכים ומהם
נשארים נטו רק 40 — 60 אחוז.
חשוב מאוד שהעובד ינוח, יאגור כוח ויחזור רענן

טו. הצעת חוק היסוד: מגילת זכויות היסוד של האדם, התשמ"ב — 1982

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

(1) בשל מעשה שהוא פשע כלפי האנושות או
העם היהודי או פשע מלחמה;

(2) בשל עבירת בגידה שנעברה על-ידי חייל
בעת לחימה.

5. אין לענות אדם ואין להלקותו.

6. זכותו של כל אדם להיות מובטח בגופו ובחירותו.

7. מי שנעצר או נאסר, יודיעוהו מייד על סיבת מעצרו או
מאסרו.

8. לא תישלל מאדם חירותו לזמן העולה על ארבעים
ושמונה שעות אלא —

הואיל ומדינת ישראל מושתתת על ההכרה בערך
האדם; והואיל ומשטרה הדמוקרטית והסוציאלית עומד על
העקרונות של חופש, שוויון, צדק, ביטחון ורווחה, לפיכך
מתוקקת בזה הכנסת מגילת זכויות היסוד של האדם,
לאמור:

1. ערך האדם אין לפגוע בו.

2. זכותו של כל אדם לחופש הפיתוח של אישיותו.

3. חיי האדם קדושים הם.

4. (א) לא יהא עונש מיתה במדינה.

(ב) על אף איסור זה אפשר שהחוק יקבע, כי יוטל
עונש מיתה —

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

² ס"ח התשי"ז, עמ' 63.

22. רשויות המינהל יימנעו ממעשים שיש בהם משום נזקקות יחיד.
23. לשם מימוש היעדים שלהשגתם פועלות רשויות המינהל, הן לא ינקטו צעדים חמורים מאלה הדרושים לפי הנסיבות.
24. רשויות המינהל, בעומדן להשתמש בסמכות שבשיקול-דעת —
- (1) ינהגו לפי מבחן הסבירות;
 - (2) לא יפעלו אלא למען היעד שנקבע כדין לשימוש באותה סמכות;
 - (3) ישקלו את כל הנסיבות השייכות לעניין, ורק אותן;
 - (4) לא יחרגו מיתר הסייגים המגבילים על-פי דין את השימוש בשיקול-דעת.
25. המדינה, רשות מקומית וכל רשות אחרת, לרבות תאגיד ציבורי, יהיו אחראים בניזקין עבור רשלנות שבמעשים שעשו עובדיהם כעת השימוש בסמכות או במילוי תפקיד בתחומי הפעולה של המינהל; פרטים ייקבעו בחוק.
26. זכותו של כל אדם להיזק מובטח כצנעת חייו הפרטיים והמשפחתיים.
27. ביתו של האדם רשותו הוא.
28. (א) רשות היחיד חסויה מפני פגיעה של רשות ציבורית.
- (ב) לא ירשה חוק פגיעה ברשות היחיד, אם על-ידי חיפוש או בדרך אחרת, ולא יעניק סמכות להרשותה אלא במידה שיש צורך בכך, בתנאים של משטר דמוקרטי, לביטחון המדינה או הציבור, למניעת עבריינות, או להגנה על המוסר, על כריאות העם או על זכויותיהם של אחרים.
29. (א) מבחניו של כל אדם ושימושו בטלפון חסויים.
- (ב) הוראות סעיף 28 יחולו על זכות זו בשינויים המחריכים.
30. (א) כל אדם זכות לו לחופש המצפון, האמונה, הדת והפולחן.
- (ב) לא יגביל חוק את חופש הפולחן ולא ירשה להגבילו אלא במידה שיש צורך בכך, בתנאים של משטר דמוקרטי, לביטחון הציבור, או להגנה על המוסר, על כריאות העם או על זכויותיהם של אחרים.
31. לא תהא כפייה מטעמים של דת או של התנגדות לדת.
32. הוראות בדבר ארגון של עדות דתיות, מעמדן, זכויותיהן וחובותיהן ייקבעו בחוק או על-פיו.
33. (א) כל אדם זכות לו לחופש הביטוי.
- (ב) לא יגביל חוק זכות זו ולא ירשה להגבילה אלא במידה שיש צורך בכך, בתנאים של משטר דמוקרטי, לביטחון המדינה או הציבור, למניעת עבריינות, להגנה על המוסר, על כריאות העם או על זכויותיהם של אחרים ושם הטוב, או לניהול תקין של דיונים בערכאות שיפוטיות.
34. ההוצאה לאור של עיתונים, ספרים או פרסומים אחרים לא תהא מותנית בהשגת רשיון מאת השלטונות ולא תהא כפופה לצנזורה קודמת. איסורים אלא אינם נתונים להגבלה או להרשאת הגבלה, על אף האמור בסעיף 33(ב).
35. האמנות, המדע, המחקר וההוראה חופשיים הם.
36. (א) כל אזרח ישראלי זכות לו לחופש ההתאספות.

- (1) על-פי צרמער או פסק-דין שהוצאו על-ידי בית-משפט בהתאם לחוק; או —
- (2) על-פי פסק-דין שהוצא על-ידי בית-דין צבאי, או על-פי פקודת מעצר, או כעונש שהוטל בדין משמעתי — הכול בהתאם להוראות חוק החלול בענייני השיפוט הצבאי.
9. מי שתוען שנשללה ממנו חירותו שלא כדין, רשאי לבקש מבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק שיתן צו לשחרורו.
10. מי שנשללה ממנו חירותו שלא כדין, זכאי לפיצויים.
11. (א) כל אדם, בקביעת זכויותיו וחובותיו האזרחיות ובכירור כל אישום פלילי נגדו, זכאי למשפט פומבי והוגן שיערך בלי השהיה בפני ערכאה שיפוטית בלתי חלופה ונטולת פניות, שהוקמה בהתאם לחוק.
- (ב) הערכאה תדון בפומבי, אולם היא רשאית להחליט על עריכת דיון בעניין מסוים, כולו או מקצתו, בדלתים סגורות, אם היא רואה צורך בכך, בתנאים של משטר דמוקרטי, לביטחון המדינה או הציבור, או להגנה על המוסר, על שלומו של קטין או על חייו הפרטיים של בעל דין וכל אדם אחר ששמו הוזכר בדין.
12. מי שהואשם בעבירה פלילית הוא בחזקת זכאי כל עוד לא הורשע בדין.
13. מי שהואשם בעבירה פלילית, אלו זכויותיו:
- (1) שתימסר לו מיד הודעה המפרטת, בלשון המובנת לו, טיבה ועניינה של האשמה;
 - (2) שיתנתנו לו שהות וכל ההקלות הדרושות להכנת הגנתו, לרבות האפשרות לפנות אל עורך-דין לפי בחירתו;
 - (3) שידון בפניו וללא עיני הדין;
 - (4) שיתוגנו כל צעמו או באמצעות סניגור שבחר בו; אם הוא מחוסר אמצעים יועמד לו סניגור על-ידי המדינה והוצאות ההגנה יחולו עליה;
 - (5) שיחקר כל עד המעיד נגדו, או יביא לידו חקירתו, וכן שתוכנה לו נוכחותו וחקירתו של כל עד מטעמו באותה התנאים החלים על עד המעיד נגדו;
 - (6) שיקבל חינוך, אם אינו יודע עברית, עזרתו של מתרגם;
 - (7) שלא יאולץ להעיד נגד עצמו או להודות באשמה.
14. אין להרשיע אדם בשל מעשה או מחלל שלא היה מוגדר בדין כעבירה פלילית בשעת המעשה או המחלל.
15. אין להטיל על עובר עבירה פלילית עונש חמור מזה שהיה על-פי דין על אותה עבירה שהע עבירה.
16. הוראות הסעיפים 14 ו-15 לא יחולו על עבירה שהיא פשע כלפי האנושות או העם היהודי או פשע מלחמה.
17. מי שהאשם כפליים רשאי לערער על ההרשעה וגור-הדין בפני ערכאה גבוהה יותר, בהתאם לחוק.
18. רשויות המינהל ינהגו בהתאם לחוקים ולדינים החלים עליהם.
19. שאיפת המינהל תהא לשרת את הכלל, תוך הבנה והגינות כלפי היחיד.
20. כללי הצדק הטבעי ידריכו את רשויות המינהל בשימוש בסמכויותיהם וכמילוי תפקידיהן.
21. שרירות לב, משוא פנים ויחס של איפה ואיפה מקומם לא יכירם במוסדת המינהל ובתחומי פעולתו.

בחיי הכלכלה, ובלבד שהשימוש בה לא יהא נוגד את טובת הכלל ולא יפגע בביטחונם של אחרים, בחירותם או בערכם האנושי.

53. כל אדם זכאי לעסוק בכל עסק, מקצוע ומשלח-יד, אין מגבילים זכות זו אלא בחוק.

54. כל אזרח ישראלי מובטחת לו הזכות לעבודה.

55. שירות התעסוקה, שיפעל במסגרת החוק וההוראות שנחקקו על-פיו, יעסוק בהשגת עבודה לדורשה, בהפניית עובדים לדורשהם ובתפקידים נוספים שהחוק עשוי לקבוע.

56. כל הדורש עבודה במקצוע או בעבודה ששירות התעסוקה מתווך בהם, רשאי להירשם בו.

57. בשליחה לעבודה לא יפלה שירות התעסוקה אדם לרעה בשל גילו, מינו, גזעו, דתו, לאומיותו, ארץ מוצאו, השקפתו או מפלגתו, ומי שזקוק לעובד לא יסרב לקבל אדם לעבודה בשל אלה.

58. אין רואים הפליה כאסורה לפי סעיף 57 בתנאים אלו:

(1) כששיטת השליחה לעבודה כוללת הוראות מיוחדות לטובה לגבי חיילים משוחררים, נכים, קשישים, או סוגים אחרים של אנשים שמצבם המיוחד מצדיק זאת, או —

(2) כשאופיו או מהותו של התפקיד, או כשענינו ביטחון של המדינה, מונעים שליחתו או קבלתו של אדם לעבודה הנדונה.

59. כל שכיר מובטחת לו הזכות לשכר הוגן, שיהא שכר שווה בעד עבודה שווה.

60. לא יחייב מעביד את עובדו לקנות מצרכים ממנו או ממי שקשור בו או במפעלו, או להזדקק לשירותיהם, ולא יגביל מעביד בכל דרך אחרת זכותו של עובד להשתמש בשכר עבודתו.

61. לא יועבר מי שעדיין לא מלאו לו ארבע-עשרה שנה, אולם אפשר שהחוק ירשה מתן היתר להעבדו על-מנת יושבת-הפצה אמנותית.

62. לא יעלה יום עבודה על שמונה שעות עבודה.

63. לא יעלה שבוע עבודה על ארבעים-ושבע שעות עבודה ואולם כן ארבע-עשרה שנה ומעלה, שעדיין לא מלאו לו שמונה-עשרה שנה, לא יועבר יותר מארבעים שעות עבודה לשבוע.

64. נער, כאמור בסעיף 63, וכמו כן עובדת, לא יועברו בלילה.

65. לפחות שלוש-ישיש שעות רצופות הן המנוחה השבועית של העובד.

66. לא יועבר עובד יהודי ביום השבת, לא יועבר עובד שאינו יהודי ביום השבת או ביום ראשון או ביום השישי בשבוע, הכול לפי המקובל עליו כיום המנוחה השבועית שלו.

67. לא יועבר יהודי במועדי ישראל — שני ימי ראש השנה, יום הכיפורים, ראשון של סוכות ושמיני עצרת, ראשון ושבועי של פסח וחג השבועות, לא יועבר עובד שאינו יהודי במועדי ישראל או בחגי עדתו, הכול לפי המקובל עליו.

68. טטיות מהוראות הסעיפים 62 עד 67 אפשר שייקבעו בחוק או על-פיו, בנסיבות מצדיות שהחוק יפרט אותן, ובלבד שטטיות מהוראות סעיף 65 לא תהא מותרת לגבי נער, כאמור בסעיף 63, ולא תעמיד את המנוחה השבועית לגבי עובדים אחרים על פחות מעשרים-וחמש שעות רצופות.

(ב) לא יגביל חוק זכות זו ולא ירשה להגבילה אלא במידה שיש צורך בכך, בתנאים של משטר דמוקרטי, לביטחון המדינה או הציבור, למניעת עבריינות, או להגנה על המוסר, על בריאות העם או על זכויותיהם של אחרים.

(ג) על אסיפות תחת כיפת השמים יחולו האיסורים וההגבלות שייקבעו בחוק או על-פיו.

37. (א) כל אזרח ישראלי זכות לו לחופש ההתאגדות, לרבות התאגדות כאיגודים מקצועיים, להגנת ענייני הכלכליים והסוציאליים ולקידומם.

(ב) הוראות סעיף 36 (ב) יחולו על זכות זו בשינויים המתחייבים.

(ג) אין כופים על אדם חברות בשום איגוד.

38. (א) כל אזרח ישראלי זכות לו לחופש התנועה ברחבי המדינה.

(ב) לא יגביל חוק זכות זו ולא ירשה להגבילה אלא במידה שיש צורך בכך, בתנאים של משטר דמוקרטי, לביטחון המדינה או הציבור, לסדרי תחבורה חקניים, למניעת עבריינות, או להגנה על המוסר, על בריאות העם או על זכויותיהם של האחרים.

39. (א) כל אזרח ישראלי זכאי לבחור לו בבחירה חופשית את מקום מגוריו ברחבי המדינה.

(ב) לא יגביל חוק זכות זו ולא ירשה להגבילה אלא במידה שיש צורך בכך, בתנאים של משטר דמוקרטי, לביטחון המדינה או הציבור, לתכנון ערים לרבות הסדרת הבנייה, למניעת עבריינות או להגנה על המוסר, על בריאות העם או על זכויותיהם של אחרים.

40. לא יגורש אזרח ישראלי מישראל.

41. כל אזרח ישראלי זכאי להיכנס בכל עת לישראל.

42. לא יוסגר אדם לירי מדינה אחרת בשל עבירה בעלת אופי מדיני.

43. כל אדם כשר לזכויות ולחובות מליתו ועד מותו.

44. כל בני האדם שווים לפני החוק.

45. לא תהא הפליה בין אדם לאדם מפאת גזע, ארץ מוצא, מין, לאום, דת, השקפה, עדה, מפלגה, לשון, מעמד חברתי או מצב כלכלי.

46. ההוראות הסעיפים 36 ו-37 אין בהן כדי לפגוע בכל דין הבא להגן על אשה כאשר היא אשה, ואין בהן כדי לגרוע מהוראות חוק הקובעות את זכותם של יהודים לעלות לישראל, או מכל דין המתנה זכויות, תובנות או כשרות לתפקידים ציבוריים באזרחות הישראלית.

47. לא תהא הפליה בין אלה שגולדו מנישואין לבין אלה שלא נולדו מנישואין.

48. כל אדם זכאי לפנות בעצומה, לבדו או בצוותא, לשלטונות המוסמכים.

49. כל אדם זכאי להתקשר בחתים, אין מגבילים זכות זו בחוק.

50. (א) כל אדם זכות לו לרכוש נכסים, להתחזק בהם ולעשות בהם כחפצו.

(ב) לא יגביל חוק זכות זו ולא ירשה להגבילה אלא להבטחת השימוש בנכסים לטובת הכלל.

51. (א) לא יופקע נכס אלא אם כן הוא דרוש לצורכי ציבור ואלא אם כן ישולמו מותרות פיצויים נאותים, באין הסכם בין הצדדים יקבע בית-המשפט את שיעור הפיצויים.

(ב) דרכי ההפקעה ותנאיה יפורטו בחוק.

52. כל אדם מובטחת לו הזכות ליוזמה פרטית וחופשית

76. לא חישלל ולא תוגבל אפוטרופסתו של הורה על קטין אלא על-ידי החלטת בית-המשפט, בהתאם לחוק.
77. כל אדם מובטחת לו הזכות לחינוך.
78. לימוד חובה יקיף כל ילד מגיל חמש וכל נער בן ארבע-עשרה או חמש-עשרה, והוא יהיה ממלכתי.
79. אלה יהיו זכאים לחינוך חנים במוסד חינוך רשמי:
- (1) מי שחל עליו לימוד חובה;
 - (2) קטין שחינוך חובה אינו חל עליו.
80. מטרת החינוך הממלכתי היא להשתיי את החינוך היסודי במדינה על ערכי תרבות ישראל והישגי המדע, על האבת המולדת ונאמנות למדינה ולעם ישראל, על אימון בעבודה חקלאית ובמלאכה, על הכשרה חלוצית, ועל שאיפה לחברה בנויה על חירות, שוויון, סובלנות, עזרה הדדית ואהבת הבריות.
81. במוסד שניתן בו חינוך כאמור בסעיף 78, לא תנהל בקרב התלמידים תעמולה לטובת מפלגה או ארגון פוליטי אחר, או לטובת תנועת נוער הקשורה בהם.
82. לא יהא דין הסותר הוראותיו של חוק זה.
83. אין לשנות חוק זה אלא ברוב של שני שלישים מכל חברי הכנסת.
84. התעוררה שאלה אם חוק שלא נתקבל ברוב האמור בסעיף 83, משנה בתוכנו של חוק יסוד זה, יעמוד חוקפו לביקורת שיפוטית; פרטים ייקבעו בחוק.
85. קבלת חוק זה תהיה ברוב של שני שלישים מכל חברי הכנסת.

דברי הסבר

הציבוריים והפוליטיים בארץ, כך הלכה ופחתה ההתנגדות לחקיקת חוק-יסוד בעניין זכויות האזרח. למרות זאת, ולמרות קיומה של ועדת-משנה לענייני חוק-יסוד ליד ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לא קיבלה הכנסת עד כה חוק-יסוד בנושא חינוך זה.

דבריו של חבר הכנסת י"ה קלינגהופר בכנסת החמישית אמיתיים ויציבים גם בכנסת זו: "כלום אין זה דבר פרדוקסלי ביותר שהעם היהודי, אשר מאז ומתמיד נאבק ונלחם בתפוצות למען חירות האדם, לא זכה עדיין, בשבתי בציון, ארץ מולדתו הריבונית, למגילת זכויות היסוד? הצעתי באה בניסיון לשים קץ למצב מצער זה".

טז. הצעת חוק הליכי תשלום, התשמ"ב — 1982

(הצעת חבר הכנסת ש' הלל)

2. סידור סירב פקיד הגבייה לקבל תשלום באחת הדרכים המנויות בסעיף 1. חייב הוא לנמק בכתב את סירובו.
3. מועד הפרעון מועד הפרעון של תשלום שנעשה כשיקם או בכרטיס אשראי, ייחשב כמועד שבו ישולם הסכום הנקוב בפועל לאוצר המדינה.

דברי הסבר

בביצוע תשלומים שונים — קנסות, אגרות, חשלוני מכס, חשלוני העברות דירה וכו'.

69. כל עובד זכאי לחופשה שנתית. משך החופשה ייקבע בחוק או על-פיו.
70. עובדה שקרובה ללדת זכאית לחופשת לידה. משך החופשה ייקבע בחוק או על-פיו.
71. מובטחת זכות השכיתה. השימוש בה יהיה לפי הוראות החוק.
72. (א) ביטוח לאומי יהא נהוג במדינה, ואלה ענפיו:
- (1) ביטוח מחלה;
 - (2) ביטוח נפגעי עבודה;
 - (3) ביטוח אבטלה;
 - (4) ביטוח אמהות;
 - (5) ביטוח משפחות מרובות ילדים;
 - (6) ביטוח זקנה;
 - (7) ביטוח מוות.
- (ב) אפשר שהחוק יקבע ענפי ביטוח לאומי נוספים.
- (ג) הוראות מפורטות בדבר הביטוח הלאומי ייקבעו בחוק או על-פיו.
73. ההורים הם האפוטרופסים הטבעיים של ילדיהם הקטינים.
74. אפוטרופסת ההורים כוללת את החובה ואת הזכות לדאוג לצורכי הקטין, לרבות חינוכו, לימודיו, הכשרתו לעבודה ולמשלח-יד, עבודתו, וכן שמירת נכסיו, ניהולם והשבתם; וצמודה לה הרשות להחזיק בקטין ולקבוע את מקום מגוריו, והסמכות לייצגו.
75. הקטין חייב, תוך כיבוד אב ואם, לציית להוריו בכל עניין הנתון לאפוטרופסתם.

הצעת חוק זו, שפורסמה לאחרונה על-ידי "המדרשה הליברלית ע"ש פרץ ברנשטיין" חוברה על-ידי מורי ורבי הפרופסור י"ה קלינגהופר, והוגשה על-ידו בשם סיעת גח"ל בכנסת החמישית, ביום 15 בינואר 1964. ההצעה הוסרה מסדר-היום ברוב של 35 נגד 21 קולות. מאז נתברר לחוגים רחבים בציבור, כי יש צורך בחקיקת חוק-יסוד בנושא זכויות האדם, שכן ראוי לשריין עניינים מהותיים אלה בחוק-יסוד. הצומד מעל לחקיקה הרגילה והשוטפת. גם מדינות שאין בהן חוקה פורמלית וכוללנית הלכו בדרך זו.

ההצעה לא איבדה מחיוניותה ושימתה במהלך השנים שחלפו מאז. להיפך, ככל שנתמסדו החיים

1. הליכי תשלום

בכל מקום שבו חובב אדם לשלם לאוצר המדינה, קנס, אגרה, היטל, או כל תשלום אחר, יכול התשלום להיעשות באחת הדרכים דלהלן:

- (א) כמזומנים;
- (ב) כשיקים או בכרטיס אשראי, המוצאים על-ידי בנקים הפועלים בישראל, לאחר שזיהה עצמו בתעודת זהות.

מטרת הצעת החוק המוצאת לעיל היא לפשט את תהליכי התשלום הקיימים כיום ובכך להקל על האזרח

עוד לא שילם. הוא נמצא במעצר, וברור שלא לכך החכוך המחוקק.

על-פי הצעת החוק הנ"ל יוכל האזרח לשלם את חובותיו באמצעי התשלום האמורים לאחר שיוהיה את עצמו בתעודות רשמיות, להוציא מקרים מיוחדים שבהם מסרב פקיד הגבייה לקבל את התשלום מסיבות כלשהם, ואז מוטלת עליו חובת הנימוק בכתב.

לאחרונה עם התקבל חוק השיקים, מתחזקת יכולת הפיקוח על שיקים וכרטיסי אשראי בלא כיסוי. הכניסו הפכו ל"זרוע ארוכה", ובכך מוקטנת באופן מהותי האפשרות לקיום תופעות שליליות של תשלומים בלא כיסוי ושיקים חוזרים.

המצב כיום הוא שבמקומות רבים, ברשויות כמו טאבו, מכס, או בעת תשלום קנסות, אין האזרח יכול לבצע את התשלום בשיקים או בכרטיסי אשראי, והדבר גורם לו אי-נעימות, התרוצצות וטרדה רבה.

קיימים מקרים חמורים שבהם נוצר מצב אכסורי — לדוגמה, במקרים של הליך של שיפוט מהיר, כשאדם נשפט מייד לאחר ביצוע עבירת תנועה, ואין בכיסו כסף מזומן לתשלום הקנס, ושיקים או כרטיסי אשראי אינם מתקבלים.

אותו אדם נמצא במצב כלתי נסבל: אין הוא יכול להשתחרר כדי ללכת לבנק ולהביא את הסכום הנדרש לתשלום (ייתכן אף שאין זו שעת פתיחת הבנקים); אך כל

יז. הצעת חוק העונשין (תיקון) (פרסום שם חשוד), התשמ"ב — 1982

(הצעת חבר הכנסת ח' הרצוג)

דינו — מאסר שנה אחת ולא פחות מחודש ימים.

(ב) על הפרסום בעיתון כמשמעותו כפקודת העיתונות² יחולו, בשינויים המחויבים, לעניין האחריות הפלילית, הוראות סעיף 11 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה — 1965.³

1. הוספת סעיף 251א
בחוק העונשין, התשל"ו — 1977,¹ אחרי סעיף 251 יבוא:

"251א. פרסום שם חשוד
(א) המפרסם כרבים שמו של אדם, או כל דבר שיש בו כדי לזהותו, באופן המגלה דבר ניהול חקירה נגדו, מכוח דין, כשל חשד עבירה פלילית, בטרם הובא בפני שופט,

¹ ס"ח התשל"ו, עמ' 266.

² חוקי א"י, כרך ב', עמ' 1191.

³ ס"ח התשכ"ה, עמ' 240.

דברי הסבר

לרבות אנשי ציבור, מתופעה זו. מוצע כזה איסור כל פרסום שם של חשוד או כל דבר שיש בו כדי לזהותו עד להבאת החשוד בפני שופט.

פרסום שמות חשודים בטרם הובאו בפני שופט היא תופעה הפוגעת לעתים באנשי חיים מפשע, אשר כל חטאם הוא כי מאן דהוא העלה נגדם חשד אשר אין לו כל ביסוס. לאחרונה אירעי כמה מקרים שבהם נפגעו אנשים,

יח. מסקנות ועדת החינוך והתרבות של הכנסת בנושא הצורך בהכנת תוכנית לימודים להכרת הקיבוץ

אוכלוסיות אחרות בארץ. תחושת הניכור גרמה לאחרונה לתופעות שליליות של הסתה כנגד קיבוצים והעמדת הפער שבין הישגיהם לבין הישגי כלל החברה במוקד ליכוי יצרים קבוצתיים; הוועדה דנה בדרכים לחיסול תחושה זו ולקידום ההבנה, ההערכה והתמיכה ההדדית בין הקיבוץ לבין סביבתו.

הוועדה שמעה מפי נציגי משרד החינוך והתרבות על המסגרות הלימודיות שבהן ניתן לרכוש ידע על הקיבוץ ועל הכנת תוכנית לימודים חדשה בנושא שתוצג כבחירה לבתי-הספר העל-יסודיים במסגרת לימודי הגיאוגרפיה והאזרחות ועל הכוונה להציע למורים לערוך השתלמויות בנושאים הללו.

להלן מסקנות הוועדה:

1. א. ועדת החינוך והתרבות של הכנסת דוחה את גילויי ההסתה נגד התנועות הקיבוציות, דוחה כל ניסיון להציגן כמסגרות מנוכרות ומתנשאות ומצייתת את הערכותה לתרומתו של הקיבוץ לבניית החברה הציונית בארץ ולהיותו מסגרת שבה מתמודד הפרט עם הגשמת ערכים חברתיים ולאומיים.

ב. הוועדה קוראת לתנועה הקיבוצית להיות ערה

הכנסת העבירה ביום י"ד בחשוון התשמ"ב (11 בנובמבר 1981) לדיון בוועדת החינוך הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אמרי רון בנושא האמור. הוועדה דנה בנושא במשך שתי ישיבות, שבמהלכן שמעה דברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות, נציגי התנועות הקיבוציות, חברי כנסת שהם חברי קיבוצים וחברי כנסת שהם ראשי עיירות פיתוח.

הוועדה מיקדה את דיוניה בשני נושאים עיקריים: 1. הצורך בהנחלת הערכים החברתיים שעליהם מושתת הקיבוץ לכלל ילדי ישראל. בדיון צוינו הערכים הבאים: חיי שיתוף ביצור ובצריכה, חינוך אדם יוצר, התקרבות אל שורשיו אמיתי בין בני אדם, אחריות כלפי כלל החברה ותחושת השליחות והחלוצית בהתיישבות. בביטחון ובעבודה.

2. הצורך הדחוף בהצגת הקיבוץ כצורת חיים בפני כלל האוכלוסיה בישראל ובפני הדור הצעיר בפרט, במטרה להכיר אורח חיים זה מקרוב וללמוד את תכונותיו, בעיותיו הישגיו.

הוועדה למדה לדעת, כי תחושה של ניכור הולכת ומעמיקה בין אנשים שבחרו לחיות בקיבוץ לבין

משמעותית עם בני נוער משכונות הערים וערי הפיתוח ולאפשר לבני נוער רבים יותר להיקלט במסגרות החינוכיות הקיבוציות.

5. הוועדה ממליצה בפני משרד החינוך והתרבות, מרכז השלטון המקומי והתנועות הקיבוציות לבחור אזורים בארץ ולהתחיל לתכנן בהם את יישום רעיונותיו של חבר הכנסת מוסה חריף ז"ל ל"שילוב אזורים". במסגרת הכנת תוכנית באזורים אשר ייבחרו, תיבדק אפשרות של שילוב מערכות החינוך היסודי והעל-יסודי ומיוזג חינוכם של ילדי הקיבוץ עם ילדי סביבתו. הפרויקט ילווה במעקב אחר מידת השילוב שבין ילדי המסגרות השונות, סגירת פערים בהישגים לימודיים, ויכולתו של הקיבוץ לשמור על הנחלת ייחודו לבניו.

ועדת החינוך והתרבות מגישה מסקנות אלה למליאת הכנסת, לשר החינוך והתרבות, לתנועות הקיבוציות ולמרכז השלטון המקומי, ומבקשת מהם לדווח לה, תוך שישה חודשים, על מהלך ביצועו.

לחובה המוטלת עליה לטפח יוזמות ופעולות שיעמיקו את השיתוף והמעורבות של הקיבוץ עם הסביבה, פעולות אשר יביאו להמעטת הניכור ויעמיקו את ההבנה ושיתוף הפעולה בין קבוצות אוכלוסייה שונות בחברה הישראלית.

2. הוועדה פונה אל התנועות הקיבוציות בהצעה לגבש בתוכן קבוצות מחנכים, שיכינו תוכניות לימודים המושתתות על הכרת הקיבוץ וערכיו, במגמה לשלבן בתוכנית הלימודים הכללית במסגרת בתי-ספר והחינוך המשלים וללוותה בצעדיה הראשוניים.

3. הוועדה ממליצה בפני משרד החינוך והתרבות והתנועות הקיבוציות להכין תוכנית של מפגשים הדדיים, בצורות שונות, בין ילדי הקיבוץ ובין הילדים החיים במקומות האחרים, המפגשים יהיו רצופים, במסגרות שתאפשרנה הכרה מעמיקה וצירת קשרי ידידות הדדיים בין בני הגזעים.

4. הוועדה ממליצה בפני התנועות הקיבוציות לפתוח את המסגרות החינוכיות שלהן כדי לאפשר לילדיהן פגישה

הצעת מיעוט

חבר כנסת גולדשטיין מציע:

ועדת החינוך והתרבות דוחה את גילויי ההסתה נגד התנועות הקיבוציות ומציינת כי היא ערה לעובדה שהיו קיבוצים מספר, אשר בחוסר רגישות מספקת "ופעילות

יתר" בתקופות-שנה מסוימות גרמו לגילויים אלה. הוועדה מציינת את הערכתה לתרומתו של הקיבוץ לבניית החברה הציונית בארץ ולהיותו מסגרת שבה מתמודד הפרט עם הגשמת ערכים חברתיים ולאומיים.